LITERATURĂ UNIVERSALĂ

Henry Fielding

JOSEPH ANDREWS

Henry Fielding

Joseph Andrews

roman

Traducere din limba engleză de
MICAELA GHIŢESCU

Editura ALLFA
2010

EDITURA ALLFA

Joseph Andrews
Henry Fielding
Copyright © 2010 Editura ALLFA

Editura ALLFA:
Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,
sector 6, cod 060512 – Bucureşti
Tel.: 021 402 26 00; Fax: 021 402 26 10
Departamentul distribuţie:
Tel.: 021 402 26 30; 021 402 26 33
Comenzi la: comenzi@all.ro, www.all.ro

ISBN ePub: 978-973-724-509-0
ISBN PDF: 978-973-724-431-4
ISBN print: 978-973-724-286-0

Redactor: Mariana Cărbunar
Coperta: Alexandru Novac

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepseşte penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

Prefaţa autorului

Întrucât se prea poate ca cititorul englez obişnuit să aibă despre roman în general o altă părere decât autorul acestor volumaşe[1], aşteptându-se deci să găsească, în paginile ce urmează, un anumit gen de distracţie, care nu se află în ele şi nici n-a stat vreodată în intenţia autorului, socotesc că ar fi potrivit să încep prin câteva cuvinte privind acest soi de scriere, ce nu-mi amintesc să-l mai fi văzut vreodată abordat în limba noastră.

Genul epic se împarte, ca şi cel dramatic, în tragic şi comic. Homer, părintele acestui gen al artei poetice, ne-a lăsat câte un model din fiecare, dar cel comic s-a pierdut cu desăvârşire; după cum ne spune însă Aristotel, epicul comic se înrudea cu comedia, aşa cum Iliada se înrudeşte cu tragedia. Şi poate că lipsa unor asemenea creaţii la scriitorii din Antichitate se datorează tocmai pierderii acestui măreţ model care, dacă ar fi supravieţuit, cu siguranţă că şi-ar fi găsit imitatori, întocmai ca şi celelalte opere ale marelui bard.

Şi mai departe, nu voi şovăi să arăt că, aşa cum poemul epic poate fi tragic sau comic, el poate fi scris în versuri sau în proză; deşi e lipsit de acel element specific socotit de critică parte integrantă a poemului epic, şi anume metrul, totuşi atunci când o scriere cuprinde toate celelalte elemente, adică subiect, acţiune, eroi, sentimente şi stil, fiind deficitară doar în ce priveşte metrul, mi se pare cât se poate de rezonabil să o considerăm totuşi o operă epică, cel puţin în măsura în care niciun critic n-a găsit cu cale să o aşeze în altă categorie sau să-i acorde altă denumire.

Astfel, sunt de părere că *Telemac* al Arhiepiscopului de Cambray[2] aparţine genului epic, întocmai ca şi *Odiseea* lui Homer; într-adevăr, este mult mai cinstit şi mai cuminte să-i dai numele genului de care se

deosebeşte doar dintr-un singur punct de vedere, decât să-l confunzi cu altele cu care nu seamănă din niciunul. Cum sunt acele voluminoase lucrări, cunoscute sub numele de „Romane”, ca de pildă *Clelia*[3], *Cleopatra*[4], *Astrea*[5], *Casandra*[6], *Marele Cyrus*[7] şi nenumărate altele, prea puţin instructive sau plăcute, după cum mi se pare.

Prin urmare, un roman comic este un poem eroicomic în proză, ce diferă de comedie, aşa cum poemul epic serios se deosebeşte de tragedie; acţiunea sa este mai întinsă şi mai cuprinzătoare, cercul de întâmplări mult mai larg, iar diversitatea personajelor mult mai mare. Romanul comic se deosebeşte de cel serios prin subiect şi acţiune, adică prin faptul că într-unul acestea sunt grave şi solemne, iar în celălalt uşoare şi ridicole; în al doilea rând, se deosebeşte prin personaje, cel comic înfăţişând oameni de jos şi, deci, cu maniere grosolane, în timp ce romanul serios ni-i aduce în faţa ochilor pe cei de rang superior; în sfârşit, prin sentimente şi stil, ca şi prin înlocuirea sublimului cu grotescul. În ceea ce priveşte stilul, sunt însă de părere că se poate admite uneori şi burlescul, şi voi da chiar multe mostre în această lucrare, de pildă în descrierea bătăliilor, ca şi în alte câteva pasaje, pe care nu e nevoie să le mai indic cititorului cultivat, căruia i se adresează în primul rând aceste parodii sau imitaţii burleşti.

Dar, chiar dacă mi-am îngăduit uneori să folosesc burlescul în exprimare, l-am înlăturat cu grijă din sentimente şi caractere, unde nu poate fi niciodată la locul lui, decât doar în scrierile aparţinând genului burlesc propriu-zis, ceea ce nu e cazul cu lucrarea de faţă. Într-adevăr, nu există două stiluri mai diferite între ele decât cel comic şi cel burlesc; căci, în timp ce ultimul prezintă întotdeauna ceea ce e monstruos şi nefiresc, amuzamentul nostru datorându-se, la o analiză mai atentă, tocmai unei surprinzătoare absurdităţi, cum ar fi atribuirea obiceiurilor din lumea bună unor oameni din popor, *e converso*[8], stilul comic se limitează doar la natură, din a cărei imitare fidelă izvorăşte toată plăcerea ce i-o putem oferi unui cititor cu bun-simţ. Şi poate că pe drept cuvânt, scriitorului comic i se iartă mai puţin decât oricui îndepărtarea de la natură; dacă un poet serios nu

întâlneşte oricând măreţul şi sublimul, în schimb unui observator atent viaţa îi oferă la tot pasul prilej de a afla ridicolul.

Am menţionat cele de mai sus privitoare la burlesc fiindcă adeseori am auzit dându-se acest nume unor opere aparţinând de fapt genului comic, numai din simplul motiv că autorul a făcut uneori burlescul în stilul său; întrucât stilul este veşmântul operei literare, se crede în general că, deopotrivă cu veşmintele oamenilor, el este cel ce stabileşte reputaţia (stilul, pentru poem, în ansamblul său, haina pentru om, în ansamblu), mai presus de orice merit mai mare. Cu siguranţă însă că o oarecare bufonerie în stil, atunci când caracterele şi sentimentele sunt absolut fireşti, nu dă neapărat naştere la burlesc, după cum o anume pompă găunoasă şi afectare a exprimării, atunci când restul este mărunt şi josnic, nu-i poate da niciunei lucrări dreptul de a fi numită cu adevărat sublimă.

Şi mă tem că sunt de aceeaşi părere cu lordul Shaftesbury care afirmă în legătură cu burlescul: „Aşa ceva nu se poate întâlni în scrierile celor vechi”. Dar poate că eu am mai puţină aversiune faţă de burlesc decât acest domn, nu pentru că aş fi cules oarecare succese pe scenă datorită lui, ci mai degrabă pentru că burlescul contribuie mai mult decât orice altceva la stârnirea veseliei şi a râsului; şi acestea sunt probabil leacuri mai folositoare pentru minte, şi duc mai sigur decât s-ar crede la izgonirea plictisului, a melancoliei şi a proastei dispoziţii. Mai mult încă, recurgând la o observaţie obişnuită, voi afirma că una şi aceeaşi persoană este mai bine dispusă şi mai binevoitoare după ce a fost două, trei ore îndulcită cu distracţii de acest soi, decât după ce a fost amărâtă cu cine ştie ce tragedie sau lectură gravă.

Dar pentru a ilustra aceste afirmaţii printr-o altă artă, în care deosebirea dintre cele două stiluri ne va apărea poate mult mai limpede şi mai vădită, să comparăm tablourile unui pictor de scene comice cu acele opere denumite de italieni *Caricatura*; vom descoperi că în cazul celor dintâi adevărata perfecţiune constă într-o desăvârşită copiere a naturii, până într-atât încât un ochi cunoscător respinge pe loc orice este *outré*[9], sau orice libertate ce şi-a luat-o pictorul faţă de trăsăturile acelei *alma mater*[10]; în schimb în caricatură ne îngăduim toate licenţele – scopul ei fiind să

înfăţişeze monştri, nu oameni, iar deformările şi exagerările de tot felul făcând parte din arsenalul său.

Prin urmare, ceea ce înseamnă Caricatura în pictură, înseamnă Burlescul în arta scrisului, după cum pictorului comic îi corespunde scriitorul comic. Voi menţiona aici că, dacă în ce priveşte caricatura pare să fie favorizat pictorul, în literatura comică toate avantajele se află de partea scriitorului, deoarece Monstruosul e mult mai uşor de pictat decât de descris, în timp ce Ridicolul, e mult mai uşor de descris decât de pictat.

Şi cu toate că în niciuna dintre arte Ridicolul nu impresionează şi nu te face să tresalţi în aceeaşi măsură ca Monstruosul, veţi recunoaşte, cred, că el dăruieşte totuşi, o plăcere mai chibzuită şi mai folositoare. Cel ce l-ar numi pe iscusitul Hogarth un pictor burlesc nu l-ar onora, după părerea mea, decât foarte puţin, căci fără doar şi poate este mult mai uşor şi mult mai puţin demn de admiraţie să pictezi un om cu un nas sau cu o altă trăsătură de o mărime absurdă, ori să-l înfăţişezi în cine ştie ce atitudine lipsită de sens sau monstruoasă, decât să aşterni pe pânză simţăminte omeneşti. Se consideră un mare elogiu pentru un pictor dacă se spune că personajele sale par să respire, dar cu siguranţă că ar fi un elogiu mult mai înalt şi mai nobil dacă s-ar afirma că ele par să gândească.

Să ne întoarcem însă de unde am plecat. După cum am spus, în lucrarea de faţă nu intră în discuţie decât Ridicolul. Iar cititorului nu i se va părea nelalocul ei lămurirea acestui cuvânt, dacă va ţine seamă de felul atât de greşit în care a fost el înţeles chiar de către scriitorii ce l-au profesat; căci cărui alt fapt decât unei greşite înţelegeri îi putem oare atribui numeroasele tentative de a ridiculiza cele mai negre mârşăvii şi, mai rău încă, cele mai îngrozitoare catastrofe? Ce ar putea fi mai absurd decât un autor care ar scrie comedia lui Nero, înfăţişând vesel episodul cu spintecarea pântecelui mamei sale? Sau ce ar putea mâhni mai mult omenirea decât o încercare de a lua în râs mizeriile sărăciei şi ale nenorocirii? Şi nu-i nevoie ca cititorul să fie prea învăţat pentru a-şi imagina singur alte asemenea exemple.

În afară de aceasta, poate să pară interesant că Aristotel, totdeauna atât de dornic şi dispus să dea definiţii, nu a găsit cu cale să definească

Ridicolul. Într-adevăr, atunci când afirmă că acesta se potriveşte comediei, observă totodată că obiectul ridicolului nu este răutatea, dar fără să indice precis, după câte îmi amintesc, ce anume este. Şi nici abatele Bellegarde, care a scris asupra acestui subiect un tratat plin cu tot soiul de exemple, nu-l urmăreşte măcar o dată până la izvoare.

Singura sursă a ridicolului veritabil este (după părerea mea) afectarea. Dar deşi izvorul e unic, dacă ţinem seama de nenumăratele ramificaţii, vom înceta de îndată să ne mirăm de nesfârşitul câmp pe care-l oferă observatorul. La rândul ei, afectarea se trage fie din vanitate, fie din ipocrizie; într-adevăr, aşa cum vanitatea ne împinge să afectăm merite false pentru a vâna laude, tot astfel ipocrizia ne îndeamnă să evităm critica, camuflându-ne viciile sub înfăţişarea virtuţilor. Şi cu toate că aceste două origini se confundă adeseori (căci nu-i uşor să le deosebeşti), totuşi, datorându-se unor motive foarte diferite, au şi urmări absolut diferite: căci afectarea provenită din vanitate este mai aproape de adevăr, neavând de înfruntat acea cumplită împotrivire a naturii, ca în cazul ipocriziei. Se mai poate observa că afectarea nu implică lipsa absolută a calităţilor afectate; de-aici rezultă faptul că, deşi afectarea provenită din ipocrizie poate fi aproape asimilată cu înşelătoria, totuşi, cea derivată numai din vanitate se înrudeşte cu ostentaţia. De exemplu, afectarea mărinimiei la un om vanitos se deosebeşte vădit de afectarea aceleiaşi trăsături la un zgârcit; căci, deşi omul vanitos nu este ceea ce vrea să pară, sau nu posedă virtutea ce o afectează într-atât cât doreşte să se creadă că ar avea-o, totuşi acest lucru îi şade mai puţin rău decât zgârcitului, care este tocmai opusul a ceea ce vrea el să pară.

Din dezvăluirea acestei afectări se naşte Ridicolul, ce-i oferă întotdeauna cititorului surpriză şi plăcere, mai cu seamă atunci când afectarea provine din ipocrizie, şi nu din vanitate; căci a descoperi că cineva este tocmai contrariul a ceea ce pare a fi, e mai surprinzător şi, prin urmare, mai ridicol decât a găsi că nu posedă decât în mică măsură calitatea ce doreşte să-i fie atribuită. Am băgat de seamă că Ben Jonson al nostru, care

înţelegea mai bine decât oricine Ridicolul, a folosit în special afectarea provenită din ipocrizie.

Dar numai prin afectare nenorocirile şi calamităţile vieţii, ori imperfecţiunile naturii pot deveni obiecte de batjocură. Cu siguranţă că cel în stare să socotească ridicole în sine urâţenia, infirmitatea sau sărăcia, trebuie să aibă o minte foarte bolnavă, şi cred că niciun om care ar întâlni un zdrenţăros târându-se pe străzi într-un cărucior nu ar putea socoti ridicolă această scenă; dar dacă ar vedea acelaşi personaj coborând din caleaşca cu şase cai, sau sculându-se din jilţ cu pălăria sub braţ, ar izbucni în râs, şi pe bună dreptate. Tot astfel, dacă am intra într-o casă sărăcăcioasă şi am vedea o familie nenorocită tremurând de frig şi lihnită de foame, asta nu ne-ar stârni râsul (în caz contrar ar însemna să avem o fire diabolică); dar dacă am descoperi acolo o sobă împodobită cu flori, în loc de cărbuni, şi tăvi ori farfurii goale, din porţelan chinezesc, pe bufet, sau orice altă afectare de bogăţie şi rafinament, fie în înfăţişarea gazdelor, fie în mobilier, atunci într-adevăr am fi iertaţi că luăm în râs un spectacol atât de neobişnuit. Cusururile naturale constituie încă şi mai puţin obiect de derâdere, dar când urâtul aspiră la aplauzele meritate de frumuseţe, sau şchiopul se străduieşte să-şi arate iuţeala de picior, aceste împrejurări nefericite, care la început inspiră milă, nu pot decât să ne stârnească râsul.

Poetul duce această idee foarte departe:

Nimeni nu este vinovat de a fi ceea ce e,
Ci de-a nu fi ceea ce ar vrea să pară.

Dacă metrul ar îngădui ca primul vers să se încheie prin cuvântul Ridicol, cugetarea ar deveni încă şi mai adevărată. Viciile mai sunt ţinte potrivite pentru aversiunea noastră, iar greşelile mici sunt vrednice de milă; afectarea îmi pare însă singura sursă veritabilă a Ridicolului.

Mi se va obiecta poate că, împotriva propriilor mele principii, am introdus în această lucrare vicii, şi încă foarte negre. La aceasta voi răspunde: în primul rând e foarte greu să urmăreşti o serie întreagă de acţiuni omeneşti fără să întâlneşti şi vicii. În al doilea rând, viciile descrise

aici sunt mai degrabă efecte întâmplătoare ale unei slăbiciuni omeneşti şi nu cauze existente în cuget. În al treilea rând, ele nu sunt niciodată prezentate ca obiecte demne de râs, ci de aversiune. În al patrulea rând, în nicio scenă nu se află vreodată în centrul atenţiei; şi, în sfârşit, viciile nu izbutesc niciodată să provoace răul pe care-l intenţionează.

După ce am arătat, în felul acesta, deosebirea dintre *Joseph Andrews* şi operele scriitorilor de romane pe de o parte, şi ale scriitorilor burleşti, pe de alta, şi am exprimat câteva păreri foarte succinte (căci n-am avut de gând să mă întind mai mult) cu privire la acest gen literar, despre care am afirmat că nu a mai fost abordat până acum în limba noastră, îl voi lăsa pe binevoitorul meu cititor să aplice aceste observaţii la lucrarea de faţă, iar eu nu-l voi mai reţine decât cu un cuvânt asupra personajelor cărţii.

Neg în mod solemn că aş fi avut vreo intenţie de a defăima sau calomnia pe cineva; căci, deşi am copiat totul după cartea naturii şi nu cred să fi prezentat vreun personaj sau vreo acţiune pe care să nu le fi luat din propriile-mi observaţii şi experienţe, cu toate acestea m-am străduit cât am putut ca să plasez persoanele în împrejurări, ranguri şi culori atât de diferite, încât identitatea lor să nu poată fi ghicită nici măcar cu aproximaţie; şi dacă totuşi s-ar întâmpla aşa, asta s-ar petrece doar acolo unde cusurul caracterizat este atât de mărunt, încât reprezintă mai degrabă o slăbiciune de care însuşi cel vizat ar putea râde ca oricine altul.

În ce priveşte personajul Adams, mai reprezentativ între toate, recunosc că nu poate fi găsit în nicio altă carte apărută până acum. I-am dăruit o fire de o desăvârşită simplitate şi, cum bunătatea inimii sale îl va recomanda simpatiei tuturor celor binevoitori, sper că ea mă va scuza şi faţă de confraţii săi; căci atunci când sunt demni de sacrul lor ordin, nimeni nu-i respectă mai mult decât mine. De aceea mă vor ierta că, în ciuda aventurilor nevrednice la care ia parte, l-am făcut membru al clerului; dar nicio altă îndeletnicire nu i-ar fi putut oferi atâtea prilejuri de a-şi desfăşura virtuţile.

1 *Joseph Andrews* a fost iniţial publicat în 2 volumaşe (n.a.).
2 Este vorba de scriitorul francez Fénelon (1651-1715).

3 Roman de scriitoarea franceză Madelaine de Scudéry (1607-1701).
4 Roman în mai multe volume de scriitorul francez La Calprenède (1616-1663).
5 Roman pastoral sentimental de Sieur Honoré d'Urfé (1568-1625).
6 Roman în zece volume de La Calprenède.
7 Roman în zece volume de Madelaine de Scudéry.
8 Şi invers (ital.).
9 Exagerat (fr.).
10 *Mama hrănitoare* în sens de „bază", „sursă primordială" (lat.).

CARTEA I

Capitolul I

Despre biografii în general, şi despre a Pamelei[11] în special, dimpreună cu un cuvânt spus în treacăt asupra lui Colley Cibber[12] şi a altora.

Este banală dar adevărată observaţia că pildele acţionează mai puternic asupra minţii decât poveţele; şi dacă lucrul e drept în privinţa faptelor odioase şi condamnabile, cu atât mai vârtos se potriveşte când e vorba de cele plăcute şi demne de laudă. În acest caz, emulaţia are o vădită înrâurire asupra noastră şi ne îndeamnă în mod irezistibil la imitaţie. De aceea un om bun este un necontenit exemplu pentru toţi cunoscuţii săi, şi, în cercul său restrâns, e de mai mare folos chiar decât o carte bună.

Cum însă adeseori se întâmplă ca oamenii cei mai buni să nu fie decât prea puţin cunoscuţi şi, prin urmare, exemplul lor să nu poată fi răspândit pe o sferă mai largă, scriitorul este cel chemat să împrăştie povestea mai departe şi să prezinte plăcutele lor portrete acelora care nu au avut fericirea să cunoască originalele: şi astfel, înfăţişând omenirii modele atât de preţioase, el ar putea să-i facă un serviciu mai mare decât însăşi persoana a cărei viaţă a oferit iniţial modelul.

În această lumină i-am privit întotdeauna pe biografii ce au consemnat acţiunile oamenilor mari şi merituoşi, bărbaţi ori femei. Nu mă refer la scriitorii din Antichitate, puţin citiţi în ultimă vreme, fiindcă au scris într-o limbă învechită şi socotită în general de neînţeles, cum ar fi Plutarc, Nepos şi alţii despre care am auzit în tinereţe; dar şi propria noastră literatură ne poate oferi numeroase povestiri extrem de folositoare şi pline de

învăţăminte, sortite să semene în tineret germenii virtuţii, şi uşor accesibile unor persoane cu o putere de pătrundere moderată. De pildă, povestea lui Ioan cel Mare care, prin isprăvile de vitejie şi luptele eroice cu bărbaţi înalţi şi vânjoşi, şi-a câştigat glorioasa poreclă de Ucigaş al Ucigaşilor; cea a contelui de Warwick, pe-al său nume de botez Guy; vieţile lui Argalus şi Parthenia; şi mai presus de toate, povestea celor şapte personaje pline de măreţie, Campionii Creştinătăţi. În toate, plăcerea se îmbină cu folosul, cititorul fiind aproape în aceeaşi măsură instruit cât şi amuzat.

Dar trec peste acestea, şi încă peste multe altele, pentru a mă opri la două cărţi de curând publicate, care înfăţişează admirabile modele de ceea ce este plăcut la unul sau celălalt dintre sexe. Prima, unde este vorba despre virtutea bărbatului, a fost scrisă chiar de marele om care a trăit viaţa ce o descrie, şi mulţi gândesc că ar fi trăit-o numai ca s-o aştearnă pe hârtie. Cea de a doua ne este transmisă de un istoric care-şi împrumută luminile, după cum se obişnuieşte, de la documente şi memorii autentice. Cred că cititorul nu e departe de a bănui că mă refer la viaţa lui Colley Cibber şi la cea a doamnei Pamela Andrews. Cu câtă măiestrie ştie primul, insinuând că a evitat să fie promovat în cele mai înalte situaţii din Biserică şi Stat, să ne înveţe dispreţul pentru măririle lumeşti! Cât de limpede ne îndeamnă el la supunere absolută faţă de superiori! În sfârşit, cât de total ne înarmează împotriva unei pasiuni atât de neplăcute şi atât de nefericite ca teama de ruşine! Cât de vădit înfăţişează el goliciunea şi zădărnicia acestei năluci, reputaţia!

Ceea ce învaţă cititoarele din memoriile doamnei Andrews este atât de bine subliniat în excelentele eseuri sau scrisori aşezate la începutul ediţiei a doua şi a celorlalte din această lucrare, încât ar fi inutil să mai repet aici. Povestea autentică ce o ofer acum publicului este o mărturie a marelui bine pe care îl poate face o carte şi a influenţei exercitate de exemplul bun; astfel se va vedea că, având mereu în faţa ochilor minunatul model al virtuţilor surorii sale, domnul Joseph Andrews a izbutit cât se poate de bine să se păstreze neîntinat în mijlocul tuturor ispitelor. Voi mai adăuga că această trăsătură a castităţii masculine, deşi neîndoios tot atât de recomandabilă şi

potrivită pentru jumătatea masculină a speţei omeneşti cât şi pentru cealaltă, este aproape singura virtute pe care marele apologet[13] nu şi-a însuşit-o cu scopul de a servi drept exemplu cititorilor săi.

11 Pamela Andrews, eroina romanului în scrisori *Pamela sau virtutea răsplătită* de Samuel Richardson (1689-1761) parodiat de Fielding în romanul său *Shamela*.
12 *Colley Cibber* (1671-1757) – actor, director de teatru şi autor de comedii.
13 Este vorba de Colley Cibber.

Capitolul II

Despre domnul Joseph Andrews, naşterea sa, părinţii, educaţia şi bunele sale însuşiri, dimpreună cu un cuvânt, două cu privire la strămoşi

Domnul Joseph Andrews, eroul povestirii ce urmează, era socotit singurul fiu al lui Gaffar şi Gammar Andrews, şi frate al ilustrei Pamela, a cărei virtute a devenit atât de renumită. În ce-i priveşte pe strămoşii săi, i-am cercetat cu mult zel, dar cu mai puţină izbândă, nereuşind să-i urmărim mai departe de un străbunic care, după cum îşi aminteşte un om mai în vârstă din parohie că spunea tatăl său, ar fi fost un bătăuş grozav. Dacă au mai existat ceva strămoşi şi înaintea acestuia, îl vom lăsa pe cititorul nostru curios să hotărască, noi negăsind vreo dovadă îndestul de sigură pe care să ne bizuim. Totuşi, nu putem trece cu vederea un epitaf ce ni l-a comunicat un învăţat, prieten de-al nostru:

Opreşte, călător, sub piatra aceasta zace
Voiosul om Andrew, adânc dormind în pace;
Când ziua de apoi va străluci sub soare
Din morţi se va trezi, sculându-se-n picioare.
Fii vesel cât mai poţi; căci sigur în curând,
Vei fi trist cum e el în sumbrul său mormânt.

De vechi ce sunt, cuvintele aproape că s-au şters de pe lespede. Nu-i nevoie să mai atragem atenţia că Andrew este scris aici fără s, şi că, în plus, e socotit nume de botez. Mai mult încă, prietenul meu presupune că el ar fi

întemeietorul acelei secte de filozofi cu râsul pe buze numiţi de atunci *Merry-andrews*[14].

Lăsând deci la o parte un amănunt nu foarte important, deşi l-am menţionat pentru a mă conforma regulilor stricte ale biografiei, să ajungem la lucruri de mai mare însemnătate. Într-adevăr, este aproape sigur că a avut şi el tot atâţia strămoşi ca orice alt om şi că, dacă am privi cu cinci, şase sute de ani în urmă, s-ar putea să-l găsim înrudit chiar cu unele persoane aflate actualmente în situaţii foarte înalte, şi ale căror strămoşi mai vechi de a doua jumătate a secolului trecut sunt învăluiţi într-un fel de adâncă obscuritate. Dar haideţi să presupunem, de dragul de a discuta, că n-a avut strămoşi de fel şi că a răsărit, cum se spune în zilele noastre, din bălegar, după cum atenienii pretindeau că ar fi răsărit din pământ; oare acest *autokopros*[15] n-ar fi vrednic, pe drept cuvânt, de întreaga preţuire datorită numai propriilor sale virtuţi? Şi nu e oare nedrept ca un om lipsit de strămoşi să nu poată din această pricină să atingă onoruri, câtă vreme atâţia care nu au nicio virtute se bucură de onorurile strămoşilor lor? La vârsta de zece ani (când educaţia lui ajunsese până la scris şi citit) a intrat, conform legii, ca băiat de curte la *Sir* Thomas Booby[16], unchi dinspre tată al domnului Booby[17]. Având *Sir* Thomas pe-atunci un teren în proprietate personală, tânărul Andrews a fost la început folosit drept ceea ce se numeşte la ţară „sperietoare de păsări”. Treaba lui era să joace rolul atribuit de cei vechi zeului Priapus[18], o zeitate desemnată de moderni sub numele de Jack o’Lent[19]; dar cum vocea lui era atât de dulce că mai degrabă ademenea păsările decât le înspăimânta, a fost curând mutat de pe câmp la crescătoria de câini unde slujea sub ordinele hăitaşului-şef, devenind la rândul lui ceea ce vânătorii numesc hăitaş. Dar blândeţea vocii l-a descalificat şi pentru această slujbă, deoarece câinii preferau melodia mustrărilor lui mai curând decât ademenelile hăitaşului-şef; acesta se înfurie atât de tare, încât se rugă de *Sir* Thomas să-i dea lui Joseph altă îndeletnicire, punând orice greşeală de-a câinilor pe seama bietului băiat, care fu trimis la grajduri. Aici dădu curând dovadă de o forţă şi o sprinteneală mai presus de anii săi, încălecând cei mai focoşi şi mai nărăvaşi cai – când îi ducea la adăpat – cu un curaj ce

uimea pe toată lumea. În acest timp, a luat parte la mai multe alergări de cai pentru *Sir* Thomas, dovedind atâta dibăcie şi recoltând atâtea succese încât gentilomii din vecinătate îl rugau adesea pe senior să-i îngăduie micului Joey (cum era numit) să călărească şi pentru ei. Cei mai pasionaţi jucători se interesau întotdeauna, înainte de a pune jos banii, pe ce cal avea să călărească micul Joey; iar pariurile se făceau mai degrabă în funcţie de călăreţ decât de cal, mai ales după ce Joey a respins indignat o sumă considerabilă ce i s-a oferit pentru a accepta să piardă o partidă. Acest lucru a făcut să-i crească faima, iar *lady* Booby fu atât de încântată, încât (cum el împlinise şaptesprezece ani) dori să-l ia pe lângă dânsa.

Joey avansă deci, de la grajd, în serviciul doamnei; îi făcea cumpărăturile, stătea în spatele scaunului ei, îi servea ceaiul şi-i ducea cartea de rugăciuni la biserică; aici vocea îi oferi prilejul să se remarce cântând psalmi, iar purtarea îi era atât de cuviincioasă în timpul serviciului divin, încât atrase atenţia domnului Abraham Adams, vicarul. Iar acesta, în timp ce se delecta într-o zi cu o ulcică de bere în bucătăria lui *Sir* Thomas, găsi prilej să-i pună tânărului mai multe întrebări cu privire la religie, şi fu cât se poate de mulţumit în privinţa răspunsurilor primite.

14 Joc de cuvinte: *merry-andrews* înseamnă şi *paiaţe de bâlci* şi *veselul Andrews*.
15 În greceşte: răsărit din bălegar (n.a.).
16 Nătărău (engl.).
17 Este vorba de gentilomul Booby din romanul *Pamela* de Richardson.
18 La greci zeul fecundităţii.
19 Aluzie la un vechi obicei de lăsata-secului, care constă în a confecţiona manechine: un bărbat, Jack o’Lent, şi o femeie, mătuşa Sarah. Ca într-un joc simulând masacrul, se azvârlea cu pietre şi legume în aceste personaje.

Capitolul III

Despre domnul Abraham Adams vicarul, doamna Slipslop camerista, şi alţii

Domnul Abraham Adams era un mare erudit. Stăpânea la perfecţie greaca şi latina, la care se mai adăuga o grămadă de cunoştinţe asupra limbilor orientale; şi putea citi şi traduce din franceză, italiană şi spaniolă. Închinase mulţi ani studiului serios şi adunase un bagaj de învăţătură rar întâlnit într-o universitate. Pe lângă acestea, mai era şi un om cu bun-simţ, cu bune însuşiri şi cu o fire bună, dar totodată atât de necunoscător în treburile acestei lumi, ca şi un nou-născut ce de-abia a deschis ochii la viaţă. Cum nu-i trecuse niciodată prin minte să înşele pe cineva, nici nu bănuia vreodată un asemenea gând la alţii. Era mărinimos, prietenos şi curajos la culme, dar principala sa însuşire era simplitatea, ca şi domnul Colley Cibber, nu-şi putea închipui că patimi ca răutatea şi invidia ar exista în omenire; ceea ce este desigur mai puţin surprinzător la un preot de ţară, decât la un bărbat care şi-a petrecut viaţa în culisele teatrului – loc rareori socotit a fi o şcoală a nevinovăţiei – şi unde marelui apologet nu i-ar fi trebuit decât foarte puţin spirit de observaţie ca să se convingă că patimile mai sus-pomenite au o existenţă reală în cugetul oamenilor.

Virtutea lui, dimpreună cu celelalte calităţi, îl făceau nu numai un om potrivit cu slujba sa, ci şi un tovarăş plăcut şi preţios, şi-i atrăseseră într-atât afecţiunea şi stima unui episcop, încât la vârsta de 50 de ani se văzu posesor al frumosului venit de 23 de lire pe an, cu care, totuşi, nu putea face faţă, deoarece trăia într-o regiune scumpă şi era cam împovărat cu o familie numeroasă, compusă din soţie şi şase copii.

Aceasta era deci domnul care, remarcând, după cum am spus, deosebita devoţiune a tânărului Andrews, găsise mijlocul să-i pună unele întrebări asupra mai multor amănunte, cum ar fi: Câte cărţi cuprinde Noul Testament? Cum se numesc ele? Câte capitole au? Şi aşa mai departe; după cum mărturisea apoi domnul Adams între patru ochi, băiatul răspunsese la întrebări mult mai bine decât ar fi făcut-o probabil *Sir* Thomas sau alţi doi judecători de pace din vecinătate.

Domnul Adams se arătase extrem de curios să ştie când şi cu ce prilej se familiarizase tânărul cu aceste chestiuni; Joey îi povesti că învăţase să citească şi să scrie foarte de timpuriu, prin bunăvoinţa tatălui său; văzând că nu poate să-l trimită la o şcoală pentru săraci, deoarece un văr al proprietarului tatălui său nu votase cu cine trebuia la alegerea unui epitrop de biserică dintr-un oraş învecinat, taică-său se înduplecase să cheltuiască şase parale pe săptămână pentru instruirea lui. Îi mai spuse, de asemenea, că de când se află în casa lui *Sir* Thomas îşi folosea toate orele de răgaz citind cărţi bune; citise astfel *Biblia*, *Întreaga Datorie a Omului* şi *Thomas à Kempis*[20] şi, ori de câte ori putea s-o facă fără a fi văzut, studia dintr-o carte mare şi bună, ce stătea deschisă pe fereastra din vestibul, şi din care aflase „cum a târât diavolul după sine o jumătate de biserică în timpul predicii fără a atinge pe vreunul dintre credincioşi; şi cum un lan de grâu s-a prăvălit de pe un deal, cu toţi copacii pe el, acoperind păşunea unui om”. Aceste amănunte l-au asigurat îndestul pe domnul Adams că buna carte nu putea fi alta decât *Cronica lui Baker*[21].

Vicarul, surprins să întâlnească asemenea dovezi de zel şi hărnicie la un tânăr ce nu primise în viaţa lui nici cea mai mică încurajare, l-a întrebat dacă nu regreta lipsa unei educaţii liberale şi faptul că nu se născuse din părinţi care să-i fi putut ocroti talentele şi dorinţa de a cunoaşte. El răspunse că speră să fi tras atâta folos din cărţile citite încât să nu se căineze de situaţia lui pe lume. Că în ce-l priveşte, este perfect mulţumit cu slujba căpătată, şi că se va strădui să-şi desăvârşească talentul – ceea ce e tot ce i se cere – şi că nici nu se plângea de propria-i soartă, nici n-o pizmuia pe-a superiorilor săi.

– Frumos ai vorbit, băiete, făcu vicarul, şi bine ar fi ca cei ce au citit mai multe cărţi bune, sau mai bine zis, au şi scris ei înşişi cărţi bune, să fi folosit tot atâta de pe urma lor.

Adams nu avea altă cale de acces la *Sir* Thomas sau la doamna acestuia decât prin cameristă; căci *Sir* Thomas era prea înclinat să-i judece pe oameni numai după îmbrăcăminte sau avere, iar soţia lui era o femeie plină de viaţă, binecuvântată cu o educaţie de oraş, şi niciodată nu-i numea pe vecinii ei de moşie altfel decât bădărani. Amândoi îl socoteau pe vicar doar un fel de slugă a pastorului, pe vremea aceea, certat cu seniorul; căci pastorul trăia de mulţi ani într-o permanentă stare de război civil – sau, ceea ce e poate la fel de rău – de lege civilă atât cu *Sir* Thomas, cât şi cu fermierii acestuia. Pricina neînţelegerii era un anume drept a cărui abolire i-ar fi adus parohului câţiva şilingi pe an; dar n-ajunsese încă să-şi atingă scopul, şi până atunci, de pe urma proceselor nu culesese decât plăcerea (care, după cum adesea spunea, nu era din cele mai mici) de a se gândi că adusese la sapă de lemn pe mulţi dintre fermierii săraci, deşi, îi ajunsese şi lui cuţitul la os.

Doamna Slipslop[22], camerista, fiind ea însăşi fiică de vicar, nutrea o oarecare stimă pentru Adams; avea mare consideraţie pentru învăţătura lui, şi adesea dezbătea cu el chestiuni teologice, deşi ţinea întotdeauna la respectul cuvenit părerilor ei, dat fiind că fusese în repetate rânduri la Londra şi deci ştia mai multe despre lume decât putea pretinde să ştie un pastor de ţară.

În aceste situaţii, doamna Slipslop avea un avantaj deosebit faţă de Adams; era mare amatoare de cuvinte radicale, folosindu-le în asemenea chip încât pastorul, care nu îndrăznea s-o jignească punându-i spusele în discuţie, întâmpina deseori dificultăţi în a ghici ce voia să zică, şi ar fi fost mult mai puţin nedumerit în faţa unui manuscris arab.

Într-o zi, Adams, după o discuţie destul de lungă asupra esenţei (sau, cum îi plăcea ei să spună, a „insenţei”) chestiunii, profită de ocazie ca să pomenească de tânărul Andrews, rugându-o să-l recomande stăpânei sale drept un tânăr foarte apt pentru învăţătură, a cărui instruire în limba latină ar

fi dispus să o întreprindă chiar el, prilejuindu-i, în acest fel, să se califice pentru o slujbă superioară celei de valet; stărui, adăugând că doamna Slipslop ştia cât de uşor îi stătea în putere stăpânului ei să facă mai mult pentru tânăr. De aceea, dorea ca băiatul să fie lăsat în grija sa.

– Ehei, domnule Adams, spuse doamna Slipslop, crezi oare că stăpâna mea ar accepta vreun „preambul” într-o asemenea chestiune? Pleacă la Londra foarte „concis”, şi sunt „creditată” că nu l-ar lăsa pe Joey aici cu niciun preţ, căci el e unul dintre cei mai cumsecade tineri pe care-i poţi vedea sub soare; şi sunt „creditată” că mai degrabă s-ar despărţi de o pereche din iepele ei cenuşii, că tot atâta caz face de el ca şi de ele.

Adams ar fi întrerupt-o, dar ea urmă:

– Şi de ce mă rog, i-ar fi mai „necesitară” latina unui valet decât unui gentilom? E foarte adevărat că dumneavoastră, feţele bisericeşti, trebuie s-o învăţaţi, pentru că nu puteţi predica fără ea; dar am auzit nişte domni la Londra spunând că nimănui altcuiva nu-i foloseşte. Sunt „creditată” că doamna s-ar supăra foc pe mine dacă i-aş spune-o; şi doar n-am să mă bag eu singură într-o asemenea „delemă”.

La aceste cuvinte, auzindu-se clopoţelul stăpânei, domnul Adams se văzu silit să se retragă; şi nu i s-a mai ivit alt prilej de a-i vorbi înainte de călătoria la Londra, care avu loc peste câteva zile. Totuşi Andrews îi arătă vicarului multă recunoştinţă şi îndatorare pentru binevoitoarea lui intenţie de care, îl asigură că n-o să uite niciodată, şi primi în acelaşi timp de la bunul om nenumărate poveţe privind regulile de bună purtare pe viitor şi stăruinţa în bunătate şi hărnicie.

20 *Thomas à Kempis* (1380-1471) – teolog ascet-mistic.
21 *Sir Richard Baker* (1568-1645) a scris *Cronica regilor englezi.*
22 *Slip-slop* – dulcegărie (engl.).

Capitolul IV

Cuprinzând ce s-a întâmplat după călătoria la Londra

Nici nu ajunse bine tânărul Andrews la Londra, că şi începu să lege cunoştinţă cu confraţii săi în livrea, care se străduiră să-l facă să-şi dispreţuiască vechiul fel de viaţă. Se tunse după ultima modă şi frizura deveni principala sa preocupare; toată dimineaţa umbla cu părul pe moaţe, iar după-masă şi-l aranja. Şi totuşi, nu l-au putut învăţa să joace, să înjure, să bea, şi nici să se dedea vreunui alt viciu distins din cele ce se află cu duiumul la oraş. Mai toate orele libere şi le închina muzicii, realizând mari progrese; ajunsese un atât de desăvârşit cunoscător al acestei arte, încât toţi ceilalţi valeţi se călăuzeau la operă după părerea lui, şi nu cutezau să critice sau să aplaude vreo arie înainte de a afla dacă el o aprobă sau o dezaprobă. Se afla întotdeauna printre cei din faţă când izbucnea vreo încăierare la teatru ori la o reuniune, iar când o însoţea pe stăpâna sa la biserică (ceea ce se întâmpla rar), manifesta mai puţină devoţiune decât înainte; totuşi, dacă la înfăţişare se prefăcuse într-un băiat drăguţ, moravurile îi rămăseseră total neîntinate, deşi era mai elegant şi mai arătos decât oricare dintre don juanii cu sau fără livrea de la oraş.

Doamna, care spusese adesea că Joey e cel mai frumos şi mai distins valet din regat, dar că, din păcate, îi cam lipseşte agerimea, începuse să-şi schimbe părerea; ba chiar, deseori o puteai auzi exclamând:

– Ehei, a prins ceva viaţă, băiatul ăsta!

Îşi dădea limpede seama de efectele aerului de la oraş până şi asupra temperamentelor celor mai sobre. Ieşea să se plimbe cu el dimineţile în Hyde Park, iar când obosea, ceea ce i se întâmpla aproape la fiecare pas, se

sprijinea de braţul lui şi stătea de vorbă cu el cât se poate de familiar. Ori de câte ori cobora din trăsură îi apuca mâna, iar uneori, de teamă să nu se împiedice, i-o strângea tare de tot; îi îngădui într-o dimineaţă să-i aducă scrisorile la pat, iar la masă îl privea cu coada ochiului, şi-i acorda toate acele libertăţi nevinovate pe care femeile de neam şi le pot îngădui fără niciun risc de a-şi păta virtutea.

Dar, cu toate că virtutea le rămâne nepătată, totuşi, pe umbra ei, reputaţia, unele mici săgeţi mai ricoşează din când în când; aşa s-a petrecut şi cu *lady* Booby; într-o dimineaţă se plimba braţ la braţ cu Joey prin Hyde Park, când *lady* Tittle şi *lady* Tattle[23] trecură cu totul întâmplător pe-acolo în trăsura lor.

– Ia te uită, spuse *lady* Tittle, ce-mi văd ochii? Oare nu-i *lady* Booby?

– Desigur, spuse Tattle. Ce te miră?

– Cum, dar ăsta nu-i valetul ei? făcu Tittle.

Tattle izbucni în râs şi strigă:

– O poveste veche, crede-mă; se poate să n-o fi aflat? Doar o ştie tot oraşul de-o jumătate de an.

Urmarea acestei întâlniri a fost o şoaptă strecurată cu prilejul a circa o sută de vizite făcute de fiecare dintre cele două doamne[24] în aceeaşi după-amiază, şoaptă ce ar fi putut avea un efect dăunător dacă nu ar fi fost chiar de a doua zi depăşită de proaspete descoperiri referitoare la alte două reputaţii, absorbind întreaga conversaţie din oraş.

Dar, oricare ar fi fost părerile sau bănuielile bârfitorilor amatori de scandaluri în legătură cu nevinovatele libertăţi ce şi le lua *lady* Booby, un lucru e sigur, că acestea n-au făcut niciun fel de impresie asupra tânărului Andrews; niciodată nu şi-a permis să abuzeze de familiarităţile îngăduite de stăpâna sa – comportare pusă de aceasta pe seama unui adânc respect ceea ce nu făcu decât să-i aţâţe acel nu ştiu ce înmugurit în inima ei, şi care va fi înfăţişat mai pe larg în capitolul următor.

23 *Tittle-tattle* – bârfă, trăncăneală (engl.).

24 Ar părea absurd ca Tattle să facă vizite aşa cum a făcut într-adevăr, ca să răspândească un scandal cunoscut; dar cititorul poate admite acest lucru dacă presupune, ca şi mine, că, indiferent de cele afirmate de ea, a fost de fapt prima dată când a luat cunoştinţă de această chestiune (n.a.).

Capitolul V

Moartea lui Sir Thomas Booby, afectuoasa şi îndurerata comportare a văduvei sale, şi marea curăţenie sufletească a lui Joseph Andrews

Cam pe-atunci s-a produs un accident ce a pus capăt acelor plăcute plimbări, căci, altfel, probabil că ar fi umflat curând obrajii zeiţei Fama[25]1 făcând să-i răsune trompeta de bronz prin tot oraşul: şi-anume, nici mai mult nici mai puţin decât moartea lui *Sir* Thomas Booby care, părăsind această viaţă, şi-a lăsat văduva neconsolată închisă în casă, de s-ar fi zis că este ea însăşi pradă vreunei boli năprasnice. În primele şase zile, biata *lady* nu primi pe nimeni în afara doamnei Slipslop şi a trei prietene cu care făcea câte o partidă de cărţi; dar în a şaptea zi, porunci ca Joey – dintr-un motiv binecuvântat îl vom numi de-acum încolo Joseph – să-i aducă ceaiul. Doamna care era în pat, îl chemă pe Joseph lângă ea, îi spuse să stea jos şi, aşezându-şi ca din întâmplare mâna peste mâna lui, îl întrebă dacă a fost vreodată îndrăgostit. Oarecum fâstâcit, Joseph îi răspunse că un tânăr de vârsta lui are destul timp în faţă pentru a se gândi la asemenea lucruri.

– Oricât ai fi de tânăr, spuse doamna, sunt convinsă că nu eşti străin de această pasiune. Haide, Joey, îi zise ea, spune-mi adevărul, cine-i fericita fată ai cărei ochi te-au cucerit?

Joseph răspunse că toate femeile pe care le cunoştea îi erau la fel de indiferente.

– Oh, atunci, spuse doamna, trebuie să fii un fluşturatic. Într-adevăr, voi, băieţii frumoşi, ca şi femeile frumoase de altfel, vă fixaţi încet şi greu; totuşi n-ai să mă convingi niciodată că inima ta este atât de insensibilă la

dragoste; mai degrabă aş pune ceea ce spui pe seama discreţiei, o calitate foarte lăudabilă şi pentru care nici prin gând nu-mi trece să te dojenesc. Nimic nu poate fi mai demn de dispreţuit la un tânăr decât indiscreţia în intimităţile ce le-ar avea cu o doamnă.

– O doamnă! spuse Joseph, vă asigur că n-am avut niciodată neobrăzarea să mă gândesc la cineva care să merite acest nume.

– Nu mai face atâta paradă de modestie, spuse ea, căci şi modestia poate fi uneori neobrăzare; dar, răspunde-mi te rog, la o întrebare. Să zicem că o doamnă s-ar întâmpla să te placă; să zicem că te-ar prefera tuturor celor din sexul tău, şi ţi-ar permite unele familiarităţi la care ai fi putut năzui doar dacă te-ai fi născut egalul ei, eşti sigur că niciun fel de vanitate nu te-ar ispiti s-o dai în vileag? Răspunde-mi cinstit, Joseph, ai oare mai mult bun-simţ şi mai multă virtute decât aveţi în general, voi, băieţii frumoşi, care nu vă daţi în lături să sacrificaţi scumpa noastră reputaţie mândriei voastre, fără să mai ţineţi seama de marea obligaţie ce o aveţi faţă de bunăvoinţa şi încrederea noastră? Poţi să păstrezi un secret, dragul meu Joey?

– Doamnă, spuse el, sper că nu mă puteţi acuza de-a fi trădat vreodată secretele familiei; şi mai nădăjduiesc că, dacă ar fi să mă daţi afară, aş putea primi această recomandaţie din partea dumneavoastră.

– N-am de gând să te dau afară, Joey, spuse ea oftând; mi-e teamă că nu-mi stă în putere.

Apoi se ridică puţin în pat şi descoperi unul dintre cele mai albe gâturi ce s-au văzut vreodată; la care Joseph roşi.

– Oh! se prefăcu ea surprinsă, ce fac? Am avut încredere să rămân singură cu un bărbat, deşi eram goală în pat; dacă ai atenta la onoarea mea, cum m-aş putea apăra?

Joseph protestă, afirmând că n-avusese nici cel mai mic gând rău împotriva onoarei ei.

– Nu, spuse ea, e posibil să nu consideri rele aceste intenţii; şi poate că nici nu sunt.

Joseph jură că nu erau.

– Mă înţelegi greşit, reluă ea; vreau să spun că şi dacă ar fi îndreptate împotriva onoarei mele, s-ar putea să nu fie rele, însă lumea aşa le numeşte. Bine, ai spune tu, dar lumea n-o să ştie niciodată nimic; totuşi asta n-ar însemna să fiu la discreţia ta? N-ar trebui atunci ca reputaţia mea să fie la bunul tău plac? N-ai fi atunci tu stăpânul meu?

Joseph o rugă pe doamnă să nu-şi facă griji, căci nu va nutri niciodată nici cel mai mic gând rău, şi mai degrabă ar muri de o mie de ori decât să-i dea vreun motiv să se îndoiască de el.

– Şi totuşi, spuse ea, trebuie să am un motiv să mă îndoiesc. Oare nu eşti bărbat? Şi, nu că mă laud, dar nici eu nu-s lipsită de oarecari farmece. Sau poate că te temi să nu te dau în judecată. Într-adevăr, sper că te temi; şi totuşi, cerul mi-e martor că niciodată n-aş avea curajul să apar în faţa justiţiei; şi-apoi, tu ştii, Joey, eu am o fire iertătoare. Spune-mi, Joey, nu crezi că te-aş ierta?

– Într-adevăr, doamnă, spuse Joseph, n-am să fac niciodată ceva care să vă nemulţumească.

– Cum, spuse ea, crezi deci că nu m-ai nemulţumit? Eşti sigur că aş îndura totul cu plăcere?

– Nu vă înţeleg, doamnă, spuse Joseph.

– Nu? făcu ea, atunci, ori eşti nătărău, ori te prefaci a fi; îmi dau seama că m-am înşelat asupra ta. Aşa că du-te jos, şi să nu te mai văd vreodată în faţa ochilor; pretinsa ta nevinovăţie nu mă mai poate induce în eroare.

– Doamnă, spuse Joseph, nu aş vrea să gândiţi ceva rău despre mine. M-am străduit întotdeauna să fiu un slujitor supus, atât pentru dumneavoastră, cât şi pentru stăpânul meu.

– Oh, ticălosule! Răspunse doamna, cum de cutezi să pomeneşti numele acelui scump bărbat, decât pentru a mă chinui, reîmprospătându-mi preţioasa-i amintire? (Aici izbucni în lacrimi.) Piei din faţa ochilor mei! Nu mai pot să te suport.

La aceste cuvinte îşi întoarse capul, iar Joseph se retrase din cameră copleşit de deznădejde şi se apucă să scrie o scrisoare pe care cititorul o va găsi în capitolul următor.

25 La poeţii latini personificarea zvonurilor.

Capitolul VI

Scrisoarea scrisă de Joseph Andrews surorii sale Pamela

Doamnei Pamela Andrews, la seniorul Bobby

Dragă soră,

De când am primit scrisoarea ta prin care-mi vesteai moartea bunei tale stăpâne, am avut şi noi o nenorocire asemănătoare în familie. Bunul meu stăpân, Sir *Thomas, a murit acum vreo patru zile, şi, ce-i mai rău, biata doamnă şi-a pierdut cu siguranţă minţile. Niciuna dintre slugi nu se aştepta să-şi facă atâta inimă rea, căci se certau în mai fiecare zi; dar să nu mai vorbim despre asta, căci tu ştii doar, Pamela, că nu mi-a plăcut niciodată să dezvălui secretele familiei stăpânului meu; desigur însă că trebuie să fi aflat şi tu că nu s-au iubit niciodată, iar eu de mai bine de o mie de ori am auzit-o pe doamna dorindu-i stăpânului meu să moară; dar nimeni nu ştie ce înseamnă pierderea unui prieten până nu l-ai pierdut cu adevărat!*

Nu povesti nimănui cele ce-ţi scriu, căci nu mi-ar plăcea să se spună că dau în vileag ce se petrece în familia noastră, dar dacă n-ar fi o cucoană atât de mare, aş crede că mi-a pus gând rău. Dragă Pamela, nu vorbi cu nimeni; dar mi-a poruncit să stau jos lângă ea, în timp ce se afla goală în pat, şi mi-a luat mâna, şi mi-a vorbit chiar aşa cum am văzut într-o piesă la Covent Garden că făcea o doamnă cu drăguţul ei când îi cerea să nu fie mai cuminte decât trebuie.

Dacă doamna a înnebunit, n-aş vrea să mai stau mult în casa asta; aşa că te rog din inimă să-mi poţi găsi tu un loc, fie la seniorul tău, fie la vreun

gentilom din vecinătate, dacă nu cumva e adevărat că eşti pe cale să te măriţi cu pastorul Williams, după cum spune lumea; în acest caz tare mi-ar plăcea să mă ia paracliser, treabă la care ştii că mă pricep, fiind în stare să citesc şi să cânt un psalm.

Îmi închipui că foarte curând voi fi dat afară, şi de îndată ce se va întâmpla acest lucru, dacă nu primesc vreo ştire de la tine, mă întorc la conacul vechiului meu stăpân, chiar de n-ar fi decât pentru a-l vedea pe pastorul Adams, care e cel mai bun om din lume. Londra e un loc păcătos, şi aici e atât de rară adevărata prietenie, încât nici vecinii de uşă nu se cunosc între ei. Transmite, te rog, salutările mele tuturor prietenilor care întreabă de mine. Rămân

al tău frate iubitor
Joseph Andrews.

De îndată ce pecetlui scrisoarea şi scrise adresa, Joseph coborî scările şi o întâlni pe doamna Slipslop; folosindu-ne de acest prilej, i-o vom prezenta mai în amănunţime cititorului. Era o domnişoară de vreo patruzeci şi cinci de ani; călcase o dată strâmb în tinereţe, şi de atunci rămăsese cuminte. Nu era cine ştie ce frumuseţe, fiind foarte scundă şi cam prea durdulie la trup, roşcovană la faţă şi plină de coşuri. Avea un nas cam prea mare, şi ochii prea mici; nu atât răsuflarea ei amintea de o vacă, cât cele două globuri brune pe care le purta în faţă; pe de altă parte avea un picior ceva mai scurt decât celălalt, ceea o făcea să şchiopăteze când mergea. Această arătoasă făptură îi făcea de mult ochi dulci lui Joseph, dar probabil nu întâlnise la el succesul dorit, deşi adăugase la atracţia farmecelor ei naturale ceai, prăjituri, vin, ca şi multe alte delicatese asupra cărora, deţinând cheile de la cămară, era stăpână absolută. Dar Joseph nu răspunsese nici cu cel mai mic semn de recunoştinţă tuturor acestor favoruri, nici măcar cu un sărut; nu vreau să insinuez că doamna Slipslop s-ar fi mulţumit doar cu atât, să ne-nţelegem, căci în acest caz Joseph ar fi fost cu siguranţă foarte vinovat. Adevărul e că atinsese o vârstă când credea că-şi poate îngădui orice libertăţi cu un bărbat fără pericolul de a aduce pe lume o a treia fiinţă care să-i dea de gol. Îşi închipuia că, printr-o atât de îndelungată abţinere, nu

numai că ispăşise mica greşeală de tinereţe mai sus-menţionată, ci-şi adunase şi o grămadă de merite care să justifice de la bun început orice greşeli viitoare. Într-un cuvânt, luase hotărârea să-şi dea frâu liber pornirilor amoroase şi să-şi achite cât mai repede cu putinţă datoria de plăceri ce socotea că i se cuvine.

Cu asemenea farmece personale şi în starea sufletească descrisă, îl întâmpină în dimineaţa aceea pe bietul Joseph, în capul scării, şi-l întrebă dacă n-ar vrea să bea un păhărel cu ceva bun. Joseph, care era destul de abătut, primi oferta de îndată şi cu recunoştinţă, astfel că se duseră într-o cămăruţă unde, după ce-i turnă un pahar plin cu lichior de fructe şi-l rugă să stea jos, doamna Slipslop începu precum urmează:

– Desigur că nimic nu poate fi mai puţin cuminte pentru o femeie decât să se amorezeze de un băiat. Dacă mi-ar fi trecut vreodată prin cap că asta avea să-mi fie soarta, mai curând aş fi dorit să mor de o mie de ori, decât să trăiesc ca să ajung această zi. Când nouă, femeilor, ne place un bărbat, cea mai uşoară aluzie e complicată, în timp ce un băiat ne poate face orice propunere sfărâmând toate legile pudorii, înainte ca noi să fi putut exercita vreo „opresiune” asupra lui.

Joseph, care nu înţelegea o boabă din ce spunea ea, răspunse:

– Da, doamnă.

– Da, doamnă! reluă doamna Slipslop mai înflăcărată, ai cumva de gând să-mi „rezulţi” pasiunea? Nu ţi-ajunge, nerecunoscătorule ce eşti, că nu pomeneşti nimic de toate favorurile pe care ţi le-am făcut? Trebuie oare să mă mai „maltratezi” şi cu „ironiuri”? Monstrule sălbatic! Ce-am făcut oare ca patima mea să fie „rezultată” şi „maltrată” cu „ironiuri”?

– Doamnă, răspunse Joseph, nu pricep cuvintele dumneavoastră atât de aspre, dar sunt sigur că n-aveţi de ce să mă numiţi nerecunoscător căci, departe de a vă dori răul, v-am iubit întotdeauna ca pe propria mea mamă.

– Cum, ticălosule! zbieră doamna Slipslop într-un acces de furie, cum ca pe propria ta mamă? „Asinuezi” cumva că sunt destul de bătrână ca să-ţi fiu mamă? Nu ştiu ce-o fi în capul unui flăcăiandru ca tine, dar cred că orice bărbat în toată puterea cuvântului m-ar „refera” unei proaste de fetişcane

oarecare; dar mai degrabă ar trebui să te dispreţuiesc decât să mă supăr pe tine că „referi” să conversezi cu fetişcanele decât cu o femeie cu bun-simţ.

– Doamnă, spuse Joseph, vă asigur că am apreciat întotdeauna onoarea ce mi-aţi făcut-o prin conversaţia dumneavoastră; căci ştiu că sunteţi o femeie învăţată.

– Da, Joseph, spuse ea mai îmblânzită de complimentele aduse învăţăturii ei, dar dacă m-ai fi apreciat cu-adevărat, fără doar şi poate că ai fi găsit vreun mijloc să mi-o arăţi; căci sunt convinsă că-ţi dai seama de „apreciaţia” ce ţi-o port. Da, Joseph, ochii mei, vrând, nevrând, trebuie să-ţi fi declarat patima ce nu mi-o pot înfrânge. Oh! Joseph!

Ca o tigroaică hămesită, care a colindat în căutare zadarnică pădurile şi deodată, descoperind la îndemână un miel, se pregăteşte să se arunce asupra pradei, sau ca o ştiucă lacomă şi uriaşă care pândeşte în apă un porcuşor de mare sau vreun crăpcean ce nu poate scăpa, şi-şi deschide larg fălcile pentru a înghiţi victima, tot astfel era gata doamna Slipslop să se năpustească cu amorul asupra bietului Joseph când, din fericire, sună clopoţelul stăpânei, eliberând martirul din strânsoare. Astfel se văzu silită să-l părăsească brusc şi să amâne pe mai târziu îndeplinirea planului. Iar noi ne vom întoarce la *lady* Booby pentru a-i înfăţişa întrucâtva cititorului comportarea ei după ce a fost lăsată de Joseph într-o stare sufletească destul de asemănătoare cu cea a înflăcăratei Slipslop.

Capitolul VII

Spuse de-ale înţelepţilor. Dialog între stăpână şi cameristă dimpreună cu un panegiric, sau mai degrabă o satiră asupra patimii dragostei, la modul sublim

Un bătrân înţelept al cărui nume îmi scapă, a observat că pasiunile acţionează în chip diferit asupra cugetului omenesc, în funcţie de forţa sau slăbiciunea lui, întocmai ca bolile asupra trupului, după gradul de rezistenţă sau de descompunere a organismului.

De aceea, nădăjduim că un cititor atent îşi va da oarecare osteneală să deosebească ceea ce noi ne-am străduit atât de mult să descriem, adică efectele diferite pe care le-a avut această patimă a dragostei asupra minţii rafinate şi cultivate a distinsei *lady* Booby, faţă de cele exercitate asupra firii mai puţin şlefuite şi mai grosolane a doamnei Slipslop.

Un alt gânditor, al cărui nume de asemeni îmi scapă pentru moment, a spus undeva că hotărârile luate în lipsa fiinţei îndrăgite sunt întotdeauna gata să se destrame în prezenţa ei; ambelor acestor spuse înţelepte le poate servi de comentariu capitolul ce urmează.

Joseph de-abia părăsise odaia, aşa cum am arătat mai înainte, că doamna, furioasă de înfrângerea suferită, se apucă să-şi judece purtarea cu asprime. Iubirea ei se transformase în dispreţ, la care se adăuga şi mândria, care o chinuia. Se dispreţuia pe sine pentru josnicia patimii ei, iar pe Joseph pentru faptul c-o respinsese. Totuşi, până la urmă îşi închipui că-şi înfrânsese pasiunea şi luă hotărârea să-l dea imediat afară pe cel ce i-o stârnise. După ce se zvârcoli de mai multe ori pe-o parte şi pe cealaltă, rostind nenumărate monologuri pe care, dacă n-am avea altceva mai bun de

înfăţişat cititorului nostru, i le-am reda în întregime, scutură în cele din urmă clopoţelul, cum am arătat mai sus, şi pe loc apăru doamna Slipslop, nu cu mult mai încântată de Joseph decât stăpâna-sa.

– Slipslop, spuse *lady* Booby, de când nu l-ai mai văzut pe Joseph?

Biata femeie fu atât de surprinsă de rezonanţa neaşteptată a acestui nume într-un moment atât de critic, încât cu mare greutate reuşi să-şi ascundă fâstâceala faţă de stăpână-sa, căreia, totuşi îi răspunse cu destulă siguranţă, deşi nu complet lipsită de teama de a fi bănuită, că-l văzuse în dimineaţa aceea.

– Tare mi-e frică, spuse *lady* Booby, că-i un tânăr cam destrăbălat.

– Aşa şi e, făcu Slipslop, şi încă pervers de tot. După câte ştiu, joacă, bea, înjură şi se luptă „etern”, în plus mai e şi „teribil” de „înfemeiat”.

– Zău?! spuse doamna, asta n-o auzisem încă despre el.

– O, doamnă! răspunse cealaltă, e un ticălos atât de neruşinat, că dacă l-aţi mai ţine în casă, n-ar mai fi nimeni fecioară pe aici în afară de mine. Şi totuşi nu pot pricepe ce văd fetişcanele la el, de le cade cu tronc la inimă; după mine, parc-ar fi o sperietoare, e mai slut decât tot ce-am văzut vreodată.

– Ei, nu, spuse doamna, băiatul e destul de bine.

– Cum, doamnă! strigă Slipslop, cred că e cea mai mare „pragmatie” din casă.

– Mai mult ca sigur că te înşeli, Slipslop, spuse doamna; dar pe care dintre femei o bănuieşti?

– Doamnă, răspunse Slipslop, pe Betty, fata din casă, sunt aproape sigură că a lăsat-o grea.

– Zău?! făcu doamna, atunci plăteşte-i te rog imediat simbria. Nu-mi trebuie o asemenea stricată în casă. Cât despre Joseph poţi să-l dai şi pe el afară.

– Doamna vrea să-i dăm şi lui simbria? exclamă Slipslop; poate se îndreaptă dacă pleacă Betty; de fapt băiatu-i o slugă bună, şi-apoi e un flăcău zdravăn şi sănătos tun.

– Chiar în dimineaţa asta îl dai afară, răspunse doamna cu oarecare violenţă.

– Aş ruga-o pe doamna să fie atât de bună şi să-l mai încerce puţin, exclamă Slipslop.

– Nu vreau să mi se discute ordinele, i-o reteză doamna; nu cumva te-ai amorezat şi tu de el?

– Eu, doamnă? strigă Slipslop înroşindu-se, dacă nu chiar îmbujorându-se, mi-ar părea rău să gândesc că doamna ar avea vreun motiv să mă „recuze” că m-aş fi amorezat de un băiat; iar dacă asta e dorinţa doamnei, am s-o împlinesc cu minima plăcere posibilă.

– Vrei să spui, cu maximă plăcere, o corectă doamna; aşa să faci, şi chiar acum.

Doamna Slipslop ieşi, dar stăpână-sa n-apucă să se mai zvârcolească de două-trei ori, că se şi auzi clopoţelul răsunând în toată casa. Slipslop, care n-o pornise în goana mare, făcu pe dată stânga împrejur şi află că ordinul privitor la Joseph se contramanda, dar i se poruncea s-o concedieze fără întârziere pe Betty. Ieşi pentru a doua oară în mult mai mare grabă decât înainte; dar *lady* Booby, începând imediat să se învinuiască de şovăială şi să se teamă că i s-ar fi redeşteptat pasiunea cu toate urmările-i primejdioase, se agăţă iar de clopoţel şi o rechemă pe doamna Slipslop; aceasta apăru din nou, şi-şi auzi stăpâna spunându-i că după ce chibzuise mai bine luase hotărârea să-l dea totuşi afară pe Joseph, lucru pe care-i cerea să-l aducă neîntârziat la îndeplinire. Slipslop cunoscând firea violentă a doamnei, nu şi-ar fi pus slujba în joc pentru niciun Adonis sau Hercule din lume, astfel că o părăsi pentru a treia oară; dar nici nu se îndepărtă bine, că micul zeu Cupidon, temându-se că nu şi-a îndeplinit întru totul însărcinarea, scoase din tolbă o nouă săgeată cu un vârf dintre cele mai ascuţite şi o ţinti drept spre inima doamnei, cu alte cuvinte mai simple, raţiunea fu din nou învinsă de patimă. O chemă iar înapoi pe Slipslop şi-i spuse că s-a gândit să mai stea o dată de vorbă cu băiatul, ca să-i pună chiar ea câteva întrebări; îi cerea deci să i-l trimită sus. Şovăiala din purtarea stăpânei făcu probabil să

încolţească în capul cameristei o bănuială pe care nu-i nevoie să i-o mai precizăm isteţului meu cititor.

Lady Booby era cât pe ce s-o recheme, dar nu se putu decide. Chibzui deci cum să se comporte faţă de Joseph când acesta va veni. Hotărî să-şi păstreze toată demnitatea de femeie de lume faţă de o slugă, şi să-şi îngăduie această ultimă întrevedere cu Joseph (căci era ferm convinsă că va fi ultima) în chip de răzbunare, pentru că mai întâi avea să-l insulte, apoi să-l dea afară.

O, Dragoste, la ce şiretlicuri monstruoase recurgi faţă de credincioşii tăi de ambe sexe! Cum îi mai înşeli şi-i împingi să se înşele singuri! Nebuniile lor te încântă! Suspinele lor te fac să râzi, iar durerile lor te-nveselesc!

Nici marele Rich[26], care-i schimbă pe oameni în maimuţe, tărăboanţe sau în orice i se năzare, n-a metamorfozat atât de straniu fiinţa omenească; nici marele Cibber, care confundă totul, număr, gen, şi doboară la pământ după bunul său plac orice regulă a gramaticii, nu a desfigurat limba engleză aşa cum metamorfozezi şi desfigurezi tu simţurile omeneşti.

Tu ne smulgi ochii, ne înfunzi urechile şi ne iei puterea nărilor, astfel că nu mai putem distinge cel mai voluminos obiect, nici auzi cel mai puternic zgomot, nici mirosi cel mai pătrunzător parfum. Şi apoi, când îţi place, poţi să faci ca muşuroiul cârtiţei să pară munte, drângul să sune ca trompeta, şi margareta să miroasă a violetă. Tu poţi face vitează laşitatea, mărinimoasă zgârcenia, umilă trufia, blajină cruzimea. Pe scurt, tu răsfrângi inima omului dinăuntru în afară aşa cum face scamatorul cu o tolbă, şi scoţi din ea orice-ţi place. Iar dacă cineva se îndoieşte de toate acestea, n-are decât să citească următorul capitol.

26 Actor şi mim celebru din vremea lui Fielding.

Capitolul VIII

Unde, după câteva lucruri foarte frumos scrise, povestirea îşi continuă firul şi relatează întrevederea dintre stăpână şi Joseph, ultimul dând un exemplu pe care nu prea avem speranţă să-l mai vedem urmat de sexul său în epoca noastră plină de desfrâu

Acum destrăbălatul Hesperus[27] ceru să i se aducă pantalonii şi, după ce-şi frecă bine ochii adormiţi, se pregăti să se îmbrace pentru noapte; după pilda sa, confraţii săi întru destrăbălare de pe pământ îşi părăsiră şi ei paturile unde dormiseră toată ziua. Acum Thetis[28], buna gospodină, puse oala pe foc pentru a-l ospăta pe scumpu-i băiat Phoebus[29], care-şi încheiase muncile zilei. În cuvinte obişnuite, ne aflam în seara când Joseph aştepta poruncile stăpânei sale.

Dar cum ni se cuvine a cruţa reputaţia acestei doamne, eroina povestirii noastre, şi cum din născare nutrim multă duioşie pentru acea fermecătoare parte a speţei omeneşti denumită sexul frumos, mai înainte de a-i dezvălui cititorului slăbiciunile ar fi potrivit să zugrăvim în culori vii uriaşa ispită care a înfrânt toate strădaniile unei firi pudice şi virtuoase; şi atunci, nădăjduim umili că bunăvoinţa cititorului mai degrabă va deplânge decât va condamna imperfecţiunea virtuţii omeneşti.

Ba mai mult chiar, sperăm că doamnele, ţinând seama de neobişnuita diversitate de farmece îmbinate în persoana tânărului nostru, vor fi îndemnate să-şi frâneze atracţia nestăvilită către castitate, şi vor fi cel puţin tot atât de blânde, pe cât o să le îngăduie puternica lor sfială şi virtute, în

condamnarea purtării unei femei poate la fel de castă în sinea ei ca şi acele neprihănite şi sanctificate fecioare care, după o viaţă inocentă petrecută în veseliile oraşului, încep pe la cincizeci de ani să ia parte de două ori *per diem*[30] la slujbele din bisericile şi capelele la modă, ca să aducă prinosuri pentru harul ce le-a apărat odinioară de don juanii şi de ispitele poate mai puţin irezistibile decât cele ce o asaltau acum pe *lady* Booby.

Domnul Joseph Andrews se afla în al douăzeci şi unulea an de viaţă. Era pe treapta cea mai înaltă a staturii mijlocii; mădularele-i erau croite cu mare eleganţă şi cu nu mai puţină vigoare; picioarele şi coapsele modelate după cele mai armonioase proporţii; umerii laţi şi muşchiuloşi, şi, totuşi, braţele atât de mlădioase, încât silueta lui vădea toate semnele de forţă, dar fără cea mai mică urmă de stângăcie. Părul de culoare castanie îi cădea pe ceafă în bucle zburdalnice, fruntea îi era înaltă, ochii întunecaţi mângâioşi şi focoşi în acelaşi timp, nasul puţin înclinat ca la romani, dinţii albi şi regulaţi, buzele pline, roşii şi netede, barba aspră doar pe bărbie şi buza de sus, în timp ce obrajii, îmbujoraţi de fluxul sângelui, erau acoperiţi cu un puf des; chipul lui avea o expresie de nespusă gingăşie şi sensibilitate. Adăugaţi la acestea o îmbrăcăminte desăvârşit îngrijită, şi un aer care, celor ce n-au văzut mulţi nobili în viaţa lor, le-ar putea da o idee despre ce înseamnă nobleţea.

Aceasta era persoana ce se înfăţişă *lady*-ei Booby. Doamna îl privi câtva timp în tăcere şi, înainte de a vorbi, se răzgândi de două, trei ori asupra felului cum să înceapă. În cele din urmă îi spuse:

– Joseph, îmi pare rău că aud atâta plângeri împotriva ta; mi s-a spus că te comporţi atât de grosolan cu slujnicele, încât nu-şi pot vedea de treabă în linişte, mă refer la acelea ce nu-s destul de destrăbălate ca să-şi plece urechea la ceea ce le ceri tu. Cât despre celelalte, se prea poate ca ele să nu te socotească grosolan, căci există şi stricate care ne fac sexul de ruşine şi sunt tot atât de dispuse să îngăduie orice familiaritate scârboasă pe cât sunt dispuşi flăcăii să le-o ofere; ei bine, în casa mea se află şi dintre acestea, dar n-o să mai rămână mult timp; târfa aceea neruşinată, care aşteaptă un copil de la tine, e dată afară la ora asta.

Pe cât de surprinsă ar arăta şi chiar ar fi o persoană lovită de trăsnet drept în inimă, la fel primi bietul Joseph nedreapta acuzaţie a stăpânei sale; se înroşi şi păru fâstâcit, ceea ce doamna, din eroare, consideră drept semne de vinovăţie, astfel încât continuă:

– Vino încoace, Joseph! Altă stăpână fără doar şi poate că te-ar fi izgonit pentru asemenea ofense, dar mie mi-e milă de tinereţea ta şi, dacă aş fi sigură că n-ai să te mai faci vinovat de ele… Dă-ţi seama, copilule, spuse ea aşezându-şi neglijent mâna pe a lui, eşti un tânăr frumos, şi ai putea obţine ceva mai bun; ţi-ai putea încerca norocul.

– Doamnă, spuse Joseph, vă asigur că nici nu ştiu dacă slujnicele din casă sunt bărbaţi sau femei.

– Oh, ptiu, Joseph! răspunse doamna, nu mai comite o nouă fărădelege negând adevărul. Eram gata s-o iert pe prima, dar urăsc mincinoşii.

– Doamnă, strigă Joseph, sper că nu veţi fi jignită că-mi apăr nevinovăţia; vă jur pe tot ce am mai sfânt că n-am dat niciodată mai mult de un sărut.

– Un sărut! repetă doamna cu o expresie deosebit de tulburată şi cu mai multă roşeaţă în obraji decât mânie în priviri; şi mai spui că asta nu-i o crimă? Sărutul, Joseph, e ca şi prologul unei piese. Pot oare să cred că un tânăr de vârsta ta şi cu înfăţişarea ta s-ar mulţumi doar cu un sărut? Nu, Joseph, o femeie care îngăduie un sărut, va îngădui mai mult; şi m-aş înşela în privinţa ta dacă mi-aş închipui că nu i-ai cere mai mult. Ce-ai spune, Joseph, dacă te-aş lăsa să mă săruţi?

Joseph răspune că mai degrabă ar muri decât să nutrească un asemenea gând.

– Şi totuşi, Joseph, unele doamne permit valeţilor lor asemenea familiarităţi, şi încă unor valeţi care, ţi-o mărturisesc, o meritau mult mai puţin decât tine, flăcăi nici cu jumătate din farmecele tale – căci acestea aproape că ar scuza greşeala. Spune-mi, deci, Joseph, dacă ţi-aş îngădui o asemenea libertate, ce-ai gândi despre mine? Spune-mi-o deschis.

– Doamnă, aş gândi că doamna se înjoseşte mult prea mult.

– Pff! asta m-ar privi pe mine; dar n-ai stărui oare mai mult? Te-ai mulţumi cu un sărut? Nu cumva ţi s-ar aprinde simţurile în urma unei asemenea favori?

– Doamnă, chiar dacă ar fi aşa, sper că aş putea să mi le stăpânesc şi n-aş răbda ca ele să-mi înfrângă virtutea.

Desigur, cititorule, că i-ai auzit pe poeţi vorbind despre statuia Uimirii; ai auzit de asemenea, sau poate că numai în mică măsură, cum Uimirea l-a făcut pe unul dintre fiii lui Cressus să vorbească, deşi era mut. Ai văzut, în galeria de trei parale, mutra domnului Bridgewater, a domnului William Mills sau a vreunui alt personaj fantomatic atunci când, în tăcere sau în sunetele unei muzici suave, se înălţa prin trapă cu faţa înălbită de pudră şi cămaşa însângerată de panglici roşii – dar niciunul dintre aceştia, şi nici creaţiile lui Phidias sau Praxiteles, dacă aceştia s-ar reîntoarce la viaţă – nu, nici măcar cele ale inimitabilului penel al amicului meu Hogarth nu ţi-ar putea da o imagine a uimirii, asemănătoare cu cea care ţi s-ar fi înfăţişat ochilor, dacă ai fi văzut-o pe *lady* Booby în clipa când aceste din urmă cuvinte au ieşit de pe buzele lui Joseph.

– Virtutea ta! exclamă doamna venindu-şi în fire după o tăcere de două minute; asta le întrece pe toate! Virtutea ta! Ce îndrăzneală! Ai neobrăzarea să pretinzi că, atunci când o doamnă se înjoseşte până la a călca în picioare regulile decenţei ca să te onoreze cu cea mai înaltă favoare ce-i stă în putere, virtutea ta e cea care ar rezista pornirilor ei? Că, după ce ea şi-a înfrânt propria-i virtute, ar găsi o piedică într-a ta?

– Doamnă, spuse Joseph, nu văd de ce faptul că ea nu are virtute ar fi vreun temei ca să nu am nici eu; sau de ce, pentru că sunt bărbat, sau sărac, virtutea mea trebuie să se supună plăcerilor altuia.

– Am ajuns la capătul răbdării, strigă doamna, cine a mai auzit vreodată de virtutea unui bărbat? Oare cel mai important sau mai serios dintre bărbaţi poate avea o asemenea pretenţie? Oare magistraţii care pedepsesc destrăbălarea, sau pastorii care predică împotriva ei, ar avea vreun scrupul când li s-ar ivi prilejul s-o guste? Şi poate oare un mucos, un băieţandru, să aibă îndrăzneala de-a vorbi despre virtutea lui?

– Doamnă, spuse Joseph, acest băieţandru este fratele Pamelei şi s-ar ruşina ca cinstea familiei sale, păzită de Pamela, să fie întinată de el. Dacă există bărbaţi ca aceştia îmi pare rău, şi aş dori să aibă prilejul să citească scrisorile surorii mele Pamela, ce mi le-a trimis tata; nu mă îndoiesc câtuşi de puţin că un asemenea exemplu i-ar îndrepta.

– Ticălos neruşinat! strigă doamna înfuriată; îndrăzneşti să mă jigneşti cu nebuniile acelei rude ale mele, ajunsă de râsul lumii în toată ţara din cauza surorii tale? O viperă, pe care spre mirarea mea, răposata *lady* Booby a primit-o în casă, Dumnezeule! Piei din ochii mei şi pregăteşte-te s-o iei chiar în seara asta din loc, am să pun să ţi se plătească imediat leafa, să te dezbrace şi să te arunce în stradă.

– Doamnă, spuse Joseph, îmi pare rău că v-am jignit, dar vă asigur că n-am avut niciodată această intenţie.

– Da, păcătosule, strigă ea, trufia te-a făcut să înţelegi tocmai pe dos mica şi nevinovata libertate ce mi-am luat-o ca să-mi dau seama dacă ceea ce auzisem despre tine e adevărat sau nu. Pe conştiinţa mea, ai avut îndrăzneala să-ţi închipui că mă îndrăgostisem eu însămi de tine.

Joseph răspunse că nu se referise decât la propria lui virtute; la aceste cuvinte doamna fu cuprinsă de o furie violentă şi, refuzând să-l mai asculte, îi porunci să părăsească imediat odaia.

Nici nu ieşi Joseph bine pe uşă, că ea izbucni în următoarele imprecaţii:

– Unde ne împinge această puternică patimă? La câte înjosiri ne supunem din îndemnul ei! Ne putem împotrivi cu înţelepciune doar primului şi ultimului ei atac, căci numai atunci suntem siguri de victorie! Dar nicio femeie nu poate spune vreodată cu certitudine: numai până aici voi merge. Oare nu m-am expus eu însămi la refuzul valetului meu? Nu mai pot îndura gândul ăsta.

Şi se întoarse spre clopoţel, făcându-l să sune mult mai puternic decât ar fi fost nevoie, căci credincioasa Slipslop se afla prin apropiere; drept să spunem, ea avusese o oarecare bănuială chiar de la ultima întrevedere cu stăpână-sa, şi rămăsese din acea clipă în anticameră, cu urechea grijuliu

lipită de gura cheii, tot timpul cât a avut loc convorbirea de mai sus dintre Joseph şi doamnă.

27 Zeu în mitologia greacă, considerat stea a nopţii.
28 În mitologia greacă zeitate marină, mama lui Achile.
29 În mitologia greacă zeul soarelui.
30 *Zilnic* (lat.)

Capitolul IX

Ce s-a petrecut între lady Booby şi doamna Slipslop; dimpreună cu profeţia noastră că unele părţi nu vor putea fi înţelese de oricine de la prima citire

– Slipslop, spuse doamna, am acum destule temeiuri să cred tot ce mi-ai povestit despre stricatul ăsta de Joseph; sunt deci hotărâtă să mă despart imediat de el, aşa că du-te la intendent şi spune-i să-i plătească simbria.

Slipslop, care mai de voie, mai de nevoie păstrase până atunci distanţa faţă de stăpâna ei, socotind că descoperirea acestui secret înlătura orice deosebire dintre ele, răspunse foarte obraznic că ar fi de dorit ca doamna să ştie mai bine ce vrea, căci fără îndoială avea s-o cheme din nou înapoi până să apuce a coborî jumătate din scară. Doamna îi ripostă că luase o hotărâre şi era absolut decisă să o ducă până la capăt.

– Îmi pare rău, făcu Slipslop; dacă aş fi ştiut că aveaţi să-l pedepsiţi pe bietul băiat cu atâta asprime, n-aţi fi auzit niciodată măcar o frântură din toată povestea asta. Într-adevăr, e prea mult zgomot pentru nimic!

– Nimic? replică doamna; nu cumva îţi închipui că am să rabd destrăbălarea în casa mea?

– Dacă o să daţi afară pe fiecare valet căruia îi place să se distreze, răspunse Slipslop, în curând va trebui să vă deschideţi singură portiera trăsurii, sau să vă angajaţi o garnitură de „mofrodiţi” ca să vă servească; şi Domnul mi-e martor că urăsc înfăţişarea lor chiar şi numai când cântă la operă.

– Fă ce ţi-am poruncit, spuse doamna, şi nu-mi mai zgâria urechile cu jargonul tău dezgustător.

– Vai mie, Sfântă Fecioară, strigă Slipslop, anumită lume numai urechile le are gingaşe.

Doamna, mirându-se de tonul nou ce şi-l îngăduia camerista şi suspectând o parte din adevăr în urma ultimelor ei cuvinte, o chemă înapoi şi dori să afle ce înseamnă acea neobişnuită libertate de limbaj.

– Libertate! spuse Slipslop; nu ştiu ce numiţi libertate, doamnă; slugile au şi ele limbi întocmai ca stăpânele.

– Da, şi încă foarte impertinente, răspunse doamna; dar poţi fi sigură că n-am să mai rabd mult asemenea impertinenţă.

– Impertinenţă! Nu ştiu să fi fost impertinentă, făcu Slipslop.

– Ba eu îţi spun că eşti, strigă doamna, şi dacă nu-ţi schimbi manierele, n-ai să mai ai loc în casa mea.

– Manierele! exclamă Slipslop; niciodată nu mi s-a spus că mi-ar lipsi manierele ori pudoarea; cât despre locuri, mai sunt şi altele pe lume; şi-apoi ştiu eu ce ştiu.

– Ce tot ştii, *madame*? întrebă doamna.

– Nu-s obligată s-o spun oricui, făcu Slipslop, după cum nu-s obligată nici să-mi ţin gura.

– Te rog foarte mult să-ţi vezi de treabă, replică doamna.

– Cu dragă inimă, răspunse camerista; şi plecă furioasă, trântind uşa după ea.

Doamna înţelese chiar prea limpede că Slipslop ştia mai multe decât ar fi fost de dorit; şi-l învinovăţi pe Joseph de a-i fi dezvăluit cameristei cele petrecute la prima lor întrevedere; aceasta nu făcu decât să-i înteţească mânia împotriva tânărului şi s-o întărească în hotărârea de a se despărţi de el.

Dar concedierea doamnei Slipslop era o treabă mai greu de rezolvat. *Lady* Booby avea o nemaipomenită grijă de reputaţia ei, ştiind că de ea atârnau multe dintre cele mai preţioase binefaceri ale vieţii, cum ar fi jocul de cărţi, reverenţele în lumea bună şi, mai presus de toate, plăcerea de a dărâma reputaţiile celorlalţi, o distracţie nevinovată care o încânta. Hotărî

deci ca mai degrabă să suporte orice neobrăzare din partea slugii sale, decât să rişte pierderea dreptului la privilegii atât de mari.

Prin urmare trimise după intendent, domnul Peter Punce, şi-i porunci să-i plătească lui Joseph simbria, să-l dezbrace de livrea şi să-l dea pe uşă pe afară chiar în seara aceea.

Apoi o chemă sus pe Slipslop şi, după ce-şi potoli enervarea cu un mic întăritor păstrat bine în dulap, începu precum urmează:

– Slipslop, de ce vrei tu, care mă ştii că-s iute la mânie, să mă provoci cu răspunsurile tale? Sunt convinsă că eşti o slujnică cinstită, şi mi-ar părea foarte rău să mă despart de tine. Şi, totodată, cred că şi tu ai găsit în mine o stăpână adeseori îngăduitoare şi ai, dinspre partea ta, la fel de puţine pricini să doreşti o schimbare. De aceea nu pot decât să fiu surprinsă că foloseşti cel mai sigur mijloc de-a mă ofensa – vreau să spun îngânându-mi vorbele – lucru pe care ştii că l-am urât întotdeauna.

Prevăzătoarea cameristă cântărise cum se cuvine întreaga poveste şi găsise, după o matură chibzuinţă, că vrabia din mână face mai mult decât cioara de pe gard. De aceea, găsindu-şi stăpâna dispusă să se lase înduplecată, socoti potrivit să facă oarecari mici concesii, care-i fură tot atât de repede primite; şi astfel lucrurile s-au liniştit, jignirile au fost iertate, şi o rochie şi un jupon i-au fost dăruite ca semn al viitoarelor îngăduinţe ale stăpânei.

Slipslop încercă o dată sau de două ori să pună un cuvânt bun pentru Joseph, dar găsi inima doamnei atât de împietrită încât, din prudenţă, îşi curmă toate intervenţiile. Îi veni în minte că mai existau şi alţi valeţi în casă, unii chiar la fel de chipeşi, deşi nu atât de frumoşi ca Joseph; cititorul a văzut de altfel că duioasele ei avansuri nu fuseseră întâmpinate cu încurajarea la care pe bună dreptate s-ar fi putut aştepta. Îşi făcu socoteala că risipise o grămadă de vin de Xeres şi zaharicale pentru un derbedeu nerecunoscător şi, fiind oarecum de părerea acelor femei ce consideră că un tânăr voinic valorează aproape tot atât cât şi un alt tânăr voinic, îl părăsi în cele din urmă pe Joseph şi cauza sa şi, înfrângându-şi într-un mod foarte

lăudabil pasiunea, îşi luă darul şi porni în tihnă să facă o vizită unui ulcior, ceea ce se dovedeşte a fi un leac suveran pentru o fire de filozof.

Pe stăpână-sa o lăsă însă mai puţin liniştită. Biata doamnă nu se putea gândi fără groază că scumpa-i reputaţie ajunsese în mâinile slugilor. Singura ei speranţă era ca Joseph să nu-i fi înţeles gândurile; cel puţin îşi putea spune că nu făcuse nicio afirmaţie limpede faţă de el; cât despre Slipslop, îşi zicea că-i va putea cumpăra tăcerea.

Dar ceea ce o durea cel mai mult era că, în realitate, nu-şi învinsese chiar pe de-a-ntregul patima; micul zeu încă se mai afla cuibărit în inima ei, deşi mânia şi dispreţul o orbeau într-atâta încât nu-l putea vedea. De o mie de ori fusese la un pas de a-şi revoca sentinţa pronunţată împotriva bietului tânăr. Iubirea pleda pentru el şi-i şoptea multe lucruri în favoarea lui. Onoarea încerca să-i justifice crima, iar Mila să-i îmblânzească pedeapsa. Pe de altă parte Mândria şi Răzbunarea continuau să-l învinovăţească. Şi astfel biata doamnă era chinuită de nehotărâre, în timp ce patimi potrivnice îi răsăreau şi-i sfâşiau cugetul în fel şi chip.

Tot aşa am văzut în sala cea mare de la Westminster, când avocatul Bramble[31] stătea în partea dreaptă, iar avocatul Puzzle[32] în partea stângă, cum balanţa opiniei (într-atât le erau de egale onorariile) se înclina pe rând pe fiecare taler; ba Bramble aruncă un argument şi talerul lui Puzzle se apropie de axa balanţei; ba Bramble cunoaşte aceeaşi soartă, copleşit de greutatea lui Puzzle. Aici atinge Bramble, colo loveşte Puzzle; aici te convinge unul, colo te convinge celălalt; până când, în cele din urmă, în minţile chinuite ale celor de faţă nu mai e decât învălmăşeală; se pun rămăşaguri asupra rezultatului, şi nici judecătorul, nici juraţii nu sunt în stare să mai înţeleagă ceva din proces, într-atât cei doi grijulii avocaţi le învăluie pe toate în îndoială şi întuneric.

La fel se întâmplă şi în conştiinţă, unde onoarea şi cinstea împing pe un drum, iar ispita şi necesitatea pe altul. Dacă n-am avea altă treabă decât să facem comparaţii, am putea găsi nesfârşit de multe, dar una singură (ca şi un singur cuvânt) le ajunge celor înţelepţi. De aceea ne vom întoarce la eroul nostru, de soarta căruia cititorul este fără îndoială destul de îngrijorat.

31 *Bălmăjeală* (engl.).
32 *Încurcătură* (engl.).

Capitolul X

Joseph scrie o nouă scrisoare; învoielile sale cu domnul Peter Pounce etc. dimpreună cu plecarea de la lady Booby

Nemângâiatul Joseph n-ar fi fost destul de isteţ pentru a figura ca erou principal al unei cărţi ca aceasta, dacă ar fi continuat să interpreteze greşit gândurile stăpânei sale; şi, de altfel, cititorul se va bucura să afle că dacă nu şi-a dat seama de ele mai devreme, aceasta s-a datorat numai neplăcerii lui de a descoperi ceea ce ar fi trebuit să condamne la ea ca o greşeală. După ce plecă deci din odaia doamnei, se retrase la mansardă şi începu să se căineze de nenumăratele nenorociri ce le atrage după sine frumuseţea, ca şi de nefericirea de-a fi mai chipeş decât cei din jur.

Apoi se aşeză jos şi i se adresă surorii lui, Pamela, cu următoarele cuvinte:

Dragă soră Pamela,

Nădăjduind că o duci bine, câte noutăţi nu am a-ţi spune! O, Pamela! Stăpâna mea s-a îndrăgostit de mine – cel puţin, ceea ce lumea bună numeşte a se îndrăgosti – şi-a pus în minte să mă seducă; dar sper să am destulă hotărâre şi destul har de sus ca să-mi apăr virtutea în faţa oricărei doamne de pe pământ.

Domnul Adams mi-a spus adesea că neprihănirea este, pentru un bărbat, o virtute tot atât de mare ca şi pentru o femeie. El afirma că n-a cunoscut nicio altă femeie în afară de soţia lui, şi mă voi strădui să-i urmez pilda. Într-adevăr, numai mulţumită excelentelor sale predici şi sfaturi, ca şi scrisorilor tale, am fost în stare să mă împotrivesc unei ispite căreia, după

cum spune el, niciun bărbat nu-i cedează fără să se căiască pe lumea asta, sau să fie osândit pe cealaltă; şi, cum să cred că am să mă căiesc pe patul de moarte, când s-ar putea întâmpla să mor în somn? Mare lucru sunt sfaturile şi exemplul bun! Dar mă bucur că doamna m-a dat afară din odaie aşa cum a făcut: căci la un moment dat aproape că uitasem tot ce mi-a spus vreodată pastorul Adams.

Nu mă îndoiesc, dragă soră, că Domnul te va ajuta să-ţi aperi virtutea împotriva tuturor încercărilor; şi te implor din toată inima să te rogi ca să pot fi şi eu în stare să mi-o apăr pe-a mea, care este de fapt foarte serios asaltată, şi nu de o singură persoană, dar sper că-ţi voi imita exemplul, ca şi pe cel al lui Joseph, sfântul meu ocrotitor, şi-mi voi păzi virtutea de toate ispitele.

Joseph nu-şi încheiase încă scrisoarea, când fu chemat jos de domnul Peter Pounce ca să-şi primească simbria; căci, în afară de faptul că, din opt lire pe an, trimitea patru tatălui şi mamei lui, mai fusese obligat, pentru a-şi cumpăra instrumente muzicale, să apeleze la mărinimia sus-menţionatului Peter care, în cazuri urgente, obişnuia să le dea câte un avans din leafă slugilor, nu înainte ca aceasta să fie exigibilă, dar înainte de a fi plătibilă, adică, poate, cu o întârziere de o jumătate de an; se mulţumea pentru aceasta cu modesta dobândă de cincizeci la sută sau ceva mai mult; prin aceste metode caritabile, ca şi prin împrumuturi acordate altor persoane, şi chiar propriilor săi stăpân şi stăpână, cinstitul om îşi agonisise, în puţini ani şi pornind de la nimic, frumuşica sumă de vreo douăzeci de mii de lire.

După ce şi-a primit micul rest de simbrie şi şi-a scos livreaua, Joseph s-a văzut nevoit să împrumute o haină şi nişte pantaloni de la unul dintre valeţi (era atât de iubit în casă încât toţi i-ar fi dat câte ceva); apoi, cum Peter îi spusese să nu zăbovească o clipă peste timpul necesar ca să-şi strângă rufele – care-i încăpură uşor într-o foarte mică lădiţă – îşi luă un melancolic rămas bun de la ceilalţi servitori şi o porni la drum, pe la orele şapte seara.

Străbătu vreo două, trei străzi înainte de a lua o hotărâre, neştiind dacă e mai bine să părăsească oraşul chiar în noaptea aceea, sau să-şi caute

undeva un adăpost până dimineaţa. În cele din urmă, luna care strălucea pe cer îl convinse să-şi înceapă călătoria imediat, cu atât mai mult cu cât avea şi alte motive s-o facă; dar cititorul nu le va putea ghici – în afară de cazul că ar fi cumva vrăjitor – până ce nu-i vom da câteva lămuriri cărora socotim că le-a venit sorocul să fie cunoscute.

Capitolul XI

Cuprinzând mai multe întâmplări noi şi neaşteptate

Adeseori s-a observat că, atunci când vrem să redăm ideea de om simplu, spunem că se poate vedea prin el ca prin sticlă; cred că expresia se aplică la fel de bine şi unei cărţi simple. Dar în loc de a căuta să mai aducem şi alt exemplu în sprijinul acestei observaţii, s-ar cădea mai degrabă să remarcăm contrariul în legătură cu povestirea de faţă, unde acţiunea se dezvăluie treptat, iar cititorul ar trebui să fie foarte isteţ ca să poată prevedea ce se va întâmpla peste două capitole.

Iată de ce n-am atins încă până aici un subiect ce-l găsim nimerit a fi prezent acum; într-adevăr, cititorul s-ar putea mira, în primul rând, de faptul menţionat mai sus, că Joseph a manifestat atâta nerăbdare să părăsească oraşul, şi în al doilea rând de ceea ce-i vom spune acum, că în loc să se îndrepte spre locuinţa părinţilor sau a iubitei sale surori Pamela, a preferat s-o pornească în grabă mare spre conacul familiei Booby, de unde plecase pentru a veni la Londra.

Aflaţi deci că în parohia unde se afla acel conac trăia o tânără fată pe care Joseph dorea s-o vadă mai mult decât pe părinţii şi pe sora lui (deşi era cel mai bun dintre fiii şi fraţii din lume). Era o fată săracă, ce crescuse pe vremuri în casa lui *Sir* John, de unde fusese îndepărtată de doamna Slipslop cu puţin timp înainte de plecarea la Londra, probabil din pricina nespusei sale frumuseţi, căci niciodată n-am putut să descopăr alt motiv.

Pe această tânără făptură (care trăia acum în casa unui fermier din parohie) o iubea Joseph dintotdeauna cu o dragoste perfect împărtăşită. Era doar cu doi ani mai tânără decât eroul nostru. Se cunoşteau încă din fragedă

copilărie şi începură prin a nutri unul pentru celălalt o foarte timpurie dragoste, ce ajunsese într-atât de puternică, încât domnul Adams abia i-a putut împiedica să nu se căsătorească, spunându-le să mai aştepte câţiva ani până când munca avea să le mai îmbogăţească puţin experienţa, iar economiile le vor îngădui să-şi agonisească de câte unele pentru a trăi împreună mai la largul lor.

Ascultară de sfatul acestui om bun, al cărui cuvânt era de fapt aproape lege în parohie; e adevărat că printr-o comportare egală timp de treizeci şi cinci de ani, pastorul le arătase enoriaşilor săi că nu le dorea decât binele, astfel că aceştia îl consultau cu orice prilej şi doar rareori acţionau împotriva părerii lui.

Nu vă puteţi închipui tablou mai mişcător decât despărţirea celor doi îndrăgostiţi. Mii de suspine înăbuşeau pieptul lui Joseph. Mii de lacrimi picurau din ochii galeşi ai bietei Fanny (căci acesta-i era numele). Deşi sfiiciunea abia dacă-i îngăduia să primească sărutările lui focoase, totuşi dragostea puternică o făcea să nu rămână de piatră la îmbrăţişări, de mai multe ori chiar îl strânse şi ea la piept, dar cu atâta gingăşie că n-ar fi strivit nici măcar o muscă, deşi această uşoară strânsoare stârni mai multă emoţie în inima lui Joseph decât cea mai puternică îmbrăţişare a unui luptător din Cornwall.

Cititorul se va mira poate că doi tineri atât de îndrăgostiţi nu şi-au scris niciodată în timpul celor douăsprezece luni de despărţire; de fapt, un singur lucru ar fi putut – şi a şi izbutit de altfel – să-i împiedice de la aceasta, anume că biata Fanny nu ştia nici să scrie, nici să citească, şi nici nu se învoia în ruptul capului să transmită duioşia gingăşiei şi nevinovatei sale pasiuni prin mijlocirea unei a treia persoane.

Se mulţumea deci să întrebe cât mai des unul de sănătatea celuilalt, păstrând o încredere nestrămutată în fidelitatea lor şi trăind cu speranţa fericirii ce avea să vină.

Acum, după ce l-am lămurit pe cititor asupra acestor puncte şi i-am spulberat, pe cât ne-a fost cu putinţă, toate îndoielile, să ne întoarcem la

cinstitul Joseph pe care îl lăsasem când tocmai o pornea la drum sub razele luni.

Oricine a citit până acum vreun roman sau vreun poem vechi ori modern, nu se poate să nu fi aflat că dragostea are aripi; prin aceasta să nu se înţeleagă însă – cum au făcut unele tinere doamne din greşeală – că un om amorezat poate zbura; nu, ingenioasa alegorie nu are alt înţeles decât că îndrăgostiţii nu merg precum garda călare, ci, cu alte cuvinte, că ei pornesc de la bun început cu mare viteză; aşa a făcut şi flăcăul nostru – care la umblat se putea întrece cu orice bărbat – şi a pus atâta râvnă, că numai în patru ore a ajuns la un faimos han bine cunoscut tuturor celor care călătoresc prin părţile de apus. Pe tăblia de la intrare era înfăţişat un leu; hangiului, pe adevăratul său nume Timotheus, i se spunea îndeobşte doar Tim. Unii socoteau că alesese cu tot dinadinsul leul drept simbol, pentru că pe dinafară semăna perfect cu mărinimoasa fiară, firea-i lăuntrică, însă, amintind mai degrabă de blândeţea mielului. Bine primit în orice societate, omul nostru ştia să se facă plăcut oricui, căci era foarte priceput în ale istoriei şi politicii, avea ceva noţiuni de drept şi teologie, spunea adesea câte o glumă cu haz şi cânta din corn de ţi-era mai mare dragul.

O furtună năprasnică, însoţită de grindină, îl sili pe Joseph să caute adăpost în acest han, amintindu-şi că aici poposise cu *Sir* Thomas în drumul lor spre oraş. Nici n-apucă însă bine să se aşeze lângă focul din bucătărie că Timotheus, recunoscându-i livreaua, începu să deplângă pierderea răposatului său stăpân, ce-i fusese prieten foarte apropiat, după cum spunea, ba chiar intim, şi cu care golise la vremea sa, în chef şi veselie, mai bine de-o duzină de sticle. Adăugă apoi că toate acestea trecuseră, pieriseră demult, de parcă nicicând n-ar fi fost, şi încheie printr-o ascuţită observaţie asupra certitudinii morţii, ceea ce nevastă-sa se grăbi să afirme că e cât se poate de adevărată. Atunci îşi făcu apariţia în curtea hanului un flăcău călare, ducând de ham un al doilea cal în întâmpinarea stăpânului său; după ce mână caii în grajd, intră şi se aşeză lângă Joseph; acesta-l recunoscu de îndată drept valetul unui gentilom din vecinătate, ce venea des prin casa lor.

Flăcăul fusese şi el surprins de furtună, dar primise ordin să mai înainteze în seara aceea douăzeci de mile, din fericire pe acelaşi drum pe care avea de gând să apuce şi Joseph. Profită deci de ocazie spre a-o oferi prietenului său calul stăpânului (în ciuda faptului că i se poruncise anume nu cumva să facă una ca asta), ceea ce Joseph acceptă imediat, şi astfel, după ce băură o ulcică în semn de prietenie, tinerii noştri o porniră împreună la drum de îndată ce furtuna încetă.

Capitolul XII

Conţinând multe întâmplări surprinzătoare ce le-a avut de înfruntat Joseph Andrews pe drum, şi cărora cei ce n-au călătorit niciodată într-o diligenţă poate nici nu le-ar da crezare

Nimic deosebit nu se mai petrecu pe drum până când, pe la orele două dimineaţa, sosiră la hanul unde i se poruncise valetului să aducă cei doi cai. Luna strălucea din plin, iar Joseph, în ciuda tuturor încercărilor prietenului său de a-l reţine, o porni mai departe pe jos, după ce îi oferi mai întâi o jumătate de litru de vin şi-i mulţumi pentru favoarea de a-i fi împrumutat calul.

Nu merse mai mult de două mile, legănat de speranţa de-a o vedea în curând pe iubita sa Fanny când deodată, pe o uliţă îngustă, îl înghesuiseră doi vlăjgani şi-i strigară „Banii sau viaţa!”. Le dădu pe loc toţi banii ce-i avea asupra lui, adică ceva mai puţin de două lire, exprimându-şi totodată nădejdea că vor fi atât de mărinimoşi încât să-i înapoieze câţiva şilingi ca să-şi poată acoperi cheltuielile de drum până acasă.

Unul dintre tâlhari răspunse printr-o înjurătură:

– Da, da, îţi dăm numaidecât ; dar întâi dezbracă-te şi du-te dracului.

– Dezbracă-te, strigă şi celălalt, sau îţi zbor creierii la naiba.

Joseph, amintindu-şi că împrumutase haina şi pantalonii de la un prieten şi că nu-i va fi la îndemână să nu i le mai poată înapoia, îşi exprimă speranţa că domnii nu vor stărui asupra hainelor, de altfel fără mare valoare, ci vor ţine seama de răcoarea nopţii.

– Ţi-e frig, hai, ticălosule? răcni unul dintre bandiţi. Te încălzesc eu imediat, n-avea grijă: şi proferând o înjurătură, trase un glonte de pistol

atingându-i aproape capul; nici nu isprăvi bine, că celălalt ridică bâta să-l lovească, dar Joseph, foarte priceput în jocul cu bâta, pară lovitura şi i-o întoarse cu atâta măiestrie potrivnicului său, încât îl culcă lat la picioare; în acelaşi timp însă celălalt tâlhar îl pocni din spate cu patul pistolului, prăvălindu-l la pământ în nesimţire.

Cum hoţul doborât îşi reveni curând, tăbărâră amândoi cu bâtele asupra bietului Joseph, până ce au fost siguri că au pus capăt nefericitei sale vieţi; îl despuiară apoi până la piele, îl aruncară într-un şanţ şi plecară cu prada.

Bietul nenorocit, după ce zăcu nemişcat un timp îndelungat, începea tocmai să-şi revină în simţiri când trecu pe acolo o diligenţă. Auzind vaiete de om, poştalionul opri caii şi-i spuse vizitiului că în şanţ zace probabil un om pe moarte, care geme din greu.

– Dă-i înainte, nătărăule, făcu vizitiul, suntem al naibii de întârziaţi şi n-aveam acum timp să ne uităm după morţi.

O doamnă, auzind atât spusele poştalionului cât şi geamătul, îi ceru vizitiului să oprească neapărat şi să vadă despre ce e vorba. Vizitiul îi porunci atunci la rândul său poştalionului să coboare şi să se uite în şanţ. Zis şi făcut, iar când acesta se înapoie le spuse că a dat peste un om care stătea drept în sus, gol puşcă aşa cum îl făcuse maică-sa.

– O, Isuse! strigă doamna, un om gol! Dragă vizitiule, dă bice cailor şi lasă-l acolo.

Dar domnii din diligenţă coborâră şi ei, iar Joseph îi imploră să le fie milă de el, căci fusese jefuit şi aproape omorât în bătăi.

– Jefuit! strigă un domn bătrân, haideţi să-i dăm drumul cât mai repede, altfel o să fim şi noi jefuiţi.

Un tânăr din lumea judecătorească răspunse că mai bine ar fi fost să fi trecut fără să oprească, dar acum dacă omul moare şi se va putea dovedi că ei au fost ultimii care l-au văzut, n-ar fi exclus să fie chiar acuzaţi de uciderea lui. De-aceea socotea că ar fi de dorit să salveze pe cât posibil viaţa bietei făpturi, spre binele lor; cel puţin, dacă moare, juraţii n-ar mai avea motiv să creadă că de asta au fugit. Părerea lui era deci să urce omul în trăsură şi să-l ducă până la primul han. Doamna susţinea morţiş că, dacă-l

iau înăuntru, coboară ea, căci mai degrabă ar rămâne o acolo o veşnicie decât să călătorească împreună cu un om în pielea goală. Vizitiul obiectă că nu-l poate primi în diligenţă decât dacă va plăti cineva un şiling pentru transportul lui pe distanţa de patru mile. Cei doi domni refuzară, dar avocatul, temându-se să n-aibă el însuşi de pătimit dacă-l lăsau pe nenorocit acolo în halul în care era, declară că în asemenea ocazii nu poţi fi niciodată destul de prevăzător şi că-şi amintea să fi citit în cărţi întâmplări cu totul neobişnuite; îl ameninţă apoi pe vizitiu spunându-i că, dacă refuză să-l ia, o face în definitiv pe pielea lui, deoarece în caz că domnul moare, va fi acuzat de omucidere, iar în caz că scapă, tot se va deschide acţiune împotriva lui; şi, de-altfel, ca avocat, va apăra cauza nefericitului cu dragă inimă. Aceste cuvinte avură un efect vădit asupra vizitiului care-l cunoştea prea bine pe cel ce le rostise; în plus, bătrânul domn mai sus-pomenit, socotind că omul în pielea goală îi va oferi frecvente prilejuri să-şi arate ascuţimea minţii faţă de doamna, propuse să dea fiecare câte ceva ca să-i ofere vizitiului o halbă de bere drept taxă; astfel că în parte îngrijorat de ameninţările unuia, în parte ademenit de făgăduielile celuilalt, şi poate puţin înduioşat la vederea bietei făpturi, sângerând şi tremurând acolo de frig, vizitiul se lăsă în cele din urmă înduplecat; Joseph se îndreptă spre trăsură când, zărind-o pe doamna ce-şi ţinea evantaiul închis în faţa ochilor, refuză cu desăvârşire să intre în starea jalnică în care se afla, până ce nu i se vor da suficiente veşminte, astfel încât să nu poată aduce nici cea mai mică jignire decenţei – într-atât de pudic era acest tânăr şi într-atât de puternic înrâuriseră asupra lui exemplul de castitate al admirabilei Pamela şi frumoasele predici ale domnului Adams.

Deşi se găseau mai multe haine prin trăsură, nu a fost uşor să se treacă peste această piedică ridicată chiar de Joseph. Cei doi domni se plânseră că le e frig şi că nu pot să lepede nicio aţă; omul de duh spuse, râzând, că mai aproape îi e pielea decât cămaşa; iar vizitiul, care şedea pe două haine, refuza să împrumute vreuna de teamă să nu se păteze de sânge; valetul doamnei rugă să fie scuzat din acelaşi motiv, fiind susţinut de însăşi stăpână-sa, în ciuda aversiunii acesteia pentru goliciunea omului; şi mai

mult ca sigur că bietul Joseph, de neclintit în pudica sa hotărâre, ar fi pierit, dacă poştalionul (un flăcău ce mai târziu avea să înfunde ocna pentru a fi prădat un coteţ de găini) nu şi-ar fi scos de bunăvoie haina, singuru-i veşmânt, spunând, printre cumplite înjurături (pentru care fu dojenit de pasageri) că mai degrabă ar călători în cămaşă toată viaţa decât să rabde ca o făptură omenească să zacă într-o asemenea stare de plâns.

După ce şi-a pus deci haina, Joseph a fost urcat în trăsură, şi porniră mai departe. Mărturisi apoi că este aproape mort de frig, ceea ce dădu omului de duh prilejul s-o întrebe pe doamnă dacă nu-i poate oferi cumva un păhărel. Ea răspunse, oarecum înciudată, că se miră de o asemenea întrebare, asigurându-l în acelaşi timp că n-a gustat niciodată din aşa ceva.

Avocatul tocmai îl chestiona pe Joseph asupra împrejurărilor furtului, când diligenţa fu oprită şi unul dintre bandiţi, vârându-şi pistolul prin portieră, ceru pasagerilor banii; aceştia se învoiră să-i dea fără să crâcnească, ba doamna chiar, în spaima ei, scoase o sticluţă de argint de vreo litră; tâlharul o şi duse la gură şi, bând în sănătatea ei, afirmă în gură mare că ar conţine unul dintre cele mai bune vinuri de Nantes ce le-a gustat vreodată; doamna îşi asigură după aceea însoţitorii că fusese o greşeală a cameristei, căreia îi poruncise de fapt să umple sticla cu apă de toaletă.

De îndată ce tâlharii se îndepărtară, avocatul care, după cum spunea, îşi pusese în bancheta trăsurii o trusă cu pistoale, le declară tovarăşilor săi de drum că, dacă ar fi fost ziuă şi ar fi avut armele la îndemână, nu s-ar fi lăsat jefuit; le mai povesti că s-a întâlnit adesea cu hoţi de drumul mare în călătoriile sale călare, dar că niciunul nu îndrăznise vreodată să-l atace, şi încheie susţinând că, dacă nu i-ar fi fost mai teamă pentru doamnă decât pentru el însuşi, nu s-ar fi despărţit atât de uşor de banii săi.

Cum spiritului – lucru bine cunoscut – îi place să sălăşluiască în buzunare goale, domnul a cărui fire mucalită am remarcat-o mai înainte, de îndată ce-şi pierdu toţi banii, începu să se arate hazos nevoie-mare. Făcu deci nenumărate aluzii la Adam şi Eva şi spuse vrute şi nevrute în legătură cu frunzele de viţă, glume mai supărătoare pentru Joseph decât pentru oricare altul dintre călători.

Avocatul lansă şi el o serie de spirite foarte izbutite, legate toate de profesia lui. Astfel se porni să înşire că, dacă Joseph ar fi lăsat singur cu doamna ar putea lesne să-i facă vreun transfer de bunuri, dat fiind că efectele lui nu erau grevate de nicio ipotecă; garanta că în curând avea să-şi recupereze pierderile printr-un act de intrare în posesiune, ceea ce reprezenta calea cea mai potrivită de a-şi crea moştenitori prin substituţie; în ce-l privea pe el, se angaja să încheie un contract atât de ferm în trăsură, încât să nu existe niciun risc de expulzare; şi-i copleşi în felul acesta cu jargonul lui, revărsându-l fără încetare asupra tovarăşilor de drum, până când ajunseră la han, unde nu găsiră decât o slujnică rămasă trează ca să-i poarte de grijă vizitiului şi să-i facă rost de hrană rece şi de un păhărel de dat pe gât. Joseph coborî şi o rugă să-i pregătească, dacă se poate, un pat, ceea ce ea îi făgădui imediat; cum era bună la suflet şi mai puţin ruşinoasă ca doamna, fetişcana aruncă un mănunchi de vreascuri pe foc şi, punându-i lui Joseph pe umeri haina unuia dintre rândaşi, îi spuse să stea jos şi să se încălzească până ce-i va aşterne culcuşul. Între timp vizitiul alergă să cheme un chirurg care locuia la depărtare de câteva case, apoi le aminti călătorilor cât de mult întârziaseră şi, după ce aceştia îşi luară rămas bun de la Joseph, îi zori să pornească la drum cât mai repede cu putinţă.

Nu trecu mult şi fata îl conduse pe Joseph la locul unde-i aşternuse patul, făgăduindu-i să se dea peste cap ca să-i facă rost de o cămaşă; avea să-i spună însă mai târziu că, văzându-l atât de însângerat, şi-a închipuit că e pe moarte şi-a alergat deci mai întâi în goana mare să-l grăbească pe chirurg; acesta era aproape îmbrăcat, căci se temea să nu se fi răsturnat diligenţa, şi să nu se fi rănit unii domni sau doamne. Când fata îi spuse însă prin fereastră că era vorba de un nenorocit care, călătorind pe jos, fusese despuiat de tot ce avea şi aproape ucis în bătăi, o certă că l-a deranjat cu noaptea în cap, îşi scoase hainele şi, foarte liniştit, se culcă la loc şi adormi.

Aurora începea abia să-şi arate obrajii rumeni de după dealuri, iar zece milioane de cântăreţi înaripaţi repetau într-un cor voios ode de o mie de ori mai gingaşe decât cele ale laureatului nostru, proslăvind atât ziua cât şi cântul, când se sculă şi stăpânul hanului, domnul Tow-wouse; înştiinţat de

slujnică despre atacul banditesc şi starea bietului său oaspete despuiat, clătină din cap exclamând „Băftoasă zi!”, apoi îi porunci fetei să-i dea o cămaşă de-a lui.

Doamna Tow-wouse tocmai se trezi şi ea, şi-şi întindea în zadar braţele ca să-l strângă la piept pe soţu-i plecat, când intră în odaie servitoarea.

– Cine-i acolo? Tu eşti Betty?

– Da, cucoană.

– Unde-i stăpânul tău?

– E afară, cucoană; m-a trimis să iau o cămaşă de-a dumnealui ca să i-o împrumute unui biet om dezbrăcat, jefuit şi bătut măr de hoţi.

– Nu care cumva să te atingi de vreuna, netrebnico, strigă doamna Tow-wouse; grozav om mai e şi stăpânul tău, dacă primeşte în casă vagabonzi în pielea în goală şi-i îmbracă apoi cu hainele lui. Nu-mi plac chestiile astea. Încearcă numai să te-atingi de ceva, că-ţi dau cu ţucalul în cap. Du-te de-l cheamă aici pe stăpânul tău.

– Bine, cucoană, răspunse Betty.

De cum îl văzu intrând, hangiţa începu:

– Ce dracu înseamnă asta, domnule Tow-wouse? De-aia mă spetesc eu cumpărând cămăşi, ca să le împrumut apoi oricărui coate-goale?

– Draga mea, spuse domnul Tow-wouse, e doar un biet băieţandru.

– Da, da, ştiu că e doar un biet băieţandru, dar ce dracu avem noi de împărţit cu bieţii băieţandri? Şi aşa ne sileşte legea să le purtăm de grijă la atâţia. N-o să treacă mult şi o să ne cadă pe cap treizeci, patruzeci de bieţi băieţandri în haine roşii.

– Draga mea, exclamă domnul Tow-wouse, omul ăsta a fost jefuit de tot ce avea.

– Păi atunci cu ce o să-şi plătească nota? întrebă ea. De ce nu se duce la birt, golanul? Am să-l pun să-şi ia catrafusele de cum m-oi scula, de-asta poţi fi sigur.

– Draga mea, mila de aproapele n-o să-ţi îngăduie să faci una ca asta.

– La naiba cu mila de aproapele! Mila de aproapele ne învaţă să ne purtăm de grijă întâi nouă înşine şi familiilor noastre; iar eu nu vreau să

ajung cu ai mei la sapă de lemn din pricina milei tale, crede-mă.

– Bine, draga mea, faci cum vrei, după ce te scoli; ştii doar că nu mă împotrivesc niciodată.

– Te cred, i-arăt eu lui, şi dracului, dacă i-ar trece prin gând să mi se împotrivească.

Această convorbire ţinu aproape o jumătate de oră; între timp Betty făcuse rost de o cămaşă de la un rândaş, un drăguţ de-al ei, şi i-o şi îmbrăcase bietului Joseph. Chirurgul, la rândul său, îl consultase în cele din urmă, spălându-i şi pansându-i rănile, şi se duse să-l înştiinţeze pe domnul Tow-wouse că oaspetele lui era într-o primejdie atât de mare, încât abia dacă se întrezărea vreo speranţă de însănătoşire.

– Frumoasă belea ne-ai mai adus pe cap! strigă doamna Tow-wouse. În curând o să ne pomenim şi cu înmormântarea pe cheltuiala noastră.

Tow-wouse (în ciuda milosteniei sale, şi-ar fi dat votul mai liber chiar decât la alegeri pentru ca orice alt han din regat să-l aibă în bună pază pe oaspetele său) răspunse:

– Draga mea, nu pe mine trebuie să mă învinuieşti; diligenţa l-a adus aici, iar Betty l-a şi vârât în pat mai înainte ca eu să mişc un deget.

– Mă duc eu şi la Betty, spuse nevastă-sa.

Îmbrăcată doar cu o parte din haine şi ţinând restul sub braţ, hangiţa porni în căutarea nefericitei Betty, în timp ce Tow-wouse şi chirurgul plecară să-i facă o vizită bietului Joseph şi să cerceteze împrejurările în care s-a petrecut acea jalnică întâmplare.

Capitolul XIII

Ce-a mai avut de înfruntat Joseph în timpul cât a zăcut la han, dimpreună cu ciudata convorbire dintre el şi domnul Barnabas, pastorul parohiei

După ce povesti în amănunţime cum a fost jefuit, înfăţişându-se totodată pe sine şi ţinta călătoriei sale, Joseph îl întrebă pe chirurg dacă viaţa îi este în pericol; chirurgul îşi mărturisi pe faţă temerile, bazate pe faptul că pulsul îi era foarte agitat şi plin de febră; dacă febra se va dovedi mai mult decât asimptomatică, urmă el, lui, unul, o să-i fie cu neputinţă să-l scape.

Scoţând un oftat adânc, Joseph strigă:

– Biată Fanny, tare aş fi vrut să trăiesc ca să te mai văd o dată! Dar facă-se voia Domnului.

După aceea chirurgul îl sfătui ca, dacă mai are vreo afacere lumească de încheiat, s-o încheie cât mai repede cu putinţă deoarece, deşi trage nădejde să-l însănătoşească, totuşi socoteşte de datoria lui să-l înştiinţeze de marea primejdie în care se află; iar dacă efervescenţa malignă a umorilor sale va atrage după sine o creştere a febrei, s-ar putea să înceapă curând să aiureze şi să nu mai fie în stare să-şi facă testamentul. Joseph răspunse că nicio făptură de pe lume nu se găseşte într-o stare mai jalnică decât el, căci după ce a fost jefuit, nu i-a mai rămas niciun singur lucru pe care să-l poată numi al său.

– Aveam o biată monedă de aur, strigă el, care mi-ar fi fost o mângâiere în toate necazurile, dar mi-au luat-o şi pe aceea; fii sigură, însă Fanny, că n-

am nevoie de nimic ca să-mi amintesc de tine. Chipul tău îl port în inimă şi niciun tâlhar nu mi-l va putea smulge din ea.

Joseph ceru hârtie şi penel ca să scrie o scrisoare, dar i-au fost refuzate; cei doi bărbaţi îl sfătuiră să-şi folosească mai bine toate puterile pentru a se înzdrăveni. Apoi îl lăsară în pace, iar domnul Tow-wouse trimise după un preot, ca să-i dea ultima împărtăşanie sufletului sărmanului Joseph, întrucât chirurgul nu mai avea speranţă să-i însănătoşească trupul.

Curând sosi şi domnul Barnabas (acesta era numele preotului).

După ce bău mai întâi o ceaşcă de ceai cu stăpâna casei şi apoi o stacană de punci cu stăpânul, domnul Barnabas urcă spre odaia unde zăcea Joseph; găsindu-l adormit, se întoarse să mai dea pe gât o stacană, apoi urcă din nou tiptil până la uşa camerei; o deschise şi îl auzi pe bolnav vorbind singur precum urmează:

– O, prea adorabilă Pamela! Prea virtuoasă soră! Doar pilda ta m-a întărit în faţa tuturor ispitelor averii şi frumuseţii, şi m-a ajutat să-mi păstrez virtutea neatinsă şi castă pentru braţele scumpei mele Fanny, dacă Cerul mi-ar îngădui să fiu vreodată înlănţuit de ele. Prin ce bogăţii, ce onoruri, ce plăceri putem fi răsplătiţi de pierderea neprihănirii? Nu ne aduce ea singură mai multă mângâiere decât toate cuceririle lumeşti? Ce altceva decât nevinovăţia şi virtutea îl poate consola pe un nefericit ca mine? Căci, într-adevăr, doar acestea mă fac să preţuiesc mai mult patul de boală şi suferinţă decât toate plăcerile pe care le-aş fi gustat în aşternutul stăpânei. Datorită lor înfrunt moartea fără teamă; şi, deşi o iubesc pe scumpa mea Fanny mai mult decât a iubit vreodată un bărbat o femeie, tot ele mă îndeamnă să mă supun voinţei Cerului fără cârtire. O, tu, încântătoare făptură! Dacă mi-ar fi fost dat să te strâng în braţe, cea mai săracă şi mai umilă stare ar fi fost raiul pentru mine; aş fi putut să trăiesc cu tine în cea mai scundă colibă, fără a tânji după palatele, bunătăţile, bogăţiile vreunei suflări omeneşti. Dar trebuie să te las, să te părăsesc pentru totdeauna, scumpul meu înger! Trebuie să mă gândesc la lumea cealaltă; şi mă rog din adâncul inimii ca tu să poţi găsi mângâiere în aceasta.

Socotind că auzise destul, Barnabas coborî să-i spună lui Tow-wouse că nu-i poate fi de niciun folos oaspetelui său, deoarece acesta aiurează din plin şi n-a încetat să înşiruie cuvinte fără noimă tot timpul cât a stat la el în cameră.

Chirurgul se întoarse în cursul după-amiezii şi găsi că bolnavul era mai înfierbântat decât atunci când îl lăsase, deşi nu aiura; de fapt, în ciuda părerii domnului Barnabas, Joseph nu-şi pierduse niciun moment cunoştinţa de când sosise la han.

Din nou se trimise după domnul Barnabas; foarte anevoie se lăsă convins pastorul să-i mai facă o vizită. De cum intră în odaie, îi spuse lui Joseph că a venit să se roage împreună cu el şi să-l pregătească pentru lumea de-apoi, şi spera deci, în primul rând, că s-a pocăit de toate păcatele. Tânărul răspunse că acelaşi lucru îl speră şi el, dar de un singur lucru nu e sigur dacă trebuie sau nu să-l numească păcat; dacă da, se temea că avea să moară păcătuind; era vorba despre regretul de a se despărţi de o tânără femeie pe care o iubea mai mult decât orice pe lume. Barnabas îl asigură că a cârti împotriva vrerii Domnului e unul dintre cele mai grele păcate ce le poate săvârşi un om, şi că trebuie deci să uite orice pornire a cărnii şi să cugete la lucruri mai înalte. Joseph îi răspunse că n-o va putea uita pe Fanny nici pe lumea aceasta, nici pe cealaltă, şi că, deşi, dureros, gândul de a se despărţi de ea pentru totdeauna nu e nici pe jumătate atât de chinuitor ca teama pentru suferinţa ei când va afla nenorocirea. Barnabas spuse că asemenea temeri dovedesc o neîncredere şi o deznădejde cât se poate de criminale, el trebuind să se desprindă de toate patimile omeneşti şi să-şi înalţe inima. Joseph răspunse că asta şi doreşte, şi că i-ar fi recunoscător dacă l-ar ajuta s-o facă. Barnabas îl asigură că totul e cu putinţă prin har dumnezeiesc. Joseph îl imploră să-i dezvăluie cum să ajungă la el. Barnabas răspunse că aceasta se poate doar prin rugăciuni şi credinţă. Îl întrebă apoi dacă i-a iertat pe hoţi. Joseph răspunse că-i e teamă ca asta să nu fie mai presus de puterile lui, căci nimic nu i-ar face mai multă plăcere decât să audă că au fost prinşi.

– De dragul justiţiei, nu-i aşa? exclamă Barnabas.

– Da, făcu Joseph, dar dacă mi-ar fi dat să-i mai întâlnesc, mă tem că m-aş năpusti asupra lor şi i-aş ucide şi eu în bătăi, de-aş putea.

– E fără îndoială legal să-i ucizi pe hoţi, răspunse Barnabas, dar poţi oare declara că-i ierţi ca un bun creştin?

Joseph dori să ştie cum e această iertare.

– Adică, răspunse Barnabas, să-i ierţi aşa… aşa cum… să-i ierţi ca şi… pe scurt, să-i ierţi ca un bun creştin.

Joseph răspunse că-i iartă atât cât îi stă în putinţă.

– Bine, bine, spuse Barnabas, asta ajunge.

Apoi îl întrebă dacă-şi mai aminteşte şi de alte păcate de care nu s-a căit încă, iar dacă da, atunci să-i dea zor şi să se căiască repede, ca să recite apoi câteva rugăciuni împreună. Joseph răspunse că nu-şi aminteşte nicio fărădelege gravă de care să se fi făcut vinovat, dar că de păcatele săvârşite îi pare rău din toată inima. Barnabas decretă că e de-ajuns, şi se porni apoi să înşire rugăciuni cu toată iuţeala de care era în stare, deoarece îl aştepta mai multă lume jos în sală, unde era totul pregătit pentru punci, dar nu se apuca nimeni să stoarcă portocalele până nu vine el.

Joseph se plânse atunci că i s-a uscat gâtlejul şi ceru puţin ceai, dorinţă pe care Barnabas i-o comunică doamnei Tow-wouse; aceasta răspunse însă că de-abia a băut şi ea şi că n-o să-şi petreacă toată ziua cu ceainicul în mână, dar că-i va porunci slujnicei Betty să-i ducă sus nişte bere. Betty făcu întocmai cum îi spuse stăpâna sa, dar Joseph, după ce gustă puţin din bere, declară că se teme să nu-i mărească febra şi că tare ar dori un ceai; binevoitoare fata făgădui să-i aducă, dacă se găseşte prin părţile locului, şi plecă de îndată să-i cumpere ea însăşi; curând reveni cu ceaiul şi i-l dădu să bea, astfel că-i vom lăsa acum câtva timp împreună, pe ea cu Joseph, ca să-l întreţinem pe cititor despre alte întâmplări.

Capitolul XIV

Cuprinzând nenumărate păţanii prin care au trecut cu toţii la han

Se lăsase seara când în curtea hanului intră călare un personaj foarte grav şi, după ce-şi încredinţă calul rândaşului, se duse drept în bucătărie, ceru o pipă cu tutun şi se aşeză lângă foc, unde se aflau adunate mai multe persoane. Conversaţia se învârtea numai în jurul jafului săvârşit în noaptea trecută şi a bietului nenorocit ce zăcea sus într-o stare de plâns. Doamna Tow-wouse declară că nu înţelege ce dracu a fost în capul lui Tom Whipwell[33] când i-a adus asemenea oaspete în casă, căci mai erau atâtea cârciumi pe drum, destul de bune pentru el. Nu încăpea însă discuţie că, dacă s-ar întâmpla să moară, parohia va trebui să suporte cheltuielile de înmormântare. Adăugă apoi că flăcăului acestuia nu-i plăcea, mă rog, nimic altceva decât ceaiul. Betty, care tocmai îşi împlinise faţă de el actul de milostenie mai sus pomenit, spuse că tânărul era cu siguranţă un gentilom, deoarece n-a mai văzut niciodată o piele atât de fină ca a lui.

– Lua-o-ar ciuma de piele! replică doamna Tow-wouse, probabil că asta-i cam tot ce o să avem drept răsplată. Tare aş dori ca asemenea gentilomi să nu mai calce niciodată pe la Balaur (după cât se pare, emblema hanului).

Domnul de curând sosit se arătă foarte mişcat de nenorocirea bietului om, căci după cum băgă de seamă, nu căzuse tocmai pe mâinile cele mai milostive. La drept vorbind, chiar dacă hangiţa nu şi-ar fi dezvăluit cu glas tare blândeţea firii, natura îşi luase această însărcinare când îi cioplise

trăsăturile feţei în aşa fel că Hogarth însuşi n-ar fi putut înzestra un portret cu mai multă expresie.

Doamna Tow-wouse era scundă de stat, uscăţivă şi încovoiată. Fruntea i se ţuguia la mijloc pentru a coborî apoi în pantă până la vârful nasului, ascuţit şi roşu, şi i-ar fi atârnat peste buze dacă natura nu i-ar fi răsfrânt vârful în sus. Drept buze avea două zăbale de piele, care atunci când vorbea i se adunau ca o pungă. Bărbia îi era ascuţită, iar în partea de sus a pungilor ce-i alcătuiau obrajii se aflau două oase, ascunzându-i aproape o pereche de ochi mici şi roşii. Mai adăugaţi la toate acestea o voce ţipătoare şi răguşită, întru totul adaptată simţămintelor cărora trebuia să le dea glas.

Nu e uşor de spus dacă noul-venit nutrea mai multă antipatie pentru stăpâna casei, sau mai multă milă pentru nefericitul ei oaspete. Se interesă foarte îndeaproape la chirurg, care coborâse şi el în bucătărie, dacă mai era vreo speranţă ca tânărul să se însănătoşească. Îl rugă să-şi depună silinţa, căci datoria oamenilor de orice profesie este să-şi exercite iscusinţa întru alinarea săracilor şi a nevoiaşilor, fără să aştepte vreo răsplată. Chirurgul răspunse că va avea grija cuvenită, dar că desfide pe toţi chirurgii din Londra să-l mai poate vindeca pe rănit.

– Dar, mă rog, domnule, întrebă celălalt, cum sunt rănile lui?

– Vă pricepeţi cumva la răni? întrebă chirurgul (făcându-i cu ochiul doamnei Tow-wouse).

– Am vagi cunoştinţe de chirurgie, domnule.

– Vagi cunoştinţe, ha, ha, ha! râse chirurgul; cred şi eu că-s vagi, zău aşa!

Cei din jur, numai urechi, aşteptau să audă cum doctorul, care era ceea ce se numeşte un mucalit, îl face de ruşine pe străin.

Astfel că el începu cu un aer triumfător:

– Presupun, domnule, că aţi călătorit mult.

– La drept vorbind, nu prea mult, domnule.

– Oh, atunci aţi făcut poate practică prin spitale?

– Nu, domnule.

– Hm, nici asta? Păi atunci, domnule, dacă pot îndrăzni să vă întreb, de unde aţi primit aceste cunoştinţe în materie de chirurgie?

– Domnule, răspunse străinul, nu pretind că aş şti mare lucru; dar puţinul pe care-l cunosc l-am învăţat din cărţi.

– Din cărţi! strigă doctorul. Ei bine, îmi închipui că aţi citit pe Galenus şi pe Hipocrate?

– Nu, domnule.

– Păi cum aşa, reluă doctorul, spuneţi că vă pricepeţi la chirurgie, şi nu l-aţi citit nici pe Galenus, nici pe Hipocrate?

– Domnule, exclamă celălalt, cred că există mulţi chirurgi pe lume care nu i-au citit niciodată pe aceşti autori.

– Şi eu cred la fel, şi asta-i spre marea lor ruşine; dar eu, mulţumită învăţăturii primite, îi cunosc pe dinafară şi foarte rar mi se întâmplă să plec de-acasă fără să-i am pe amândoi în buzunar.

– Sunt nişte volume destul de groase.

– Ehei, cred că o ştiu mai bine decât dumneata (la care doctorul făcu cu ochiul, iar toţi cei din jur izbucniră în râs).

Doctorul, savurându-şi triumful, îl întrebă pe străin dacă se pricepea cumva la medicină tot atât de bine ca şi la chirurgie.

– Ceva mai bine, răspunse acesta.

– Nici vorbă, strigă doctorul făcând cu ochiul. Ce mai, şi eu mă cam pricep la medicină.

– Ce n-aş da să mă pricep măcar pe jumătate cât dumneata, făcu Tow-wouse; nici n-ar trebui să mai port vreodată şorţul.

– Pe legea mea, hangiule, strigă doctorul, poate că nu e cazul s-o spun chiar eu, dar cred că pe o rază de douăsprezece mile de-aci nu-s mulţi care ştiu să trateze o febră mai bine ca mine. *Veniente accurite morbo*[34]: asta-i metoda mea. Îmi închipui, colega, că înţelegeţi latina.

– Puţin, spuse străinul.

– Ehei, darmite greaca? Sunt sigur că da: *Ton dapomibominos poluflosboio Thalasses*[35]. Dar acum aproape că am uitat de lucrurile astea; pe vremuri ţi-l puteam recita pe Homer pe dinafară.

– Văleu! Şi-a găsit dumnealui naşul, făcu doamna Tow-wouse, şi cu toţi izbucniră în râs.

Străinul, căruia nu-i ardea câtuşi de puţin de glumă, răbdă fără murmur ca doctorul să se bucure de victoria lui, ceea ce acesta nu se lăsă prea mult rugat; apoi, cum îi măsurase îndestul profunzimea cunoştinţelor, îi spuse că e absolut încredinţat atât de marea sa ştiinţă, cât şi de capacitatea de-a o pune în aplicare, şi că i-ar fi recunoscător dacă şi-ar exprima părerea asupra cazului pacientului de sus.

– Domnule, spuse doctorul, cazul lui este pur şi simplu acela al unui om mort; contuzia capului i-a perforat membrana internă a osului occipital şi a dezvelit acel mărunt şi invizibil nerv radical care aderă la pericraniu; toate acestea au fost urmate de o febră, la început simptomatică, apoi pneumatică, iar cu timpul bolnavul a început să delireze, sau să aiureze după cum se spune în popor.

Ar mai fi continuat mult şi bine pe tonul acesta doct, dacă o hărmălaie nemaipomenită n-ar fi venit să-l întrerupă; pasă-mi-te, câţiva flăcăi din vecini prinseseră pe unul dintre hoţi şi-l aduceau la han. Betty alergă pe dată cu ştirile sus la Joseph; acesta rugă să se caute neapărat la tâlhar o monedă de aur, roasă, legată cu o panglică, pe care el ar putea-o recunoaşte dintre toate comorile celor mai bogaţi oameni din lume.

Deşi vlăjganul o tot ţinea morţiş că-i nevinovat, mulţimea se apucase să-l scotocească prin buzunare, şi curând ieşi la iveală, printre alte lucruri, galbenul mai sus-amintit; de cum îl văzu, Betty îl şi înşfăcă bătăioasă şi i-l duse lui Joseph, care-l primi copleşit de bucurie şi declară, strângându-l la piept, că acum poate muri mulţumit.

După câteva minute mai apărură şi alţi oameni aducând legătura găsită într-un şanţ, conţinând de fapt hainele de care fusese dezbrăcat Joseph, dimpreună cu celelalte obiecte furate de hoţi.

De cum văzu haina, domnul străin declară că o cunoaşte, iar dacă este cumva furată bietului om de sus, atunci doreşte neapărat să-l vadă, deoarece e un bun prieten al familie căreia îi aparţinea livreaua.

Betty îl conduse sus neîntârziat; dar mare a fost uimirea ambilor, cititorule, când domnul străin văzu că omul din pat e Joseph, iar Joseph descoperi în vizitator chipul bunului său amic, pastorul Abraham Adams!

Ar fi nepotrivit să relatez acum aici o convorbire ce s-a învârtit mai cu seamă în jurul unor fapte bine cunoscute de cititor; căci, de îndată ce pastorul l-a liniştit pe Joseph în privinţa desăvârşitei sănătăţi a iubitei sale Fanny, a început să-l chestioneze la rândul lui asupra tuturor amănuntelor care duseseră la acest nefericit accident.

Să ne întoarcem deci în bucătărie unde se adunase între timp o lume foarte pestriţă din toate încăperile casei şi din vecini, într-atât de mult le place oamenilor să contemple chipul unui hoţ.

Domnul Tow-wouse îşi freca mâinile cu mulţumire, văzând atâta popor căci, după cum nădăjduia el, urma să se risipească apoi prin mai multe încăperi ca să discute despre furt şi să bea în sănătatea oamenilor cinstiţi. Dar doamna Tow-wouse, care avea defectul de-a vedea îndeobşte lucrurile puţin cam pe dos, se porni să zbiere la cei ce-l aduseseră pe tâlhar în casă, spunându-i totodată bărbatului ei că fără îndoială or să se îmbogăţească acum, de vreme ce-au ajuns să ospăteze cerşetori şi hoţi.

Mulţimea îşi încheie cercetările fără să fi putut găsi asupra prinsului vreun obiect în măsură să-i dovedească vinovăţia; căci boarfele, deşi erau socotite de toţi o mărturie cât se poate de satisfăcătoare, nu dovedeau totuşi mare lucru – după cum observă chirurgul – deoarece n-au fost găsite chiar asupra presupusului hoţ; Barnabas mai adăugă şi că, fiind *bona vaviata*[36], îi aparţineau de drept seniorului din partea locului.

– Cum, spuse chirurgul, vrei să spui că bunurile astea sunt ale seniorului?

– Da, strigă Barnabas.

– Nu-s de loc de acord, spuse chirurgul; ce amestec are seniorul în treaba asta? Nu cumva vrei să mă convingi că lucrurile găsite nu-s ale celui care le găseşte?

– L-am auzit pe judecătorul Wise-one[37] spunând, făcu un bătrân dintr-un colţ, că dacă fiecare îşi primeşte dreptul său, apoi toate obiectele găsite îi

aparţin regelui de la Londra.

– Nu-i exclus să fie aşa, spuse Barnabas, dar legea face deosebire între obiectele furate şi cele găsite; căci vedeţi, un obiect poate să fie furat şi să nu-l mai găsească nimeni, întocmai cum un obiect poate să fie găsit fără să fi fost vreodată furat; astfel că bunurile care au fost atât furate, cât şi găsite sunt *vaviata* şi-i aparţin seniorului.

– Aşadar, seniorul este deţinătorul bunurilor furate, spuse doctorul, stârnind un râs general căruia el însuşi îi dădu semnalul.

Între timp prinsul, susţinându-şi într-una nevinovăţia (cum nu exista nicio dovadă împotriva lui), aproape că izbutise să-i atragă de partea sa pe Barnabas şi pe chirurg, pe Tow-wouse şi pe mai mulţi alţii; Betty le aminti însă că trecuseră cu vederea mica monedă de aur pe care i-o dusese omului ce zăcea sus în pat, şi pe care el jura că o poate recunoaşte dintr-o mie, ba chiar din zece mii. Pe loc, talerul balanţei se înclină împotriva prizonierului, fiecare socotindu-l acum vinovat. Hotărâră deci să-l ţină sub pază toată noaptea aceea, iar în zorii zilei următoare să-l ducă în faţa judecătorului.

33 *Whip well* – biciuie bine (engl.).
34 *Veniente accurite morbo*: Alergaţi când vine boala, denaturare a expresiei latine corecte: *Venienti occurite morbo*: Combateţi boala de îndată ce vine.
35 *Ton dapomibominos*: pronunţare greşită a primelor cuvinte dintr-un vers refren din Homer: *Îi răspunse atunci Ahile cel cu picioarele iuţi*. Aceste prime cuvinte se pot traduce prin: *Luând cuvântul la rândul său. Poluflosboio Thalasses*: genitivul unui epitet homeric care înseamnă *marea cu zgomotul ei răsunător*. Aceste două fragmente rostite succesiv n-au niciun sens în greceşte.
36 *Bunuri abandonate* (lat.).
37 Înţeleptul (engl.).

Capitolul XV

Unde se arată cum s-a îmblânzit puţin doamna Tow-wouse şi cât zel au depus domnul Barnabas şi chirurgul ca să-l târască pe hoţ în faţa judecăţii; dimpreună cu o disertaţie privind acest zel al lor, ca şi cel al multor altor persoane despre care nu este vorba în povestirea de faţă

Betty îi împărtăşi stăpânei sale părerea că bărbatul ce zace bolnav în pat e un om mai de seamă decât crezuseră la început, căci, în afară de pielea lui nemaiîntâlnit de albă şi de mâinile catifelate, mai remarcaseră la el şi o foarte mare familiaritate faţă de domnul acela străin cu care, adăugă ea, desigur că este bun prieten, dacă nu chiar rubedenie.

Aceste cuvinte îmblânziră oarecum purtarea aspră a doamnei Tow-wouse. Declară că n-ar vrea, Doamne fereşte, să se spună că nu-şi îndeplineşte datoria de creştină, de vreme ce bietul gentilom a nimerit în casa ei. E drept că nu-i poate suferi pe vagabonzi, dar de nenorocirile unui creştin îi este tot atât de milă ca oricui.

– Dacă-i adevărat că acest călător e un gentilom, spuse Tow-wouse, deşi n-are bani la el acum, mai mult ca sigur că o să ne plătească mai târziu; aşa că poţi să şi începi să ţii socoteala.

Doamna Tow-wouse răspunse:

– Tacă-ţi gura, că doar n-ai să mă înveţi tu pe mine cum să-mi fac meseria. Mi se frânge inima de nenorocirea gentilomului, şi sper că o să fie spânzurat ticălosul care s-a purtat atât de sălbatic cu el. Betty, du-te de vezi ce doreşte domnul. Ferească sfântul să ducă lipsă de ceva în casa mea.

Barnabas şi chirurgul urcară la Joseph ca să se lămurească în privinţa galbenului; dacă l-au putut convinge în cele din urmă să li-l arate, n-au izbutit totuşi în ruptul capului să-l determine să-l lase din mână. Tânărul susţinea cu dârzenie că e cel care i-a fost furat, iar Betty era gata să jure că moneda fusese găsită asupra hoţului.

Nu mai rămânea decât o singură dificultate: cum să ajungă moneda de aur în faţa judecătorului; căci a-l transporta pe Joseph însuşi până la judecată nici vorbă nu putea fi, iar marea speranţă ca el să lase galbenul din mână de asemenea nu era, deoarece şi-l legase în jurul braţului cu o panglică şi jura pe toţi sfinţii să nu-l dea de bună voie pentru nimic în lume, hotărâre în care domnul Adams declară că-l va susţine întru totul, ridicând în sprijinul acestei declaraţii un pumn doar ceva mai mic decât o copită de bou.

După o scurtă ciorovăială asupra mărturiilor judecătoreşti – nu e cazul s-o istorisim aici – chirurgul pansă capul domnului Joseph, stăruind din nou asupra pericolului iminent în care se mai găsea încă pacientul, dar afirmând totodată cu gravitate că încep să se întrevadă ceva speranţe de însănătoşire: pentru aceasta îi va trimite o poţiune soporifică salutară şi va veni să-l vadă a doua zi dimineaţa. Apoi Barnabas şi cu doctorul plecară, lăsându-l pe domnul Joseph împreună cu domnul Adams.

Pastorul îi povesti lui Joseph motivul călătoriei sale la Londra; se ducea să publice trei volume de predici, îndemnat fiind, după cum spunea, de un recent anunţ al societăţii librarilor, care se ofereau să cumpere la un preţ fixat de două persoane orice manuscris primit, dar deşi îşi făcuse o socoteală să câştige cu acest prilej o mare sumă de bani, neapărat necesară familiei sale, îi declară totuşi lui Joseph că nu-l poate abandona în situaţia dată, şi-i mai mărturisi că are în buzunar nouă şilingi şi trei parale jumătate, şi i-i pune la dispoziţie.

Bunătatea pastorului Adams stoarse lacrimi din ochii lui Joseph; tânărul simţea că are un motiv în plus de-a dori să scape cu viaţă, şi anume să-şi poată arăta recunoştinţa faţă de un asemenea prieten. Adams îi spuse să fie vesel, căci îl dibuise pe chirurg; în afară de faptul că era un neştiutor,

acesta mai dorea şi să-şi facă un merit din vindecarea lui, deoarece se vedea cât de colo că rănile de la cap nu erau nicidecum primejdioase; dinspre partea lui era convins că Joseph n-are febră şi că va fi în stare s-o pornească la drum într-o zi, două.

Aceste cuvinte îl încurajară pe tânărul nostru. Joseph spuse că, deşi e încă plin de vânătăi, n-are niciun motiv să creadă că i-a fost atins vreun os sau că a suferit vreo leziune internă, şi că simte doar un gol foarte ciudat în stomac, dar se prea poate să i se tragă din faptul că n-a pus nimic în gură de mai bine de douăzeci şi patru de ore. Întrebat dacă are poftă de mâncare, răspunse afirmativ. Atunci pastorul Adams îi ceru să aleagă între două ochiuri sau supă de pui. Joseph răspunse că le-ar mânca pe amândouă cu plăcere, dar cel mai mult parcă ar avea chef de rasol de vacă pe varză.

Adams se bucură de o mărturie atât de vădită a lipsei de febră, dar îl sfătui să mănânce ceva mai uşor în seara aceea. Prin urmare se ospătă dintr-un iepure, sau parcă dintr-o pasăre, n-aş putea spune exact ce anume; apoi, la porunca doamnei Tow-wouse, fu poftit într-un pat mai bun şi îmbrăcat cu una dintre cămăşile bărbatului ei.

A doua zi de cu zori, sosiră la han Barnabas şi chirurgul, pentru a vedea cum e dus hoţul în faţa judecătorului. Toată noaptea şi-o petrecuseră în dezbateri asupra măsurilor de luat pentru a aduce moneda de aur drept dovadă a vinovăţiei, şi se arătaseră nemaipomenit de zeloşi în treaba asta, deşi nu se putea spune că aveau un interes anume: căci, nici nu fusese vreunul dintre ei păgubit de hoţ, nici nu se putea bănui că ar ţine amândoi într-atât la binele semenilor lor încât să le ofere o predică sau un leac pe degeaba.

Pentru a-l ajuta, deci, cât mai mult cu putinţă pe cititorul nostru să-şi lămurească purtarea lor, trebuie mai întâi să-l informăm că în această parohie, atât de pricăjită că n-avea nici măcar un avocat, dăinuia de mult timp o dispută între cei doi doctori – cel sufletesc şi cel trupesc – privitoare la iscusinţa lor într-o ştiinţă în care, cum nu o profesa niciunul dintre ei, aveau egale pretenţii de a-şi contesta unul altuia părerile. În aceste dispute ambii îşi ţineau nasul foarte pe sus, şi-şi împărţiseră aproape parohia în

două tabere: domnul Tow-wouse şi jumătate din vecini înclinând pentru chirurg, iar doamna Tow-wouse cu cealaltă jumătate pentru paroh. Chirurgul îşi datora cunoştinţele nepreţuitelor izvoare numite *Îndreptarul de buzunar al avocatului* şi *Tablele de legi ale domnului Jacob*; Barnabas jura doar pe *Institutele* lui Wood. S-a întâmplat de astă dată, lucru de altminteri destul de frecvent, ca cei doi învăţaţi să aibă păreri opuse în privinţa suficienţei probelor, căci doctorul socotea că mărturia fetei îl acuza pe hoţ îndestul ca să nu mai fie nevoie de aducerea monezii în faţa judecăţii, iar pastorul, *e contra*, *totis viribus*[38]. Prin urmare singura cauză a zelului pe care ambii pretindeau că-l depun în slujba justiţiei publice, nu era, de fapt, după noi, decât dorinţa de a străluci cât mai mult în ochii judecătorului şi ai parohiei.

O, Vanitate! Cât de puţin ţi se recunoaşte puterea, cât de greu ţi se discern acţiunile! Cu cât meşteşug înşeli tu speţa omenească sub cele mai diferite deghizări! Uneori îmbraci înfăţişarea milei, alteori pe cea a mărinimiei, ba chiar îndrăzneşti adesea să te înfăşori în acele glorioase podoabe ce nu aparţin decât virtuţii eroice. O tu, făptură monstruoasă, odioasă şi hâdă! Tu, care eşti hulită de preoţi, dispreţuită de filozofi, luată în râs de poeţi, se află oare pe lumea asta vreun nefericit într-atât de josnic încât să te recunoască pe faţă? Şi atunci, cât de puţini sunt cei ce te resping în sinea lor! Mai mult chiar, spre tine ţintesc aproape toţi oamenii cât sunt în viaţă. Zilnic, de dragul tău, se săvârşesc mârşăvii dintre cele mai mari; nici borfaşul cel mai amărât nu-i demn de atenţia ta, nici eroul cel mai vestit nu se află mai presus de ea. Îmbrăţişările tale sunt adesea singurul ţel şi singura răsplată, atât a potlogăriei mărunte, cât şi a cotropirii unei întregi provincii. Pentru a te răsfăţa pe tine, târfă, căutăm să luăm de la ceilalţi ceea ce nu dorim, sau îi lipsim de ceea ce le face trebuinţă. Toate patimile noastre-ţi sunt robite. Avariţia însăşi nu este adesea decât sluga ta, până şi Dorinţa îţi e codoaşă. Teama lăudăroasă fuge din faţa ta ca o laşă, iar Bucuria şi Durerea îşi ascund chipurile când apari tu.

Îţi închipui, ştiu bine, chiar şi acum când te copleşesc cu ocări, că de fapt îţi fac curte, şi că doar dragostea pentru tine mi-a inspirat acest

sarcastic panegiric; te-nşeli însă: nu dau pe tine doi bani, şi nici nu mi-ar păsa dacă l-ai face pe cititor să socotească această digresiune o perfectă înşiruire de cuvinte fără noimă; căci află de la mine şi te ruşinează: te-am introdus aici doar pentru a lungi un capitol prea scurt, aşa că acum mă întorc la povestirea începută.

38 *Se împotrivea din răsputeri* (lat.).

Capitolul XVI

Evadarea hoţului. Decepţia domnului Adams. Sosirea a două personaje foarte ciudate, ca şi felul cum a făcut cunoştinţă pastorul Adams cu pastorul Barnabas

Barnabas şi chirurgul, întorcându-se la han, după cum am mai spus, ca să-l ducă pe hoţ în faţa judecătorului, au fost extrem de necăjiţi când au aflat de un mic accident care îi tulbură destul: era vorba, nici mai mult nici mai puţin, de evadarea hoţului. Acesta, modest, se retrăsese în timpul nopţii în mod discret, spre deosebire de anumiţi oameni mari, căci nu dorea să se facă prea cunoscut prin arătare cu degetul.

În ajun, după ce plecase toată lumea, hoţul fusese închis într-o cameră sub paza poliţaiului şi a unuia dintre tinerii care-l prinseseră. Pe la a doua veghe, atât prizonierul, cât şi paznicii lui s-au plâns că li se usucă gâtlejul. Ultimii s-au înţeles până la urmă ca poliţaiul să rămână la datorie, iar tânărul să se ducă să-l caute pe cârciumar; prin această învoială nu riscau nimic, întrucât poliţaiul era bine înarmat şi putea să strige după ajutor la nevoie, dacă primul ar fi încercat să-şi ia tălpăşiţa.

Tânărul nu părăsise de multă vreme încăperea când poliţaiului îi trecu prin minte că deţinutul s-ar putea arunca asupra lui pe neaşteptate şi, împiedicându-l să facă uz de arme, mai cu seamă de o bâtă lungă pe care se bizuia cel mai mult, să reducă rezultatul luptei la şanse egale. Deştept nevoie mare, se gândi să preîntâmpine această neplăcere, astfel că se strecură din cameră încuind uşa în urma lui şi aşteptă afară cu bâta ridicată, gata să-l lovească pe nefericitul prizonier, dacă l-ar pune naiba să încerce s-o şteargă.

Dar viaţa omului, după cum a spus nu ştiu ce mare învăţat (căci în niciun caz n-aş vrea să se creadă că-mi atribui mie onoarea de-a fi făcut o asemenea descoperire) seamănă mult cu jocul de şah: într-adevăr, un jucător foarte preocupat să se asigure perfect într-o parte a tablei e adesea în stare să se lase descoperit în alta; aşa se întâmplă de multe ori în viaţă, şi tot aşa s-a întâmplat şi de astă dată, căci în timp ce prevăzătorul şi prea înţeleptul poliţai păzea cu străşnicie uşa, uitase din păcate de fereastră.

Hoţul, care juca de cealaltă parte a tablei, de cum zări portiţa de ieşire începu să se îndrepte într-acolo; găsind apoi că trecerea e uşoară, luă cu el pălăria tânărului şi fără nicio ceremonie, sări în stradă şi-şi văzu de drum.

Când se întoarse cu o halbă dublă de bere tare în mână, tânărul fu de la început puţin cam surprins că-l găseşte pe poliţai în faţa uşii; surprinderea îi crescu însă şi mai mult atunci când, deschizând uşa, băgă de seamă că prizonierul o ştersese, şi pe unde anume. Aruncă halba cu bere şi, fără să-i adreseze nimic altceva poliţaiului decât vreo două, trei înjurături cu năduf, sări sprinten pe fereastră şi o porni din nou în urmărirea prăzii sale, căci nu dorea deloc să-i scape recompensa atât de mult aşteptată.

În toată afacerea asta, poliţaiul n-a fost întru totul descărcat de bănuială; s-au spus tot felul de lucruri: că, nefiind amestecat în prinderea hoţului, n-avea drept la niciun fel de răsplată dacă acesta ar fi fost osândit, că hoţului îi rămăseseră mai multe guinee în buzunar, că o asemenea scăpare din vedere nu prea era de crezut, că pretextul invocat pentru părăsirea camerei era lipsit de noimă, că maxima lui a fost dintotdeauna „un om deştept nu refuză niciodată bani”, că la toate alegerile îşi vânduse votul ambelor părţi, şi câte şi mai câte.

Dar, în ciuda acestor argumente şi încă a multor altora, sunt absolut convins de nevinovăţia lui, fiind asigurat în acest sens de cei ce s-au informat chiar de la el, ceea ce, după părerea unor autori moderni, reprezintă cea mai bună şi, de fapt, singura dovadă.

Toată familia era în picioare, şi se adunase în bucătărie, unde mai veniseră şi multe alte persoane; domnul Tow-wouse se arătă la început destul de tulburat când află de la chirurg că, prin lege, risca să fie amestecat

în evadarea hoţului, deoarece aceasta se petrecuse în casa lui, dar îl mai linişti puţin domnul Barnabas spunându-i că, întrucât evadarea avusese loc noaptea, acuzaţia nu se putea susţine.

Doamna Tow-wouse se dezlănţui prin următorul şuvoi de cuvinte:

– Nu cred că există pe lume un om mai prost ca bărbatul meu; care altul l-ar fi lăsat pe hoţ în paza nătărăului, beţivanului şi adormitului ăstuia de Tom Suckbribe[39]? (numele poliţaiului). Dacă s-ar putea să fie amestecat în proces fără ca asta să dăuneze cu ceva soţiei şi copiilor lui, zău că aş fi încântată. (Atunci se auzi sunând clopoţelul din camera lui Joseph.) Hei, Betty, John, Chamberlain, unde naiba sunteţi cu toţii? Aţi surzit sau n-aveţi pic de conştiinţă ca să îngrijiţi mai bine de un bolnav? Ia vedeţi ce doreşte domnul. Şi de ce nu te-ai duce chiar tu, domnule Tow-wouse? Dar dinspre partea ta, poate să piară lumea; n-ai mai multă simţire în tine decât o scândură de lemn. De-ar sta un om şi două săptămâni sub acoperişul tău fără să plătească un ban, tot nu i-ai spune niciun cuvinţel. Vezi dacă vrea un ceai sau cafea la micul dejun.

– Da, draga mea, strigă Tow-wouse.

Atunci hangiţa îi întrebă pe doctor şi pe domnul Barnabas ce doresc să bea de dimineaţă, iar aceştia îi răspunseră că li s-a pus o oală cu cidru pe foc; îi vom lăsa deci fericiţi în jurul ei, şi ne vom întoarce la Joseph.

Tânărul nostru se sculase destul de devreme în dimineaţa aceea, dar deşi rănile-i mergeau spre vindecare, mai era încă atât de plini de vânătăi, încât nici prin cap nu-i putea trece să o pornească la drum; de aceea domnul Adams, observând că rezervele îi scăzuseră simţitor odată cu cheltuielile cinei şi ale micului dejun şi că nu putea face faţă socotelii din ziua aceea, începu să cugete la un mijloc de a-şi procura ceva bani. În cele din urmă exclamă că, din fericire, găsise o metodă sigură şi că, deşi aceasta-l silea să se înapoieze acasă împreună cu Joseph, n-avea mare importanţă. Trimise apoi după Tow-wouse şi, luându-l în altă cameră, îi spuse că doreşte să împrumute de la cineva trei guinee, pentru care poate depune garanţii mari. Tow-wouse, care se aştepta la un ceas, un inel, sau alt obiect de valoare dublă, răspunse că i-ar putea face rost. Atunci Adams, arătându-i desaga îi

spuse, cu multă solemnitate în înfăţişare şi voce, că în sacul acela se află nu mai puţin de nouă volume de predici în manuscris, valorând tot atât de bine o sută de lire, după cum un şiling face douăsprezece parale, şi că-i va lăsa unul dintre volume amanet, căci nu se îndoia că are de-a face cu un om cinstit care o să i-l înapoieze de îndată ce i se vor restituii banii; altfel ar avea de suferit o pagubă deosebit de mare, fiecare volum urmând să-i aducă cel puţin zece lire, după spusele unui cleric din vecinătate.

– Căci eu personal nu m-am ocupat niciodată de tipărituri, adaugă el, aşa că nu pretind că mă pricep să stabilesc valoarea exactă a unor asemenea volume.

Tow-wouse, destul de surprins de gajul propus, replică (şi pe bună dreptate) că nici el nu poate judeca preţul unei asemenea mărfi; în ce priveşte banii, însă, e într-adevăr foarte strâmtorat. Adams îşi exprimă mirarea că ar putea şovăi să-i împrumute trei guinee pentru o garanţie valorând fără îndoială cel puţin zece. Hangiul îi declară că nu crede să aibă atâţia bani în casă şi că, în afară de asta, mai are şi o datorie de plătit. Este absolut convins că aceste cărţi au o valoare mult mai mare, şi regretă sincer că nu-l poate servi. Apoi strigă:

– Vine, vine, domnule! deşi nu-l chemase nimeni, şi o luă la goană pe scări în mare pericol de a-şi frânge gâtul.

Bietul Adams fu nemaipomenit de abătut în urma acestei înfrângeri şi nici nu mai ştia ce alt mijloc să născocească. Se întoarse deci la pipă, credincioasa lui amică şi mângâiere la necaz, şi aplecându-se peste balustradă, se cufundă în meditaţii în tovărăşia fumului inspirator al tutunului.

Îşi trăsese o scufie de noapte peste perucă, şi se îmbrăcase cu o haină scurtă ce-i acoperea sutana doar pe jumătate – ţinută care, dimpreună cu ceva destul de comic în expresie, îi dădea o înfăţişare în stare să atragă până şi privirile acelora nu prea înzestraţi cu spirit de observaţie.

În timp ce-şi fuma pipa în această poziţie, îşi făcu intrarea în curtea hanului o caleaşcă elegantă cu şase cai şi o suită foarte numeroasă. Mai întâi coborî un tânăr cu o pereche de prepelicari, apoi un alt tânăr sări de pe

capră şi-l luă pe primul de mână; amândoi, împreună cu câinii, fură de îndată conduşi de domnul Tow-wouse spre o încăpere, iar în drum schimbară între ei aceste cuvinte pline de haz:

– Grozav vizitiu mai eşti, Jack! spuse cel din trăsură; cât pe ce să ne răstorni.

– Lua-te-ar ciuma! îi răspunse cel ce făcuse pe vizitiul; măcar de ţi-aş fi frânt gâtul, asta ar fi scutit pe altcineva de a o mai face; dar mi-ar fi părut rău de câini.

– Şi de ce oare, fiu de c… ce eşti? Dacă toată lumea ar trage ca tine, câinii n-ar mai fi de niciun folos.

– Dracu să mă ia, spuse vizitiul, mă prind pe cinci guinee împuşcătura că trag mai bine ca tine.

– Du-te de te spânzură, pentru cinci guinee îţi dau voie să-mi tragi în c…

– S-a făcut; te ciuruiesc cum nu te-a ciuruit nici Jenny Bouncer vreodată.

– Ciuruieşti-o pe bunică-ta; uite, Tow-wouse te-ar lăsa să tragi în el şi pentru un şiling împuşcătura.

– Vă cunosc prea bine, înălţimea-voastră, strigă Tow-wouse; niciodată n-am văzut un mai bun ochitor de potârnichi. Oricui i se-ntâmplă să nu nimerească uneori, dar dacă aş putea trage pe jumătate atât de bine ca înălţimea-voastră, nu mi-ar mai trebui altceva ca să-mi câştig traiul.

– Lua-te-ar ciuma, spuse vizitiul, distrugi mai mult vânat decât face tot capul tău. Uită-te la căţeaua asta, Tow-wouse: pe Dumnezeu din cer, să ştii că niciodată în viaţa ei n-a scăpat o pasăre.

– Căţeluşa mea n-a împlinit niciun an, dar pun rămăşag pe-o sută că-i la fel de bună, strigă celălalt gentilom.

– S-a făcut, spuse vizitiul improvizat; dar vezi să nu te ia ciuma până ţinem rămăşagul.

– Dacă ai chef să-ţi pierzi banii, strigă celălalt, am să-l pun pe câinele meu cel pătat să se ia la întrecere cu căţeaua ta albă pe o sută, banii jos.

– S-a făcut, spuse amicul său, iar eu am să-l pun pe Baldface[40] să se ia la întrecere cu Slouch[41] al tău, tot pe o sută.

– Ba nu, strigă cel din trăsură; eu o pun în joc pe domnişoara Jenny împotriva lui Baldface sau Hannibal, care dintre ei pofteşti.

– Du-te la dracu, răcni cel de pe capră; mă prind cum vrei tu, de asta să fii sigur! Dacă-ţi dă mâna, am să-l pun pe Hannibal să se ia la întrecere cu Slouch pe o mie; şi eu am spus primul „s-a făcut”.

Cum cei doi domni ajunseseră la odăile lor, cititorul va fi încântat să-i lase acolo şi să se întoarcă în bucătărie, unde Barnabas, împreună cu chirurgul şi un cotar îşi fumau tocmai pipele în faţa unor halbe de cidru, şi unde intraseră şi servitorii celor doi nobili pe care i-am urmărit coborând din caleaşcă.

– Tom, strigă unul dintre valeţi, l-ai văzut pe pastorul Adams fumându-şi pipa în ceardac?

– Da, spuse Tom; mi-am scos pălăria în faţa lui, iar pastorul mi-a vorbit.

– Domnul e deci cleric? întrebă Barnabas (căci Adams îşi legase sutana în sus când sosise).

– Da, domnule, răspunse valetul, şi nu-s mulţi pe lume ca el.

– Oh, făcu Barnabas, dacă aş fi ştiut mai curând aş fi căutat să stau de vorbă cu el, căci întotdeauna am arătat respectul cuvenit hainei preoţeşti; dar ce-ai zice doctore, dacă am trece într-o sală şi l-am pofti să bea cu noi o oală de punci?

Zis şi făcut; iar cum pastorul Adams primi invitaţia, între cele două feţe bisericeşti se făcu uz de multă politeţe. Căci amândoi ţineau să-şi afirme marea preţuire ce o aveau pentru haina preoţească. Foarte curând se cufundară într-o discuţie asupra dijmelor mici, care ţinu o oră în cap fără ca doctorul sau cotarul să aibă prilejul de a scoate o vorbuliţă.

Apoi cineva făcu propunerea să se înceapă o conversaţie generală, iar cotarul aduse vorba de politica externă; dar un cuvânt scăpat din nefericire unuia dintre ei dădu loc unei noi dizertaţii asupra lipsurilor îndurate de

clerul inferior; după ce se prelungi peste măsură de mult, se încheie cu aducerea pe tapet a celor două volume de predici.

Barnabas îl descurajă pe Adams, spunându-i:

– Epoca noastră e atât de stricată, că nimeni nu mai citeşte predici; nu ştiu dacă mă crezi, domnule Adams, însă am avut şi eu cândva de gând să scot un volum de predici ce primiseră aprobarea a vreo doi, trei episcopi; dar cât crezi că mi-a oferit un librar pe ele?

– Poate douăsprezece guinee, făcu Adams.

– Aş, nici măcar douăsprezece parale, te asigur, răspunse Barnabas; nu, câinele a refuzat să-mi dea chiar şi o Concordanţă[42] în schimbul lor. În cele din urmă m-am arătat dispus să-i cedez tipărirea, numai de dragul seniorului care şi-a mânat adineauri trăsura în curtea hanului şi căruia voiam să-i dedic volumul; dar librarul a avut neobrăzarea să refuze şi această ofertă, aşa că a trebuit să pierd o eparhie foarte bună, dată apoi în schimbul unui prepelicar, unuia care… însă nu vreau să spun nimic împotriva hainei preoţeşti. Îţi poţi da seama deci, domnule Adams, ce ai de aşteptat; căci dacă au existat pe lume predici care să merite… nu că mă laud, dar, ca să fiu scurt, trei episcopi au afirmat că sunt cele mai bune din câte s-au scris vreodată; şi există destul de multe predici gata tipărite şi încă nevândute.

– Spune-mi, te rog, domnule, întrebă Adams, la cât crezi că se ridică numărul lor?

– Domnule, răspunse Barnabas, un librar mi-a spus că, după părerea lui, există cel puţin cinci mii de volume din astea.

– Cinci mii? se miră chirurgul. Bine, dar despre ce poate fi vorba în ele? Îmi amintesc că pe când eram copil obişnuiam să citesc predicile unui anumit Tillotson[43], şi vă asigur că, dacă făceai doar pe jumătate ce scrie într-una dintre ele, te duceai drept în cer.

– Doctore, strigă Barnabas, vorbeşti ca un profan, şi trebuie să te dojenesc. Niciodată nu i se poate repeta prea mult unui om care-i e datoria… Cât despre Tillotson, era desigur un scriitor bun şi ştia cum să prezinte lucrurile, dar e mai sănătos să nu facem comparaţii; mai există şi

alţii care pot să scrie tot atât de bine ca el – să luăm de pildă unele dintre predicile mele… şi-şi aprinse apoi pipa la lumânare.

– Iar eu cred, strigă Adams, că şi printre cuvântările mele sunt unele pe care episcopii nu le-ar găsi cu totul nedemne de lumina tiparului; ba mi s-a spus chiar că aş putea obţine pe ele o sumă foarte mare, dacă nu imensă.

– Mă îndoiesc, răspunse Barnabas; totuşi, dacă doreşti să iei ceva bani pe ele, poate că n-ar fi rău să le dai drept manuscrise garantat originale şi încă inedite de-ale unui cleric de curând decedat. Şi fiindcă veni vorba, ţi-aş fi foarte îndatorat să-mi împrumuţi un discurs funebru, dacă ai vreunul la îndemână, căci trebuie să predic chiar azi la o înmormântare şi n-am scris încă niciun rând, deşi mă aştept să mi se plătească îndoit.

Adams răspunse că n-avea decât unul; nu crede însă că i-ar putea fi de folos, căci era închinat amintirii unui magistrat ce se dedicase cu osebire păstrării moralităţii vecinilor săi într-o asemenea măsură, încât nu existaseră nici cârciumi, nici femei uşoare în parohia lui.

– Oh, nu, replică Barnabas, asta nu s-ar potrivi, căci răposatul, ale cărui virtuţi trebuie să le proslăvesc cam trăgea la măsea şi întreţinea pe faţă o ibovnică. Cred că va trebui să iau o predică obişnuită şi să-i adaug ceva frumos în legătură cu omul meu, bizuindu-mă pe memorie.

– Ba mai degrabă pe închipuire, spuse doctorul, căci memoria ţi-ar putea juca o festă; nu cred să fie om pe lume care să-şi amintească ceva bun despre răposat.

Cu asemenea convorbiri spirituale goliră oala de punci, îşi plătiră fiecare partea şi se despărţiră; Adams şi cu doctorul urcară la Joseph, pastorul Barnabas plecă să oficieze slujba pentru mai sus pomenitul decedat, iar cotarul coborî în pivniţă să cotărească vasele.

Joseph tocmai se lupta cu o pulpă de berbec în aşteptarea domnului Adams, când acesta intră în odaie împreună cu doctorul. Ultimul, după ce-i luă pulsul şi-i examină rănile, îşi găsi pacientul mult înzdrăvenit; puse acest fapt pe seama poţiunii soporifice salutare, un leac ale cărui calităţi, spunea el, nu puteau fi niciodată îndestul lăudate. Şi chiar că trebuie să fi fost cu totul deosebite aceste calităţi pentru ca Joseph să le datoreze chiar atât cât

îşi închipuia doctorul, căci doar miresmele ce străbăteau prin dop au putut contribui la însănătoşirea lui, întrucât doctoria rămăsese neatinsă în fereastră de la bun început.

Ziua aceea, ca şi următoarele trei, Joseph şi le petrecu cu prietenul său Adams; în acest timp nu se întâmplă nimic deosebit în afară de grabnica sa înzdrăvenire. Cum se bucura de altfel de o sănătate excelentă, rănile aproape i se vindecaseră, iar vânătăile nu-l mai supărau decât foarte puţin, astfel că-l tot îndemna pe domnul Adams să-l lase să plece, spunându-i că niciodată nu va fi în stare să-i mulţumească îndestul pentru toată bunătatea sa, şi rugându-l în acelaşi timp să nu-şi mai amâne călătoria la Londra.

Adams, în ciuda descurajărilor primite, pe care le punea pe seama neştiinţei la domnul Tow-wouse şi a invidiei la domnul Barnabas, continua să aibă mari speranţe în predici; văzând deci că lui Joseph îi merge atât de bine, îi îngădui să pornească la drum în dimineaţa următoare, cu diligenţa, deoarece după achitarea notei îi va mai rămâne tocmai suma necesară ca să-i plătească transportul pe o zi; după aceea o să fie în stare să meargă pe jos, sau poate o să aibă norocul să fie luat în căruţă de vreun vecin, mai ales că era zi de târg în oraşul unde urma să-l ducă diligenţa, şi va întâlni nenumăraţi enoriaşi de-ai săi pe-acolo. În ceea ce-l priveşte, era hotărât să-şi continue drumul spre Londra.

În timp ce se plimbau aşa prin curtea hanului, sosi călare un om gras, bălai şi scund şi, după ce descălecă, se duse drept la Barnabas ce-şi fuma pipa pe o bancă. Pastorul localnic şi cu străinul îşi strânseră mâinile îndelungat şi intrară apoi împreună în han.

Deoarece începea să se lase întunericul, Joseph se retrase în camera lui însoţit de bunul Adams; acesta profită de prilej ca să-i înfăţişeze nespusa mărinimie ce i-o arătase în ultimul timp Dumnezeu, şi pentru care trebuia să-i fie recunoscător, nu numai în sinea lui ci şi pe faţă. Căzură deci amândoi în genunchi şi-şi petrecură mult timp în rugăciuni şi prinosuri de mulţumire.

De-abia sfârşiseră când intră în odaie Betty şi-i spuse domnului Adams că domnul Barnabas, care se afla jos, doreşte să-i vorbească despre o

afacere de mare însemnătate. Joseph îl rugă să-l anunţe dacă urmează să fie reţinut mai mult timp, pentru ca să se poată culca, ceea ce Adams îi făgădui şi, pentru orice eventualitate, îşi urară unul altuia noapte bună.

39 *Suge-vin* (engl.).
40 *Faţă rasă* (engl.).
41 *Nătărău* (engl.).
42 Dicţionar conţinând în ordine alfabetică toate cuvintele din *Biblie*, cu indicarea versetului unde sunt folosite.
43 *John Tillotson* (1630-1694) – arhiepiscop de Canterbury.

Capitolul XVII

O plăcută convorbire între cei doi pastori şi librar, întreruptă însă de o întâmplare nefericită ce avu loc la han şi dădu naştere unui schimb de cuvinte nu prea drăgăstos între doamna Tow-wouse şi slujnica ei

De îndată ce Adams intră în încăpere, domnul Barnabas îl prezentă străinului şi-i spuse că era librar şi că se arăta dispus mai mult ca oricare altul să trateze cu el afacerea predicilor. Adams, după ce-l salută pe necunoscut, îi răspunse lui Barnabas că îi este foarte îndatorat, căci nimic nu-i convenea mai bine ca asta; într-adevăr, altă treabă nu mai avea la oraş, şi dorea din tot sufletul să se înapoieze cu tânărul ce de-abia îşi revenise din suferinţă. Îşi pocni apoi degetele (după cum îi era obiceiul) şi dădu de vreo două, trei ori ocol camerei în culmea bucuriei. Ca să-l hotărască apoi pe librar să nu stea prea mult pe gânduri şi să-i ofere un preţ cât mai bun pe marfa sa, Adams îl asigură că întâlnirea lor era cât se poate de bine venită, căci se afla tocmai într-o foarte mare încurcătură bănească, pentru că-şi cheltuise aproape tot avutul cu care pornise la drum, şi mai avea pe deasupra şi un prieten în acel han, de-abia înzdrăvenit după nişte răni pricinuite de tâlhari, lipsit şi el cu totul de mijloace.

– Astfel că, sfârşi Adams, nici nu s-ar putea brodi ceva mai bine pentru amândoi decât să închei imediat un târg cu dumneavoastră.

De îndată ce se aşează, străinul începu cu următoarele cuvinte:

– Domnule, nu vreau câtuşi de puţin să mă dau în lături de la o afacere recomandată de prietenul meu, domnul Barnabas, dar predicile sunt marfă slabă. Piaţa-i atât de plină de ele, că nici nu vreau să mă amestec; afară doar

de cazul când ar apărea sub numele lui Whitefield[44] sau Wesley[45], ori al altor asemenea oameni mari sau episcopi; sau poate dacă ar fi vorba de vreo predică ţinută la 30 ianuarie[46], ori dacă am putea scrie pe prima pagină că se publică la cererea expresă a comunităţii sau a enoriaşilor, atunci aş mai zice; dar pentru nişte predici oarecari am să vă rog să mă scuzaţi, căci sunt încărcat până peste cap cu asemenea marfă. Totuşi, domnule, cum mi-aţi fost recomandat de domnul Barnabas, aş vrea, dacă n-aveţi nimic împotrivă, să iau cu mine manuscrisul la oraş şi să vă transmit apoi părerea asupra lui în foarte scurt timp.

– Oh, spuse Adams, dacă doriţi, vă pot citi acum două, trei predici ca mostre.

Dar Barnabas, care era tot atât de dornic de predici ca băcanul de smochine, se împotrivi pe dată şi-l sfătui pe Adams să-i încredinţeze librarului manuscrisul, spunându-i că, dacă-i dă adresa, poate fi sigur de un răspuns cât mai grabnic, şi adăugând totodată că n-are niciun motiv să şovăie.

– Asta aşa-i, făcu librarul; chiar de-ar fi vorba de o piesă de teatru care s-a reprezentat douăzeci de seri la rând şi tot s-ar afla în siguranţă la mine.

Adams nu gustă de loc aceste cuvinte, ci dimpotrivă spuse că-i pare nespus de rău să audă că predicile pot fi asemuite cu piese de teatru.

– Fiţi sigur că nu eu sunt cel ce le asemuieşte, strigă librarul, deşi poate că un permis de reprezentare le-ar aduce în scurt timp pe picior de egalitate; în orice caz am auzit acum câtva timp că s-ar fi dat şi o sută de guinee pe o piesă.

– Mai mare ruşinea pentru cei ce au făcut-o, strigă Barnabas.

– De ce, spuse librarul, de vreme ce-au câştigat apoi sute de pe urma ei?

– Dar oare nu există nicio deosebire între învăţăturile bune şi cele rele propovăduite oamenilor? spuse Adams; oare o persoană cinstită n-ar prefera să piardă bani prin primele, decât să câştige pe seama celorlalte?

– Dacă-mi puteţi găsi asemenea persoane, nu eu le-aş sta în cale, răspunse librarul; cred că aceia ce-şi câştigă viaţa ţinând predici sunt cei

mai nimeriţi să piardă tipărindu-le; pentru mine, cartea cea mai bună e cartea care se vinde cel mai mult. Nu că aş fi duşmanul predicilor, dar trebuie să recunoaşteţi şi dumneavoastră că ele nu se vând; dinspre partea mea, aş tipări cu tot atâta tragere de inimă o predică de-a lui Whitefield, ca şi o farsă oarecare.

– Cel care tipăreşte asemenea baliverne heterodoxe merită să fie spânzurat, făcu Barnabas. Domnule, adăugă el apoi întorcându-se spre Adams, scrierile acestui individ (nu ştiu dacă le-ai văzut) sunt îndreptate împotriva clerului. Vrea să ne readucă la epoca primitivă, nici mai mult, nici mai puţin, şi le vâră în cap credincioşilor că preotul trebuie să-şi petreacă timpul în predică şi rugăciuni. Prin asta pretinde că se ţine de litera Scripturii; şi caută să-i convingă pe oameni că sărăcia şi umilinţa care i-au fost propovăduite bisericii la vremea copilăriei ei şi nu întruchipau decât o doctrină vremelnică potrivită pentru epoca persecuţiilor, mai trebuie menţinute şi acum, în stadiul ei de înflorire şi stabilitate. Să ştii de la mine, domnule, principiile lui Toland[47], ale lui Woolston[48] şi ale tuturor liber-cugetătorilor n-au făcut nici jumătate din răul pe care-l săvârşesc cele susţinute de acest individ şi de discipolii lui.

– Domnule, răspunse Adams, dacă domnul Whitefield nu şi-ar fi dus doctrina mai departe decât menţionezi dumneata, aş fi rămas – aşa cum am şi fost cândva, de altfel – unul dintre cei care-i doresc binele. Eu însumi sunt un duşman tot atât de înverşunat al luxului şi al splendorii la preoţime, ca şi el. Întocmai ca el nu înţeleg nici eu, prin stare de înflorire a Bisericii, palatele, echipajele, veşmintele, mobilierul, delicatesele scumpe şi imensele averi ale slujitorilor ei. Sunt sigur că acestea toate, aducând atât de mult a lume pământească, nu li se potrivesc slujitorilor Aceluia ce a propovăduit că împărăţia Lui nu este pe pământ. Dar când Whitefield a început să facă prea mult caz de cuvinte goale şi să dea dovadă de entuziasm fără rost, când a mai pus şi bazele detestabilei sale doctrine cu privire la credinţa lipsită de fapte bune, am încetat să-i mai fiu prieten, căci aceasta nu poate fi decât o născocire a iadului, şi doar diavolul însuşi ar îndrăzni s-o răspândească. Poate exista oare ceva mai jignitor pentru numele lui Dumnezeu, decât

gândul că Atotştiutorul i-ar spune în ziua de apoi celui bun şi virtuos: „În ciuda vieţii tale neprihănite, în ciuda regulii neabătute de virtute şi bunătate după care te-ai călăuzit pe pământ, pentru că nu crezi întru totul conform adevăratei legi ortodoxe, lipsa ta de credinţă te va osândi?” Pe de altă parte, există oare vreo doctrină care să exercite o influenţă mai dăunătoare asupra societăţii, decât aceea că orice ticălos va avea putinţa să se apere, la judecata din urmă, prin cuvintele: „Doamne, e adevărat că n-am ascultat niciodată de poruncile tale, dar nu mă pedepsi, pentru că le cred pe toate”?

– Îmi închipui, domnule, spuse librarul, că predicile dumneavoastră sună ceva mai altfel.

– Slavă Domnului că propovăduiesc idei cu totul opuse aproape în fiecare pagină, răspunse Adams, altfel ar însemna să-mi trădez propria-mi conştiinţă; întotdeauna am considerat că un turc ori un păgân virtuos sau bun este mai degrabă primit să se înfăţişeze Creatorului, decât un creştin desfrânat şi corupt, chiar dacă credinţa acestuia din urmă e tot atât de ortodoxă ca şi a sfântului Pavel însuşi.

– Vă urez noroc, dar am să vă rog să mă iertaţi, întrucât sunt încărcat până peste cap cu lucruri de-acest soi, se scuză librarul; de altfel, mă tem că veţi întâmpina greutăţi în negocierea unei cărţi pe care clerul cu siguranţă că o va osândi.

– Ferească Dumnezeu să se răspândească vreo carte osândită de cler, se oţărî Adams; dacă dumneavoastră înţelegeţi însă prin cler pe acei câţiva intriganţi şi răzvrătiţi ce şi-au pus în gând să-şi atingă ţintele cu preţul libertăţii omenirii şi a însăşi esenţei religiei, să ştiţi de la mine că unor asemenea persoane nu le stă în putere să defăimeze nicio scriere; dovadă, acea excelentă carte numită *Simplă expunere asupra naturii şi scopului sfintelor taine*[49], operă scrisă (dacă-mi îngăduiţi această imagine) cu pana unui înger în scopul de a reabilita creştinismul şi sacrele sale instituţii în adevăratul lor sens practic; căci acum altfel s-ar putea atinge mai bine nobilele ţeluri ale religiei, decât prin întâlniri frecvente şi pline de bună voie între membrii unei societăţi, în cursul cărora fiecare ar făgădui, în prezenţa celorlalţi şi spre slujirea Fiinţei Supreme, să fie bun, prietenos şi binevoitor

faţă de semenii săi? Şi totuşi, această excelentă carte a fost atacată de o partidă, desigur fără izbândă.

La auzul acestor cuvinte, Barnabas se năpusti la clopoţel cu toată violenţa de care era în stare; când sosi un servitor, îi porunci să aducă imediat nota căci, după cât se pare, se află în tovărăşia diavolului însuşi şi dacă mai rămâne o clipă se aşteaptă să-l audă dintr-un moment într-altul proslăvind Coranul, pe Leviathan sau chiar pe Woolston. Adams îşi exprimă mirarea că faptul de a fi pomenit de carte, fără a bănui măcar că aceasta l-ar putea jigni, l-a tulburat într-atât; îl rugă deci să fie amabil şi să-şi formuleze obiecţiile împotriva ei, astfel ca el să-i poate răspundă.

– Să-mi formulez obiecţiile! exclamă Barnabas; dar n-am citit nicio iotă măcar dintr-o carte atât de blestemată; în viaţa mea n-am văzut-o, te asigur.

Adams se pregătea să-i dea un răspuns când se iscă în han o zarvă cumplită: doamna Tow-wouse, domnul Tow-wouse şi Betty ridicaseră vocile cu toţii în acelaşi timp, dar glasul doamnei Tow-wouse, întocmai ca un bas de violă într-un concert, se desprindea limpede şi distinct dintre celelalte, articulând următoarele sunete:

– Ticălos ce eşti! Asta mi-e răsplata pentru grija ce i-am purtat-o familie tale? Asta merită virtutea mea? Aşa te porţi cu mine, care ţi-am adus o avere şi te-am preferat atâtor rivali ce-ţi erau cu toţii superiori? Auzi, să-mi pângăreşti patul, propriul meu pat, cu propria mea servitoare! Dar n-avea grijă, sfâşii eu târfa, îi scot eu ochii ăştia dezgustători! Doar un câine nemernic ca tine se poate ţine cu o căţea atât de puturoasă. Hai, dacă ar fi fost cucoană cum sunt eu, mai treacă-meargă, dar o zdrenţăroasă de servitoare, neobrăzată şi împuţită! Să ieşi din casa mea, târfo!

Şi mai adăugă încă un nume, cu care nu vrem să ne mânjim hârtia. E un cuvânt bisilabic care începe cu c… şi seamănă într-adevăr cu căţea, termen folosit de noi pentru a evita orice ofensă; de fapt, însă, atât stăpâna cât şi fata l-au rostit pe mai sus menţionatul c…, o vorbă deosebit de jignitoare pentru reprezentantele sexului feminin, chiar dacă aparţin celei mai de jos

categorii. Până aici Betty suportase totul cu răbdare şi nu făcuse altceva decât să se jeluiască, dar ultima denumire o lovi din plin.

– Sunt femeie ca şi dumneata, zbieră ea, şi nu căţea; iar dacă am fost puţin uşuratică, apoi nu sunt eu prima; să zicem că n-aş fi fost atât de cuminte cum s-ar fi cuvenit, strigă ea mai departe, tot n-ar fi trebuit să mă numeşti în felul ăsta; cele care-mi sunt superioare sunt mai re-ele decât mine.

– Cum, neruşinato, făcu doamna Tow-wouse, mai ai şi neobrăzarea să-mi răspunzi? Nu te-am prins, c… nemernică ce eşti? şi din nou repetă oribilul cuvânt, atât de odios pentru urechile unei femei.

– Nu mai pot îndura să-mi spui aşa, răspunse Betty; dacă am păcătuit, am să plătesc pe lumea cealaltă, dar n-am făcut nimic care să nu fie firesc; şi am să plec din casa dumitale chiar în clipa asta, căci nu vreau să fiu numită căţea de nicio stăpână din Anglia.

Atunci doamna Tow-wouse înhăţă frigarea, dar domnul Adams, încercuindu-i braţele cu o mână atât de viguroasă că însuşi Hercule nu s-ar fi ruşinat de ea, o împiedică să-şi îndeplinească îngrozitoarea intenţie. Domnul Tow-wouse, fiind prins – după cum se exprimă juriştii – în flagrant delict şi neavând nimic de spus în apărarea sa, se retrase prevăzător, în timp ce Betty se punea sub ocrotirea rândaşului care, deşi nu se prea putea socoti încântat de cele întâmplate, era totuşi, după părerea ei, un animal ceva mai blând decât stăpână-sa.

Doamna Tow-wouse, în urma intervenţiei domnului Adams şi a dispariţiei inamicului, începu să se mai liniştească puţin şi-şi regăsi în cele din urmă obişnuita seninătate de caracter; o vom lăsa deci pentru a-i dezvălui cititorului etapele ce au dus la această catastrofă destul de obişnuită în vremurile noastre şi poate şi destul de comică, deşi este adesea fatală pentru pacea şi buna înţelegere din sânul familiilor, şi reprezintă subiectul multor tragedii, atât în viaţă, cât şi pe scenă.

44 *George Whitefield* (1714-1770) – preot; a fost conducătorul şi unul dintre întemeietorii sectei metodiştilor.

45 *John Wesley* (1703-1791) – preot, unul dintre întemeietorii sectei metodiştilor.
46 Data decapitării lui Carol I Stuart (1600-1649); cu această ocazie se organizau manifestaţii religioase şi politice.
47 *John Toland* (1670-1722) – filozof, reprezentant de seamă al deismului englez.
48 *Thomas Woolston* (1670-1733) – filozof deist englez; a încercat să explice „minunile” din Noul Testament ca pe nişte simple alegorii.
49 Lucrare a lui Daniel Waterland, teolog de la Cambridge.

Capitolul XVIII

Povestea slujnicei Betty şi istorisirea celor ce-au dus la cumplita scenă din capitolul precedent

Betty, pricina acestui tărăboi, nu era lipsită de calităţi. Fată bună, mărinimoasă şi milostivă, ea îmbina din nefericire în fiinţa ei acele înflăcărate elemente ce le-ar fi putut stăpâni, la nevoie, puritatea curţilor sau a mănăstirilor, dar care în niciun caz n-o ajutau să înfrunte situaţia delicată de slujnică de han; căci acestea cad zilnic pradă dorinţelor curtezanilor de tot soiul, vorbelor primejdioase ale chipeşilor militari, obligaţi uneori să locuiască sub acelaşi acoperiş cu ele câte un an de zile, şi mai cu seamă mângâierilor valeţilor, vizitiilor şi lacheilor, care folosesc cu toţii împotriva lor întreaga artilerie a sărutărilor, linguşelilor, bacşişurilor, precum şi orice altă armă din arsenalul dragostei.

Betty, în vârstă doar de douăzeci şi unu de ani, se afla de trei ani în această periculoasă situaţie şi se descurcase destul de bine până atunci. O cizmă de infanterist a fost prima care a făcut impresie asupra inimii ei, aprinzându-i o flacără atât de puternică încât a trebuit să se recurgă la îngrijirile unui chirurg pentru a o potoli.

În timp ce dânsa ardea pentru el, mulţi alţii ardeau pentru ea. Ofiţeri din armată, tineri domni călătorind spre vest, seniori inofensivi şi personaje mai grave, cu toţii erau puşi pe jăratic de farmecele ei.

Cu vremea, revenindu-şi perfect de pe urma primei şi nefericitei sale pasiuni, Betty părea să se fi sortit unei perpetue castităţi. Rămase mult timp surdă la toate suspinele curtezanilor până în ziua când, la un bâlci din

împrejurimi, elocinţa lui John rândaşul – dimpreună cu o pălărie nouă de pai şi o jumătate de litru de vin – a reuşit s-o cucerească a doua oară.

Ea nu mai simţi totuşi, cu acest prilej, niciuna din flăcările aprinse de fosta ei dragoste, şi nici nu mai avu de suferit acele accidente, de care, pe bună dreptate, se tem tinerele femei prevăzătoare când sunt prea îndatoritoare faţă de stăruinţele curtezanilor lor.

Aceasta se datora poate puţin şi faptului că nu-i era întru totul credincioasă lui John, căci îi îngăduia lui Tom Whipwell, poştalionul, şi uneori câte unui tânăr călător mai chipeş să-şi împartă favorurile ei.

De câtva timp, domnul Tow-wouse îi făcea ochi dulci tinerei noastre slujnicuţe. Profita de orice prilej pentru a-i spune vorbe de dragoste, strângând-o de mână şi uneori sărutând-o pe gură; patima lui violentă pentru doamna Tow-wouse se răcise mult şi, întocmai apei care e stăvilită din cursul ei obişnuit într-un loc, căuta în mod firesc o ieşire într-altul. Nu-i greu de închipuit că doamna Tow-wouse observase această schimbare, ceea ce contribuia probabil foarte puţin la blândeţea ei naturală; şi, cum îi rămăsese la fel de credincioasă bărbatului ei ca şi cadranul solar soarelui, hangiţa era cu atât mai dornică să fie luminată cu cât se ştia mai aptă de a-i primi căldura.

Încă de la sosirea lui Joseph la han, Betty simţise pentru el o pornire de neînfrânt, dezvăluindu-i-o tot mai mult pe măsură ce eroul nostru se înzdrăvenea; în seara aceea fatală, în timp ce-i încălzea patul, înteţindu-i-se pasiunea şi punându-i cu totul stăpânire pe pudoare şi pe raţiune, după multe aluzii vane şi insinuări şirete, fata aruncă în cele din urmă încălzitorul la pământ şi, îmbrăţişându-l cu foc pe Joseph, jură că e cel mai frumos om pe care l-a văzut vreodată.

Nemaipomenit de fâstâcit, tânărul reuşi să scape totuşi din strânsoarea ei, şi-şi exprimă apoi părerea de rău că vede o tânără femeie dezbărându-se de orice reţinere; dar ea, care mersese prea departe pentru a mai da înapoi, deveni atât de necuviincioasă, încât Joseph se văzu silit, contrar pornirilor sale, să facă uz de oarecare violenţă şi, luând-o în braţe, o dădu afară, încuind uşa după ea.

Cât de mult ar trebui să-l bucure pe un bărbat faptul că e întotdeauna stăpân pe castitatea sa şi că, dacă are destulă tărie în cuget, are şi suficientă forţă în trup pentru a se apăra; lui nu i se poate întâmpla, ca unei biete şi slabe femei, să rişte de a fi siluit împotriva voinţei sale.

Betty căzuse pradă celei mai cumplite tulburări în urma acestei decepţii. Furia şi dorinţa îi trăgeau inima, ca două frânghii, în direcţii opuse; plănuia, când să-l înjunghie pe Joseph, când să-l ia în braţe şi să-l copleşească de sărutări – această din urmă pornire fiind însă cu mult precumpănitoare. Se gândi chiar să răzbune pe ea însăşi faptul de a fi fost respinsă, dar, în timp ce cugeta la aceasta, moartea i se înfăţişa din fericire sub atâtea chipuri – înec, spânzurătoare, otrăvire etc. – încât imaginaţia ei înnebunită nu se putu opri la niciunul dintre ele. În plină deznădejde îşi aminti întâmplător că nu strânsese încă patul stăpânului; se duse deci drept în camera hangiului, care tocmai avea de lucru la masa lui de scris. De cum îl văzu, fata vru să bată în retragere, dar el o chemă înapoi şi, luând-o de mână, i-o strânse atât de tandru, îi şopti vorbe atât de dulci la ureche şi o înghesui într-atâta cu sărutările, încât frumoasa învinsă, ale cărei porniri gata aţâţate nu erau chiar atât de capricioase încât doar un singur bărbat să i le poată potoli – deşi l-ar fi preferat poate pe acel unul – frumoasa învinsă, după cum am spus, se supuse voinţei stăpânului; acesta tocmai îşi atinsese împlinirea fericirii, că doamna Tow-wouse intră pe neaşteptate în odaie şi stârni toată larma pomenită mai înainte; bănuim că nu mai este nevoie s-o descriem, deoarece şi fără ajutorul vreunei aluzii de-a noastre orice cititor cu oarecare judecată şi experienţă poate presupune uşor – chiar dacă nu-i el însuşi căsătorit – că s-a încheiat cu izgonirea slujnicei Betty, cu supunerea domnului Tow-wouse, cu promisiunea acestuia de a-i da câteva dovezi de recunoştinţă nevesti-sii pentru mărinimia ei, cu multe făgăduieli solemne de-ale lui de a n-o mai ofensa vreodată în acelaşi mod şi, în sfârşit, cu acceptarea calmă şi fără crâcnire, din partea lui, de a i se aminti greşelile, drept pedeapsă, o dată sau de două ori pe zi până la sfârşitul vieţii.

CARTEA A II-A

Capitolul I

Despre arta diviziunii la autori

În toate profesiile, de la cea mai de seamă până la cea mai umilă, de la cea de prim-ministru până la cea de autor, se întâlnesc anumite mistere sau secrete în care doar rareori sunt iniţiaţi şi cei ce nu fac parte din breasla respectivă. Printre secretele folosite de noi, oamenii de litere, socotesc că împărţirea operelor în cărţi şi capitole nu este cu totul neglijabilă. Nefiind însă perfect deprinşi cu secretul nostru, cititorii de rând îşi pot închipui că aceste diviziuni n-au altă menire decât să umfle operele până la dimensiuni neatinse altfel nicicând. De aceea ei consideră că numeroasele cărţi şi capitole care ne umplu hârtia au de fapt rolul pânzei tari, al balenelor şi şiretelor de pe nota unui croitor, adică acela de-a rotunji suma totală notată de-obicei la noi în josul paginii, iar la el, pe ultima.

În realitate lucrurile se petrec altfel, căci aici ca şi în celelalte ocazii nu ne gândim la avantajul nostru, ci numai la al cititorului, dat fiind că are multe de folosit de pe urma acestei metode; în primul rând, micile spaţii dintre capitole sunt de fapt tot atâtea hanuri sau locuri de odihnă unde se poate opri ca să ia un păhărel sau să se răcorească în vreun fel, după plac. Căci bunilor noştri cititori cu greu le-ar fi posibil să străbată mai mult de unul pe zi. Iar paginile albe aşezate între cărţi trebuie asemuite cu haltele din drumurile mai lungi, în care călătorul se opreşte un răstimp pentru a se odihni şi a privi în urmă la cele văzute în locurile pe unde a trecut; îmi voi lua îngăduinţa să-i recomand aceste opriri şi cititorului, sfătuindu-l totodată să nu parcurgă prea repede aceste pagini – oricât de sprintenă i-ar fi puterea de înţelegere – ca să nu-i scape priveliştea câtorva ciudate produse ale naturii, ce desigur nu vor trece nebăgate în seamă de un lector mai puţin

grăbit şi mai minuţios. Un volum lipsit de asemenea halte seamănă cu întinderea pustiurilor sau a mărilor ce-ţi opresc ochiul şi-ţi ostenesc mintea când pătrunzi în ele.

În al doilea rând, ce altceva sunt titlurile de la începutul fiecărui capitol, decât tot atâta inscripţii aşezate deasupra porţilor de han (ca să continuăm aceeaşi metaforă), informându-l pe cititor cu privire la distracţia ce-l aşteaptă şi pe lângă care el poate trece fără să se oprească dacă nu-i place; căci să nu uităm că atunci când e vorba de o biografie, cum înlănţuirea exactă a faptelor nu interesează ca în celelalte scrieri istorice, se poate adesea sări peste un capitol, două (de exemplu, cel pe care-l scriu acum) fără a se dăuna întru nimic întregului. În titlurile cărţii mele, m-am străduit să fiu cât mai cinstit cu putinţă, fără să-l imit pe celebrul Montaigne care una spunea şi alta făcea, şi nici pe acei specialişti în titluri, ce făgăduiesc o mulţime de lucruri şi până la urmă nu se ţin de cuvânt.

În afară de aceste avantaje vădite, arta diviziunii le mai oferă cititorilor noştri multe altele, majoritatea dintre ele fiind poate prea ascunse pentru a fi înţelese de la prima vedere de cei neiniţiaţi în ştiinţa scrisului. Iată, de exemplu, unul singur, de-altfel foarte evident: în felul acesta se evită pagubele aduse aspectului unei cărţi prin îndoirea paginilor, procedeu altfel indispensabil pentru acei cititori care (deşi citesc cu mult folos) nu sunt în stare, atunci când se întorc la studiul lor după o întrerupere de o jumătate de oră, să-şi amintească unde au rămas.

Aceste diviziuni au fost consfinţite şi de Antichitate. Homer nu numai că şi-a împărţit vasta sa operă în douăzeci şi patru de cânturi (omagiu adus poate celor douăzeci şi patru de litere ale alfabetului faţă de care avea atâtea obligaţii), dar, după părerea unor critici foarte înţelepţi, le-a şi difuzat pe rând, dând la iveală doar câte un singur cânt o dată (probabil prin subscripţie). El a fost inventatorul acelei arte ce a stat adormită apoi atâta timp, anume a publicaţiilor pe fascicule, procedeu ajuns acum la o asemenea perfecţiune încât până şi dicţionarele se împart şi se prezentă publicului bucată cu bucată; ba chiar un librar (pentru a încuraja studiul şi

a-l avantaja pe cititor) s-a gândit să vândă un dicţionar astfel fragmentat cu numai cincisprezece şilingi mai mult decât ar fi costat volumul întreg.

Vergiliu şi-a împărţit poemul în douăsprezece cânturi, dovadă a modestiei sale, vrând fără îndoială să arate prin aceasta că nu pretinde decât la jumătate din meritul grecului; pentru acelaşi motiv, Milton al nostru n-a depăşit la început numărul de zece cânturi, dar umflându-se mai târziu în pene, datorită laudelor prietenilor, s-a pus în cele din urmă pe picior de egalitate cu poetul latin.

Nu voi adânci însă prea mult acest subiect, cum au făcut unii critici foarte învăţaţi, descoperind, printr-o muncă neobosită şi un ascuţit simţ al discernământului care anume cărţi au nevoie de înfrumuseţări şi care numai de simplitate, în special în ce priveşte comparaţiile atât de potrivite, după părerea generală, cu orice carte a lucrării în afară de prima.

Voi încheia capitolul cu următoarea observaţie: în general autorului îi convine să-şi împartă lucrarea, aşa cum măcelarului îi convine să-şi taie carnea, deoarece aceste operaţii îi sunt de mare ajutor atât cititorului, cât şi cumpărătorului. Şi acum, satisfăcut de mine, mă voi strădui să satisfac şi curiozitatea cititorului, nerăbdător la culme să afle ce se va găsi în capitolul următor al cărţii acesteia.

Capitolul II

Un exemplu surprinzător de memorie scurtă a domnului Adams, ca şi nefericitele urmări ce le-a avut asupra lui Joseph

Domnul Adams şi Joseph erau gata să pornească pe drumuri diferite, când un accident îl determină pe primul să se înapoieze împreună cu prietenul său – ceea ce nu izbutiseră Tow-wouse, Barnabas şi librarul. Fapt e că predicile pe care pastorul le ducea la Londra să le publice fuseseră – o! bunul meu cititor! – uitate acasă; într-adevăr, în sacii de agăţat la şa nu se afla altceva decât trei cămăşi, o pereche de ghete şi alte câteva lucruşoare folositoare, puse acolo de grijulia doamnă Adams, socotind că soţul ei va avea mai mare nevoie de cămăşi decât de predici în călătoria sa.

Descoperirea se datora faptului că, printr-un noroc, Joseph fusese de faţă la deschiderea sacilor; cum îl auzise pe prietenul său afirmând că a adus nouă volume de predici cu el, şi cum nu făcea parte din secta aceea de filozofi care pot aduna toată substanţa lumii într-o coajă de nucă, Joseph observă că nu era loc pentru ele în sacii unde pastorul spunea că s-ar afla împachetate, şi avu curiozitatea să întrebe:

– Dar, pentru Dumnezeu, domnule, unde vă sunt predicile?

Pastorul răspunse:

– Acolo, băiete, acolo, sub cămăşi.

Cum se întâmplase însă să scoată din sac ultima cămaşă, acesta rămăsese complet gol.

– Sunt sigur, domnule, că nu mai e nimic în desagă, spuse Joseph.

Atunci Adams, tresărind şi manifestând oarecare surprindere strigă:

– Ia te uită, chiar aşa: nu-s. Văleu, trebuie să le fi uitat acasă.

Nespus de mâhnit de supărarea pe care se temea că o resimte prietenul său în urma acestei decepţii, Joseph îl rugă să-şi continue călătoria, făgăduindu-i totodată că se va întoarce el însuşi cu cărţile în cea mai mare grabă.

– Nu, băiete, îţi mulţumesc, răspunse Adams, dar nu se poate. La ce mi-ar folosi să zăbovesc în oraş, dacă n-am la mine discursurile care sunt *ut ita dicam*[50], singura pricină, *aitia monotate*[51] a călătoriei mele? Nu, băiete, de vreme ce s-a întâmplat aşa, sunt hotărât să mă întorc împreună cu tine acasă, în eparhia mea, cum de altminteri mă îndeamnă inima. Poate că totul a fost să fie spre binele meu.

Şi încheie cu un vers din Theocrit, care nu însemna nimic altceva decât că uneori plouă şi alteori străluceşte soarele.

Joseph se supuse ascultător şi plin de recunoştinţă dorinţei pastorului de a se înapoia cu el acasă; cerură deci nota care, la o examinare mai atentă, se dovedi a atinge – cu un şiling mai puţin – suma ce o avea în buzunar domnul Adams. Poate cititorul se va întreba cum de a fost în stare să facă rost de bani destui pentru atâtea zile; ca să nu fie prea surprins, credem necesar să-i facem cunoscut că pastorul împrumutase o guinee de la unul dintre servitorii de pe lângă caleaşca cu şase cai – pe vremuri enoriaş de-al său – al cărui stăpân, proprietarul caleştii, locuia la mai puţin de trei mile depărtare de parohia sa; atât de mare era creditul de care se bucura domnul Adams, că până şi domnul Peter, intendentul casei Booby, i-ar fi împrumutat o guinee aproape fără nicio garanţie.

Domnul Adams achită nota şi amândoi se pregătiră de drum, după ce mai întâi hotărâseră să călătorească după o metodă foarte ades folosită de cei ce n-au decât un singur cal la dispoziţie, şi anume: ambii călători pleacă în acelaşi timp, unul călare, celălalt pe jos; dar cum de cele mai multe ori călăreţul depăşeşte pe pieton, se obişnuieşte ca primul, atunci când ajunge la un punct dinainte convenit, să descalece, să lege calul de un gard, un copac, un stâlp sau orice altceva, şi să-şi continue drumul pe jos; când celălalt soseşte în dreptul calului, îl dezleagă, încalecă pe el şi o porneşte în galop până ce, depăşindu-şi tovarăşul de drum ajunge şi el la locul stabilit,

unde leagă calul. Aceasta era deci metoda de călătorie atât de utilizată de prevăzătorii noştri strămoşi; ei ştiau că orice cal are nu numai picioare, ci şi bot, şi că pentru a se servi de primele, trebuie suportată cheltuiala ca animalul să-l întrebuinţeze pe ultimul. Aceeaşi metodă era folosită în zilele când, în loc de-a merge într-o caleaşcă cu şase cai, soţia unui membru al parlamentului obişnuia să călătorească în crupă în spatele soţului, iar un grav avocat catadicsea să meargă încet pe jos spre Westminster, în timp ce, dinapoia lui, învăţăcelul său dădea pinteni.

Adams plecase de câteva minute pe jos, după ce stăruise ca Joseph să înceapă călătoria; tânărul de-abia îşi pusese piciorul în scară, când rândaşul îi prezentă nota pentru adăpostirea calului pe tot timpul şederii la han. Joseph spuse că domnul Adams a plătit totul, dar domnul Tow-wouse, chemat şi el, hotărî cearta în favoarea rândaşului, de altfel pe bună dreptate; pastorul dăduse din nou dovadă de memorie scurtă, izvorâtă însă nu din lipsă de calităţi, ci pur şi simplu pentru că se găsea întotdeauna într-o grabă necontenită.

Joseph era în mare încurcătură. Suma datorată pentru hrana calului se urca la doisprezece şilingi (căci Adams, care împrumutase animalul de la paracliserul său, ceruse să fie hrănit cât mai bine cu putinţă), iar suma ce o avea în buzunar atingea şase parale (deoarece pastorul împărţise cu el ultimul şiling).

Există pe lume descurcăreţi care ar fi găsit mijlocul să plătească doisprezece şilingi cu şase parale, Joseph însă nu era dintre aceştia. Nu făcuse niciodată în viaţă o datorie, şi era deci ultimul om în stare să recurgă la un şiretlic pentru a ieşi basma curată. Tow-wouse se arătă dispus să-l crediteze până la data viitoare, iar doamna Tow-wouse s-ar fi învoit probabil şi ea (frumuseţea lui Joseph era atât de mare că făcuse oarece impresie chiar şi asupra pietroiului purtat de buna femeie în piept drept inimă). Tânărul nostru ar fi găsit prin urmare drum liber dacă atunci când, întorcându-şi buzunarele pe dos, cinstit cum era, n-ar fi scos la iveală galbenul mai înainte pomenit. Vederea acestuia stoarse lacrimi din ochii doamnei Tow-wouse; îi spuse lui Joseph că nu înţelege cum poate cineva să

se plângă de lipsă de bani cât timp are aur în buzunar. Joseph îi răspunse însă că ţine atât de mult la acea mică monedă de aur, încât nu s-ar fi despărţit de ea nici dacă ar fi fost să primească de o sută de ori averea celui mai bogat senior din comitat.

– Frumos îţi şade, zău aşa, spuse doamna Tow-wouse, întâi să faci datorii şi pe urmă să nu vrei să te desparţi de banii tăi sub motiv că ţii la ei! Nu mi-am închipuit niciodată că un galben poate să aibă o valoare mai mare decât numărul de şilingi ce se pot primi în schimbul lui.

– Chiar de-ar trebui să-mi apăr viaţa ca să nu mor de foame, sau să mi-o răscumpăr din mâinile tâlharilor şi tot nu m-aş despărţi de această monedă scumpă! răspunse Joseph.

– Da, da, ştiu eu, făcu doamna Tow-wouse, mai mult ca sigur c-o ai de la vreo târfă neruşinată, vreo demoazelă de-alea; dacă ţi-o dăruia o femeie cinstită, nu ţineai atâta la ea. Prost ar fi bărbatul meu să-ţi dea calul fără să-i plăteşti.

– Nu, nu, zău că nu ţi-l pot da până nu primesc banii, strigă Tow-wouse.

Hotărâre întru totul susţinută de un avocat aflat atunci în curtea hanului şi care declară că domnul Tow-wouse are tot dreptul să sechestreze bunul.

Deoarece nu ne stă în putere pentru moment să-l scoatem pe domnul Joseph din han, îl vom lăsa acolo şi-l vom duce pe cititor pe urmele pastorului Adams; cu cugetul perfect împăcat acesta se cufundase într-o meditaţie asupra unui pasaj din Eschil, şi se întreţinu trei mile în şir cu el fără să-şi amintească măcar o dată de tovarăşul său de drum.

În sfârşit, după ce-şi depănă tot sculul gândurilor şi ajunse pe coama unui deal, pastorul îşi aruncă privirea înapoi şi se miră că nu vede nici urmă de Joseph. Cum îl lăsase gata să se urce în şea, nu putea nici să se teamă de vreo încurcătură, nici să-şi închipuie că a pierdut drumul, ce se întindea neted ca în palmă; singura explicaţie ce-i veni în minte era că s-o fi întâlnit cu vreo cunoştinţă, şi a zăbovit câtva timp stând de vorbă.

Hotărî deci să-şi vadă de drum, convins fiind că Joseph îl va ajunge din urmă; nu trecu mult şi sosi în dreptul unei ape mari, revărsate pe întreaga

şosea, astfel că, nezărind alt mijloc de a o străbate, se cufundă în ea până la brâu şi trecu prin vad; dar nici nu ieşi bine de partea cealaltă când i se ivi în faţă o potecă ce l-ar fi putut duce fără ca măcar să-şi ude încălţările, dacă şi-ar fi dat numai osteneala să se uite peste tufărişul de la marginea drumului.

Mirarea sa în legătură cu întârzierea lui Joseph începu să se transforme în îngrijorare; îl cuprinse teama de ceva nelămurit, nici el nu ştia bine ce anume; hotărî deci să nu mai înainteze, iar dacă Joseph nu-l va ajunge curând din urmă, să se întoarcă înapoi; până atunci va căuta să găsească un han unde să-şi usuce hainele şi să se mai învioreze puţin cu o halbă; nevăzând însă niciunul (pentru simplul motiv că nu-şi aruncase ochii cu vreo sută de iarzi mai departe), se aşează pe o barieră şi-l scoase pe Eschil din buzunar.

Când trecu pe lângă el un ins oarecare, Adams îl întrebă dacă nu l-ar putea îndruma spre o cârciumă. Omul tocmai de-acolo ieşea, şi ştia bine că atât casa, cât şi firma se aflau în raza privirilor, aşa că bănui că-şi bate joc de el, şi fiind şi morocănos din fire, îi spuse să meargă după nas şi să se ducă dracului. Adams răspunse că e un neobrăzat, la care bădăranul se întoarse mânios dar, băgând de seamă că Adams îşi încleşta pumnul, găsi cu cale să-şi vadă de drum fără să-i mai pese.

Un călăreţ trecu imediat după aceea şi Adams îi puse aceeaşi întrebare.

– Prietene, iată colo o cârciumă, la o aruncătură de băţ; cred că o poţi vedea de-aici, îl îndrumă călăreţul.

Ridicând ochii, Adams strigă:

– Pe legea mea, uite-o; şi, mulţumindu-i apoi interlocutorului său, se duse drept într-acolo.

50 *Ca să zic aşa* (lat.).
51 *Singurul motiv* (grec.).

Capitolul III

Părerile a doi avocaţi cu privire la aceeaşi persoană, dimpreună cu ancheta domnului Adams asupra credinţei religioase a gazdei sale

Pastorul de-abia apucă să intre în casă, să comande o halbă şi să se aşeze, căci mai sosiră la poarta cârciumii doi călăreţi, descălecară şi îşi legară caii de balustrada scării. Spuneau că se pregăteşte să toarne cu găleata şi că au de gând să lase să treacă ploaia, apoi intrară în cămăruţă fără să ia seama la domnul Adams.

Unul dintre ei îl întrebă pe celălalt dacă a mai văzut vreodată o întâmplare atât de hazlie; amicul său îi răspunse că se îndoieşte dacă legea îi dă hangiului dreptul să reţină calul pentru grăunţe şi fân. Dar primul replică:

– Nici vorbă că da; am văzut judecându-se un caz asemănător.

Oricât ar fi fost Adams de uituc – după cum bănuieşte şi cititorul – n-avea totuşi nevoie de mai mult decât de o simplă aluzie pentru a-şi recăpăta memoria; auzind deci discuţia celor doi, pe loc îi veni în minte, că s-ar putea să fie vorba de propriul său cal pentru care uitase să plătească, presupunere curând confirmată de străini; aceştia mai adăugară că, fără îndoială, de-acum încolo calul avea să aibă parte mai mult de odihnă decât de hrană, până când va fi răscumpărat.

Bietul pastor hotărî să se întoarcă imediat la han, deşi nu ştia mai bine decât Joseph cum să-şi elibereze calul; ceilalţi îl convinseră totuşi să rămână la adăpost până când avea să treacă ploaia, căci şi începuse să curgă în ropote.

Cei trei călători se aşezară împreună în jurul unui ulcior cu bere bună, iar Adams, amintindu-şi că trecuse pe şosea pe lângă o casă boierească, întrebă a cui era; dar de-abia pomeni unul dintre călăreţi numele proprietarului, că celălalt şi începu să înjure cât îl ţinea gura. Nu cred să existe în limba în engleză cuvânt de ocară să nu-l fi proferat cu acest prilej. Şi-i mai puse în cârcă împricinatului şi o seamă de fapte ca, de pildă:

– Ticălosului ăstuia, când vânează, nici nu-i pasă de calcă în picioare un lan de grâu sau drumul mare; pe mulţi fermieri sărmani i-a păgubit trecând cu calul peste grâne cu copitele; iar dacă vreunul dintre ei îl ruga, cât se poate de supus, să n-o mai facă, biciul lui de călărie era întotdeauna gata să-i dea dreptate. E un hapsân cum nu s-a mai pomenit, adăugă el, şi nu rabdă ca fermierul să-şi aibă şi el puşca lui, chiar dacă legea îi dă dreptul; ca stăpân în propria sa casă se poartă cu atâta cruzime, că nicio slugă nu stă la el douăsprezece luni. Iar ca judecător e-atât de părtinitor, mai spuse el, încât osândeşte sau achită după bunul său plac, fără să ţină seama nici de adevăr, nici de mărturii; dar dracu’ se mai duce să-i ceară lui dreptate; mai degrabă aş vrea să fiu pârât în faţa oricărui judecător, decât reclamant în faţa ăstuia; dacă aş avea vreo proprietate prin părţile locului, aş vinde-o cu jumătate de preţ, numai să nu locuiesc în preajma lui.

Adams clătină din cap, exprimându-şi părerea de rău că asemenea oameni sunt lăsaţi să-şi facă mendrele nepedepsiţi, şi că averea poate aşeza pe oricine mai presus de legi. Când însă, defăimătorul ieşi în curte, domnul care-i spusese lui Adams numele ciudatului individ se grăbi să-l asigure că însoţitorul lui e cam pornit împotriva persoanei.

– Tot ce se poate să-şi fi urmărit uneori vânatul printr-un lan de grâu, făcu el, dar ştiu că întotdeauna a plătit orice pagubă şi, departe de a-şi năpăstui vecinii sau de-a le lua puştile, cunosc chiar eu mai mulţi fermieri care nu numai că poartă puşti în mod legal, dar şi ucid vânat cu ele; e cel mai îngăduitor stăpân faţă de servitori, şi mulţi dintre ei au îmbătrânit în casa lui; în afară de asta, e cel mai bun judecător de pace din regat şi ştiu sigur că în numeroase pricini încurcate ce i-au fost supuse a luat hotărâri drepte şi pline de înţelepciune, şi cred într-adevăr că mulţi oameni şi-ar da

venitul pe un an ca să aibă mai degrabă o proprietate lângă el, decât să se pună sub protecţia vreunui alt om de vază.

De-abia îşi încheiase panegiricul că se înapoie tovarăşul său de drum ca să-l anunţe că furtuna a trecut. Prin urmare, încălecară imediat pe cai şi plecară mai departe.

Adams cufundat în cea mai mare nedumerire de cele două portrete atât de diferite ale aceleiaşi persoane, îl întrebă pe cârciumar dacă îl cunoaşte pe domnul cu pricina, căci avea impresia că vorbiseră din greşeală despre doi bărbaţi deosebiţi.

– Aşi, domnule, răspunse cârciumarul (un şiret cum nu s-a mai pomenit); îl cunosc chiar foarte bine pe domnul despre care au povestit, după cum îi cunosc şi pe dumnealor, care au vorbit despre el. În ce priveşte faptul că ar trece călare peste lanurile de grâu ale oamenilor, după câte ştiu nu s-a mai urcat pe cal de doi ani. N-am auzit niciodată să fi adus cuiva vreun neajuns de-acest fel; dar nici în privinţa despăgubirilor n-aş putea spune că e chiar atât de darnic cu banii, cum zice celălalt. N-am auzit nici să fi luat cuiva puşca, ba cunosc chiar mai mulţi oameni care au arme în casele lor; dar în ce priveşte vânătoarea, nu-i nimeni mai sever ca dumnealui, şi cred că nu s-ar lăsa până nu l-ar nimici pe oricine ar apuca să vâneze. Unul dintre domni spunea – ţi-aduci aminte? – că-i cel mai rău stăpân din lume, iar celălalt, că-i cel mai bun; trebuie să ştii că eu îi cunosc pe toţi servitorii lui, şi n-am auzit de la vreunul dintre ei, nici că ar fi într-un fel, nici că ar fi într-altul.

– Haida de, făcu Adams; dar, mă rog, cum se comportă ca judecător?

– Dacă mă crezi, prietene, răspunse cârciumarul, mă întreb dacă măcar face parte din tagma judecătorilor de pace; singura pricină despre care am auzit s-o fi judecat, şi-i cam de multişor, de-atunci, a fost chiar între domnii de adineauri, şi sunt sigur că a rezolvat-o după dreptate, căci cunosc toată afacerea.

– În favoarea cui s-a pronunţat? întrebă Adams.

– Cred că nu mai e nevoie să-ţi spun, strigă cârciumarul, după ce ai auzit descrierile atât de diferite făcute aici. Nu e rostul meu să-i contrazic pe

domnii ce vin să bea în casa mea, dar ştiu atât, că niciunul dintre ei n-a spus un cuvânt adevărat.

– Ferească Domnul ca oamenii să ajungă atât de netrebnici, spuse Adams, încât să ticluiască reputaţia semenilor lor în funcţie de-un interes personal sau, mai rău încă, de pica pe care le-o poartă. Mai degrabă aş zice că noi ne-am înşelat şi că vorbeau de două persoane diferite, căci sunt doar multe case pe şosea.

– Dar, mă rog, prietene, strigă hangiul, nu cumva vrei să mă faci să cred că n-ai spus în viaţa dumitale o minciună?

– Una răutăcioasă, în niciun caz, de asta sunt sigur, răspunse Adams, şi nici cu gândul n-am încercat a dăuna reputaţiei cuiva.

– Bine, bine, înţeleg, făcu hangiul, nu răutăcioasă în sensul că l-ar putea duce pe om la spânzurătoare sau l-ar băga la apă, dar desigur că, din dragoste pentru tine, trebuie să vorbeşti mai bine de un prieten decât de un duşman.

– Din dragoste pentru tine trebuie să te limitezi la adevăr, spuse Adams, căci dacă faci altfel prejudiciezi partea cea mai nobilă din tine, sufletul nemuritor. Îmi vine greu să cred că cineva poate fi atât de nătâng încât să rişte pierzania pentru cine ştie ce câştig neînsemnat, iar cel mai mare câştig din lumea asta nu e decât noroi faţă de ce ne va fi dezvăluit în lumea de apoi.

La aceste cuvinte cârciumarul ridică stacana surâzând şi bău în sănătatea lumii de apoi, după care adaugă însă că el o preferă pe cea prezentă.

– Cum, spuse Adams foarte grav, nu crezi în lumea de apoi?

Cârciumarul răspunse afirmativ, căci doar nu era ateu.

– Şi crezi că sufletul e nemuritor? strigă Adams.

Omul nostru răspunse că Doamne fereşte să nu fie.

– Dar în cer şi în iad crezi? continuă pastorul.

Cârciumarul îl rugă să nu hulească, acestea fiind lucruri ce nu trebuiesc nici pomenite, nici gândite în afara bisericii. Adams îl întrebă atunci de ce

se mai duce la biserică, dacă ceea ce învaţă acolo nu are nicio înrâurire asupra felului său de viaţă.

– Mă duc la biserică, răspunse cârciumarul, ca să-mi spun rugăciunile şi să mă port creştineşte.

– Dar în cele auzite la biserică nu crezi? strigă Adams.

– În cea mai mare parte, da, domnule, răspunse cârciumarul.

– Şi nu tremuri atunci la gândul pedepsei veşnice?

– Drept să-ţi spun, domnule, la asta nu m-am gândit niciodată măcar; dar de ce să vorbim despre lucruri atât de îndepărtate? Ulciorul s-a golit, să-l mai umplu o dată?

În timp ce plecase cu acest scop, în faţa porţii opri o diligenţă. Vizitiul intră în casă şi fu întrebat de nevasta cârciumarului ce fel de călători avea în trăsură.

– O adunătură de c… spuse el; am un chef grozav să le răstorn; să ştiţi că nu o să le convingeţi să bea ceva, pentru nimic în lume.

Adams îl întrebă dacă nu întâlnise pe drum un tânăr călăreţ (şi-l descrise pe Joseph).

– Cum să nu, făcu surugiul, doar l-a răscumpărat cu cal cu tot o cucoană din trăsură care-l cunoştea; de mult ajungea aici, dacă nu l-ar fi silit furtuna să se pună la adăpost.

– Dumnezeu s-o binecuvânteze pe cucoană! spuse Adams încântat, şi nu se putu împiedica să nu iasă imediat ca să vadă cine era acea femeie milostivă; dar nu mică i-a fost surprinderea când a dat de vechea sa cunoştinţă, doamna Slipslop. E drept că a ei n-a fost atât de mare, deoarece Joseph îi spusese că pastorul se află pe drum. După o seamă de salutări foarte curtenitoare de ambele părţi, doamna Slipslop o mustră pe cârciumăriţă care, la întrebarea ei, negase că domnul ar fi acolo; de fapt, însă, biata femeie nu greşise cu bună ştiinţă, căci doamna Slipslop întrebase de un cleric, iar ea îl luase din nefericire pe Adams drept un negustor ce se ducea la bâlciul din vecinătate fie să vândă degetare şi nasturi, fie cu altă treabă de acest fel; căci pastorul purta o haină fâlfâitoare şi largă, dar scurtă

şi albă, cu nasturi negri, o perucă mică şi o pălărie care, în afară de panglica-i neagră, nu avea nimic altceva negru pe ea.

Sosi şi Joseph, iar doamna Slipslop îşi exprimă dorinţa ca el să-i lase pastorului calul şi să se urce în trăsură; băiatul refuză categoric, spunând că-i mulţumeşte Cerului de-a se fi înzdrăvenit îndestul pentru a fi în stare să călătorească, şi că-şi cunoaşte destul de bine lungul nasului ca să nu se lăfăie în trăsură în timp ce domnul Adams merge călare.

Doamna Slipslop ar mai fi stăruit, dacă o doamnă din diligenţă n-ar fi pus capăt discuţiei, spunând că nu admite pentru nimic în lume ca un individ în livrea să călătorească împreună cu ea; se căzu deci de acord în cele din urmă ca Adams să ocupe locul gol, iar Joseph să-şi continue drumul călare.

Nu ajunseră prea departe, când doamna Slipslop i se adresă pastorului cu următoarele cuvinte:

– Multe s-au schimbat în rău în casa noastră, domnule Adams, de când a murit *Sir* Thomas.

– Da, da, multe s-au schimbat, într-adevăr, spuse Adams, după cum am înţeles din câteva cuvinte scăpate de Joseph.

– Văleu, Doamne, se tângui ea, cine-ar fi zis? Dar cu cât trăieşti cu atât vezi mai multe. Va să zică, Joseph v-a lăsat să înţelegeţi?

– Cele spuse vor rămâne doar între mine şi el, exclamă pastorul, i-am făgăduit încă dinainte de a începe să-mi povestească. Sunt cât se poate de îngrijorat de faptul că doamna s-a purtat într-un fel atât de nepotrivit. Întotdeauna am socotit-o o doamnă bună, şi niciodată n-aş fi bănuit-o de gânduri nedemne de o creştină, şi încă faţă de un flăcău care mai e şi propria ei slugă.

– Aceste lucruri nu mai sunt o taină pentru mine, vă asigur, strigă Slipslop, şi cred că în curând nu vor mai fi pentru nimeni; de când a plecat băiatul s-a purtat mai degrabă ca o femeie nebună decât ca una zdravănă.

– Chiar aşa? Sunt foarte mâhnit, spuse Adams, pentru că era o doamnă bună. La drept vorbind, adeseori am dorit să o văd venind ceva mai regulat la slujbă, dar a făcut mult bine în parohie.

– Oho, domnule Adams, spuse Slipslop, oamenii care nu văd totul, habar n-au de nimic. Vă asigur că de multe ori s-au dăruit lucruri din casă fără ştirea ei. V-am auzit predicând de la amvon că nu trebuie să ne lăudăm, dar zău că nu mă pot împiedica să nu spun că, dacă ar fi ţinut ea cheile, săracii ar fi fost lipsiţi de o sumă de întăritoare, şi numai datorită mie le-au primit. Cât despre răposatul stăpân, era omul cel mai cumsecade din lume, şi ar fi făcut nesfârşit de mult bine, dacă n-ar fi fost sub papuc; dar dumnealui îi plăcea traiul tihnit. Cerul să-i odihnească sufletul! Sunt „creditată” că se află acolo sus, şi că se bucură de o viaţă liniştită pe care anumită lume nu i-o prea îngăduia.

Adams răspunse că n-auzise niciodată despre asta până atunci şi că, dacă nu se înşeală, chiar ea fusese pe vremuri de altă părere, căci îşi amintea cum înainte obişnuia s-o laude pe stăpână şi să-l vorbească de rău pe senior.

– Nu mai ştiu ce am putut gândi cândva, răspunse ea, dar acum sunt „creditată” că lucrurile stau aşa cum vă spun; se va vedea în curând cine s-a înşelat; în ce mă priveşte, nu zic nimic decât că e de mirare cum unii oameni pot face orice cu fruntea sus.

Şi continuară să discute în felul acesta, domnul Adams şi cu ea, până ce ajunseră în dreptul unei case mari ce se ridica la o oarecare depărtare de şosea; o doamnă din trăsură, zărind-o, exclamă:

– Acolo trăieşte nefericita Leonora, dacă se poate numi nefericită o femeie care e în acelaşi timp vinovată şi autoare a propriei sale năpaste.

Aceste cuvinte au fost mai mult decât suficiente pentru a stârni curiozitatea domnului Adams, ca şi, de-altfel, a tuturor celorlalţi călători; într-un glas, o rugară deci pe doamnă să le istorisească povestea Leonorei, întrucât în urma celor spuse părea să fie ceva cu totul deosebit.

Doamna, o persoană foarte bine-crescută, nu se lăsă mult rugată şi, urându-le doar ca atenţia să le fie răsplătită din plin, începu după cum urmează.

Capitolul IV

Povestea Leonorei, sau nefericita cochetă

Leonora era fiica unui om cu stare; înaltă şi bine făcută, avea acea vioiciune în expresie ce adesea atrage mai mult decât nişte trăsături regulate îmbinate cu un aer nesărat; dar deşi seducător, acest soi de frumuseţe e plin de înşelăciune, căci buna dispoziţie pe care o mărturiseşte este adesea luată drept bunătatea propriu-zisă, iar agerimea drept adevărată inteligenţă.

Leonora, care ajunsese la vârsta de optsprezece ani, locuia cu o mătuşă într-un oraş din nordul Angliei. Era mare amatoare de plăceri, astfel că i se întâmpla doar foarte rar să piardă vreun bal sau vreo petrecere, unde i se ofereau atât de multe prilejuri de a-şi satisface nespusa vanitate, bărbaţii preferând-o oricărei alte femei prezente acolo.

Dintre numeroşii tineri ce-i făceau curte, Horatio reuşi curând să se distingă în ochii ei dintre toţi rivalii; Leonora dansa mai zglobie ca oricând dacă se întâmpla să-l aibă partener, şi nici seninătatea serii, nici cântecul privighetorii nu izbuteau să-i prelungească plimbarea în aceeaşi măsură ca tovărăşia lui. Începu să se prefacă a nu mai pricepe curtea celorlalţi, plecând totodată o ureche atât de atentă la orice compliment de-al lui Horatio, încât surâdea chiar şi atunci când nu-i înţelegea toate nuanţele.

– Iertaţi-mă, doamnă, o întrerupse Adams, dar cine era acest domn Horatio?

– Horatio, răspunse doamna, era un tânăr de familie bună, făcuse studii juridice şi ieşise avocat de câţiva ani. Ca înfăţişare şi ca persoană era ceea ce majoritatea oamenilor consideră un bărbat frumos; dar în afară de aceasta mai avea şi o demnitate în ţinută cum rar se poate întâlni. Temperamentul lui era de tip saturnian, fără nici cea mai mică urmă de morocăneală. Avea

spirit şi simţul umorului, şi chiar o oarecare tendinţă spre satiră, de care e drept că uneori cam abuza.

Acest domn nutrea o violentă pasiune pentru Leonora, dar era ultimul care s-ar fi putut gândi la eventualitatea unui succes. Întregul oraş îl şi însurase cu ea mai înainte ca gesturile tinerei femei să-i fi insuflat destulă încredere pentru a-i mărturisi patima; căci era de părere (şi poate că avea dreptate) că nu e deloc diplomatic să-i faci în serios declaraţii de dragoste unei femei până ce nu i-ai câştigat într-atât afecţiunea, încât ea însăşi să aştepte şi să dorească asemenea declaraţii.

Dar la oricâtă neîncredere ar putea da naştere temerile unui îndrăgostit – şi ele sunt în stare să exagereze cea mai neînsemnată favoare acordată unui rival – nu era totuşi posibil ca pasiunea să-l orbească într-atât pe Horatio, încât să-l împiedice a nutri speranţe în ceea ce priveşte comportarea Leonorei, a cărei înclinaţie pentru el devenise la fel de evidentă chiar şi unei persoane indiferente din anturajul lor, ca şi dragostea lui pentru ea.

– Niciodată n-am auzit să fi ajuns bine vreuna dintre neruşinatele astea (spuse doamna care nu voise să-l primească pe Joseph în trăsură), şi nu m-ar mira nimic din ce ar putea face de-acum încolo.

Doamna îşi reluă firul povestirii:

– Într-o seară, în timp ce se plimbau pe aleile unui parc împreună cu o societate veselă, Horatio îi şopti Leonorei că doreşte să facă vreo doi, trei paşi numai cu ea, întrucât are a-i comunica un lucru foarte important.

„Eşti sigur că-i foarte important?” întrebă Leonora zâmbind.

„Nădăjduiesc că aşa vei găsi şi dumneata, răspunse Horatio, deoarece întreaga fericire a vieţii mele atârnă de acest eveniment.”

Bănuind cam ce avea să urmeze, Leonora tare ar fi vrut să amâne pe altă dată, dar Horatio, care prin această primă propunere îşi înfrânsese mai mult de jumătate timiditatea, stărui atât de mult încât ea se învoi în cele din urmă; îndepărtându-se deci de ceilalţi, cotiră spre o alee pustie.

Erau departe de văzul oamenilor, dar tăceau amândoi. În sfârşit, Horatio se opri locului şi, luând-o binişor de mână pe Leonora, palidă şi

tremurătoare în faţa lui, scoase un oftat adânc; apoi, uitându-se în ochii ei cu toată gingăşia ce se poate închipui, exclamă cu voce gâtuită de emoţie:

„Oh, Leonora, mai este oare nevoie să-ţi spun pe ce-mi întemeiez fericirea viitoare a vieţii mele? Ei bine, află atunci că ceva care-ţi aparţine este o piedică în calea fericirii mele, iar dacă nu vei voi să te desparţi de acel lucru, voi fi cel mai nefericit om din lume.”

„Şi ce poate fi asta?”

„Îţi înţeleg surprinderea că ceva care-ţi aparţine poate să nu-mi fie pe plac; totuşi nu-ţi va fi greu să ghiceşti, deoarece este singurul lucru ce l-aş cumpăra cu toate bogăţiile din lume, dacă le-aş avea. Oh, da! este lucrul de care trebuie să te desparţi pentru a-mi acorda tot restul. Mai poate oare Leonora, sau mai degrabă mai vrea ea să se îndoiască? Atunci lasă-mă să i-o şoptesc la ureche. E numele dumitale, doamnă. Despărţindu-te de el, acceptând să mi te dăruieşti pentru totdeauna, mă poţi împiedica de a fi cel mai nefericit şi totodată mă poţi face cel mai fericit dintre oameni.”

Îmbujorată toată şi străduindu-se să-i arunce o privire cât se poate de mânioasă, Leonora îi spuse că dacă ar fi bănuit măcar despre ce era vorba, nu s-ar fi lăsat atrasă departe de ceilalţi, şi că era atât de surprinsă şi de speriată, încât îl roagă s-o conducă înapoi cât mai repede cu putinţă; la ceea ce el, tremurând aproape la fel de tare ca şi ea, se învoi pe dată.

– Ce prost” strigă Slipslop; ăsta-i semn că nu prea ştia mare lucru despre „secta” noastră.

– Într-adevăr, doamnă, cred că aveţi dreptate, spuse Adams; dacă eu aş fi dus lucrurile atât de departe, aş fi stăruit măcar să aflu ce se petrece în mintea ei.

Dar doamna Grave-aires[52] îi ceru povestitoarei să sară peste umpluturile astea greţoase din istorisire, căci simţea că i se face şi rău.

– Ei bine, atunci, doamnă, pentru a nu mai lungi vorba, continuă povestitoarea, aflaţi că n-au trecut multe săptămâni după această întrevedere, şi Horatio cu Leonora se aveau, cum se spune, foarte bine unul cu celălalt. Toate formalităţile, în afară de ultima, fuseseră îndeplinite, scriptele se înaintaseră şi pregătirile erau în stadiul cel mai avansat pentru a-

l pune pe Horatio în situaţia de a-şi satisface toate dorinţele. Dacă-mi permiteţi, vă voi recita pe dinafară câte o scrisoare a fiecăruia dintre ei, ca să vă puteţi face o idee destul de precisă asupra pasiunii ce o nutreau unul faţă de celălalt.

Doamna Grave-aires dădu să se împotrivească, dar când s-a pus la vot, toţi ceilalţi călători s-au arătat de altă părere, pastorul Adams luptând chiar din răsputeri pentru a-şi impune punctul de vedere.

Horatio către Leonora

„Cât de zadarnică, oh! preadorabilă făptură, este urmărirea plăcerii în lipsa celei căreia mintea i se închină în întregime, atunci când această plăcere nu are nicio legătură cu persoana iubită! Aseară a trebuit să suport tovărăşia unor bărbaţi spirituali şi cultivaţi, ceea ce oricât de plăcut mi-ar fi fost înainte, acum doar îmi inspiră teama ca ei să nu pună absenţa mea din conversaţie pe seama adevăratei sale cauze. Iată de ce, când ocupaţiile tale mă lipsesc de nespusa fericire de a te vedea, nu doresc altceva decât să rămân singur; într-adevăr, simţămintele mele pentru Leonora sunt atât de gingaşe, încât nu mai pot suporta gândul ca un străin să scotocească prin încântătoarele mângâieri de care se lasă uneori legănată închipuirea înflăcărată a unui îndrăgostit, şi pe care mi-e teamă că le-ar putea trăda ochii mei. Teama de a ne fi dezvăluit gândurile ar putea părea eventual o subtilitate ridicolă unor minţi ce nu-s în stare să înţeleagă toată duioşia unei pasiuni delicate. Şi desigur că sunt rari cei ce o pot înţelege, dacă ţinem seama că sentimentul acesta cere ca fiecare virtute omenească să-şi dea întreaga ei măsură; căci fiinţa iubită, a cărei fericire o urmărim de fapt, ne poate oferi prilejuri minunate să ne arătăm bravi în apărarea ei, mărinimoşi faţă de dorinţele ei, compătimitori la supărările ei, recunoscători pentru bunătatea ei, şi ne exercităm astfel, pe rând, toate celelalte virtuţi; iar cel ce s-ar lăsa greu s-o facă sau nu şi-ar găsi cea mai mare încântare în aceasta, nici nu merită numele de îndrăgostit. De aceea, în vederea gingaşei castităţi a cugetului tău, mi-l cultiv pe al meu cu atâta puritate; şi asta te va ajuta să înţelegi cât de neplăcute îmi sunt unele

libertăţi ce şi le permit în asemenea ocazii bărbaţi cărora lumea le atribuie bună-creştere.

Dă-mi voie să-ţi spun cu ce înfocare aştept binecuvântata zi când voi încerca pe mine însumi neadevărul afirmaţiei atât de neobişnuite că cea mai mare fericire omenească este speranţa. Teoria aceasta, nimeni nu a avut vreodată pricini mai serioase de a o crede decât mine în acest moment, deoarece nimeni n-a gustat o fericire atât de mare ca cea care-mi înflăcărează pieptul la gândul că-mi voi petrece zilele cu o tovarăşă ca tine şi că fiecare act al vieţii mele îmi va da strălucita satisfacţie de a contribui la fericirea ta.”

Leonora către Horatio[53]

„Chiar din clipa când am avut plăcerea să te cunosc, rafinamentul minţii tale mi-a fost dovedit atât de limpede de fiecare vorbă şi acţiune de-a ta, încât socoteam că nu e cu putinţă ca buna mea părere despre Horatio să mai fie întărită de o nouă mărturie a meritului său. Tocmai mă frământa acest gând când am primit ultima ta scrisoare şi, deschizând-o, mărturisesc că am fost surprinsă de a descoperi că gingaşele tale sentimente depăşesc într-o măsură atât de mare tot ce-mi închipuiam că aş putea auzi chiar din gura ta (deşi ştiu bine că toate virtuţile naturii omeneşti sunt reunite în pieptul tău), încât cuvintele nu sunt în stare să zugrăvească ce am simţit când am citit că fericirea mea va fi scopul final al tuturor acţiunilor tale.

Oh! Horatio, ce viaţă minunată trebuie să fie aceea în care cele mai mărunte griji domestice sunt înfrumuseţate de plăcutul gând că tocmai acel bărbat de pe pământ, căruia eşti cea mai înclinată să-i dăruieşti afecţiunea, meritând-o cel mai mult, va culege fie folos, fie plăcere din tot ce faci! În cazul acesta orice trudă devine un joc de copii, şi nimic, în afară de neplăcerile de neînlăturat ale vieţii, nu ne mai poate aminti că suntem muritori.

Dacă tendinţa spre singurătate a gândurilor tale, ca şi dorinţa de a le păstra nedezvăluite, fac ca până şi discuţiile cu bărbaţi spirituali şi cultivaţi să-ţi devină plicticoase, ce ore neplăcute trebuie să petrec eu, condamnată din obişnuinţă la conversaţia femeilor, îndemnate de o

curiozitate naturală să scotocească în toate gândurile mele, şi care nu pot îndura din gelozie ca inima lui Horatio să fie stăpânită de alta, fără a nutri intenţii răutăcioase faţă de persoana atât de fericită să o posede! Dar, într-adevăr, singura dată când gelozia poate fi scuzată sau chiar acceptată e atunci când posesiunea este atât de mare încât nimic nu poate fi mai firesc decât s-o dorească pentru ele; cât despre mine, nu mă ruşinez de-a fi posesoarea; căci, spre lauda ta, Horatio, îţi sunt recunoscătoare că nu mă aflu în situaţia cea mai nefericită din câte îmi pot închipui, anume de-a fi înclinată să iubesc un bărbat pe care raţiunea m-ar sili să-l condamn.”

Lucrurile ajunseseră atât de departe între cei doi îndrăgostiţi, încât se hotărâse până şi ziua căsătoriei, peste două săptămâni; se întâmplă însă ca adunarea judecătorilor de pace din comitat să se ţină într-un oraş ce se găsea la vreo douăzeci de mile distanţă de cel în care se petrecea povestirea noastră. Se pare că este obiceiul ca tinerii avocaţi să ia parte la aceste adunări, nu atât din interes, cât pentru a-şi desfăşura talentele şi a învăţa jurisprudenţa; în acest scop este numit un lector – sau preşedinte, cum îşi spun chiar ei cu modestie – unul dintre cei mai savanţi şi mai înţelepţi judecători; acesta citeşte o prelegere şi-i instruieşte pe tineri în adevărata cunoaştere a legii.

– Aici, spuse Adams, e o mică greşeală, pe care o voi îndrepta, dacă-mi permiteţi; am asistat şi eu la una dintre aceste adunări trimestriale, şi am băgat de seamă că avocatul îi învaţă pe judecători, nu invers.

– Nu e prea important, reluă doamna. Horatio s-a dus deci acolo de dragul scumpei sale Leonora, sperând ca prin profesie să-şi sporească averea, altfel nu prea mare, şi hotărât să nu cruţe nicio caznă şi să nu piardă niciun prilej de perfecţionare sau avansare.

Chiar în după-amiaza zilei în care el părăsi oraşul, Leonora şedea la fereastră şi zări trecând pe-acolo o caleaşcă elegantă cu şase cai; tânăra doamnă declară că ar fi cel mai desăvârşit, mai distins şi mai adorabil echipaj ce l-a văzut vreodată, mai adăugând apoi şi următoarele cuvinte remarcabile:

„Oh, sunt îndrăgostită de echipajul ăsta!” exclamaţie pe care prietena ei, Florella, deşi n-a luat-o prea mult în seamă la vremea aceea, avea să şi-o amintească mai târziu.

În seara aceea avu loc o petrecere; Leonora o onoră prin prezenţa sa, cu intenţia însă de a-i aduce un sacrificiu scumpului Horatio, refuzând să danseze în lipsa lui.

Oh, de ce oare femeile nu sunt tot atât de hotărâte să-şi ţină făgăduielile, pe cât sunt de dispuse să le facă?

Gentilomul căruia îi aparţinea caleaşca cu şase cai veni şi el la petrecere. Hainele-i erau la fel de strălucitoare ca şi echipajul. Curând atrase privirile întregii asistenţe; şi toţi spilcuiţii, toate jiletcile de mătase tivite cu fir de argint sau de aur fură eclipsate într-o clipă.

– Doamnă, spuse Adams, dacă nu sunt prea îndrăzneţ, aş putea afla cum era îmbrăcat gentilomul?

– Domnule, răspunse povestitoarea, mi s-a spus că purta o haină bine tăiată din catifea de culoarea scorţişoarei, căptuşită cu saten trandafiriu şi brodată toată cu fir; jiletca din mătase argintie era de asemenea brodată cu fir. Nu pot intra în amănunte asupra restului îmbrăcăminţii, dar totul era după moda franţuzească, deoarece Bellarmine (aşa se numea gentilomul) tocmai sosise de la Paris.

Privirile tuturor doamnelor invitate la serată n-au fost mai pe de-a întregul atrase de distinsa lui înfăţişare, decât au fost atraşi ochii lui de Leonora. De cum o văzu, gentilomul rămase nemişcat şi împietrit ca o statuie, sau cel puţin aşa ar fi rămas dacă i-ar fi îngăduit-o bunele-i maniere. Până să-şi revină în fire, a trecut însă destul timp pentru ca toţi cei de faţă să descopere lesne încotro i se îndrepta admiraţia. Celelalte doamne reîncepură să-şi caute foştii cavaleri, căci fiecare înţelese cine avea să fie aleasa lui Bellarmine, se străduiră însă din răsputeri să împiedice acest lucru, multe dintre ele spunându-i chiar Leonorei:

„Oh, doamnă, îmi închipui că nu vom avea plăcerea să vă vedem dansând astă-seară”; sau strigând în auzul lui Bellarmine:

„Oh, nu, Leonora n-o să danseze, fiţi sigur; partenerul ei nu-i aici.”

Una, mai răutăcioasă, născoci chiar să-i trimită un cavaler antipatic ca s-o invite la dans, astfel ca s-o oblige pe tânăra femeie, fie să-l accepte, fie să rămână toată seara pe scaun; această urzeală dădu greş.

Leonora se văzu admirată de distinsul străin şi pizmuită de toate femeile prezente. Inimioara începu să i se zbată în piept, iar capul să-i fie agitat de mişcări necontrolate; se prefăcea că stă de vorbă cu numeroşi cunoscuţi, dar n-avea nimic de spus; căci, deşi nu voia să ia în seamă triumful ei, nu-şi putea desprinde gândurile nici măcar o clipă de la el. Niciodată nu gustase o asemenea fericire. Ştia de mult ce înseamnă să chinuieşti o singură femeie, dar să fii invidiată şi blestemată, în taină, de o întreagă societate era o bucurie rezervată doar acelui moment binecuvântat. În culmea încântării, se fâstâci şi începu să comită nenumărate nebunii: se dădu la o mie de şiretlicuri copilăreşti, se schimonosi în fel şi chip, izbucni în râsete fără niciun motiv. Într-un cuvânt, comportarea ei era atât de lipsită de noimă, ca şi dorinţa, pe de o parte de a se preface nepăsătoare faţă de admiraţia străinului, pe de alta de a triumfa, datorită acestei admiraţii, asupra fiecărei femei din salon.

În această stare de spirit se afla Leonora, când Bellarmine, după ce s-a interesat mai întâi cine era, înaintă spre ea şi, cu o adâncă plecăciune, îi ceru onoarea unui dans; cu o tot atât de adâncă reverenţă, dansul îi fu pe dată acordat. Tânăra femeie dansă cu el toată noaptea, şi gustă poate cea mai mare plăcere pe care era în stare s-o încerce.

La aceste cuvinte, Adams scoase un geamăt profund, speriindu-le pe doamne care-l întrebară dacă nu cumva se simţea rău. El răspunse că a gemut doar pentru nebunia Leonorei.

– Leonora se retrase, continuă doamna, pe la şase dimineaţa, dar nu izbuti să se odihnească. Se zvârcolea în pat, când pe-o parte, când pe alta, iar în foartele scurte intervale de aţipire visa echipajul şi hainele minunate, ca şi balurile, operele şi foaierele de teatru despre care vorbiseră.

În după-amiaza acelei zile Bellarmine veni să-i facă o vizită în caleaşca cea scumpă cu şase cai. Era cu totul fermecat de persoana ei şi cât se poate de mulţumit în urma informaţiilor primite cu privire la starea materială a

tatălui (căci în ciuda eleganţei sale, el personal era departe de a fi atât de bogat ca un Cressus[54] sau un Attalus[55]).

– Attalus, spuse domnul Adams, cu *a* scurt, dar, mă rog, de unde cunoaşteţi acest nume?

Doamna zâmbi la întrebare şi continuă:

– Era aşa de mulţumit, spuneam, încât hotărî să o curteze pe Leonora fără ocolişuri. Zis şi făcut, deci: arătându-se înfocat şi stăruitor, triumfă curând asupra slabului ei refuz şi o obligă să-l trimită la tatăl ei care, după cum bine ştia ea, se va declara de îndată în favoarea unei caleşti cu şase cai.

Aşadar, ceea ce Horatio, prin suspine şi lacrimi, iubire şi tandreţe, obţinuse cu atâta greutate, franco-englezul Bellarmine, prin veselie şi galanterie, reuşi să stăpânească într-o clipă. Cu alte cuvinte, ceea ce modestia înălţase într-un an întreg, neruşinarea dărâmă într-o zi.

Aici Adams gemu din nou, dar doamnele, care începuseră să-l cunoască, nu-l mai luară în seamă.

– De la începutul petrecerii până la sfârşitul vizitei lui Bellarmine, Leonora abia dacă-i dăruise vreun gând lui Horatio; dar, deşi musafir nepoftit, acesta începu să-i apară în minte. Tinerei femei îi părea rău că nu l-a văzut pe fermecătorul Bellarmine şi fermecătorul său echipaj mai înainte ca lucrurile să fi ajuns atât de departe.

„Dar de ce doresc să-l fi văzut mai demult, îşi spuse ea, sau la ce-mi foloseşte că l-am cunoscut de-abia acum? nu e oare Horatio iubitul, aproape soţul meu? Nu e el tot atât de frumos, ba chiar mai frumos decât Bellarmine? Desigur, dar Bellarmine e un bărbat mai manierat şi mai fin, asta trebuie să recunosc. Da, da, aşa e. Şi totuşi, chiar ieri încă, nu-l iubeam eu pe Horatio mai mult decât orice pe lume? Bine, dar ieri nu-l văzusem încă pe Bellarmine. Horatio însă mă iubeşte; oare nu i s-ar frânge inima de disperare dacă l-aş părăsi? Poate, dar şi Bellarmine are o inimă ce se poate frânge. Dacă am apucat să mă făgăduiesc lui Horatio, ăsta-i ghinionul bietului Bellarmine; de-l vedeam pe el întâi, cu siguranţă că pe el l-aş fi ales. Căci omul acesta drag nu m-a ales oare şi el dintre toate femeile de la serată, care se dădeau în vânt după o privire de-a lui? Când a mai avut

Horatio prilejul să-mi aducă o asemenea dovadă de dragoste? Poate el să-mi ofere un echipaj, sau vreo alta dintre plăcerile asupra cărora mă va face stăpână Bellarmine? Ce deosebire între a fi soţia unui biet consilier şi cea a unui om cu averea lui Bellarmine! Dacă mă mărit cu Horatio, n-am să înfrunt decât o singură rivală, dar luându-l pe Bellarmine, voi fi invidiată de toate cunoştinţele. Ce fericire! Dar cum aş putea îndura ca Horatio să moară? Căci a jurat să nu supravieţuiască, dacă ar fi să mă piardă; poate că nu va muri însă; şi dacă da, cum să-l împiedic? Să mă jertfesc pentru el? La urma urmelor, Bellarmine ar putea să fie la fel de nefericit din vina mea."

Aşa se frământa în sinea ei Leonora, când câteva tinere doamne o chemară să se plimbe cu ele prin parc, ceea ce puse capăt pentru moment neliniştii ei.

A doua zi dimineaţă, Bellarmine luă micul dejun cu ea în prezenţa mătuşii, căreia îi aduse la cunoştinţă pasiunea ce o nutrea pentru Leonora. Nici nu plecase bine, că bătrâna doamnă începu să-şi sfătuiască nepoata în legătură cu acest subiect.

„Ia aminte, copilă, la ce ţi-a aruncat în cale norocul, spunea ea; îmi închipui că n-ai să te împotriveşti propriei tale fericiri."

Oftând, Leonora o imploră să nu mai pomenească de asta, de vreme ce îi cunoştea îndatoririle faţă de Horatio.

„Halal îndatoriri! strigă mătuşa; ar trebui să mulţumeşti Cerului în genunchi că-ţi mai stă în putere să le calci. Ce femeie ar şovăi o clipă măcar între a călători într-o trăsură, sau a merge toată viaţa pe jos? Şi nu uita că Bellarmine mână şase cai, în timp ce Horatio n-are nici măcar o pereche."

„Bine, doamnă, dar ce-o să spună lumea? Răspunse Leonora; oare n-o să mă condamne?"

„Lumea e întotdeauna de partea celor prevăzători, strigă mătuşa, şi te-ar condamna cu siguranţă dacă ţi-ai jertfi interesul pentru cine ştie ce motiv. Oho, cunosc eu bine lumea, iar tu nu faci altceva decât să-ţi dezvălui neştiinţa, draga mea, dacă tot ridici atâtea piedici. Pe legea mea! Lumea e mai înţeleaptă decât îţi închipui. Sunt mai bătrână ca tine, şi poţi să mă crezi că nimic nu merită nici măcar o privire din partea noastră, în afară de bani;

nu cunosc pe nimeni care să se fi căsătorit din alte considerente şi să nu se fi căit după aceea din toată inima. De altfel, ia să-i cercetăm mai îndeaproape pe cei doi bărbaţi: poţi oare să preferi pe un avocăţel abia ieşit de pe băncile universităţii acestui distins gentilom de curând înapoiat din atâtea călătorii? Toată lumea recunoaşte că Bellarmine este un gentilom distins, cu adevărat ceea ce se numeşte un gentilom distins şi, în plus, mai e şi bărbat frumos.”

„Poate că n-aş mai sta la îndoială, doamnă, dacă aş şti cum să scap în mod onorabil de celălalt.”

„Oh! Lasă asta pe seama mea, replică mătuşa. Ştii doar că taică-tău n-a aflat încă nimic despre intenţiile tale. E drept, la început găseam că ar fi destul de bune, căci nici n-aş fi putut să visez la o asemenea partidă pentru tine, dar, n-avea grijă, te dezleg eu: vorbesc eu cu băiatul. Mă prind pe orice că n-ai să mai ai nicio neplăcere din cauza lui.”

În cele din urmă Leonora se lăsă convinsă de judecata mătuşii, iar cum Bellarmine cina cu ea în seara aceea, căzură de acord să se ducă în dimineaţa următoare la tatăl ei pentru a-i cere mâna, căsătoria urmând să aibă loc, după cum hotărî ea, de îndată ce el se va înapoia în oraş.

Curând după cină mătuşa se retrase, astfel că îndrăgostiţii rămaseră singuri; Bellarmine începu atunci în felul următor:

„Da, doamnă, vă asigur că acest costum a fost făcut la Paris, şi desfid pe cel mai bun croitor englez să-l imite măcar. Niciunul nu ştie să croiască, doamnă, nu, habar n-au. Observaţi numai cum cad pulpanele şi mâneca; o puşlama de englez neîndemânatic n-ar fi în stare să facă ceva asemănător. Dar cum vă plac livrelele valeţilor mei?”

Leonora răspunse că le găsea foarte frumoase.

„Totu-i franţuzesc la ele, vă asigur, continuă el, în afară de surtuce; englezilor nu le încredinţez decât surtucele. Ştiţi doar că oamenii noştri trebuie încurajaţi cât se poate de mult, mai ales că înainte de a ocupa un post, apăram şi eu interesele ţării, he, he, he! Dar despre partea mea, mai bine aş vedea insula asta împuţită în fundul mării, decât să pun pe mine un singur capăt de aţă de producţie englezească; şi sunt sigur că, după ce veţi fi

dat o raită pe la Paris, veţi fi şi dumneavoastră de aceeaşi părere în privinţa toaletelor de damă. Nici nu vă daţi seama cât v-ar scoate în evidenţă frumuseţea o rochie franţuzească; şi nu mă sfiesc să spun că, atunci când m-am dus prima oară la operă după ce m-am întors în ţară, le-am luat pe doamnele noastre englezoaice drept cameriste, he, he, he!

Cu asemenea conversaţie rafinată o întreţinea fluşturaticul Bellarmine pe iubita sa Leonora, când uşa se deschise pe neaşteptate şi în cameră intră Horatio. Surprinderea Leonorei nu poate fi zugrăvită în cuvinte.

– Biata femeie! spuse doamna Slipslop; în ce teribilă „delemă" trebuie să fi fost!

– Aş, făcu doamna Grave-aires; stricatele astea nu-şi pierd niciodată cumpătul.

– Atunci probabil că era mai sigură pe ea chiar decât o corinteană, spuse Adams, ce vorbesc eu, decât Lais[561] însăşi.

– Urmă o lungă tăcere, continuă doamna. Dacă felul cum intrase Horatio, ca la el acasă, îi pricinui o uimire nespusă lui Bellarmine, neaşteptata prezenţă a acestuia nu-l surprinse mai puţin pe Horatio. În cele din urmă Leonora, cu toată stăpânirea de sine de care era în stare, i se adresă ultimului, prefăcându-se mirată de o vizită atât de târzie.

„Într-adevăr, răspunse el, s-ar fi căzut să mă scuz că vă deranjez la ora asta, dacă faptul de a vă găsi în societate nu m-ar fi asigurat că nu vă tulbur odihna."

Bellarmine se sculă de pe scaun, străbătu încăperea în pas de menuet şi fredonă o arie din operă, în timp ce Horatio, înaintând spre Leonora, o întrebă în şoaptă dacă gentilomul îi este cumva rudă; ea răspunse cu un zâmbet sau mai degrabă un rânjet:

„Încă nu", adăugând apoi că nu poate desluşi rostul întrebării lui.

Horatio îi spuse blând:

„Să ştii că nu sunt gelos."

„Gelos?! Păi nici nu s-ar cuveni ca o cunoştinţă oarecare să-şi ia asemenea aere."

Cuvintele ei îl surprinseră puţin pe Horatio, dar nici n-avu timp să-i răspundă, căci Bellarmine se apropiase dansând de doamnă şi-i spuse că se teme să nu întrerupă vreo afacere între ea şi acest domn.

„Nu pot avea secrete faţă de dumneavoastră, spuse ea, nici cu acest domn, nici cu altcineva.”

„Mă veţi ierta, interveni Horatio, dacă îndrăznesc să întreb cine-i domnul care trebuie să fie pus la curent cu toate secretele noastre?”

„Veţi afla destul de curând, strigă Leonora; dar nu prea văd ce secrete atât de importante ar putea exista între noi.”

„Vai, doamnă! exclamă Horatio, nu pot crede că vorbiţi serios.”

„Puţin îmi pasă ce credeţi sau nu, spuse ea, dar găsesc că o vizită atât de nepotrivită este greu de suportat, cu atât mai mult cu cât vedeţi că sunt ocupată; deşi servitorii mei nu v-au închis uşa, ar fi de aşteptat ca o persoană bine-crescută să înţeleagă ce are de făcut.”

„Doamnă, spuse Horatio, nu mi-aş fi putut închipui că vizita unui străin – căci asta pare să fie domnul – ar putea face prezenţa mea nepotrivită, sau că asemenea formalităţi ar mai avea vreun rost între persoane în situaţia noastră.”

„Desigur că visaţi, spuse ea, sau vreţi să mă convingeţi că eu sunt cea care visez. Nu ştiu de ce o cunoştinţă oarecare se poate crede scutită de formalităţile bunei-creşteri.”

„Fără îndoială că eu visez, răspunse el, căci nu-i cu putinţă ca Leonora să mă socotească doar o cunoştinţă oarecare, după cele ce s-au petrecut între noi.”

„Petrecut între noi! Nu cumva aveţi de gând să mă insultaţi în prezenţa acestui domn?”

„Pe dracu! O insultaţi pe doamna? spuse Bellarmine dându-şi pălăria pe spate şi umflându-se în pene în faţa lui Horatio; cine îndrăzneşte s-o insulte pe doamna în faţa mea, pe dracu?”

„Ascultă, domnule, spuse Horatio, te sfătuiesc să părăseşti acest aer fioros, căci dacă nu mă înşel doamna ar dori din toată inima să-i dau o chelfăneală zdravănă înălţimii tale.”

„Domnule, făcu Bellarmine, am onoarea de a fi ocrotitorul doamnei şi al dracului să fiu dacă înţeleg ce vreţi să insinuaţi.”

„Domnule, răspunse Horatio, spune mai degrabă că dânsa e ocrotitoarea dumitale; dar nu-ţi mai lua aerele astea, vezi bine că n-am nevoie de prea multe pregătiri” (şi-şi vântură biciul înspre el).

„Oh! *Serviteur très humble*, spuse Bellarmine. *Je vous entend parfaitment bien*[57].

În clipa aceea mătuşa, aflând de vizita lui Horatio, intră în cameră şi-i risipi în curând toate îndoielile. Îl convinse că niciodată în viaţă n-a fost mai treaz ca acum, şi că nu se întâmplase nimic mai deosebit în cele trei zile cât a lipsit în afară de o mică schimbare în înclinaţiile Leonorei, care izbucni în lacrimi şi-l întrebă ce motiv i-a dat ca să se poarte atât de crud cu ea. Horatio îi ceru gentilomului să se retragă împreună cu el, dar doamnele se împotriviră, reţinându-l pe Bellarmine cu de-a sila; tânărul avocat îşi luă atunci rămas bun fără zăbavă şi plecă, lăsând-o pe Leonora cu rivalul său ca să-şi vadă de interesele pe care doamna se temea să nu le fi pus în pericol prin nesocotinţa ei; mătuşa o linişti însă, asigurând-o că Horatio nu va îndrăzni să înfrunte un cavaler atât de desăvârşit ca Bellarmine, şi că fiind avocat, va căuta să se răzbune în felul său, astfel că nu se pot aştepta din partea lui decât cel mult la un proces.

În cele din urmă se învoiră ca Bellarmine să se retragă la el acasă, după ce au stabilit mai întâi toate amănuntele privitoare la călătoria din dimineaţa următoare, şi la pregătirile pentru căsătorie, ce avea să aibă loc la întoarcerea lui.

Din păcate, însă, după cum au remarcat unii înţelepţi, nu trebuie să se tragă concluzii asupra curajului cuiva după înfăţişare; într-adevăr, mulţi oameni gravi şi simpli recurg, în cazul unei provocări drepte, la acel dăunător metal care este fierul rece, în timp ce bărbaţii cu sprâncene mai încruntate şi purtând uneori chiar acea emblemă a curajului cum este cocarda, sunt atât de prevăzători, ca să-l lase deoparte.

Leonora se visa într-o caleaşcă fermecată cu şase cai când fu trezită în dimineaţa următoare de îngrozitoarea ştire că trupul lui Bellarmine,

străpuns de Horatio, zăcea într-un han, şi că mulţi chirurgi declaraseră rana mortală. Sări imediat din pat şi începu să alerge prin cameră ca o nebună, să-şi smulgă părul şi să se bată cu pumnii în piept, pradă celei mai cumplite disperări; în această tristă stare o găsi mătuşa ei, care se sculase şi ea la aflarea veştilor. Buna bătrână făcu tot ce-i stătu în putinţă să-şi liniştească nepoata. Îi spuse că atâta timp cât există viaţă, există şi speranţă, dar că, dacă lui Bellarmine îi va fi dat să moară, durerea ei tot nu-i va mai folosi la nimic şi ar expune-o doar pe ea, căci va trebui să treacă probabil câtva timp până s-o mai ivi altă partidă; aşa cum se petrecuseră lucrurile, cel mai înţelept era să nu se mai gândească la Bellarmine, ci să se străduiască să recâştige inima lui Horatio.

„Taci, strigă nemângâiată Leonora; oare nu din cauza mea şi-a pierdut viaţa bietul Bellarmine? Oare nu aceste blestemate farmece (la aceste cuvinte se uită ţintă în oglindă) i-au adus nenorocire celui mai fermecător bărbat din epoca noastră? Cum pot oare suporta să mă mai privesc (cu ochii încă aţintiţi în oglindă)? Nu sunt eu oare ucigaşa celui mai distins dintre gentilomi? Nicio altă femeie din oraş n-ar fi putut avea vreo trecere la el.”

„Nu te mai gândi la trecut, strigă mătuşa, caută numai să recâştigi inima lui Horatio.”

„Cum aş putea oare spera să mă ierte? spuse nepoata. Nu, i-am pierdut pe amândoi, şi sfaturile dumitale blestemate au pricinuit totul; m-ai ademenit, împotriva pornirilor mele, să-l părăsesc pe bietul Horatio (la aceste cuvinte izbucni în lacrimi); m-ai convins, de voie, de nevoie, să-mi curm dragostea pentru el; dacă n-ai fi fost dumneata, nici nu m-aş fi gândit vreodată la Bellarmine; dacă n-ai fi sprijinit curtea lui prin stăruinţele dumitale, niciodată nu l-aş fi luat în seamă, aş fi sfidat toate averile şi toate echipajele din lume; dar dumneata, numai dumneata ai profitat de tinereţea şi naivitatea mea ca să mă faci acum să-l pierd pentru totdeauna pe scumpul meu Horatio.”

Mătuşa era aproape înecată sub acest şuvoi de cuvinte; totuşi îşi adună toată forţa de care era în stare şi, cu gura pungă, începu:

„Nerecunoştinţa ta mă surprinde, nepoată. Cei care le sfătuiesc pe tinerele femei în interesul lor trebuie să se aştepte întotdeauna la o asemenea răsplată; în orice caz sunt convinsă că fratele meu o să-mi mulţumească de-a fi rupt înţelegerea ta cu Horatio.”

„Asta s-ar putea să nu-ţi mai stea acum în putere, răspunse Leonora; şi-apoi, ar fi destul de ingrat din partea dumitale s-o doreşti sau s-o provoci, după toate darurile ce le-ai primit de la el.”

(E drept că Horatio oferise bătrânei doamne multe daruri, dintre care unele destul de preţioase, dar tot atât de adevărat este că şi Bellarmine, atunci când a luat micul dejun cu ea şi cu nepoata ei, îi dăruise un inel cu briliant pe care l-a scos din deget şi valora mai mult decât tot ce primise de la celălalt.)

Mătuşa era pe cale să-şi reverse toată fierea într-un răspuns, când intră un servitor aducând o scrisoare; auzind că venea de la Bellarmine, Leonora o deschise cu mare nerăbădare şi citi cele ce urmează:

Prea divină făptură,

Rana pricinuită de rivalul meu, despre care mă tem că aţi auzit, nu pare să fie într-atât de fatală ca loviturile ce mi le-au dat în inimă ochii dumneavoastră tout brillant![58] *Acestea sunt singurele arme ce mă pot ucide, căci chirurgul îmi dă speranţe că mă voi putea curând întoarce la a dumneavoastră* ruelle[59]*; până atunci dacă nu îmi veţi face cumva o onoare la care cu greu am* hardiesse[60] *să mă gândesc, absenţa dumneavoastră va fi cel mai mare supliciu la care poate fi supus,*

Doamnă,

avec toute le respect[61] *din lume, al dumneavoastră prea ascultător, prea absolut*

dévoté
Bellarmine

Leonora, întrezărind noi speranţe cu privire la însănătoşirea lui Bellarmine şi înţelegând că pălăvrăgioaica Fama, întocmai obiceiului, îngroşase primejdia în care se afla curtezanul ei, părăsi pe dată orice alt

gând la Horatio şi se împăcă iar cu mătuşa, ce-i răspunse cu aceeaşi monedă, dovedind o uitare mai creştinească decât se întâlneşte îndeobşte în lume. E foarte posibil ca bătrâna doamnă să fi fost puţin îngrijorată de aluziile nepoatei ei în legătură cu darurile. Se mai temea de altfel şi că răspândirea unor asemenea rumori i-ar putea ştirbi reputaţia ce şi-o făcuse ducându-se la biserică de două ori pe zi şi având o ţinută şi o purtare desăvârşit de riguroasă şi strictă de mulţi ani de zile.

Pasiunea Leonorei pentru Bellarmine reînvie, după această uşoară răcire, cu mai multă putere ca oricând. Îi propuse deci mătuşii să-l viziteze la el acasă, ceea ce bătrâna doamnă, cu o mare şi lăudabilă prudenţă, o sfătui să nu care cumva să facă:

„Pentru că, spunea ea, dacă ar interveni cine ştie ce împiedicând unirea voastră, o comportare prea liberă cu acest curtezan ţi-ar putea dăuna în ochii celorlalţi. Orice femeie, până se mărită, trebuie să aibă în vedere posibilitatea unei rupturi şi să se înarmeze deci împotriva ei.”

Leonora spuse că nu-i pasă orice s-ar întâmpla, căci îşi dăruise într-o asemenea măsură dragostea acestui scump bărbat (după cum îl numea), încât, dacă ar avea nenorocul să-l piardă, ar părăsi pentru totdeauna orice gând de-a se mai apropia de alt bărbat. Hotărî deci să se ducă la el, în ciuda prevăzătoarelor sfaturi ale mătuşă-si, ceea ce şi puse în fapt în chiar după-amiaza aceea.

Aici ajunse doamna cu povestirea, când diligenţa sosi la hanul unde trebuiau să cineze, spre marea părere de rău a domnului Adams, ale cărui urechi erau părţile cele mai înfometate din toată persoana sa; căci, după cum poate a ghicit cititorul, pastorul era un om nespus de curios şi grozav dorea să cunoască sfârşitul acestei dragoste, deşi mărturisise că i-ar veni destul de greu să ureze succes unei femei cu o fire atât de nestatornică.

52 *Grave-aires* în englezeşte înseamnă *aere grave* şi *mutră de înmormântare*.
53 Această scrisoare a fost scrisă de o tânără doamnă după ce a citit-o pe prima (n.a.).
54 Ultimul rege al Lydiei (aprox. 563-548 î.e.n.). A devenit celebru prin cuceririle şi bogăţiile sale fabuloase.

55 Rege al Pergamului; în urma victoriilor obţinute în războaie şi-a întins considerabil hotarele în Asia Mică.
56 Curtezană corinteană (410-390 î.e.n.), celebră prin frumuseţea şi cupiditatea ei.
57 *Preasupusul dumneavoastră. Vă înţeleg perfect de bine* (în franceză stângace).
58 *Strălucitori* (în franceză în text, şi cu ortografia aceasta).
59 În secolele al XVI-lea şi al XVII-lea, parte din camera de culcare unde se găsea patul şi unde aristocraţii primeau pe cei veniţi să-i salute la trezirea din somn.
60 *Îndrăzneală* (fr.).
61 *Cu tot respectul* (fr., cu ortografia respectivă).

Capitolul V

Cumplita ceartă ce se iscă la hanul unde luară cina călătorii noştri, ca şi urmările-i sângeroase pentru domnul Adams

De îndată ce drumeţii coborâră din diligenţă, domnul Adams se duse, după cum îi era obiceiul, drept în bucătărie, unde-l găsi pe Joseph şezând lângă foc, şi pe hangiţă fricţionându-i de zor piciorul; pasămite calul împrumutat de domnul Adams de la paracliser era atât de pornit să îngenunche la fiecare pas, încât s-ar fi zis că asta-i era meseria, întocmai ca şi a stăpânului său; şi cum nu-şi anunţa întotdeauna din timp intenţiile, călăreţul se pomenea cu el în genunchi când îi era lumea mai dragă. Această slăbiciune nu-l stingherise totuşi prea mult pe pastor, care se obişnuise cu ea şi ale cărui picioare aproape că atingeau pământul când şedea călare, astfel că nici nu prea avea cum să cadă; dimpotrivă, în asemenea prilejuri el se arunca înainte atât de dibaci, încât niciodată nu-şi făcuse vreun rău, calul şi cu el rostogolindu-se adesea pe o distanţă de câţiva paşi; după aceea se ridicau amândoi şi-şi reluau drumul mai buni prieteni ca oricând.

Bietul Joseph, nedeprins cu o asemenea gloabă, deşi era un desăvârşit călăreţ, nu se descurcă la fel de bine ci-şi strivi piciorul care-i alunecase sub animal. Buna femeie, după cum am mai spus, i-l fricţiona tocmai cu o mână caldă şi nişte spirt camforat, când intră în bucătărie pastorul.

De-abia începuse să-şi exprime îngrijorarea faţă de ghinionul lui Joseph, că îşi făcu apariţia şi hangiul. Departe de a avea însă caracterul binevoitor al domnului Tow-wouse, acesta era de fapt stăpânul absolut al casei sale cu tot ce se afla în ea, cu excepţia clienţilor.

Individul ăsta arţăgos, care-şi drămuia întotdeauna respectul după înfăţişarea călătorului, de la „Dumnezeu să binecuvânteze pe Înălţimea-Voastră” până la simplul „Vine, vine!”, văzându-şi nevasta în genunchi în faţa unui valet, izbucni, fără să mai ţină seama de împrejurări:

– Ce dracu’ face femeia asta? De ce n-ai grijă de lumea din diligenţă? Du-te de-i întreabă ce vor să le dăm la cină.

– Dragul meu, spuse ea, ştii bine că nu le putem da decât ce-i în oala de pe foc, care îndată o să fiarbă, dar zău că bietul tânăr s-a lovit zdravăn la picior.

Şi se porni să-l fricţioneze mai tare decât înainte; cum tocmai atunci se întâmplă să sune clopoţelul, hangiul începu să-şi blesteme nevasta, poruncindu-i să vadă de oaspeţi şi să nu mai stea acolo să tot frece, căci nici nu crede de altfel că piciorul tânărului e chiar atât de rău pe cât spunea el; iar dacă totuşi e cu-adevărat aşa, apoi la mai puţin de douăzeci de mile poate să găsească un chirurg să i-l taie. La aceste vorbe Adams străbătu camera din doi paşi şi, pocnindu-şi degetele deasupra capului, mârâi desluşit că are să-l excomunice pe ticălosul ăsta, deoarece nici dracu nu-i atât de neomenos ca el. Urmă apoi un schimb de cuvinte între Adams şi hangiu, când se rostiră vreo două, trei răspunsuri mai tari, până când Joseph îl pofti pe cel din urmă să se poarte mai frumos cu superiorii săi. Hangiul (după ce-l măsură mai întâi pe Adams din cap până-n picioare) repetă cu dispreţ „superiori”, apoi se înfurie şi, gata să pună mâna pe Joseph, îl pofti să iasă din casa lui aşa cum a intrat; văzând aceasta, Adams îi trase cu pumnul un compliment atât de solid peste faţă hangiului, că-i ţâşni sângele şiroaie pe nas. Dar nedorind să rămână mai prejos cu politeţea, în special faţă de o persoană cu înfăţişarea lui Adams, hangiul îi întoarse complimentul cu atâta vigoare încât nările pastorului începură să se-nroşească ceva mai tare ca de obicei. Adams se năpusti atunci din nou asupra adversarului său şi, cu altă lovitură, îl doborî la pământ.

Hangiţa, fiind o soţie mai bună decât merita arţăgosul ei de bărbat şi văzându-şi soţul plin de sânge, întins pe podea cât era de lung, sări imediat să-l ajute sau, mai degrabă, să răzbune lovitura ce părea să fie ultima din

viaţa lui; dar iată că din nefericire se afla pe bufet, chiar la îndemână, o oală plină cu sânge de porc. În furia ei o înşfăcă fără să stea mult pe gânduri şi o goli în capul pastorului, ţintind atât de bine că cea mai mare parte din conţinutul oalei atinse întâi obrazul acestuia, apoi îi şiroi într-un şuvoi larg peste barbă şi haine, astfel că greu s-ar fi putut vedea, sau chiar închipui privelişte mai înspăimântătoare. Toate acestea le zări doamna Slipslop, ce intră în bucătărie chiar în clipa aceea. Buna femeie, nefiind înzestrată cu firea rece şi răbdătoare de care ar fi fost nevoie ca să înceapă mai întâi cu întrebările, se năpusti furioasă asupra scufiei hangiţei şi, într-o clipită, i-o smulse de pe cap împreună cu ceva păr; îi dădu totodată mai multe scatoalce pline de foc peste faţă, fiind foarte deprinsă cu acest gest, în urma unei practici îndelungate asupra slugilor din subordine. Bietul Joseph de-abia se putea ridica de pe scaun, pastorul era ocupat să-şi şteargă ochii de sângele care-l orbise cu totul, iar hangiul tocmai începea să dea semne de viaţă; în acest timp doamna Slipslop, apăsând în jos cu mâna stângă faţa hangiţei, îşi folosea dreapta cu atâta îndemânare, încât nenorocita femeie se porni să scoată nişte urlete ce sculară toată casa în picioare.

Se întâmplă ca în afară de cucoanele sosite cu diligenţa să se afle la han, la vremea aceea, şi cei doi domni care fuseseră de faţă când domnul Tow-wouse îl reţinuse pe Joseph pentru hrana calului, şi despre care am mai pomenit o dată că poposiseră la aceeaşi cârciumă cu Adams, precum şi un domn de curând înapoiat dintr-o călătorie în Italia. Toţi aceştia, aduşi în bucătărie de cumplitele ţipete ce ieşeau de-acolo, îi găsiră pe combatanţi în posturile descrise mai sus.

Nu mai era greu să se pună capăt încăierării, deoarece învingătorii se arătau satisfăcuţi de felul cum se răzbunaseră, iar învinşii nu mai aveau niciun chef să reînceapă lupta. Eroul principal, atrăgând privirile tuturor, era Adams, mânjit tot de un sânge pe care cei de faţă îl credeau al său, închipuindu-şi prin urmare că nu mai avea mult de zăbovit pe lumea aceasta. Dar hangiul îşi revenise în simţiri şi se sculase de jos, aşa că le spulberă curând orice teamă, blestemându-şi nevasta de-a fi risipit caltaboşul de porc, spunându-i că toate ar fi fost bune dacă nu s-ar fi

amestecat şi ea, ca o c… ce era şi exprimându-şi în acelaşi timp mulţumirea că doamna i-o plătise, deşi ar fi meritat de două ori pe-atât. De fapt, biata femeie o păţise cel mai rău dintre toţi deoarece, pe lângă palmele nemiloase primite, mai pierduse şi un smoc de păr pe care doamna Slipslop îl ţinea în mâna stângă ca pe un trofeu.

Călătorul, adresându-i-se doamnei Grave-aires, o rugă să nu se sperie, căci nu se petrecuseră acolo decât nişte scene de box cu care, spre *disgracia*[62] lor, englezii sunt *accustomata*[63]; adăugă însă că lui personal totul i se pare destul de ciudat, pentru că tocmai venea din Italia, iar italienii nu prea obişnuiesc *cufardo*[64], ci *bastonza*[65]. Apoi se îndreptă spre Adams şi, spunându-i că arată ca stafia lui Othello, îi ceru să nu-şi scuture şuviţele de păr însângerate spre el, căci nu el fusese autorul nenorocirii sale. Adams răspunse naiv:

– Domnule, departe de mine gândul de a vă acuza.

Celălalt se întoarse spre doamnă şi strigă:

– Îmi dau seama că domnul acesta plin de sânge este *uno insipido del nullo senso. Damnato di me*[66] dacă am mai văzut un asemenea *spectaculo* de când am părăsit Viterbo.

Unul dintre ceilalţi domni, aflând de la gazdă pricina tărăboiului şi primind asigurări că Adams dăduse prima lovitură, îi şopti la ureche hangiului că o să recupereze pe garanţia lui.

– Să recupereze, şefule? spuse hangiul zâmbind; nu mi-e teamă că mor de-o lovitură, nici de două; doar nu-s chiar un pui de găină.

– Nu de asta-i vorba, făcu domnul, vreau să spun că ai să-ţi recuperezi daunele în acţiunea pe care, fără îndoială, ai de gând s-o înaintezi, de îndată ce vei primi citaţie de la Londra; căci îmi pari un om cu prea mult caracter şi curaj ca să înduri să te bată cineva fără să porneşti acţiune împotriva lui; doar un laş s-ar învoi să fie snopit în bătaie, cât timp legea este gata să-l răzbune; ba mai mult chiar: ţi-a stors sânge şi ţi-a stricat haina; şi pentru asta o să-ţi acorde daune juraţii. Doar era o haină nou-nouţă, pe cuvântul meu, şi acum nu mai face nici două parale! Nu că mi-ar plăcea să mă amestec în asemenea treburi, continuă el, dar ai dreptul la mărturia mea şi,

dacă sunt citat, trebuie să spun adevărul. Te-am văzut zăcând pe podea, cu sângele curgându-ţi şiroaie din nări. La urma urmei faci cum crezi, dar dacă aş fi în locul dumitale, fiecare picătură de sânge mi-ar aduce un dram de aur în buzunar; bagă de seamă că nu te sfătuiesc să mergi la judecată, dar dacă juraţii sunt creştini, trebuie să-ţi acorde nişte daune frumuşele. Asta-i tot.

– Jupâne, strigă gazda scărpinându-se în cap, n-am eu acum chef de judecată, îţi foarte mulţumesc. Am văzut de-astea destule în parohie, unde doi vecini de-ai mei s-au tot judecat pentru o casă până au înfundat puşcăria amândoi.

Cu aceste cuvinte îi întoarse spatele şi începu să-şi bată capul cu caltaboşul de porc, şi probabil că tot n-ar fi iertat-o pe nevastă-sa pentru că-l risipise ca să-l apere, dacă un oarecare respect pentru cei de faţă şi, mai ales, pentru călătorul din Italia, o persoană foarte însemnată, nu i-ar fi înfrânat mânia.

În timp ce unul dintre domnii mai sus menţionaţi îşi făcea de lucru cu hangiul aşa cum am văzut, celălalt nu depunea mai puţin zel în jurul domnului Adams, sfătuindu-l să înainteze acţiune imediat. Spunea că în faţa legii, actele soţiei sunt actele soţului, deoarece ei formează de fapt o singură persoană, şi că s-ar putea ca hangiul să plătească o groază de daune de vreme ce aparenţele fuseseră atât de sângeroase. Adams răspunse că, dacă-i adevărat că ei nu formează decât o singură persoană, atunci înseamnă că a atacat-o şi pe soţie, căci cu părere de rău trebuia să recunoască a-i fi dat soţului prima lovitură.

– Şi mie îmi pare rău că recunoaşteţi, strigă domnul, pentru că n-ar fi fost cu putinţă să se dovedească, de vreme ce nu era niciun martor de faţă în afară de acest om şchiop de pe scaun, care bănuiesc însă că vă e prieten şi ar depune deci în favoarea dumneavoastră.

– Cum, domnule, spuse Adams, mă luaţi oare drept un ticălos, care ar căuta să se răzbune cu sânge rece prin mijloace de neînchipuit? Dacă ne-aţi cunoaşte, pe mine şi ordinul din care fac parte, aş crede că vreţi să ne insultaţi pe amândoi.

La cuvântul ordin domnul holbă ochii (căci pastorul era prea plin de sânge pentru a aparţine vreunui nou ordin de cavaleri), apoi îndepărtându-se în grabă, zise:

– Fiecare cu treburile sale.

Cum lucrurile se liniştiseră, toată lumea se retrase spre diferitele încăperi, cei doi domni felicitându-se unul pe celălalt pentru succesul stăruinţelor lor de a obţine o deplină împăcare a părţilor potrivnice, iar călătorul exclamând, în timp ce se aşeza la masă:

– După cum spune poetul italian:

Je voi[67] *foarte bine* que tutta e pace[68]

Deci adu-ne cina, preascumpe Boniface.

Vizitiul începu să-i grăbească pe pasageri, dar urcarea în diligenţă mai întârzie pentru că doamna Grave-aires, cu toată împotrivirea celorlalţi, insista ca valetul să nu fie primit în trăsură; bietul Joseph era însă prea prăpădit ca să plece călare. O tânără doamnă, nepoată de conte după cum se spunea, o imploră aproape cu lacrimi în ochi. Domnul Adams o rugă, iar doamna Slipslop se luă la ceartă cu ea, dar totul în zadar. Spunea că nu se va înjosi să călătorească alături de un valet, când erau atâtea căruţe pe drum şi ea putea oricând să plătească două locuri dacă stăpânul trăsurii o dorea; oricum, nu se va învoi nici în ruptul capului ca un asemenea individ să se urce înăuntru lângă ea.

– Doamnă, îi zise Slipslop, sunt sigură că nimeni n-are dreptul să împiedice ca cineva să se urce într-o diligenţă.

– Nu ştiu doamnă, răspunse cealaltă, nu prea sunt deprinsă cu diligenţele; mi se întâmplă rar să călătoresc cu ele.

– Tot ce se poate, doamnă, replică Slipslop, deşi cunosc lume foarte bine, ba încă superioară multora, după câte ştiu, care merge cu diligenţa.

Doamna Grave-aires spuse că unele persoane cam prea îşi dau frâu liber limbii faţă de superiorii lor, ceea ce nu li se potriveşte deloc; cât despre ea, n-avea obiceiul să stea de vorbă cu slugile. Slipslop i-o întoarse că unii oameni nu au slugi cu care să stea de vorbă; dinspre partea ei, slavă cerului că trăieşte într-o casă unde există slugi cu duiumul, şi numai ea are mai

multe sub ordinele ei decât orice sărăntoacă de cuconiţă din regat. Doamna Grave-aires îşi exprimă atunci părerea că stăpâna ei n-ar încuraja probabil asemenea neobrăzări faţă de superiori.

– Superiori? făcu Slipslop; mă rog, dar cine mi-s superiori?

– Eu îţi sunt superioară, răspunse doamna Grave-aires, şi am să mă plâng stăpânei dumitale.

Doamna Slipslop izbucni în râs spunând că doamna ei e o persoană din lumea mare, iar asemenea sărăntoace de cuconiţe cum sunt câte unele ce călătoresc cu diligenţa n-ar ajunge uşor până la ea.

Acest biciuitor schimb de cuvinte între unii oameni şi unele persoane continuă la uşa trăsurii, când poposi la han un bărbat călare cu înfăţişare gravă; zărind-o pe doamna Grave-aires, se apropie imediat de ea cu vorbele:

– Draga mea copilă, ce mai faci?

Aceasta răspunse pe loc:

– Oh, papa! Sunt fericită că m-ai ajuns din urmă.

– Şi eu, răspunse el, căci aici e una dintre trăsurile noastre; şi, cum avem în ea loc pentru tine, nu trebuie să mai mergi cu diligenţa, decât numai dacă-ţi face plăcere.

– Cum poţi crede că mi-ar face plăcere? spuse ea; şi, poftind-o pe Slipslop să călătorească alături de drăguţul ei dacă doreşte, îl luă de mână pe taică-său, care tocmai descălecase şi intră cu el în han.

Adams îl întrebă imediat pe vizitiu în şoaptă dacă ştie cumva cine e domnul. Vizitiul răspunse:

– Ehei, acum e domn cu cal şi valet, dar timpurile s-au schimbat, coane; mi-l amintesc de pe când nu era mai sus-pus decât mine.

– Aşa? făcu Adams.

– Taica mâna trăsura seniorului, continuă el, pe vremea când omul ăsta, da, da, chiar el, mâna poştalionul; dar acum e intendent, şi mare domn, pe deasupra.

Atunci Adams îşi pocni degetele, exclamând că fiică-sa i se pare un fel de femei de-alea.

Se grăbi apoi să-i comunice şi doamnei Slipslop aceste ştiri pe care şi le închipuia bune, dar fură primite cu totul altfel decât se aştepta. Prevăzătoarea femeie îşi bătuse joc de mânia doamnei Grave-aires cât timp o crezuse fiica vreunui boiernaş, dar auzind de legăturile ce le avea cu servitorii superiori ai unei mari familii din vecinătate, începu să se teamă de influenţa ei asupra stăpâne-si. Îi părea rău că dusese cearta atât de departe şi chibzuia în fel şi chip cum să se împace cu tânăra doamnă înainte de a părăsi hanul; din fericire însă îi reveni în minte scena de la Londra, pe care cititorii nu cred s-o fi uitat, şi se linişti într-o asemenea măsură că nu-i mai era frică de niciun fel de duşman pe lângă stăpâna ei.

Toate fiind rânduite, călătorii urcară în diligenţă gata de plecare, când una dintre doamne îşi aminti că şi-a uitat evantaiul, alta mănuşile, a treia tabachera şi a patra flaconul cu săruri, astfel că găsirea acestor obiecte pricinui o oarecare întârziere şi dădu naştere unui potop de înjurături din partea vizitiului.

Diligenţa nici nu părăsise încă bine hanul, că toate femeile se şi năpustiră asupra caracterului doamnei Grave-aires; una declară că încă de la începutul călătorie bănuise că era o femeie de rând, alta afirmă că nici măcar n-avea înfăţişarea unei cucoane, a treia le asigură că arăta exact a ce trebuia să fie şi, întorcându-se spre doamna care istorisise povestea, spuse:

– Aţi mai pomenit vreodată, doamnă, observaţii atât de încuiate ca ale ei? Aş vrea să fiu scutită de critica unei asemenea mironosiţe.

A patra adăugă:

– Oh, doamnă! Toate creaturile astea sunt nişte cusurgioaice fără pereche; tare aş vrea să ştiu unde o fi fost crescută nefericita; e drept, trebuie să mărturisesc că rareori am stat de vorbă cu acest soi de oameni de jos, aşa că nu-i de mirare că mi se pare totul atât de ciudat; dar să te împotriveşti dorinţei tuturor celor de faţă este un lucru atât de uluitor în sine, încât recunosc că doar greu i-aş fi dat crezare dacă nu l-aş fi auzit cu urechile mele.

– Şi când vă gândiţi că era vorba de-un tânăr atât de chipeş, strigă Slipslop; femeia asta cred că n-are niciun fel de „compuls” în măruntaie, şi-

i mai degrabă turcoaică decât creştină; sunt sigură că, dacă ar fi avut barem o picătură de sânge creştinesc în vine, vederea unui asemenea tânăr ar fi încălzit-o. Înţeleg să refuze pe vreun „obiect” din acela nenorocit, mizerabil şi bătrân, de care ţi se apleacă; sunt tot atât de sensibilă ca şi ea, şi nu mi-ar fi plăcut de fel un bătrân de ăsta împuţit ca tovarăş de drum; dar, sus capul, Joseph, tu nu eşti aşa; femeia asta care nu are niciun „compuls” pentru tine trebuie să fie vreo „mahumetană”, zău că da.

Joseph se simţea foarte stânjenit de această conversaţie, ca şi doamnele de altminteri; observând în ce dispoziţie se află doamna Slipslop (căci nu-şi prea rămăsese datoare cu niciun păhărel) începură să se teamă de urmări; iată de ce una dintre ele o rugă pe doamnă să-şi încheie povestirea.

– Da, da, doamnă, făcu Slipslop, vă rog să ne spuneţi povestea aceea de-o „comensarăţi” de dimineaţă.

Rugăminte pe care bine-crescuta femeie o îndeplini pe loc.

62 *Nenorocire* (it.).
63 *Deprins* (it.).
64 *Palmă* (it.).
65 *Bătaie cu bâta* (it.).
66 *Neghiob fără minte. Blestemat să fiu* (it.).
67 *Eu văd* (în fr. şi cu ortografia respectivă).
68 *Că totul e pace* (it.).

Capitolul VI

Cum se încheie povestea nefericitei cochete

Leonora, scăpând frânele pe care buna-cuviinţă şi modestia le impun sexului ei, nu-şi mai putu stăpâni pasiunea. Vizitele ei la Bellarmine erau tot mai dese şi mai lungi chiar decât ale chirurgului, într-un cuvânt, devenise infirmiera lui; îi pregătea fiertura de ovăz, îi dădea doctoriile şi, în ciuda sfatului prevăzător al mătuşii, îşi petrecea aproape tot timpul în locuinţa curtezanului rănit.

Cucoanele din oraş începură să ia la ochi purtarea ei. Leonora devenise cel mai important subiect de conversaţie din jurul meselor de ceai, fiind foarte aspru criticată de majoritatea acestor cucoane, şi mai ales de Lindamira, o doamnă care, prin ţinuta sa discretă şi scrobită, ca şi printr-o asiduă frecventare a bisericii de trei ori pe zi, reduse complet la tăcere multe atacuri răutăcioase îndreptate chiar împotriva reputaţiei ei; căci într-atât era de mare invidia ce şi-o atrăsese Lindamira prin virtutea ei, încât în ciuda unei comportări fără cusur şi a propriului său amestec în vieţile celorlalţi, nu izbutise să scape de a fi ea însăşi ţinta unor săgeţi, care nu-i pricinuiră însă nicio daună; e posibil să fi datorat această binecuvântare clericilor, principalele sale relaţii masculine, în legătură cu care fusese chiar în mod barbar şi pe nedrept calomniată în vreo două, trei rânduri.

– Poate nu chiar pe nedrept, spuse Slipslop, căci clericii sunt şi ei oameni, ca toată lumea.

– Delicateţea extremă a virtuoasei Lindamira a fost serios jignită de libertăţile ce şi le îngăduia Leonora: începu deci să spună că această creatură era o dezonoare pentru sexul ei, căci niciunei femei cinstite nu i se cădea să stea de vorbă cu ea sau să fie văzută în tovărăşia ei, şi că, în ce-o

priveşte pe Lindamira, va refuza să danseze la vreo petrecere cu femeia asta, de teamă să nu se contamineze luând-o de mână.

Dar să ne întoarcem la povestirea noastră: de îndată ce Bellarmine se însănătoşi, adică după vreo lună de la accident, porni, conform înţelegerii, spre reşedinţa tatălui Leonorei pentru a-i face cererea în căsătorie şi a stabili cu dânsul toate amănuntele privitoare la contract etc.

Cu puţin înainte de sosirea lui, bătrânul domn aflase de întreaga afacere din următoarea scrisoare, ce v-o pot repeta *verbatim*[69], şi care nu pare să fi fost întocmită nici de Leonora, nici de mătuşa ei, deşi scrisul era de femeie. Iată ce se spunea în scrisoare:

Domnule,

Cu regret vă aduc la cunoştinţă că fiica dumneavoastră, Leonora, i-a jucat una dintre cele mai nedemne şi mai prosteşti farse unui tânăr domn cu care făcuse o învoială şi pe care (iertaţi-mi cuvântul) l-a lăsat baltă pentru altul cu o avere inferioară, în ciuda înfăţişării sale superioare. Puteţi lua în această chestiune orice măsuri veţi crede de cuviinţă; eu am întreprins doar ceea ce am socotit că era de datoria mea, întrucât, deşi vă sunt necunoscut, nutresc foarte mare respect pentru familia dumneavoastră.

Bătrânul domn nu-şi dădu osteneala să răspundă acestei binevoitoare epistole, şi nici nu-i mai închină vreun gând, după ce-o citi, până la sosirea lui Bellarmine. Era, ca să spunem lucrurilor pe faţă, un tată din cei ce-şi consideră copiii ca pe o consecinţă nefericită a plăcerilor din tinereţe; şi, după cum ar fi fost bucuros să nu fie obligat a-i îngriji, tot astfel nu era mai puţin încântat de orice prilej de a scăpa de ei. În gura lumii trecea un părinte nemaipomenit de bun, căci nu se mulţumea numai să fie atât de lacom încât să jefuiască şi să prade toată omenirea dacă-i stătea în putere, ci nici nu-şi îngăduia vreuna dintre comodităţile sau chiar necesităţile vieţii, ceea ce vecinii puneau pe seama dorinţei de-a strânge comori uriaşe pentru copiii săi; de fapt însă lucrurile nu stăteau aşa; banii-i aduna numai pentru el, pe copii socotindu-i nişte rivali ce aveau să se bucure de scumpa-i avere atunci când el nu va mai fi în stare s-o stăpânească, deşi mult mai încântat ar fi fost

să o poată lua în mormânt; iar copiii n-aveau altă garanţie de-a deveni vreodată moştenitorii lui, decât speranţa că legea le va da acest drept chiar fără testament, întrucât bătrânul nu nutrea destulă afecţiune pentru nimeni ca să-şi dea osteneala să scrie vreunul.

În faţa acestui domn sosi Bellarmine cu intenţia ce i-o cunoaştem. Persoana lui, echipajul şi rangul i se părură tatălui o partidă avantajoasă pentru fiica sa, de aceea acceptă foarte repede cererea în căsătorie; dar când Bellarmine, închipuindu-şi partea principală încheiată, deschise subiectul secundar al zestrei, bătrânul domn îşi schimbă pe loc atitudinea, spunând că hotărâse să nu-şi mărite niciodată fata după un vânător de zestre; cel care o iubea destul pentru ca s-o ia avea să găsească partea ei de avere în cuferele lui după moarte; dinspre partea lui văzuse atâtea exemple de lipsă de respect în urma unei mărinimii prea timpurii a părinţilor, încât făcuse legământ să nu dea niciun şiling atâta timp cât mai era în viaţă. Lăudă apoi spusele lui Solomon că cel ce-şi cruţă nuiaua strică odrasla, adăugând însă că tot atât de bine s-ar putea afirma că cel ce-şi cruţă punga salvează odrasla. Pe urmă se cufundă într-o discuţie asupra nebuniilor tineretului de azi, după care se lansă într-o dizertaţie despre cai, ajungând în sfârşit să-i laude pe-ai lui Bellarmine. Distinsul domn, care în orice altă împrejurare ar fi fost încântat să se oprească la acest subiect, era acum foarte dornic să reia chestiunea zestrei. Îi spuse bătrânului că ţinea nespus de mult la tânăra doamnă şi ar primi-o cu o zestre mai mică decât oricare alta, dacă însăşi dragostea pentru ea nu l-ar îndemâna să se gândească şi la bunurile lumeşti; căci atunci când va avea onoarea de a-i fi soţ, i-ar fi cât se poate de neplăcut s-o vadă cu mai puţin de şase cai la caleaşcă.

Bătrânul domn răspunse: „Ajung şi patru, ajung şi patru”, şi trecu apoi de la cai la nebunii, şi de la nebunii la cai, până ce ajunse iar la echipaj, de unde Bellarmine îl aduse din nou la punctul de plecare, cu totul în zadar însă, bătrânul se descotorosi de acest subiect într-o clipită; în cele din urmă, pretendentul declară că în prezenta situaţie a afacerilor sale, deşi o iubeşte pe Leonora mai mult decât *tout le monde*[70], îi este cu neputinţă să o ia în căsătorie fără zestre. Tatăl îşi exprimă părerea de rău că fiica lui trebuie să

piardă o partidă atât de bună, dar oricât ar vrea, tot nu i-ar sta în acel moment în putere să avanseze nici măcar un şiling, pentru că a avut pierderi grele şi a investit sume importante în nişte proiecte care, deşi-i dădeau mari speranţe, nu produseseră încă nimic; s-ar putea să facă vreun gest mai târziu, de pildă la naşterea unui fiu, dar n-avea de gând nici să făgăduiască, nici să încheie o înţelegere, deoarece nu voia să-şi calce cuvântul, de l-ar ruga şi toate fiicele din lume.

Pe scurt, doamnelor, ca să nu vă mai ţin în aşteptare, după ce şi-a expus toate argumentele şi a depus toate stăruinţele ce le-a putut născoci, în zadar, însă, Bellarmine plecă în cele din urmă, dar nu pentru a se întoarce la Leonora; se duse drept la locuinţa lui de unde, după câteva zile, se înapoie la Paris, spre marea încântare a naţiunii franceze şi onoarea celei engleze.

De cum a sosit acasă, i-a şi trimis Leonorei un mesager cu următoarea epistolă:

Adorabilă şi şarmantă,

Cu regret am onoarea de-a vă spune că nu sunt omul heureux[71]*, hărăzit divinelor dumneavoastră braţe. Al dumneavoastră papa mi-a spus-o cu o* politesse *rareori întâlnită în această parte a Parisului. Poate că ghiciţi în ce fel m-a refuzat.* Ah, mon Dieu![72] *Vă daţi seama doamnă, că sunt incapabil de-a vă transmite eu însumi acest mesaj, ale cărui urmări am de gând să încerc a le vindeca sub cerul francez.* A jamais! Coeur! Ange! Au diable![73] *Dacă al dumneavoastră papa vă sileşte la o căsătorie, sper că vă vom revedea la Paris; până atunci vântul care va sufla dintr-acolo va fi cel mai cald* dans le monde[74]*, căci va consta aproape în întregime din suspinele mele.* Adieu, ma princesse! Ah, l’amour![75]

Bellarmine

Nu voi încerca, doamnelor, să descriu starea Leonorei când a primit această scrisoare. Ar fi o imagine cumplită, şi mi-ar fi tot atât de neplăcut să v-o zugrăvesc ca şi dumneavoastră s-o priviţi. Tânăra femeie părăsi imediat locurile unde devenise obiectul bârfelor şi al batjocurii, şi se retrase în casa care v-am arătat-o când mi-am început povestirea, ducând de-atunci o viaţă

nemângâiată; astăzi poate că merită mai degrabă milă pentru nenorocirile ei, decât critică faţă de o comportare la care, fără doar şi poate, au contribuit şi urzelile mătuşii; de altfel, femeile foarte tinere sunt adesea predispuse să aibă asemenea comportări datorită condamnabilei uşurătăţi în educaţia primită.

– Dacă aş fi înclinată să-mi fie milă de ea, spuse o tânără doamnă din trăsură, aş plânge-o mai ales pentru pierderea lui Horatio, căci nu pot vedea nicio nenorocire în faptul că a pierdut un soţ ca Bellarmine.

– Da, da, spuse Slipslop, trebuie să recunosc că gentilomul era puţin cam prefăcut; dar, oricum, tare greu trebuie să-i fi căzut ei să aibă mai întâi doi curtezani deodată, şi pe urmă niciun bărbat. Dar, vă rog, doamnă, cu *Oratu* ce s-a întâmplat?

– E tot burlac, spuse doamna, şi şi-a văzut atât de bine de meserie, încât a câştigat, după cum am auzit, o avere nemaipomenită. Şi, lucru ciudat, se spune că nu poate să audă de numele Leonorei fără să ofteze, şi n-a rostit niciodată un cuvânt de acuzare la adresa felului cum s-a purtat cu el.

69 *Textual* (lat.).
70 *Toată lumea* (fr.).
71 *Fericit* (în franceză în text).
72 *Ah, Dumnezeule!*
73 *Rămâi cu bine! Inimă! Înger! La dracu!*
74 *Pe lume.*
75 *Adio, prinţesa mea! Ah, dragostea!*

Capitolul VII

Capitol foarte scurt în care pastorul Adams parcurge un drum lung

Încheindu-şi povestirea, doamna primi mulţumirile tuturor însoţitorilor ei; apoi Joseph, scoţând capul pe fereastră, exclamă:

– Pe legea mea, uite-l colo pe pastorul nostru Adams cum merge fără cal.

– Pe cuvânt că-i aşa, spuse Slipslop, şi mă prind pe ce vreţi că l-a uitat la han.

Aşa şi era, pastorul dând cu acest prilej o nouă dovadă de neatenţie; fusese atât de mulţumit că a reuşit să-l urce pe Joseph în trăsură, încât nici nu se mai gândise la animalul din grajd şi, găsind că are picioarele suficient de iuţi, o pornise la drum cu o bâtă de măr sălbatic în mână; o luase înaintea diligenţei, grăbindu-şi sau încetinindu-şi pasul după caz, astfel ca să nu se afle niciodată la mai mult sau mai puţin de un sfert de milă depărtare de ea.

Doamna Slipslop îl rugă pe vizitiu să-l ajungă din urmă, ceea ce acesta încercă, dar în zadar, căci cu cât mâna caii mai repede, cu atât pastorul gonea mai tare, strigând:

– Ehei, prindeţi-mă, dacă vă dă mâna.

În cele din urmă vizitiul se jură că mai degrabă ar căuta să mâne după un ogar şi, rostind vreo două, trei înjurături din toată inima la adresa pastorului, le strigă cailor: „Încetinel, încetinel, băieţi”, iar supusele animale îl ascultară pe loc.

Nu vom fi însă mai curtenitori faţă de cititor decât a fost el cu doamna Slipslop şi, lăsând diligenţa şi pe cei dinăuntru să-şi continue călătoria, îl vom duce lângă pastorul Adams, care o luase la picior fără să se uite măcar

o dată în urma lui; în sfârşit, când trăsura rămăsese cu trei mile întregi în spate, călătorul nostru sosi într-un loc unde niciunei fiinţe omeneşti nu i-ar fi trecut prin minte să se rătăcească, luând-o pe o potecă spre dreapta. Pe-această potecă, totuşi, o apucă pastorul Adams care avea darul să aleagă tocmai posibilităţile cele mai nebănuite; străbătu astfel cam vreo trei mile peste câmp, până ajunse în vârful unui deal unde, uitându-se înapoi şi nezărind nici urmă de trăsură în zare, se aşeză pe iarbă şi-l scoase pe Eschil, hotărât să aştepte acolo.

Nu trecu mult şi auzi o împuşcătură, pornind din apropiere, ceea ce îl sperie puţin; când ridică privirea, văzu la vreo sută de paşi distanţă un domn ridicând de pe jos o potârniche în care tocmai trăsese.

Adams se sculă în picioare, prezentându-i domnului o înfăţişare hilariantă, deoarece sutana ce-i atârna de sub surtuc îi ajungea până la genunchi, în timp ce pulpanele acestuia nu coborau mai jos de jumătatea coapselor; dar veselia domnului se transformă curând în surprindere de a vedea un asemenea personaj într-un asemenea loc.

Înaintând spre el, Adams îşi exprimă speranţa că are noroc la vânat, celălalt răspunse:

– Nu prea.

– Dar văd, domnule, că aţi doborât o potârniche.

Vânătorul nu-i dădu niciun răspuns, ci se şi apucă să-şi încarce arma.

În tot acest timp, Adams păstră tăcerea, dar o întrerupse în cele din urmă cu observaţia că era o seară încântătoare. Domnul, căruia la prima vedere nu-i plăcuse deloc pastorul, zărind o carte în mâna lui şi dându-şi seama că purta sutană, începu să-şi schimbe părerea; făcu deci un mic efort de conversaţie.

– Presupun, domnule, că nu sunteţi de prin partea locului.

Adams îi răspunse că era un călător, şi că frumuseţea serii şi a priveliştii îl îmbiaseră să se odihnească puţin şi să-şi treacă timpul citind.

– Am să fac şi eu aşa, spuse vânătorul, căci toată după-amiaza am umblat fără să văd nici urmă de pasăre.

– Poate că nu e prea belşug de vânat pe-aici! exclamă Adams.

– Nu, domnule, spuse vânătorul; l-au stârpit tot soldaţii care-s încartiruiţi prin părţile acestea.

– Nu mă mir, replică Adams, doar asta le e meseria.

– Da, să tragă-n vânat, admise celălalt, căci nu-i prea văd tot atât de zeloşi cu duşmanii. Nu-mi place deloc afacerea aceea de la Cartaghena[76]; dacă eram acolo, cu totul altfel procedam, să fiu al dracului; ce înseamnă viaţa unui om, când i-o cere ţara? Cel care nu-şi jertfeşte viaţa pentru patria lui merită spânzurat, să fiu al dracului.

Rosti aceste cuvinte cu nişte gesturi atât de înflăcărate, o voce atât de răsunătoare, un accent atât de aspru şi o expresie atât de cruntă, încât ar fi putut înspăimânta un căpitan de miliţie cu companie cu tot; dar domnul Adams nu era prea sperios, aşa că-i spuse cu mult curaj că-i aprobă vitejia, dar nu drăcuielile, şi-l rugă să-nceteze cu o deprindere atât de urâtă, ce nu era câtuşi de puţin necesară ca să lupţi chiar cu Achile. Se arătă însă încântat de cele auzite şi-i mărturisi că ar fi străbătut cu dragă inimă mai multe mile ca să întâlnească un om cu idei atât de generoase; dacă binevoia deci să ia loc, ar fi foarte bucuros să mai stea de vorbă cu el, căci, deşi cleric, e şi el gata oricând să-şi dea viaţa pentru ţară, la nevoie.

Domnul se aşeză pe jos lângă Adams, şi, după cum se va vedea în capitolul următor, acesta din urmă se porni să ţină un discurs pe care l-am plasat dinadins singur, pentru că este cel mai ciudat, nu numai din această carte, ci poate chiar dintre toate celelalte.

76 Afacerea de la Cartaghena – oraş pe coasta de nord-vestică a Americii de Sud, ocupat de francezi, şi asediat în 1741, fără succes de englezi.

Capitolul VIII

Remarcabila disertaţie a domnului Abraham Adams, în care acest domn apare într-o lumină politică

Vă asigur, domnule (începu el luându-l pe vânător de mână), că mă bucur din toată inima să întâlnesc un om ca dumneavoastră; într-adevăr, deşi nu-s decât un biet pastor, îmi voi îngădui să spun că sunt un om cinstit şi că nu aş făptui ceva rău nici ca să fiu numit episcop; chiar dacă nu prea mi s-a ivit prilejul unei jertfe atât de nobile, am avut totuşi ocazii, slavă Domnului, să sufăr pentru conştiinţa mea; fapt este că – deşi nu s-ar cădea s-o spun chiar eu – aveam nişte rude care şi-au făcut un oarecare nume în lume, îndeosebi un nepot, negustor şi *alderman*[77] al unei corporaţii. Era băiat bun, crescut de mine de mic copil, şi cred că ar fi făcut tot ce i-aş fi cerut până în ziua morţii. Vi s-o fi părând că-mi dau cam prea multe aere pretinzând că am avut atâta trecere pe lângă un *alderman*; dar şi alţii gândeau ca mine, după cum veţi vedea chiar şi dumneavoastră din faptul că preotul, al cărui vicar eram pe-atunci, a trimis după mine în preajma unor alegeri şi mi-a spus că, dacă vreau să mai rămân în eparhia lui, trebuie să-l înduplec pe nepotul meu să voteze pe un oarecare colonel Courtly[78], de care atunci auzeam pentru prima dată. I-am mărturisit preotului că n-aveam nicio putere asupra votului nepotului meu (Dumnezeu să-mi ierte această minciună!), pe care presupun că-l va da după cum îi va dicta conştiinţa, şi că în niciun chip n-aş căuta să-l influenţez. Preotul îmi răspunse că degeaba încercam să scap, deoarece ştia prea bine că pusesem o vorbă bună pentru seniorul Fickle[79], vecinul meu; de fapt, aşa era, căci asta se petrecea într-un

moment când biserica se afla în pericol, şi toţi oamenii cu suflet aşteptau să ni se întâmple cine ştie ce rău tuturor. I-am spus atunci pe faţă că, de vreme ce credea că-mi dădusem cuvântul, mă insulta propunându-mi să mi-l calc. Ca să nu mai lungesc mult povestea, am stăruit, ca şi nepotul meu, în favoarea seniorului, a cărui alegere i s-a datorat lui în primul rând; şi astfel mi-am pierdut vicariatul. Ei bine, domnule, vă închipuiţi cumva că seniorul a rostit vreodată vreun cuvânt pentru biserică? *Ne verbum quidem ut ita dicam*[80]; după mai puţin de doi an a obţinut un loc în Parlament şi de-atunci a trăit la Londra, unde mi s-a spus (dar ferească Dumnezeu s-o cred) că nu se prea duce des la biserică. Am rămas, domnule, mult timp fără eparhie şi, în treacăt fie spus, am trăit o lună încheiată dintr-un discurs funebru pe care l-am pronunţat în locul unui confrate bolnav. La sfârşit, când domnul Fickle şi-a primit locul în Parlament, colonelul Courtly a candidat din nou, şi cine se zbătea atunci mai dihai pentru el decât însuşi domnul Fickle? Da, da, chiar acel domn Fickle, care-mi spusese înainte că domnul colonel era cel mai mare duşman al bisericii şi al statului, a avut îndrăzneala să intervină la nepotul meu pentru el; iar colonelul la rândul său mi-a oferit să mă fac duhovnic în regimentul lui, ceea ce am refuzat însă, votând în favoarea lui Sir Oliver Hearty[81], care spunea că ar jertfi totul pentru ţară; şi cred că aşa ar fi şi făcut, cu excepţia vânătorii pe care nu o putea sacrifica deoarece era atât de pasionat, încât în cinci ani de zile nu s-a dus decât de două ori la Parlament, iar în una din dăţi se pare că nici n-a călcat înăuntru. Era totuşi un om plin de merite şi cel mai bun prieten pe care l-am avut vreodată, căci datorită stăruinţei lui pe lângă un episcop mi-am recăpătat vicariatul, şi mi-a dat şi opt lire din buzunarul său ca să-mi cumpăr odăjdii, sutană şi mobile în casă. Noi l-am sprijinit toată viaţa, care n-a fost lungă. La moartea lui s-au făcut noi presiuni asupra mea, căci toată lumea cunoştea trecerea de care mă bucuram pe lângă bunul meu nepot, aflat în fruntea corporaţiei; atunci şi-a propus candidatura Sir Thomas Booby, care cumpărase fosta proprietate a lui Sir Oliver. Pe vremea aceea era un tânăr gentilom de-abia înapoiat din călătorii, şi-mi făcea plăcere să-l aud discutând despre chestiuni ce mie mi-erau cu totul necunoscute. O mie de voturi dacă aş fi avut în mână, pe toate

i le-aş fi dat. I-am vorbit nepotului meu despre el şi a fost ales, devenind un foarte distins membru al Parlamentului. Am aflat că ţinea cuvântări de câte o oră, grozave, după cum se spunea; şi totuşi niciodată n-a putut convinge Parlamentul să fie de părerea lui. *Non omnis possumus omnes*[82]. Mi-a făgăduit o eparhie, bietul om! Şi cred că aş fi primit-o, dar s-a întâmplat ca doamna s-o promită altcuiva fără ştirea lui. Acest lucru, de fapt, nu l-am aflat decât după aceea, căci nepotul meu, care a murit cu vreo lună înainte de titularul eparhiei, întotdeauna îmi spunea că pot fi sigur de ea. De-atunci, Sir Thomas, bietul om, a avut mereu atâtea treburi că niciodată n-a găsit răgaz să stea de vorbă cu mine. Cred că în parte a fost şi vina doamnei, care considera că îmbrăcămintea mea nu-i destul de arătoasă pentru lumea pe care o primea dumneaei la masă. Totuşi trebuie să-i fac dreptate lordului, care nu s-a arătat niciodată nerecunoscător, căci bucătăria şi pivniţa lui mi-erau întotdeauna deschise; adeseori, după slujba de duminică – trebuie să ştiţi că predic în patru biserici – mi-am răcorit cugetul cu o stacană din berea dumnealui. După moartea nepotului meu, corporaţia a căzut pe alte mâini, şi nu mă mai bucur de aceeaşi trecere ca înainte. Nu mai am acum darul să mă cheltui în slujba ţării, iar celui ce n-are nimic, nici nu i se poate cere ceva. Şi totuşi, în anumite momente, cum ar fi în preajma alegerilor, strecor în predicile mele câte-o vorbă, două, cu tâlc, ceea ce am bucuria să aud că nu-i este neplăcut lui Sir Thomas şi celorlalţi cinstiţi domni de prin părţile locului; de cinci ani de zile aceştia îmi tot făgăduiesc să obţin hirotonirea unuia dintre fiii mei, care are acum aproape treizeci de ani, e nemaipomenit de învăţat şi a dus, slavă Cerului, o viaţă fără cusur, deşi, pentru că n-a fost la universitate, episcopul nu s-a învoit să-l hirotonisească. E drept că nu poţi fi niciodată destul de prevăzător când e vorba să primeşti pe cineva în preoţie, deşi sper că fiul meu nu-şi va face niciodată de ruşine ordinul, ci-şi va sluji cât va putea mai bine şi ţara, şi pe Dumnezeu, cum m-am străduit şi eu înaintea lui, ba-şi va jertfi chiar viaţa dacă i se va cere. Sunt sigur că l-am crescut în aceste principii, îndeplinindu-mi datoria în aşa fel încât să nu mi se pună niciodată în cârcă vreo lipsă în această privinţă. Nu, nu mă îndoiesc de el, pentru că este un băiat bun; iar dacă Providenţa îi

va hărăzi să ocupe vreodată un rol de seamă în viaţa publică, asemeni tatălui său, pun mâna în foc că-şi va folosi darurile la fel de cinstit ca şi mine.

77 *Membru în consiliul municipal.*
78 *Elegant* (engl.).
79 *Fluşturatic* (engl.).
80 *Nicio vorbă niciodată, ca să zic aşa* (lat.)
81 *Inimos* (engl.).
82 *Nu toţi putem totul* (lat.).

Capitolul IX

În care străinul discută despre vitejie şi virtute eroică, până ce o întâmplare nefericită pune capăt discursului său

Necunoscutul îl lăudă mult pe domnul Adams pentru gândurile sale frumoase, şi-şi exprimă speranţa ca fiul lui să-i calce pe urme, adăugând că dacă nu-i gata oricând să moară pentru patrie, nici nu merită să trăiască pe pământul ei.

– N-aş şovăi o clipă să-l împuşc pe cel ce n-ar muri pentru ţara lui… Domnule, continuă el, mi-am dezmoştenit un nepot din rândurile armatei, pentru că n-a vrut să se înroleze în expediţia din Indiile de apus. Cred că puşlamaua nu-i decât un laş, deşi el zice că ar fi îndrăgostit, zău aşa! Ticăloşii ca el merită spânzuraţi, domnule, merită spânzuraţi.

Adams răspunse:

– Ar fi o pedeapsă prea aspră şi nu oamenii au căderea să ia asemenea măsuri; omul al cărui cuget este stăpânit de teamă e mai degrabă de plâns decât de osândit; şi s-ar putea ca raţiunea şi timpul să-l îndrepte în cele din urmă. Aceeaşi persoană poate fi laşă într-o zi, şi viteză într-alta. Homer, continuă el, care a înţeles şi a imitat atât de bine natura, ne-a învăţat doar: „Căci Paris luptă şi Hector o ia la fugă”. Ba mai avem un exemplu asemănător şi în istoria mai recentă, nu mai departe de anul 705 al Romei, când marele Pompei, după ce a câştigat atâtea lupte, a avut atâtea triumfuri, şi a fost atât de lăudat pentru vitejia lui – mai cu seamă de Cicero şi Paterculus – acest Pompei însuşi a părăsit bătălia de la Pharsalia înainte de a fi pierdut-o, s-a retras în cortul său, unde a stat copleşit de disperare, ca cel mai laş dintre ticăloşi, şi i-a cedat lui Cezar victoria care avea să hotărască

imperiul lumii. Nu mă prea pricep la istoria timpurilor moderne, adică a ultimilor o mie de ani, dar desigur că alţii mai învăţaţi ca mine ar putea să vă mai furnizeze exemple asemănătoare.

Şi încheie exprimându-şi speranţa că, dacă domnul a luat într-adevăr hotărâri atât de pripite cu privire la nepotul său, se va gândi pe viitor mai bine şi va reveni asupra lor. Străinul începu un discurs foarte înflăcărat despre curaj şi ţară, şi vorbi până ce, într-un târziu, observând că se lasă întunericul, îl întrebă pe Adams în ce loc avea de gând să-şi petreacă noaptea. Pastorul îi răspunse că aşteaptă diligenţa.

– Diligenţa, domnule? exclamă străinul; doar au trecut toate demult. Pe ultima o mai puteţi vedea la vreo trei mile în faţa noastră.

– Chiar aşa, strigă Adams; atunci trebuie să-i dau zor s-o pornesc după ea.

Domnul îi spuse că nu-i va fi lesne s-o ajungă din urmă, iar dacă nu cunoaşte drumul, e în pericol să se rătăcească pe dealuri, căci îndată avea să fie întuneric; s-ar putea întâmpla chiar să orbecăie de colo-colo toată noaptea ca să se trezească dimineaţa mai departe de capătul călătoriei decât era acum. Îl sfătuia deci să vină până la el acasă, ceea ce nu-l îndepărta de drumul său, asigurându-l că va găsi apoi vreun ţăran în parohie care să-l conducă pentru şase parale până în oraşul unde se ducea. Adams primi invitaţia, aşa că plecară împreună, iar pe drum domnul îşi continuă disertaţia despre curaj şi despre infamia celor ce nu sunt oricând gata să-şi jertfească viaţa pentru ţară. Noaptea îi învăluia cu totul când ajunseră prin preajma unor tufişuri, de unde porniră deodată cele mai ascuţite ţipete de femeie ce şi le poate închipui cineva. Adams se pregăti să smulgă puşca din mâna însoţitorului său.

– Ce faci? întrebă acesta.

– Ce fac, strigă Adams; alerg în ajutorul bietei făpturi pe care o ucid nişte ticăloşi.

– Dar ce, ai înnebunit? spuse domnul, tremurând ca varga; nu te gândeşti că puşca asta-i încărcată doar cu alice, şi că tâlharii au mai mult ca sigur la ei pistoale pline cu gloanţe? Ce se-întâmplă nu ne priveşte; haide

mai bine să ne îndepărtăm cât mai repede de-aici, ca să nu cădem şi noi în mâinile lor.

Cum ţipetele se înteţeau, Adams nu-i dădu niciun răspuns ci, pocnindu-şi degetele şi înălţând deasupra capului bâta sa din lemn de măr sălbatic, se duse drept spre locul de unde ieşea vocea; iar omul cel curajos o luă la goană cât îl ţineau picioarele spre casa lui, unde ajunse în foarte scurt timp, fără să se mai uite o dată înapoi, şi unde îl vom lăsa şi noi să mediteze asupra propriei sale bravuri şi să condamne lipsa ei la ceilalţi, pentru a ne întoarce la bunul Adams; acesta, sosind în locul de unde se auzea larma, dădu peste o femeie ce se lupta cu un bărbat; acesta o trântise la pământ şi aproape se făcuse stăpân asupra ei. Nu era nevoie de o inteligenţă atât de ascuţită ca a domnului Adams pentru ca cineva să-şi dea seama de la o simplă privire ce se petrece. Pastorul nu aşteptă deci să fie rugat de biata nenorocită ca să-i sară în ajutor, ci, ridicându-şi bâta, îi dădu ticălosului una în cap chiar în locul unde cei vechi spun că la unii oameni e situat creierul, care fără îndoială că i-ar fi ţâşnit în afară dacă Natura (înzestrând, după cum au băgat de seamă înţelepţii, toate făpturile cu ce le este mai potrivit) n-ar fi avut prevederea (aşa cum procedează ea întotdeauna cu cei pe care-i sorteşte luptelor) să-i îngroaşe acea parte a capului de trei ori mai mult decât la oamenii de rând meniţi să-şi exercite talentele îndeobşte numite raţionale; cum acestora din urmă le e necesar creierul, Natura a fost silită să-i acorde un oarecare spaţiu în cavitatea lor craniană; creierul fiindu-le însă complet inutil persoanelor din tagma numită eroică, aceeaşi Natură a profitat de ocazie ca să îngroaşe în aşa fel osul la aceştia, încât să fie mai puţin în pericol de a fi spart prin lovituri; ba se spune chiar că la oamenii sortiţi să comande armate şi imperii această parte a capului e uneori perfect solidă.

După cum un cocoş de luptă, dacă zăreşte cumva că se apropie alt cocoş tocmai atunci când îi face ochi dulci unei găini, o părăseşte imediat ca să se înfrunte cu rivalul său, tot astfel seducătorul, la atingerea bâtei din lemn de măr, se îndepărtă imediat de femeie şi se năpusti asupra bărbatului. Nu avea altă armă la el în afară de cele dăruite de Natură. Îşi încleştă totuşi

pumnul şi îl lăsă apoi să cadă în acea parte a pieptului lui Adams unde e situată inima. Adams se clătină sub violenţa loviturii dar aruncându-şi bâta cât colo, îşi încleştă şi el acel pumn despre care am mai pomenit, şi şi-ar fi izbit cu el vrăjmaşul în plin piept, dacă acesta nu s-ar fi apărat foarte dibaci cu mâna stângă, tăbărând în acelaşi timp cu capul (folosit de unii eroi moderni dintr-o pătură mai de jos, ca şi berbecul de cei vechi, drept armă ofensivă, motiv în plus ca să admirăm şiretenia Naturii care l-a alcătuit din materiale atât de solide), tăbărând deci cu capul, după cum am spus, în pântecele lui Adams, doborându-l la pământ; apoi, fără nici cel mai elementar respect pentru legile eroismului care l-ar fi oprit să-şi mai atace inamicul până ce acesta nu se ridică în picioare, ticălosul se aruncă asupra lui Adams şi, ţintuindu-l pe spate cu mâna stângă, îl cotonogi cu dreapta până ce, obosind, crezu (ca să folosim expresia luptătorilor) „că-şi terminase treaba”, sau, în limbaj poetic, „că-l trimisese în lumea umbrelor”, ori în engleză neoaşă „că murise”.

Dar Adams, care nu se comporta nici pe departe ca un pui de găină în asemenea ocazii şi putea suporta să fie snopit în bătaie ca şi orice alt campion de box din lume, făcu pe mortul doar ca să pândească prilejul nimerit; văzând apoi că inamicul său gâfâie de atâta caznă, îşi adună toate puterile dintr-o dată şi cu atâta izbândă, încât îl răsturnă şi se aşează deasupra lui; proptindu-şi un genunchi în pieptul său, strigă cu voce triumfătoare:

– Acum e rândul meu; şi, după câteva minute de o hărnicie neîntreruptă, îi trânti un pumn atât de nimerit sub bărbie că tâlharul nu mai dădu semne de viaţă, iar Adams care adesea spusese că n-ar dori să aibă pe conştiinţă nici chiar sângele celor răi, începu să se teamă că-i trăsese o lovitură mai mult decât trebuia.

Adams se sculă şi-i strigă tare tinerei femei:

– Curaj, domnişoară, acum nu vă mai paşte nicio primejdie din partea ticălosului ăstuia; tare mă tem că zace mort la picioarele mele; dar să mă ierte Dumnezeu pentru ce-am făcut în apărarea nevinovăţiei.

Biata nefericită, căreia i-a trebuit câtva timp ca să-şi revină în fire şi să se scoale în picioare, iar în timpul încăierării tremurase toată şi nu fusese în

stare, de frică, nici măcar s-o ia la goană, aflând că apărătorul ei ieşise învingător, se apropie de el, nu fără a nutri însă oarecari temeri chiar şi faţă de acest salvator; dar se linişti curând datorită purtării cuviincioase a pastorului şi a cuvintelor sale politicoase. Stăteau amândoi lângă trupul ce zăcea nemişcat la pământ; Adams, însă, mai mult decât femeia, ar fi dorit să-l vadă mişcând; deodată pastorului îi veni în minte s-o întrebe prin ce întâmplare nefericită ajunsese, la o oră atât de înaintată din noapte, într-un loc atât de singuratic. Tânăra îi spuse că se îndrepta spre Londra şi că l-a întâlnit întâmplător pe agresor; acesta i-a declarat că are acelaşi drum cu ea şi că vrea să-i ţină tovărăşie; nebănuind nimic rău, primise; el i-a mai spus apoi că se aflau foarte aproape de un han unde se vor putea adăposti peste noapte; de altfel, chiar dacă ar fi avut vreo bănuială (ceea ce nu s-a întâmplat, pentru că-i vorbise cât se poate de cuviincios), aflându-se singură pe aceste dealuri în plină noapte, tot nu i-ar fi fost omeneşte cu putinţă să-l ocolească; de-aceea şi-a pus toată încrederea în Providenţă şi a mers mai departe, aşteptând dintr-o clipă într-alta să ajungă la han; dintr-o dată, fiind în dreptul acelor tufişuri, necunoscutul i-a cerut să se oprească şi, după câteva sărutări brutale la care ea s-a împotrivit, şi câteva stăruinţe pe care ea le-a respins, a pus mâna pe ea încercând să-şi înfăptuiască ticăloasele-i gânduri, când, slavă Domnului, a sosit dumnealui la timp ca să-l împiedice. Adams o lăudă pentru faptul că-şi pusese toată încrederea în Providenţă, spunându-i că fără îndoială numai Providenţa l-a trimis acolo ca s-o scape, drept răsplată pentru credinţa ei. Totuşi dorea foarte mult să nu fi mers până acolo încât să-i ia viaţa nenorocitului de tâlhar, dar facă-se voia Domnului; îşi exprimă apoi speranţa că bunătatea intenţiilor sale îl va ierta pe lumea cealaltă, bizuindu-se totodată pe mărturia ei ca să fie achitat pe pământ. După aceea rămase tăcut, chibzuind în sinea lui dacă ar fi mai bine să fugă sau să se predea pe mâinile justiţiei; în capitolul următor, cititorul va afla cum a luat sfârşit această meditaţie.

Capitolul X

Unde se relatează ciudatul deznodământ al păţaniei din capitolul precedent, care-l târî pe bietul Adams în noi necazuri, şi se descoperă totodată cine era femeia a cărei cinste a fost apărată de victoriosul său braţ

Tăcerea lui Adams, dimpreună cu bezna nopţii şi singurătatea locului, umplură cugetul bietei femei de-o spaimă cumplită; începu să se teamă ca salvatorul ei să nu-i fie un duşman tot atât de aprig ca şi cel de care o salvase şi, cum întunericul nu-i permitea să-şi dea seama de vârsta lui Adams şi de vădita bunăvoinţă din expresia lui, îl bănui că a slujit-o aşa cum unii foarte cinstiţi bărbaţi îşi slujesc ţara, adică scăpând-o din mâinile cotropitorilor pentru a o cotropi ei înşişi. Acestea erau temerile tinerei femei faţă de tăcerea lui, dar ele aveau să se dovedească absolut neîntemeiate. Între timp Adams stătea lângă inamicul său învins, cântărind cu luare-aminte care dintre cele două căi menţionate în capitolul de mai sus s-o aleagă, judecata sa înclinând când spre una, când spre cealaltă, căci amândouă i se păreau la fel de recomandabile şi de primejdioase; şi fără doar şi poate că i s-ar fi scurs toate zilele, sau cel puţin vreo două, trei din ele în locul acela înainte de a fi luat o hotărâre, dacă ridicându-şi ochii, în sfârşit, n-ar fi zărit la oarecare distanţă o lumină spre care începu să strige:

– *Hesus tu*, călătorule, *heus tu*[83]!

Îndată auzi mai multe voci şi observă că lumina se apropie. Vocile se porniră unele să râdă, altele să cânte, iar câteva să scoată ţipete fioroase;

femeia dădu din nou semne de teamă (căci tot mai avea bănuieli în privinţa pastorului); dar Adams spus:

– Curaj, domnişoară, aveţi încredere în aceeaşi Providenţă care v-a ocrotit până acum şi niciodată nu-l părăseşte pe cel nevinovat.

Cei ce se apropiau nu erau, cititorule, decât o ceată de tineri veniţi prin părţile acelea acoperite de tufişuri cu gândul de a se distra cu ceea ce se numeşte vânatul păsărilor cu felinarul. Dacă nu ştiţi ce-i asta – şi, în caz că n-aţi călătorit niciodată dincolo de Jensington, Islington, Hackney sau Borough[84], mai mult ca sigur că nu ştiţi – aflaţi de la mine că vânătoarea aceasta se execută ţinând o plasă mare în faţa unui felinar, în timp ce se bat tufişurile; păsările, stingherite din locurile lor de odihnă sau de pe stinghiile unde stau cocoţate, ţâşnesc spre lumină, lăsându-se astfel prinse în plasă. Adams le povesti imediat cele întâmplate, rugându-i să apropie felinarul de obrazul omului căzut jos, căci se temea să nu-l fi lovit cumva de moarte. Dar de fapt temerile lui aveau să se dovedească neîntemeiate; ticălosul, deşi încă ameţit de ultima lovitură primită, îşi revenise de mult în simţiri şi, văzând că scăpase de Adams, ciulea urechile cu luare-aminte la convorbirea dintre acesta şi tânăra femeie, aşteptând răbdător plecarea lor ca să se poată retrage şi el; într-adevăr, nu mai avea nicio speranţă să-şi împlinească dorinţele, pe care de altfel i le potolise domnul Adams aproape tot atât de bine pe cât ar fi putut s-o facă tânăra femeie, dacă i s-ar fi satisfăcut poftele. Acest nelegiuit, gata întotdeauna să tragă folos din orice întâmplare, se gândi că i s-a ivit prilejul să joace un rol mai bun decât acela de mort; astfel că, în clipa când i se apropie felinarul de obraz, sări în sus şi, înşfăcându-l pe Adams, strigă:

– Nu, tâlharule, n-am murit, chiar dacă tu şi cu nemernica ta de târfă aveţi motive s-o credeţi, după toate fărădelegile pe care mi le-aţi făcut. Domnilor, le spuse el apoi celorlalţi, din fericire aţi venit la timp în ajutorul unui biet călător; altfel aş fi fost jefuit şi ucis de aceşti netrebnici ce m-au ademenit departe de drumul mare şi-au tăbărât amândoi asupra mea până m-au adus în starea asta.

Adams n-apucă să răspundă, căci unul dintre tineri strigă:

– Naiba să-i ia, haideţi cu amândoi la judecător.

Biata femeie începu să tremure, Adams ridică vocea, dar degeaba. Trei, patru dintre ei îl şi înhăţară, iar când unul îi lumină obrazul cu felinarul fură cu toţii de părere că avea înfăţişarea cea mai ticăloasă întâlnită vreodată, ba chiar un individ din ceată, un învăţăcel de avocat, declară sus şi tare că-şi amintea să-l fi văzut în boxă. În ceea ce o priveşte pe femeie, căreia i se despletise părul în luptă şi-i sângera nasul, nu-şi puteau dau seama dacă era frumoasă sau urâtă, dar spuneau că frica îi dovedea cât se poate de limpede vinovăţia. Apoi, scotocindu-le buzunarele, atât tinerei, cât şi lui Adams, în căutarea banilor pe care individul pretindea că i-ar fi pierdut, găsiră asupra ei o pungă cu ceva aur, ceea ce-i convinse pe deplin, cu atât mai mult cu cât nemernicul se arăta gata să jure că era a lui. La Adams nu găsiră mai mult de o jumătate de para.

– Aceasta, spuse învăţăcelul, e o dovadă sigură că ne aflăm în faţa unui vechi delicvent, destul de isteţ ca să-i încredinţeze întreaga pradă femeii.

Părere acceptată pe dată de toţi.

Cum acest incident le făgăduia o distracţie mai deosebită decât cea pe care o avuseseră în vedere, renunţară la intenţia de a prinde păsări şi hotărâră într-un glas să-i ducă pe făptaşi în faţa judecătorului. Fiind lămuriţi că Adams era un om periculos, îl legară cu mâinile la spate şi, după ce-şi ascunseră plasele în tufişuri, o porniră la drum în frunte cu cei doi prizonieri şi cu tânărul care purta felinarul; în tot acest timp, Adams nu numai că-şi îndura cu răbdare soarta, dar îşi şi mângâia şi încuraja tovarăşa pentru suferinţele ei.

Pe drum, învăţăcelul îşi informă amicii că aventura avea să se dovedească foarte rentabilă pentru ei, întrucât îşi vor primi cu toţii partea din cele 80 de lire acordate pentru prinderea tâlharilor. La aceste cuvinte se iscă o ceartă în legătură cu rolul jucat de fiecare în capturarea lor; unul stăruia că lui trebuie să-i revină partea cea mai mare, deoarece el pusese primul mâna pe Adams, altul cerea o parte mai însemnată pentru că el ţinuse primul felinarul lângă obrazul omului de pe jos, ceea ce a făcut, spunea el, să se descopere pe urmă totul. La rândul său, învăţăcelul reclama

patru cincimi din recompensă pentru că propusese ca prizonierii să fie scotociţi şi apoi duşi la judecător, adăugând că, în fond dacă ar fi după dreptate, el ar trebui să primească totul. În sfârşit se învoiră să hotărască mai târziu asupra acestor pretenţii, arătându-se însă cu toţii de acord ca învăţăcelul să primească jumătate din sumă. După aceea începură să discute ce cotă i s-ar cuveni tânărului care nu făcuse decât să ţină plasele. Acesta spuse cu modestie că nu se aştepta să i se aloce cine ştie ce sumă însemnată, dar spera totuşi să capete şi el ceva, ţinând seama că i se dăduseră plasele în grijă, fiind deci împiedicat să ia o parte tot atât de activă ca ceilalţi la prinderea bandiţilor (căci aşa erau numiţi oamenii aceia nevinovaţi); de altminteri, dacă nu s-ar fi ocupat el de plase, tot ar fi trebuit s-o facă cineva şi încheie spunând că s-ar mulţumi chiar cu o parte cât de mică, pe care ar datora-o mai degrabă mărinimiei lor decât propriului său merit. Cu toţii într-un glas hotărâră însă să-l excludă de la împărţeală, mai cu seamă când învăţăcelul jură că dacă-i dădeau măcar un şiling, puteau să se spele pe cap în continuare, el unul nemaiocupându-se de afacere. Discuţia era atât de înflăcărată şi-i preocupa într-atât pe tineri, încât, dacă în locul domnului Adams s-ar fi aflat un hoţ dibaci şi iute de picior, ar fi avut grijă să nu-i mai facă judecătorului niciun deranj în seara aceea. Căci n-ar fi avut nicidecum nevoie de măiestria unui Sheppard[85] ca să evadeze, mai ales că şi întunericul nopţii era de partea lui; dar Adams avea mai multă încredere în nevinovăţia sa decât în călcâie şi, fără măcar să se gândească la fugă, care era lesnicioasă sau la împotrivire (care era imposibilă, întrucât ar fi trebuit să facă faţă la şase vlăjgani, fără să-l mai numărăm şi pe tâlhar), mergea absolut resemnat pe drumul pe care aceştia socoteau potrivit să-l mâne.

Din când în când pastorul îşi descărca sufletul prin tot felul de exclamaţii; în cele din urmă, amintindu-şi de bietul Joseph Andrews, nu se putu stăpâni să nu-i rostească numele într-un oftat; auzindu-l, tovarăşa lui de suferinţă strigă cu înflăcărare:

– Sunt sigură că recunosc vocea dumneavoastră! Nu sunteţi cumva pastorul Abraham Adams, domnule?

– Într-adevăr, domnişoară, aşa mă numesc; dar parcă şi eu am auzit cândva vocea dumitale.

– Vai, domnule! Oare nu vă mai amintiţi de biata Fanny?

– Fanny, ai spus? făcu Adams; cum să nu, mi-aduc aminte chiar foarte bine de dumneata; dar ce vânt te-a adus încoace?

– V-am povestit doar, domnule, că mă duceam la Londra, urmă ea; dar parcă v-am auzit pomenind de Joseph Andrews; spuneţi-mi, vă rog, ce s-a întâmplat cu el?

– Păi, copila mea, chiar azi după-masă l-am lăsat în diligenţă, în drum spre parohia noastră unde se ducea să te vadă.

– Să mă vadă! Vai, domnule! desigur că vreţi să râdeţi de mine; pentru ce s-ar duce să mă vadă?

– Cum poţi să mai întrebi? Nădăjduiesc că nu eşti schimbătoare din fire; te asigur că el merită mult mai mult din partea dumitale.

– Vai, domnule Adams! Dar ce e domnul Joseph pentru mine? Nu cred să fi vorbit vreodată altfel unul cu altul decât ca două slugi între ele.

– Îmi pare rău să aud asta; de o pasiune cinstită pentru un tânăr nu trebuie să se ruşineze nicio femeie. Dumneata ori nu-mi spui adevărul, ori eşti prefăcută faţă de un om plin de merite.

Pastorul îi povesti apoi cele întâmplate la han; Fanny îl asculta cu luare-aminte, şi adesea, în ciuda tuturor sforţărilor de a se reţine, lăsa să-i scape câte un oftat; nu se putu împiedica nici să-i pună o mie de întrebări, ceea ce l-ar fi convins pe oricine – în afară de Adams, căci el nu era în stare să mai vadă altceva la semenii lui decât ce doreau ei să-i arate – de sinceritatea pasiunii ei, deşi tot se mai străduia s-o ascundă. Fapt este că sărmana fată aflase de nenorocirea lui Joseph de la nişte servitori ai seniorului cu caleaşca – am relatat mai înainte că se oprise la han – când bietul tânăr mai zăcea încă la pat; părăsise chiar în clipa aceea vaca ce o mulgea şi, luând o legăturică cu haine şi o pungă cu toţi banii ei, fără să ceară sfatul nimănui o pornise imediat în căutarea celui pe care, în ciuda sfielii faţă de pastor, îl iubea cu o înfocare nespusă şi-n acelaşi timp cu o dragoste neasemuit de curată şi gingaşă. Fiind însă încredinţaţi că sfiala ei

va atrage simpatia cititoarelor şi nu-i va surprinde pe cititorii ce le cunosc prea bine pe tinerele de sex opus, nu ne vom mai osteni nici noi s-o justificăm.

83 *Hei*! (lat.).
84 *Cartiere mărginaşe din Londra*.
85 *Jack Stepherd* sau *Sheppard*, vestit spărgător, spânzurat în 1724.

Capitolul XI

Cuprinzând ce li s-a întâmplat în faţa judecătorului. Un capitol plin de învăţăminte

Însoţitorii lor erau cufundaţi într-o discuţie atât de aprinsă asupra felului cum să împartă recompensa pentru prinderea acestor nevinovaţi, încât aproape că nu luau aminte la convorbirea dintre eroii noştri. Convoiul ajunse în sfârşit la judecătorie, iar tinerii trimiseră pe una din slugi să-l anunţe pe judecător că au fost prinşi doi tâlhari şi că vor fi aduşi înaintea lui. De-abia înapoiat de la o vânătoare de vulpi, judecătorul nu-şi terminase încă cina, astfel că le porunci să-i ducă pe prizonieri în grajd, unde fură însoţiţi de toată servitorimea, precum şi de o mulţime de vecini ce se adunaseră curioşi să-i vadă, de parcă ar fi fost un spectacol cu totul neobişnuit, sau ca şi cum un pungaş nu ar fi arătat ca şi ceilalţi oameni.

În toiul veseliei, după ce băuse bine, judecătorul îşi aminti deodată de ei şi, asigurându-şi oaspeţii că aveau să se distreze de minune cu interogatoriul, porunci ca prizonierii să fie aduşi în faţa lui. Dar nici nu intraseră bine în cameră cei doi, că el şi începu să-i insulte, afirmând că jafurile la drumul mare se înmulţiseră într-atât în ultimul timp, încât oamenii nu mai puteau dormi liniştiţi în paturile lor, şi deci să nu se mire dacă vor fi daţi drept exemplu la viitoarea şedinţă a curţii cu juraţi. După ce mai continuă un timp aşa, grefierul îi aminti că ar fi cazul să ia depoziţiile martorilor acuzatori. Judecătorul îi porunci s-o facă neîntârziat, cât timp el îşi va aprinde o pipă. Pe când grefierul se îndeletnicea cu scrierea depoziţiei individului ce se pretindea jefuit, judecătorul făcea tot felul de glume pe socoteala bietei Fanny, fiind ajutat în aceasta şi de ceilalţi musafiri. Unul o întrebă dacă o să fie acuzată de hoţie la drumul mare, altul îi şopti la ureche

că îi stă la dispoziţie ca să-i facă rost de o burtă mare, un al treilea îi spuse că desigur e ceva rudă cu Turpin[86], la care un alt oaspete, mare om de duh, adăugă, clătinând din cap şi apoi din şolduri, că este mai degrabă rudă cu Turpis[87], stârnind prin aceasta râsul tuturor. În timp ce se purtau aşa cu biata fată, cineva băgă de seamă că de sub surtucul lui Adams se zărea sutana; exclamă deci:

– Dar ce e dumnealui, pastor?

– Cum ticălosule, făcu judecătorul, te duci la jaf în haină preoţească? Dă-mi voie să-ţi spun că îmbrăcămintea asta n-o să-ţi acorde niciunul dintre drepturile de care se bucură clerul.

– Ba să am iertare replică omul de duh, va avea unul din drepturile clerului, anume acela de a fi înălţat deasupra capetelor poporului. Aceste cuvinte stârniră şi ele râsul tuturor.

Atunci spiritualul domnişor, văzând că glumele lui aveau succes, căpătă şi mai multă vervă; se întoarse deci spre Adams şi-l pofti să-i răspundă, înşiruind versuri, iar drept provocare recită:

Molle meum levibus cord este vilebile telis[88]

Dar Adams, cu o privire plină de un nespus dispreţ, îi răspunse doar că ar merita să fie biciuit pentru pronunţia sa. Omul de duh continuă:

– Şi ce-ai merita dumneata, doctore, pentru că n-ai fost în stare să-mi răspunzi imediat ? Uite, prostănacule, am să-ţi dau tot eu unul care începe cu S:

Si licet, ut fulvum spectatur in ignibus haurum[89].

Cum, nici cu M nu ştii? Halal preot, ce să-ţi spun! De ce nu ai furat pastorului şi ceva latinească, odată cu haina?

Altul îi răspunse atunci de la masă:

– Chiar dacă o făcea, tot i-ai fi venit tu de hac; mi-aduc aminte că la Universitate erai un drac împeliţat la jocul ăsta; te văd şi astăzi cum l-ai încuiat pe un boboc din anul întâi, căci niciunul dintre cei ce te cunoşteau nu s-ar mai fi luat la întrecere cu tine.

– Acum am uitat toate astea, exclamă omul de duh. Da, da, pe vremuri mă descurcam binişor, nu zic ba. Hai să mai vedem, cu ce sfârşisem? Tot cu M? Bun! *Mars, Bacchus, Apollo, virorum.* Pe vremuri, da, da, mă descurcam destul de bine. – Ei, naiba să te ia, parcă acum nu-i tot aşa? spuse celălalt; nu există nimeni în ţara asta să te întreacă!

Adams nu mai putu răbda:

– Prietene, replică el, până şi băieţelul meu, în vârstă de numai opt ani, ar şti să-ţi spună că ultimul vers sună:

Ut sunt Divorum, Mars, Bacchus, Apollo, virorum[90].

– Pun rămăşag pe o guinee că nu-i aşa, spuse omul de duh aruncând banii pe masă.

– Merg alături de tine, strigă celălalt.

– S-a făcut, răspunse Adams; dar după ce se căută prin buzunare se văzu silit să dea înapoi, mărturisind că nu avea bani la el, ceea ce stârni hohotele de râs ale tuturor şi întări triumful adversarului său, care nu fu mai moderat decât aprobarea ce i-o arăta întreaga societate; i se spuse apoi lui Adams că n-ar fi rău să mai meargă la şcoală înainte de a încerca să-l atace pe acest domn în privinţa latinei.

Grefierul, sfârşind cu mărturisirile, atât ale individului însuşi, cât şi ale celor ce puseseră mâna pe prizonieri, i le înmână judecătorului; după ce le ceru tuturor martorilor să jure, acesta, fără măcar a citi o silabă, îi porunci grefierului să întocmească actul de trimitere în judecată.

Adams îşi exprimă atunci speranţa că n-o să fie osândit înainte de-a fi ascultat.

– Nu, nu, strigă judecătorul, ai să fii întrebat ce-ai de spus în apărarea dumitale la judecată; acum nu te mai judecăm, te trimitem doar la temniţă; dacă-ţi poţi dovedi nevinovăţia la curtea cu juraţi, o să te achite, aşa că n-ai să păţeşti nimic.

– Dar asta nu-i destulă pedeapsă, domnule, ca un om nevinovat să zacă luni de zile în temniţă? strigă Adams; vă rog cel puţin să mă ascultaţi înainte de a semna trimiterea în judecată.

– Ce importanţă are ce ai avea de spus? făcu judecătorul. Nu se află totul scris aici negru pe alb? Eşti din cale-afară de neobrăzat că-mi răpeşti atâta timp. Haideţi să-i dăm zor cu trimiterea în judecată.

Grefierul îi aduse la cunoştinţă judecătorului că, printre alte obiecte suspecte găsite în buzunarul lui Adams, ca un briceag etc., se mai afla şi o carte scrisă cu siguranţă într-un alfabet cifrat, căci nimeni n-ar reuşi să citească un cuvânt din ea.

– Oho! exclamă judecătorul, s-ar putea ca individul să fie mai mult decât un tâlhar obişnuit, şi să facă parte dintr-un complot împotriva stăpânirii. Adu cartea încoace.

Atunci fu scos la iveală bietul manuscris al lui Eschil, transcris de Adams cu propria lui mână; după ce-l cercetă, judecătorul clătină din cap şi, întorcându-se spre prizonier, îl întrebă ce însemnau acele cifre.

– Cifre? răspunse Adams; e un manuscris după Eschil.

– După cine? făcu judecătorul.

– Eschil, repetă Adams.

– Un nume străin, strigă grefierul.

– Mai degrabă un nume fictiv, spuse judecătorul.

Unul dintre oaspeţi declară că părea să fie grecesc.

– Grecesc? spuse judecătorul, aş! E scris de mână tot.

– N-aş putea să jur, continuă celălalt, căci e mult de când n-am mai văzut nimic scris în greceşte. Dar iată pe cineva, urmă dânsul, întorcându-se spre pastorul parohiei, şi el prezent, iată pe cineva care ne va spune îndată.

Pastorul străin întinse mâna după carte, îşi puse ochelarii şi, luându-şi aerul cel mai grav, bolborosi întâi câteva cuvinte nedesluşite, apoi rosti cu voce tare:

– Da, da, e chiar un manuscris grecesc, o foarte frumoasă piesă antică. Nu mă îndoiesc că a fost furată de la clericul căruia pungaşul i-a luat şi sutana.

– Ce vrea să spună nemernicul prin Eschil? întrebă judecătorul.

– Ehei! făcu doctorul cu un rânjet dispreţuitor, doar nu vă închipuiţi că individul înţelege ceva din cartea asta! Eschil! Ha; ha! Acum văd despre ce-

i vorba, e un manuscris al unuia dintre părinţii bisericii. Cunosc un senior care ar da o grămadă de bani pentru o asemenea piesă antică. Ia te uită, întrebări şi răspunsuri. Începe cu catehismul pe greceşte. Ia te uită, *Pollaki toi*[91]. Cum te numeşti?

– Ei, cum te numeşti? îl întrebă judecătorul pe Adams, care răspunse:

– Este Eschil, şi am s-o susţin până în pânzele albe.

– Ei bine, spuse judecătorul, să-i întocmim atunci trimiterea în judecată acestui domn Eschil. Te învăţ eu să mă iei peste picior cu nume false.

Dar unul dintre cei de faţă, după ce-l privi ţintă pe Adams, îl întrebă dacă n-o cunoştea cumva pe *lady* Booby.

Adams, recunoscându-l pe dată, îi spuse fericit:

– Oh, domnul meu, aici sunteţi? Cred că veţi răspunde în faţa domnului judecător de nevinovăţia mea.

– Într-adevăr, făcu gentilomul, trebuie să mărturisesc că sunt nespus de surprins de-a vă vedea în această situaţie. Adresându-se apoi judecătorului, continuă: Domnule, vă asigur că domnul Adams este într-adevăr cleric, şi o persoană foarte cinstită. V-aş ruga să mai adânciţi acest caz, căci sunt convins de nevinovăţia lui.

– Bine, spuse judecătorul, dacă e o persoană cinstită şi sunteţi sigur că e nevinovat, nici prin gând nu-mi trece să-l trimit la închisoare; am s-o trimit doar pe femeie, iar pentru dumnealui am să iau garanţia dumneavoastră; grefier, ia caută în carte şi vezi cum se ia o garanţie, apoi dă-i zor cu darea în judecată a femeii.

– Domnule, strigă Adams, vă asigur că e tot atât de nevinovată ca şi mine.

– S-ar putea să fie o greşeală la mijloc, adăugă gentilomul. Vă rog domnilor, să ascultăm ce are de spus domnul Adams.

– Cu dragă inimă, răspunse judecătorul; dar înainte de a începe, daţi-i domnului un pahar să-şi umezească gâtlejul. Ştiu şi eu cum trebuie să mă port cu domnii. Nimeni nu poate spune că am băgat pe vreunul la închisoare de când sunt judecător.

Atunci Adams îşi începu povestirea; deşi era foarte lungă, nu a fost întrerupt decât de o serie de „hm!”- uri şi „ah!”-uri de-ale judecătorului, acesta mai cerând câteodată să se repete părţile ce i se păreau mai importante. Pe temeiul celor spuse de gentilom, el credea fiecare cuvânt din istorisire pe simpla afirmaţie a acestuia şi în ciuda mărturiilor potrivnice luate cu jurământ; la sfârşit începu să împroaşte nenumărate invective ca „pungaşule” şi „tâlharule”, adresate martorului; în zadar poruncise să fie adus în faţa lui, căci numitul, înţelegând mai demult ce întorsătură păreau să ia lucrurile, o ştersese în tăcere, fără să mai aştepte sfârşitul. Cuprins de o furie nemaipomenită, judecătorul abia putu fi oprit să nu-i arunce în închisoare pe nevinovaţii tineri, induşi în eroare ca şi el. Le ceru să facă bine să-l scoată pe tâlharul vinovat de jurământ fals din pământ din iarbă verde până în două zile, căci de nu o să-i trimită pe toţi în judecată de o să-l ţină minte. De-abia după ce îi făgăduiră să-şi dea toată silinţa fură lăsaţi să plece. Apoi judecătorul stărui ca domnul Adams să stea jos şi să bea un pahar cu el; pastorul parohiei îi înmână manuscrisul fără să spună un cuvânt, dar nici Adams, care-i dibuise neştiinţa, nu făcu vreun caz de ea. Cât despre Fanny, la propria sa cerere, fu dată în grija unei fete din casă pentru a o ajuta să-şi repare îmbrăcămintea şi să se cureţe.

Nu trecu mult şi oaspeţii din salon săriră în sus din pricina unei larme cumplite ce venea de-afară, unde cei care-i prinseseră pe Adams şi pe Fanny fuseseră serviţi, după obiceiul casei, cu berea tare a judecătorului. Pasămite tăbărâseră unul asupra celuilalt, trăgându-se de urechi şi pălmuindu-se fără milă. Judecătorul ieşi el însuşi să vadă ce se întâmplă şi, datorită respectului impus de persoana lui, puse curând capăt încăierării. La întoarcerea în salon le povesti oaspeţilor că pricina certei nu fusese alta decât desemnarea celui ce ar fi fost îndreptăţit să primească cea mai mare parte din răsplată pentru prinderea lui Adams, în caz că acesta ar fi fost osândit. Toată lumea izbucni în râs în afară de Adams; scoţându-şi pipa din gură, pastorul scoase un geamăt adânc şi-şi exprimă mâhnirea că există şi firi atât de bătăioase printre oameni.

– Îmi amintesc de-o întâmplare oarecum asemănătoare, petrecută într-una dintre parohiile eparhiei mele, spuse el. E vorba de rivalitatea dintre trei tineri pentru ocuparea postului de paracliser, pe care l-am acordat, pe cât mi-a stat în putinţă, după merit, adică celui mai priceput în intonarea psalmilor. Nici nu era încă bine înscăunat paracliserul, că între cei doi candidaţi respinşi se şi iscă o ceartă cu privire la meritele fiecăruia şi la eventualul ales dintre ei doi. Această ceartă îi tulbura adesea pe credincioşi şi dădea chiar naştere la disonanţe în psalmodiere, astfel că a trebuit în cele din urmă să-i reduc pe amândoi la tăcere. Din păcate, însă, pornirile lor bătăioase n-au putut fi înăbuşite şi, nemaifiind în situaţia să se descarce prin cânt, izbucniră în lupte. Au avut loc multe încăierări (căci tinerii erau de forţe aproape egale) şi cred că toată tărăşenia s-ar fi putut sfârşi rău, dacă moartea paracliserului nu mi-ar fi dat prilejul să-l promovez pe unul dintre ceilalţi doi; aceasta a pus pe dată capăt ciorovăielilor, împăcându-i pe amândoi.

Adams continuă apoi cu o serie de observaţii filozofice asupra prostiei celor ce se înflăcărează în discuţii ce nu privesc pe niciuna din părţi îndeaproape; după aceea nu-şi mai văzu decât de fumat; urmă o lungă tăcere, întreruptă în cele din urmă de judecător; acesta începu să-şi cânte singur osanale şi să se laude cât îl ţinea gura pentru minunata sa putere de pătrundere în cauza care tocmai îi fusese încredinţată. Dar când domnul Adams luă din nou cuvântul, se înfiripă între el şi domnul judecător o dispută asupra faptului dacă, după stricta literă a legii, ar fi trebuit sau nu ca numitul Adams să fie trimis la închisoare; pastorul nostru susţinea că da, în timp ce judecătorul se lupta din răsputeri să-l convingă de contrariu. Discuţia mergea cu paşi repezi spre ceartă (căci amândoi erau foarte violenţi şi ţineau morţiş la părerile lor), dacă Fanny n-ar fi auzit din întâmplare că tocmai pleca din casa judecătorului un tânăr, ducându-se chiar la hanul unde poposise diligenţa cu Joseph. La aceste ştiri, ea trimise imediat în salon după pastor. Când Adams o găsi hotărâtă să pornească la drum (deşi nu-i mărturisea motivul adevărat, ci pretindea că nu mai poate suporta feţele celor ce o bănuiseră de o asemenea nelegiuire), se decise pe

loc s-o însoţească; îşi luă deci rămas bun de la judecător şi oaspeţii lui, şi astfel se încheie o discuţie în cursul căreia un magistrat şi o faţă bisericească au fost cât pe ce să tabere unul asupra celuilalt în apărarea legii.

86 Arhiepiscop de Reims, însoţitor al lui Roland în bătălia de la Roncevaux, aşa cum reiese din *Cântarea lui Roland*.
87 *Turpis* – imoral, desfrânat (lat.).
88 Vers deformat şi fără sens; ceva asemănător se poate găsi în două versuri din *Tristiile* lui Ovidiu:
Cor mihi, quodque levis causa moveret, erat,
Molle, cupidineis nec inexpugnabile telis.
În româneşte:
Inima mea gingaşă, mişcată de cea mai uşoară pricină
N-a rămas neatinsă de săgeţile lui Cupidon.
89 Vers din elegia a V-a din *Tristiile* lui Ovidiu:
După cum fierul brut este supus încercării focului.
90 *Aşa cum Mars, Bacchus, Apollo sunt zei şi bărbaţi* (lat.).
91 Adeseori, cu adevărat! (grec.).

Capitolul XII

O întâmplare foarte plăcută, atât pentru persoanele în cauză, cât şi pentru binevoitorul nostru cititor

Adams, Fanny şi călăuza lor o porniră la drum pe la ora unu noaptea, când tocmai răsărea luna. Nu apucaseră să meargă mai mult de o milă, că o furtună năprasnică îi sili să se adăpostească într-un han, sau mai degrabă o cârciumă, unde Adams îşi făcu îndată rost de un foc bun, de o felie de pâine prăjită cu bere şi de-o pipă, şi începu să fumeze foarte liniştit, uitând cu totul de cele întâmplate.

Fanny se aşezase şi ea lângă foc, dar era mult mai necăjită decât el din pricina furtunii. Tânăra femeie atrase imediat privirile cârciumarului, ale neveste-si, ale slujnicei din casă şi ale băiatului care le fusese călăuză; toţi îşi spuneau că nu mai văzuseră nicicând o asemenea frumuseţe. Într-adevăr, cititorule, dacă eşti cumva mai slab de înger, te-aş sfătui să sari peste paragraful următor; căci, pentru ca povestirea noastră să fie desăvârşită, sunt obligat să-l aştern pe hârtie, nădăjduind cu umilinţă că nu voi împărtăşi soarta lui Pygmalion[92]; dacă mie sau ţie ni s-ar întâmpla să fim mişcaţi de acest tablou, ne-am trezi poate într-o stare tot atât de disperată ca şi Narcis[93], spunându-ne nouă înşine *Quod petit est nusquam*[94]. Ori, dacă cele mai distinse dintre trăsăturile fetei ne-ar aduce-o în faţa ochilor pe lady… tot nu ne-am afla de fapt într-o situaţie mai bună, căci tot ce am putea spune dorinţelor noastre ar fi *Coelum ipsum petimus stultitia*[95].

Fanny împlinise pe atunci nouăsprezece primăveri; era înăltuţă şi gingaşă, dar nu slabă ca acele femei care par mai degrabă menite să atârne

într-o sală de anatomie decât să servească altui scop. Dimpotrivă, era atât de durdulie că părea gata să plesnească din corsetu-i strâmt, mai ales în partea unde acesta îi cuprindea pieptul plin, şi nici şoldurile nu aveau nevoie de vreun cerc pentru a părea mai largi. Forma desăvârşită a braţelor te lăsa s-o ghiceşti pe cea a membrelor, ţinute ascunse, şi deşi erau puţin înroşire de muncă, dacă mâneca-i luneca deasupra cotului sau băsmăluţa îi dezvelea puţin gâtul, apărea o albeaţă pe care nici cel mai bun pictor italian n-ar fi fost în stare s-o reda. Natura îi dăruise un păr castaniu foarte bogat, tăiat scurt, obişnuind să-l încreţească duminicile pe gât după ultima modă. Avea fruntea înaltă, sprâncenele arcuite şi dese. Ochii-i erau negri şi scânteietori, nasul uşor roman, gura roşie şi umedă, cu buza de jos cam ieşită în afară, după părerea doamnelor. Dinţii îi avea albi, dar nu perfect regulaţi. Vărsatul îi lăsase un singur semn pe bărbie, atât de mare că-l puteai confunda cu o gropiţă, dar mai avea una pe obrazul stâng, iar prima nu făcea decât s-o pună pe aceasta în valoare. Avea tenul deschis, puţin pârguit de soare, dar atât de înfloritor, încât cele mai distinse cucoane l-ar fi schimbat bucuroase pe toată albeaţa lor; adăugaţi la aceasta o expresie care, în ciuda sfielii ei, dezvăluia o sensibilitate aproape de necrezut şi o blândeţe, când surâdea, cu neputinţă de imitat sau de descris. Într-un cuvânt, avea o nobleţe naturală, superioară celei căpătate prin meşteşug, uimindu-i pe toţi cei ce-o priveau.

Această încântătoare făptură şedea cu Adams lângă foc, când pe neaşteptate atenţia îi fu atrasă de o voce din altă încăpere, care cânta următorul cântec:

Cântecul

Spune-mi, o, Chloe[96], păstorul
Învins de frumuseţea ta,
Pentru a-şi spăla amintirea
Ce Lethe s-aleagă-ar putea?
Chiar şi-osânditul la moarte
Pedeapsa şi-o poate-ocoli,
Fugind spre ţărmuri străine;

De el doar nu poate fugi.

Oh! încântare nespusă
De Chloe să fii stăpânit;
Niciun tiran nu-mi va smulge
Din piept al ei nume iubit.
Narcis nu era mai ferice,
Când chipu-i din apa adâncă
Dorea, cu mai multă-nfocare,
În propriile braţe să strângă.

Cum poţi, cu-imaginea-ţi scumpă,
Pieptu-n dureri să-mi sfâşii?
Cum să te-asemăn în minte-mi
Cu chinuri, nu cu bucurii?
Astă minciună smulgeţi-mi
Din inimă, chiar de-s înfrânt,
Chiar de-ar fi rană de moarte;
Odihnă-oi găsi în mormânt.

Priviţi cum străbate câmpia
Zâmbind şi cu pasul uşor!
În urmă-i dansează-Amoraşii,
Iar graţiile o înconjor.
Zefirul îi iese-nainte
Purtând miresme de floare.
Ştrengarul, când ochii-i sărută,
Îi fură parfum din suflare.

Sufletul mi-e pe jăratic,
Privirea ei bună, duioasă,
Speranţa mi-aduce aproape,
Şi jalea-mi în urmă o lasă.
Atuncea, nebun de dorinţă,
S-ating fericirea am vrut;

Dar ea sânul iute-şi întoarce
Şi-mi dă doar un sfert de sărut.

Ci simt cum îmi creşte-ndrăzneala,
Şoptesc: Suntem singri pe lume!
De rest îngrijească-se zeii,
Ce-o fi, numai ei ne pot spune.
Ah! Chloe, îi strig pierzând firea,
Cât timp mă mai laşi amărât?
Ah! Strephon[97]*, roşind ea-mi răspunde,*
Nicicând n-ai dorit chiar atât.

În tot acest timp Adams rumegase un pasaj din Eschil fără să fie deloc atent la voce, deşi era cea mai melodioasă din câte s-au auzit vreodată; la un moment dat, însă, ridicând ochii spre Fanny, exclamă:

– Doamne sfinte, ce-ai pălit aşa?

– Pălit, domnule Adams! spuse ea; vai! Isuse! şi căzu pe spate în scaun.

Adams sări în sus, îl aruncă pe Eschil în foc şi strigă din răsputeri după ajutor. Îndată sosiră toţi cei din casă, printre care şi cântăreţul; dar, oh! cititorule, când această privighetoare – care nu era altcineva decât însuşi Joseph Andrews – o descoperi pe iubita sa Fanny în starea descrisă mai sus, îţi poţi oare închipui cât a fost de tulburat? Dacă nu, lasă asta şi priveşte-i mai bine fericirea când, luând-o în braţe, a simţit că viaţa şi sângele îi revin în obraji; de îndată ce-o văzu deschizându-şi ochii iubiţi şi o auzi şoptind cu o voce nespus de dulce: „Tu eşti, Joseph Andrews?”, el îi răspunse cu înfocare: „Tu eşti Fanny a mea? ” şi, strângând-o la inimă, o sărută de nenumărate ori pe gură, fără a mai ţine seama de cei de faţă.

Dacă mironosiţele se simt ofensate de voluptatea acestei imagini, îşi pot întoarce ochii pentru a-l urmări pe pastorul Adams ţopăind prin cameră în culmea veseliei. Unii filozofi pot să se întrebe chiar dacă nu era el cel mai fericit dintre toţi trei: căci bunătatea inimii lui adăuga, la propria sa bucurie, şi fericirea izbucnită triumfător din piepturile celorlalţi. Vom lăsa însă cugetările de acest fel – prea profunde pentru noi – celor ce se ocupă cu

clădirea anumitor ipoteze preferate şi nu se dau înapoi de la nicio umplutură metafizică spre a le înălţa şi sprijini; dinspre partea noastră ne prindem pe ce vreţi că cel mai fericit dintre toţi era Joseph, pentru că fericirea lui nu se dovedea doar mai mare, ci şi mai trainică decât a pastorului; căci după trecerea primelor clipe de încântare, Adams îşi aruncă ochii spre focul unde-şi dădea sufletul Eschil şi, alergând să-i salveze bietele rămăşiţe, nu mai găsi decât coperţile din piele de oaie ale scumpului său prieten, operă a propriilor sale mâini, şi tovarăş nedespărţit de mai bine de treizeci de ani.

Fanny, de cum îşi reveni în simţiri, începu să-şi mai înfrâneze înflăcărarea şi, gândindu-se apoi la gesturile făcute şi acceptate de faţă cu atâta lume, se lăsă covârşită de sfiiciune; îndepărtându-l deci cu blândeţe pe Joseph de lângă ea, îl rugă să stea liniştit şi nu-i mai îngădui s-o sărute sau s-o strângă în braţe. După aceea, zărind-o pe doamna Slipslop, îi făcu o reverenţă, vrând să se apropie de ea; această sus-pusă femeie nu-i răspunse însă la salut ci, întorcându-şi privirea într-altă parte, părăsi imediat încăperea, mârâind ca pentru sine că habar n-are cine mai e şi creatura asta.

92 Sculptor legendar din Cipru, care s-ar fi îndrăgostit de una dintre statuile lui, Galateea. Înduplecată de rugăminţile sculptorului, Afrodita a însufleţit statuia cu care Pygmalion s-a căsătorit.
93 Personaj din mitologia greacă renumit pentru frumuseţea sa. Pentru că a dispreţuit dragostea nimfei Echo, a fost pedepsit să se îndrăgostească de propria sa imagine zărită într-un izvor. S-a stins din dragoste pentru el însuşi.
94 *Ceea ce ceri nu e nicăieri* (lat.).
95 *Cerul însuşi îl cerem din prostie* (lat.).
96 Nume dat de obicei păstoriţelor în pastorale.
97 Nume dat de obicei îndrăgostiţilor în pastorale.

Capitolul XIII

Disertaţie asupra persoanelor din lumea bună şi a persoanelor de rând, dimpreună cu plecarea doamnei Slipslop într-o dispoziţie cam proastă, şi neplăcuta situaţie în care i-a lăsat pe Adams şi însoţitorii săi

Desigur că mulţi cititori vor găsi deosebit de ciudată împrejurarea că Slipslop, după ce a trăit mulţi ani în aceeaşi casă cu Fanny, a putut s-o uite cu desăvârşire doar după o scurtă despărţire. De fapt, însă, şi-o amintea şi încă foarte bine. Cum n-am vrea să existe ceva în povestirea noastră ce ar putea să pară nefiresc, ne vom strădui să explicăm motivele purtării ei; fără îndoială că vom reuşi să-l convingem chiar şi pe cel mai curios dintre cititori că prin această comportare Slipslop nu s-a îndepărtat câtuşi de puţin de calea obişnuită, ci dimpotrivă, dacă ar fi făcut altfel, s-ar fi înjosit şi ar fi putut pe bună dreptate să fie aspru criticată.

Să se ştie deci că speţa omenească se împarte în două categorii, anume lumea sus-pusă, adică oamenii de neam, şi lumea de jos, adică cei de rând. Cum n-aş vrea să se înţeleagă cumva că atunci când spun lumea sus-pusă mă refer la persoane aşezate mai sus decât restul speciei lor, sau folosesc o metaforă pentru a-i desemna pe cei cu caractere sau aptitudini superioare, tot astfel nu trebuie să se interpreteze că lumea de jos ar reprezenta contrariul. Lumea sus-pusă nu înseamnă altceva decât persoanele la modă, iar lumea de jos, cele ce nu sunt la modă. E drept că, fiind de prea mult timp utilizat, acest cuvânt, modă, şi-a pierdut semnificaţia primară, de care se deosebeşte astăzi foarte mult; căci, dacă nu mă înşel, noţiunea de persoană la modă cuprinde în general şi ideea de origine şi însuşiri superioare turmei

omeneşti, în timp ce altădată nu însemna nimic mai mult decât o persoană îmbrăcată după moda timpului; şi de fapt acesta este şi în ziua de azi adevăratul sens. Dat fiind însă că lumea a fost împărţită în oameni la modă şi oameni ce nu sunt la modă, s-a iscat o cumplită rivalitate între aceste două categorii, niciunii dintre ei nevrând să fie văzuţi în public în tovărăşia celorlalţi, pentru a nu da naştere la bănuieli, deşi în particular întreţin adesea între ei relaţii foarte strânse. E greu de spus care dintre cele două categorii a învins în această dispută; în timp ce oamenii la modă au pus mâna, spre folosinţa lor, pe mai multe locuri, cum ar fi curţile, reuniunile, operele, balurile etc., ceilalţi, ce nu sunt la modă, în afara unei singure proprietăţi regale, numită Grădina Zoologică a Majestăţii-Sale, au avut dintotdeauna în proprietatea lor chermesele, bâlciurile, chefurile etc. Două locuri au căzut de acord să şi le împartă între ei, anume biserica şi teatrul, unde se separă unii de alţii într-un mod demn de luat în seamă: căci la biserică oamenii la modă se înalţă deasupra capetelor acelora ce nu-s la modă, iar la teatru se coboară tot atât de mult sub picioarele lor. Nimeni n-a fost în stare să-mi explice această deosebire: e suficient să spunem că, departe de a se socoti fraţi după învăţătura creştinească, cele două categorii abia dacă par să se considere ca aparţinând aceleaşi specii. De unde expresiile „persoane ciudate, oameni care nici nu ştii cine sunt, creaturi, nenorociţi, bestii, brute” şi încă multe altele pe care doamna Slipslop, auzindu-le de atâtea ori la stăpână-sa, socotea că avea şi ea, la rândul ei, dreptul să le folosească; şi poate că nici nu greşea, pentru că cele două pături, în special acolo unde se învecinează – adică la coada celei sus-puse şi la capul celei de jos – îşi schimbă adesea rolurile după loc şi timp; astfel, cei ce sunt la modă într-un loc îşi pierd de multe ori această însuşire într-altul. Iar în ce priveşte timpul, n-ar fi poate neplăcut să ne închipuim relaţiile dintre ei sub forma unei scări; de pildă: în zorii zilei soseşte poştalionul – sau alt copil de casă fără de care nu se poate închipui nici familie mare, nici vapor mare – şi se apucă să perie hainele şi să-i văcsuiască ghetele lui John, valetul; acesta, după ce s-a îmbrăcat, îndeplineşte aceleaşi treburi pentru domnul Mâna-a-doua, omul de

încredere al seniorului; omul de încredere, ceva mai târziu, îl îmbracă la rândul său pe senior; seniorul, de cum s-a gătit, ia parte la scularea lordului; acesta, îndată ce s-a încheiat ceremonia, asistă el însuşi la scularea favoritului, iar favoritul după ce a luat sfârşit ora de primire a omagiilor, îşi face şi el apariţia la scularea suveranului pentru a-i prezenta omagiile. Şi pe toată această scară a dependenţelor, nu cred să existe o singură treaptă mai îndepărtată de următoarea decât prima de a doua; astfel că, pentru un filozof, singura întrebare ce s-ar pune ar fi: când alegi să fii om mare, la şase dimineaţa sau la două după-amiaza? Şi totuşi abia dacă se află doi, printre toţi aceştia, care să nu considere orice urmă de familiaritate faţă de cei mai prejos de ei drept un mare hatâr, ba chiar, dacă ar mai trebui să mai facă un pas, drept o înjosire.

Şi acum, cititorule, sper că-mi vei ierta această lungă digresiune ce mi s-a părut necesară ca să apăr frumoasa reputaţie a doamnei Slipslop de ceea ce oamenii de rând, care nu i-au văzut niciodată pe cei sus-puşi, ar putea considera o absurditate; dar noi îi ştim cum sunt şi trebuie să fi avut zilnic ocazia de a vedea cum persoane foarte sus-puse aici ne cunosc şi colo nu, şi asta chiar azi, nu mâine, lucru greu de explicat într-altfel decât m-am străduit s-o fac eu adineauri; iar dacă e adevărat că zeii i-au creat pe oameni, după cum spun unii, numai ca să râdă de ei, atunci nimic din comportarea noastră nu răspunde mai bine chiar scopului creaţiunii.

Dar să ne întoarcem la povestirea noastră: Adams, care era chiar mai nepriceput în aceste lucruri decât pisica de pe masă, închipuindu-şi memoria doamnei Slipslop mult mai slabă decât era în realitate, o urmă în camera învecinată exclamând:

– Doamnă Slipslop, tânăra aceasta e una dintre vechile dumneavoastră cunoştinţe, şi nu-i aşa că s-a făcut femeie frumoasă de când a plecat de la lady Booby?

– Cred că-mi mai „reflectez” ceva despre ea, răspunse Slipslop, foarte înţepată, dar n-am cum să-mi amintesc de toate rândăşoaicele din casa noastă.

Apoi continuă să-i satisfacă lui Adams curiozitatea spunându-i că, atunci când ajunsese la han, dăduse de o cabrioletă care o aştepta, căci era silită să se grăbească tare, lady Booby urmând să sosească şi dânsa foarte curând în regiune; pe Joseph îl luase cu ea din „contrapasiune” pentru că şchiopăta, iar extrema „virulenţă” a furtunii îi obligase să oprească în casa unde l-au găsit. Îi mai aduse apoi la cunoştinţă lui Adams că şi-a uitat calul, şi se miră întrucâtva că-l întâlnea atât de departe de drumul său şi, după cum se exprimă ea, în tovărăşia acelei fetişcane care tare se temea că nu era mai sfântă decât multe altele de teapa ei.

Doar ce a auzit Adams pomenindu-se despre cal, că pe dată i-a şi ieşit din cap, izgonit fiind de acest atac la reputaţia bietei Fanny. Protestă deci, afirmând că, după el, nu există domnişoară mai cinstită decât ea în univers.

– Din toată inima aş dori, strigă el (pocnindu-şi degetele), da, da, aş dori ca cele ce-i sunt superioare în rang să fie ca dânsa.

Apoi se apucă să-i relateze în ce împrejurare a întâlnit-o, dar când ajunse la episodul salvării de la siluire, Slipslop îi spuse că-l socotea mai potrivit pentru oaste decât pentru cler, deoarece unei feţe bisericeşti nu i se cădea să tabere asupra semenilor săi, ci mai degrabă ar fi trebuit să se roage ca Dumnezeu s-o întărească pe tânără în primejdie. Adams spuse că nici prin gând nu-i trecea să se ruşineze de ce-a făcut, la care ea-i răspunse că lipsa de ruşine nu prea era „curicuristica” unui cleric. Dialogul s-ar mai fi înflăcărat probabil, dacă Joseph n-ar fi intrat la timp în cameră spre a-i cere doamnei Slipslop îngăduinţa să i-o prezinte pe Fanny; dar camerista refuză cu îndârjire să intre în vorbă cu o asemenea stricată, adăugând că dacă ar fi putut măcar bănui că-l aşteptau târfele mai degrabă s-ar fi aruncat în foc decât să-i permită să se mai urce în aceeaşi cabrioletă cu ea, că domnul Adams jucase un rol foarte demn în toată afacerea asta şi că nu se îndoia să-l vadă în curând episcop. Pastorul îi făcu atunci cea mai frumoasă plecăciune cu putinţă, exclamând:

– Vă mulţumesc doamnă, pentru foarte reverenţiosul titlu ce mă voi strădui să-l merit prin toate mijloacele cinstite.

– Grozav de cinstite mijloace, zău aşa, îi replică Slipslop cu un rânjet, să faci pe codoşul la întâlniri.

La aceste cuvinte, domnul Adams străbătu încăperea din doi, trei paşi, dar tocmai atunci vizitiul veni s-o anunţe pe doamna Slipslop că furtuna trecuse şi luna strălucea din nou pe cer. Trimise atunci după Joseph, care şedea afară cu Fanny a lui, dorind să-l ia cu ea în trăsură, dar tânărul refuză categoric s-o părăsească pe Fanny, ceea ce o înfurie nespus pe buna femeie. Strigă deci că are să-i spună ea doamnei tot ce se petrece ca să descotorosească parohia de asemenea pramatii, apoi se lansă într-un lung discurs plin de fiere şi cuvinte grele, presărat cu o seamă de reflecţii asupra clerului, ce nu se cuvine să le repetăm; în cele din urmă, văzând că hotărârea lui Joseph era de neclintit, se urcă în cabrioletă, după ce-i aruncă bietei Fanny o privire destul de asemănătoare cu cea dăruită de Cleopatra Octaviei[98] în piesă. La drept vorbind, fusese cât se poate de dezamăgită din pricina prezenţei frumoasei Fanny; căci de cum îl văzuse pe Joseph la han, începuse să spere în ceva ce nu s-ar fi putut la fel de bine săvârşi într-o cârciumă ca şi într-un palat. E foarte probabil, deci, ca în seara aceea domnul Adams să n-o fi salvat doar pe Fanny de pericolul unei siluri.

După ce cabrioleta a dus-o de acolo pe Slipslop înfuriată, Adams, Joseph şi cu Fanny se aşezară lângă foc, unde începură să pălăvrăgească despre o grămadă de lucruri nevinovate şi destul de plăcute; dar, ca să nu-l plictisim pe cititor, ne vom grăbi spre dimineaţă, arătând doar că niciunul dintre ei nu s-a culcat în noaptea aceea. Adams, după ce a fumat trei pipe, a început să moţăie confortabil într-un fotoliu, lăsându-i timp de câteva ore pe cei doi îndrăgostiţi – ai căror ochi erau prea ocupaţi ca să mai dorească să se închidă – singuri cu fericirea lor; acei dintre cititori care n-au fost îndrăgostiţi nici nu şi-o pot măcar închipui, chiar de-am poseda tot atâtea limbi ca şi Homer pentru a o descrie, dar toţi adevăraţii îndrăgostiţi şi-o vor imagina lesne fără să mai aibă nevoie de ajutorul nostru.

Ajunge deci să spunem că Fanny, înduplecată de o mie de rugăminţi, îşi dărui în cele din urmă tot sufletul lui Joseph, şi, pe punctul de a leşina în

braţele lui într-un suspin mult mai blând şi totodată mai dulce decât oricare briză arabă, îi şopti cu buzele lipite de-ale lui:

– Oh, Joseph, m-ai câştigat, sunt a ta pentru totdeauna.

După ce i-a mulţumit în genunchi şi a îmbrăţişat-o cu o înflăcărare de care aproape că începuse şi ea să dea dovadă, Joseph sări în picioare, nebun de fericire, şi, trezindu-l pe pastor, îl rugă cu toată seriozitatea să le unească mâinile chiar în clipa aceea. Adams îl dojeni pentru această cerere, spunându-i că în niciun caz n-ar admite ceva potrivnic formelor bisericii, că n-avea dispensă şi că nici nu-l va sfătui cum s-o obţină, că biserica prescrisese un anumit ritual – strigările în vederea căsătoriei – ce trebuia respectat de către toţi bunii creştini, încălcarea lui ducând de fapt la numeroasele mizerii conjugale care copleşesc lumea mare, şi încheie:

– Toţi cei uniţi într-alt fel decât după cuvântul Domnului nu sunt uniţi întru Domnul, iar căsătoria lor nu e legitimă.

Fanny se ralie părerii pastorului şi-i spuse lui Joseph, îmbujorată, că nici n-ar fi consimţit la un asemenea lucru, de altfel se şi mira că i-l propunea. Adams o sprijini şi-i lăudă hotărârea, astfel că Joseph se văzu silit să aştepte cu răbdare până după a treia strigare publică, formalitate pe care Fanny se învoia s-o înceapă, în prezenţa lui Adams, de îndată ce vor sosi acasă.

Soarele răsărise de câteva ore când Joseph, constatând, spre uluirea lui, că piciorul îi este vindecat, îi îndemnă să plece mai departe; dar când să pornească, un nou incident îi mai întârzie puţin; şi anume, nota de plată, ce se ridica la şapte şilingi, sumă destul de mică dacă ţinem seama de uriaşa cantitate de bere îngurgitată de domnul Adams. De fapt, n-aveau motiv să obiecteze că nota ar fi prea încărcată, ci doar în ce priveşte posibilitatea lor de a o onora, căci tâlharul care luase punga bietei Fanny uitase din păcate să i-o înapoieze. Socoteala era deci următoarea:

	Lire	Şilingi	Parale
Domnul Adams şi însoţitorii, debitori	0	7	0
În buzunarul domnului Adams ……	0	0	6½

”	”	domnului Joseph ……..	0	0	0
”	”	doamnei Fanny.....	0	0	0
		Rest …….....	0	6	5½

Rămaseră tăcuţi câteva minute, uitându-se unul la altul; apoi Adams ieşi repede în vârful picioarelor şi o întrebă pe hangiţă dacă nu există vreun cleric în parohie. Primind un răspuns afirmativ el mai întrebă:

– E bogat?

La care ea îi dădu din nou un răspuns afirmativ.

Pocnindu-şi degetele, Adams se întoarse plin de bucurie către tovarăşi săi de drum, exclamând:

– *Evrika! Evrika*![99] dar cum ei nu înţeleseră cuvintele lui, le spuse curat pe englezeşte să nu mai fie îngrijoraţi, deoarece are un frate în parohie şi va plăti pentru ei; se va duce deci numai până la el acasă după bani şi se va întoarce imediat.

98 Personaje din tragedia *Antonius şi Cleopatra* de Shakespeare.
99 *Am găsit*! (grec.).

Capitolul XIV

Întrevederea dintre pastorul Adams şi pastorul Trulliber

Când pastorul Adams sosi la casa pastorului Trulliber, îl găsi pe acesta dezbrăcat în jiletcă, încins cu un şorţ, cu o căldare în mână, întorcându-se tocmai de la cocina de porci; duminicile, domnul Trulliber făcea pe pastorul, iar în celelalte şase zile mai potrivit era să fie numit fermier. Avea un petec de pământ în proprietatea lui, dar mai arendase pe lângă el şi un teren destul de întins. Nevastă-sa mulgea vacile, se îndeletnicea cu prepararea laptelui şi se ducea la piaţă să vândă unt şi ouă. În sarcina bărbatului cădeau porcii; îi îngrijea cu multă luare-aminte acasă, şi-i însoţea apoi la târg, expunându-se la tot soiul de glume, căci, dat fiind că băuse ceva bere la viaţa lui, nu era cu mult mai prejos, ca dimensiuni, de animalele ce le vindea. Era într-adevăr unul dintre cei mai rotofei oameni din lume, şi ar fi putut să joace rolul lui *sir* John Falstaff fără niciun fel de pernă. Mai adăugaţi la aceasta faptul că rotunjimea pântecului îi era mult mărită de statura scundă, umbra lui fiind aproape tot atât de înaltă, când se afla culcat pe spate, ca şi atunci când stătea în picioare. Vocea îi era puternică şi răguşită, iar vorbirea cu totul necioplită. Pentru a completa imaginea, avea mersul la fel de ţanţoş ca şi o gâscă, doar că făcea paşii ceva mai rar.

Aflând că cineva dorea să-i vorbească, domnul Trulliber îşi scoase imediat şorţul şi se îmbrăcă într-o veche haină de noapte, reprezentând ţinuta lui de primire. Când nevastă-sa îi anunţase sosirea domnului Adams, făcuse o mică greşeală spunându-i că venise un om, probabil ca să cumpere vreun porc. La această supoziţie, domnul Trulliber se dădu peste cap să-şi

primească oaspetele cât mai repede. Neîndoindu-se câtuşi de puţin că motivul vizitei sale ar fi cel presupus de nevastă-sa, îi spuse lui Adams de cum îl văzu că sosise tocmai la timpul nimerit, deoarece chiar în după-amiaza aceea urma să mai vină un negustor; adăugă apoi că toţi sunt frumoşi şi graşi şi cântăresc peste patru sute bucata. Adams răspunse că probabil nu-l cunoaşte.

– Ba da, cum să nu, exclamă Trulliber, te-am văzut adesea la târg; doar am mai făcut noi afaceri împreună, pe cuvântul meu! Da, da, strigă el, îmi amintesc perfect figura dumitale, dar nu mai spun un cuvânt până nu-i vezi; trebuie să ştii că nu ţi-am mai vândut niciodată o şuviţă de slănină ca cea pe care o am acum în cocină.

Înşfăcându-l apoi pe Adams de braţ, îl trase spre cocină, care nu se afla de fapt decât la doi paşi de fereastra salonului. Nici n-ajunseră bine acolo, că exclamă:

– Intră ca să-i pipăi, haide, prietene! Pipăie-i bine, cât vrei, fie că-i cumperi, fie că nu.

Şi după ce deschise portiţa îl împinse pe Adams în cocina de porci, stăruind să-i pipăie înainte de a începe orice târg.

Adams, a cărui bunăvoinţă firească o depăşea pe cea căpătată prin deprindere, trebui să se supună înainte de a-i fi fost îngăduit să lămurească scopul vizitei; dar, când îl apucă pe unul dintre porci de codiţă, nesupusul animal făcu un salt atât de neaşteptat că-l aruncă pe bietul Adams cât era de lung în mocirlă. Trulliber, în loc de a-l ajuta să se ridice, izbucni în râs şi, intrând şi el în cocină, îi spuse cu oarecare dispreţ:

– Ce faci, omule, nu ştii cum se pipăie un porc? şi se pregăti să pună el mâna pe unul, dar Adams, care socotea că mersese prea departe cu bunăvoinţa, de îndată ce se ridică în picioare fugi din raza animalului exclamând:

– *Nihil habeo cum porcis*[100]; sunt cleric, domnule, şi, n-am venit să cumperi porci.

Trulliber răspunse că regretă confuzia datorată doar neveste-si, o proastă ce dă tot mereu în gropi. Îl rugă apoi să intre ca să se cureţe, că el

doar închide cocina şi-l urmează. Adams ceru să-şi pună la uscat, lângă foc, surtucul, peruca şi pălăria, ceea ce Trulliber îngădui. Doamna Trulliber dădu să-i aducă un lighean cu apă ca să se spele pe faţă, dar soţul îi porunci să stea liniştită, fiindcă proastă cum e, ar putea să mai calce iar în străchini, şi-l îndrumă pe Adams spre cişmea. În timp ce Adams se spăla, Trulliber, căruia înfăţişarea oaspetelui său nu-i inspira prea mult respect, închise uşa salonului; îl conduse apoi în bucătărie, spunându-i că un păhărel nu-i va putea face niciun rău, şi-i şopti neveste-si să aducă nişte bere din cea mai proastă. După o scurtă tăcere, Adams începu:

– Îmi închipui, domnule, că ţi-ai dat seama că sunt cleric.

– He, he, strigă Trulliber rânjind, observ că ai pe dumneata o bucată de sutană, n-aş îndrăzni să zic că-i chiar una întreagă.

Adams îi răspunse că într-adevăr sutana nu era dintre cele mai bune, pentru că avusese ghinionul s-o sfâşie cu vreo zece ani în urmă, trecând peste un pârleaz. Doamna Trulliber se întoarse cu băutura şi-i spuse soţului ei că domnul era probabil un călător şi că poate ar pune bucuros ceva în gură. Trulliber o pofti să-şi ţină limba neobrăzată şi o întrebă apoi dacă mai văzuse mulţi pastori călătorind fără cal, deoarece se părea că domnul n-ar avea, din moment ce nu era încălţat cu cizme.

– Ba da, domnule, ba da, spuse Adams; am un cal, dar l-am lăsat în urma mea.

– Mă bucur de ce aflu, răspunse Trulliber, căci te asigur că nu-mi place să-i văd pe clerici mergând pe jos; nu e cuviincios, şi-apoi nici nu se potriveşte cu demnitatea hainei preoţeşti.

Şi Trulliber se lansă apoi într-o lungă oraţiune asupra demnităţii hainei (sau mai degrabă a sutanei), ce nu merită să fie redată, în timp ce nevastă-sa puse masa şi aşeză pe ea o strachină cu fiertură de ovăz pentru micul dejun. Apoi gazda îi spuse lui Adams:

– Habar n-am, cum ai ajuns până la mine; dar de vreme ce eşti aici, dacă găseşti cu cale să iei o îmbucătură, pofteşte.

Adams primi invitaţia, iar cei doi pastori se aşezară la masă, doamna Trulliber rămânând în picioare în spatele soţului, după cum îi era, se pare,

obiceiul. Trulliber înghiţea cu poftă, dar nu punea ceva în gură fără să-i găsească tot felul de cusururi neveste-si la gătit. Biata femeie îndura totul cu răbdare. De fapt, era o admiratoare atât de oarbă a măreţiei şi importanţei soţului ei, la care el făcea dese aluzii, încât îl credea aproape un om perfect. La drept vorbind, pastorul o îmblânzise pe mai multe căi, iar pioasa femeie fusese atât de bine lămurită de predicile soţului ei, încât hotărâse să primească şi cele rele şi cele bune de pe lume fără a crâcni. E adevărat că fusese cam gâlcevitoare la început, dar el îi biruise de mult această pornire, parte prin dragostea ei pentru ceva, parte prin teama ei de altceva, parte prin credinţă, parte prin respectul ce şi-l purta el însuşi, parte prin cel ce i-l acorda parohia. Pe scurt, ea i se închinase complet şi-şi adora soţul, precum Sarah pe Abraham, numindu-l (nu Doamne, dar) stăpâne. În timp ce şedeau la masă, bărbatul îi dădu o nouă pildă de măreţie; cum ea tocmai îi întindea o cană cu bere lui Adams, i-o smulse din mână şi, strigând: „Mi-s însetat!” o dădu pe gât.

Adams protestă; o lăsă pe femeie să hotărască cine avea dreptate, iar ea, deşi în sine-i era de partea lui Adams, nu îndrăzni să se ridice împotriva bărbatului ei; acesta dădu următoarea explicaţie:

– Nu, domnule, nu; n-aş fi fost chiar atât de bădăran ca să ţi-o iau din mână dacă ai fi spus primul că eşti însetat, dar ţin să ştii că sunt un om mai ceva decât îţi închipui, şi nu rabd nici pe cel mai mare domn din regat să bea înaintea mea în propria-mi casă, când strig că mi-s însetat.

De îndată ce micul dejun luă sfârşit, Adams începu după cum urmează:

– Cred, domnule, că a sosit momentul să te informez asupra scopului vizitei mele. Sunt călător, şi trec pe-aici în drum spre eparhia mea, însoţit de doi tineri, un flăcău şi o domnişoară, enoriaşii mei; ne-am oprit într-un han din comuna aceasta, şi am fost îndrumat spre dumneata, care eşti vicar.

– Deşi nu-s decât vicar, făcu Trulliber, cred că o duc tot atât de bine ca şi pastorul, dacă nu chiar ca parohul din parohia vecină; sunt sigur că i-aş putea cumpăra pe amândoi.

– Domnule, exclamă Adams, mă bucur de ce aud. Iată acum pentru ce treabă am venit; în urma unui şir de accidente, am fost despuiaţi de banii

noştri şi ne aflăm în situaţia de a nu ne putea achita nota de plată, care se ridică la şapte şilingi. Te-aş ruga deci să mă ajuţi împrumutându-mi aceşti şapte şilingi, dimpreună cu alţi şapte, ce ţi-i voi înapoia probabil; iar dacă s-ar întâmpla să nu pot, sunt încredinţat că vei îmbrăţişa bucuros un prilej de-a pune deoparte o comoară într-un loc mai bun decât orice ţi-ar oferi lumea aceasta.

Închipuiţi-vă că un străin, intrând în cabinetul unui avocat, care-l ia drept client şi-şi pregăteşte palma pentru onorariu, i-ar întinde o citaţie împotriva lui. Închipuiţi-vă că un spiţer, la portiera unei trăsuri unde se află vreun mare doctor cu renume, în loc de vreo reţetă pentru un pacient ar primi o poţiune pentru el însuşi. Închipuiţi-vă că un ministru, în locul unei sume rotunjoare, l-ar trata pe lordul X, sau pe sir Y, sau pe seniorul Z cu o zdravănă coadă de mătură în spinare. Închipuiţi-vă că un asociat civil sau un căpitan comandant, în loc de a linguşi urechile şefului său cu cuvinte ca virtute, onoare, frumuseţe, talent, admiraţie, le-ar tuna pe cele de viciu, infamie, urâţenie, prostie şi dispreţ. Închipuiţi-vă că un bărbat la modă şi-ar plăti nota de cum i-ar trimite-o negustorul; închipuiţi-vă că, în acest caz, negustorul ar reduce ceea de adăugase la ea presupunând că va avea de aşteptat. Pe scurt… închipuiţi-vă ce vreţi, că tot nu veţi putea şi nu veţi izbuti să vă imaginaţi ceva egal cu uluirea ce l-a cuprins pe Trulliber de îndată ce Adams şi-a încheiat discursul. Un timp şi-a rostogolit ochii în tăcere uitându-se când la Adams, când la nevastă-sa, când coborându-şi-i în pământ, când ridicându-i în sus, spre cer. În cele din urmă izbucni:

– Domnule, cred că ştiu unde să-mi pun deoparte mica mea comoară la fel de bine ca oricine. Chiar dacă nu-s atât de avut ca unii, am ce-mi trebuie, slavă Domnului; asta-i o binecuvântare mai mare decât bogăţia, iar cel căruia i-a fost hărăzită nici n-are nevoie să mai dorească altceva. Să te mulţumeşti cu puţinul înseamnă mai mult decât să stăpâneşti lumea, căci poţi stăpâni şi lumea fără să fii mulţumit. Auzi, să-mi pun deoparte o comoară! Ce importanţă are unde se află comoara omului, dacă inima lui e în Scriptură? Asta-i comoara oricărui creştin.

Auzind aceste vorbe, lacrimi şiroiră din ochii lui Adams; apucându-l pe Trulliber de mână, exclamă plin de încântare:

– Frate, cerul să binecuvânteze întâmplarea prin care am ajuns să te cunosc! Multe mile aş fi mers ca să stau de vorbă cu dumneata şi, crede-mă, în curând te voi vizita din nou; dar îmi închipui că, la ora asta, prietenii mei trebuie să fie îngrijoraţi că întârzii; aşa că dă-mi banii cât mai repede.

Trulliber îşi luă un aer sever şi strigă:

– Ai cumva de gând să mă jefuieşti?

La aceste cuvinte, nevastă-sa izbucni în lacrimi, căzu în genunchi şi începu să urle:

– Dragă domnule! Pentru numele lui Dumnezeu, nu-l jefui pe stăpânul meu, nu suntem decât nişte oameni săraci.

– Scoală-te proastă ce eşti, şi du-te la treburile tale, spuse Trulliber; crezi că omul ăsta îşi pune viaţa în primejdie? E un cerşetor, nu un tâlhar.

– Chiar aşa, răspunse Adams.

– Îmi pare rău că nu-i aici perceptorul, strigă Trulliber, l-aş pune să te aresteze pentru vagabondaj, ca pe un neruşinat ce eşti. Paisprezece şilingi, nu zău! Află că n-ai să vezi nicio para chioară de la mine. Cred că nu eşti mai cleric decât muierea asta (arătând spre nevastă-sa); dar dacă eşti, ai merita să fii dezbrăcat de haina dumitale pentru că hoinăreşti aşa prin ţară.

– Te iert de bănuială, spuse Adams, dar să zicem că nu aş fi cleric, sunt totuşi fratele dumitale; iar dumneata ca un bun creştin ce eşti, şi cu atât mai mult un cleric, ai datoria să-mi uşurezi nenorocirea.

– Nu cumva îmi ţii predici? răspunse Trulliber; nu cumva pretinzi să mă înveţi care mi-e datoria?

– Văleu, Doamne, frumoasă poveste, strigă doamna Trulliber; auzi, să-i ţină predici stăpânului meu!

– Tăcere, femeie! strigă Trulliber. Aş vrea să ştii, prietene (continuă el adresându-se lui Adams), că nu unul ca dumneata o să mă înveţe pe mine care mi-e datoria. Ştiu prea bine ce înseamnă milostenia, ca să nu dau de pomană la vagabonzi.

– Şi-apoi, chiar de-am vrea n-am putea, şi-aşa ne sileşte caseta săracilor să dăm atâta de pomană, strigă femeia.

– Aoleo, proastă mai eşti! Caseta săracilor! Termină cu tâmpeniile, răspunse Trulliber; se întoarse apoi spre Adams spunându-i că n-are să-i dea nimic.

– Îmi pare rău că ştii ce înseamnă milostenia, răspunse Adams, din moment ce n-o practici mai bine; trebuie să-ţi spun că dacă te bizui doar pe ştiinţa dumitale ca să te justifici în faţa lui Dumnezeu, ai să vezi că te înşeli; poţi să spui mult şi bine că ai credinţă, dacă nu faci şi fapte bune tot degeaba.

– Amice, strigă Trulliber, îndrăzneşti să vorbeşti împotriva credinţei în casa mea? Ieşi afară de-aici; nu vreau să mai stau sub acelaşi acoperiş cu un nenorocit care huleşte cu atâta neruşinare împotriva credinţei şi a Scripturii.

– Nu pomeni de Scriptură, spuse Adams.

– Cum? Să nu pomenesc de Scriptură? Nu cumva nu crezi în Scriptură? strigă Trulliber.

– Nu eu, ci dumneata, răspunse Adams, judecând după felul cum îi practici învăţămintele; poruncile ei sunt atât de lămurite, răsplăţile şi pedepsele atât de neţărmurite, însă e cu neputinţă ca cineva să creadă cu adevărat în ea fără să le urmeze. Şi nu există nici poruncă mai limpede exprimată, nici datorie mai des pomenită în Scriptură decât milostenia. De aceea nu şovăi să susţin sus şi tare că cel lipsit de milostenie nu este creştin!

– Nu te sfătuiesc să spui că n-aş fi creştin, răspunse Trulliber, căci n-am să ţi-o înghit; cred că sunt la fel de voinic ca şi dumneata (şi, într-adevăr deşi devenise prea rotofei ca să mai facă exerciţii atletice, fusese în tinereţe unul dintre cei mai buni boxeri şi bătăuşi din comitat).

Nevastă-sa văzând că-şi încleşta pumnul, se aşeză în faţa lui şi-l imploră să nu se încaiere, ci să se poarte ca un adevărat creştin ce-şi face dreptate singur. Cum nimic nu-l putea provoca pe Adams să înceapă primul bătaia, dacă nu se năpustea cineva cu dinadinsul asupra lui sau a prietenului său, se mulţumi să zâmbească văzând privirea şi gesturile mânioase ale lui

Trulliber şi, spunând că-i părea nespus de rău că asemenea oameni făceau parte din ordinele bisericeşti, plecă fără multe ceremonii.

100 *N-am nimic de-a face cu porcii* (lat.).

Capitolul XV

Altă aventură, consecinţă a unei dovezi de uituceală dată de pastorul Adams

Întorcându-se la han, pastorul îi găsi pe Joseph şi Fanny stând împreună. Cei doi tineri erau atât de departe de-a socoti că absenţa lui fusese lungă, cum se temuse, că nici măcar o clipă nu-i simţiseră lipsa, sau nu se gândiseră la el. Într-adevăr, amândoi m-au asigurat adesea că au petrecut acele ore în cea mai plăcută conversaţie, dar cum nu i-am putut convinge pe niciunul să mi-o redea, n-o pot comunica la rândul meu cititorului.

Adams le aduse la cunoştinţă îndrăgostiţilor că demersul său a dat greş. Tinerii se arătară foarte tulburaţi de această veste, neştiind ce să mai născocească spre a putea pleca; în cele din urmă Joseph fu de părere s-o cheme pe hangiţă şi s-o roage să le facă credit, dar Fanny ripostă că n-avea mari speranţe, deoarece nu văzuse niciodată femeie cu faţa mai acră decât a ei.

Se înşela însă, spre norocul lor, căci hangiţa, de îndată ce a fost întrebată, primi şi, făcându-le o plecăciune, le ură zâmbind călătorie bună. Totuşi, pentru ca nu cumva să se pună la îndoială isteţimea dovedită de Fanny în a ghici firea omului după înfăţişare, vom încerca să explicăm ce anume a putut s-o determine pe hangiţă să le arate atâta încredere şi bunăvoinţă călătorilor noştri. Când Adams spusese că se duce să-şi viziteze fratele, îi indusese din eroare fără să vrea, pe Joseph şi Fanny, care crezură că era vorba de fratele lui de sânge, nu de cel întru divinitate, şi o informaseră ca atare pe hangiţă, când întrebase de el. Domnul Trulliber, însă, prin pietatea de care făcea caz ca şi prin gravitate, austeritate, rezerva

şi reputaţia bogăţiei sale, se bucura de atâta trecere în parohie că le era tuturor teamă de el. De aceea nu-i de mirare că hangiţa, ştiind prea bine că pastorului din parohie îi stătea oricând în putere s-o împiedice de a mai vinde vreodată o halbă de băutură, nu îndrăznise să-i aducă o insultă presupusului său frate, refuzând să-i facă credit.

Erau tocmai gata de plecare, când Adams îşi aminti că-şi uitase surtucul şi pălăria la domnul Trulliber. Cum îi pierise orice chef de a-şi reînnoi vizita, hangiţa, neavând nicio slugă în casă, se oferi să i le aducă ea însăşi.

A fost o idee nefericită; căci hangiţa se lămuri curând în privinţa lui Adams, pe care Trulliber îl copleşi cu vorbele cele mai de ocară, în special când auzi că avusese îndrăzneala să se mai dea şi drept ruda sa apropiată.

La întoarcere, ea schimbă complet tonul. Spuse că ar trebui să le fie ruşine unora să umble de colo, colo, dându-se drept ceea ce nu sunt. Impozitele erau mari, şi la rândul ei era obligată să plătească pentru tot ce avea, aşa că nici nu putea, nici nu voia să dea cuiva pe datorie, de-ar fi fost chiar tatăl ei. De altfel, n-a avut niciodată mai multă nevoie de bani ca acum, când trebuia să adune o anumită sumă. Se aştepta, deci, să i se plătească nota înainte de plecare.

Adams era cât se poate de încurcat; cum ştia însă că în propria sa parohie ar fi putut lesne să împrumute o asemenea sumă, şi nici n-ar fi refuzat-o unui muritor la ananghie, îşi luă inima în dinţi şi o porni în sus şi-n jos prin comună; în zadar, însă, se întoarse la fel de sărac cum plecase, gemând şi văicărindu-se că, într-o ţară ce se dădea drept creştină, un nenorocit putea să moară de foame în mijlocul semenilor săi îmbelşugaţi.

Cât a fost plecat, hangiţa stătu de pază lângă Joseph şi Fanny şi le vorbi despre bunătatea pastorului Trulliber. Într-adevăr, el nu numai că avea o foarte frumoasă reputaţie printre vecini, dar trecea şi drept un om nespus de milostiv pentru că, deşi nu dădea nici măcar o para de pomană, avea întotdeauna în gură acest cuvânt.

De îndată ce Adams se înapoie pentru a doua oară, furtuna se înteţi şi mai tare; hangiţa le declară, printre altele, că, dacă aveau cumva de gând s-o şteargă fără a-i plăti, îi va urmări prin tribunal.

Platon şi Aristotel, sau poate altcineva, au spus că *acolo unde cea mai desăvârşită şiretenie dă greş, izbuteşte adesea întâmplarea, şi aceasta prin mijloace cu totul neaşteptate,* adevăr pe care şi Virgil îl exprimă pe faţă:

Turne, quod optanti divum promittere nemo
Auderet, volvenda dies, en! attulit ultro[101].

Aş mai cita şi alţi oameni mari dacă aş putea, dar cum memoria nu mi-o permite, voi purcede la ilustrarea acestor cugetări prin următorul exemplu.

Se întâmplă (căci Adams nu era destul de şiret ca să o născocească) să se afle în acea clipă în cârciumă un fost toboşar dintr-un regiment irlandez, care cutreiera ţara ca negustor ambulant. Acest om, după ce ascultase cu luare-aminte spusele hangiţei, îl luă în cele din urmă pe Adams deoparte şi-l întrebă pentru ce sumă erau reţinuţi. Aflând, oftă şi-şi exprimă părerea de rău că era atât de mult, el neavând în buzunar decât şase şilingi şi şase parale, dar cu dragă inimă li i-ar fi împrumutat. Adams sări în sus de bucurie, strigând că era destul, pentru că mai avea şi el şase parale. Astfel, bieţii noştri drumeţi, care nu putuseră stârni mila celor bogaţi şi pioşi, au fost până la urmă scăpaţi din nenorociri de mărinimia unui biet negustor ambulant.

Îl las pe cititor să tragă învăţămintele de cuviinţă din acest incident; mie mi-ajunge să-i spun că, după ce i-au adus mii de mulţumiri negustorului ambulant şi i-au arătat unde să vină ca să i se restituie banii, Adams şi însoţitorii lui au părăsit cu toţii casa, fără ca hangiţa să le facă vreo plecăciune, şi fără ca ei s-o salute; ba Adams îi declară chiar că o să aibă grijă să nu mai calce vreodată pe-acolo, iar ea îl asigură că nici n-avea nevoie de asemenea clienţi.

101 *Turnus, ceea ce niciun zeu n-ar fi îndrăznit să făgăduiască dorinţei tale, Iată că scurgerea zilelor ţi-a adus.* (Eneida, Cântul IX). Turnus a fost regele rutulilor, învins de Eneas.

Capitolul XVI

O foarte ciudată întâmplare, când domnul Adams dă dovadă mai degrabă de cinstita simplitate a inimii sale, decât de cunoaşterea căilor acestei lumi

Călătorii noştri se îndepărtaseră cu vreo două mile de han – judecând după cât de greu scăpaseră dintre zidurile lui aveau mai multe motive să-l ia drept o temniţă decât avusese vreodată Don Quijote faţă de cele unde a poposit – şi ajunseră în faţa unei cârciumi; o emblemă îmbietoare atârna afară. În uşă stătea, fumându-şi pipa, un domn; Adams îl întrebă de drum şi cum primi un răspuns nespus de politicos şi de binevoitor, însoţit de o expresie foarte surâzătoare, bunul pastor, cu inima în mod firesc înclinată spre dragoste şi afecţiune, începu să-i mai pună şi alte întrebări, interesându-se mai ales de numele parohiei şi de proprietarul unei clădiri mari a cărei faţadă se putea vedea de-acolo. Domnul răspunse cu aceeaşi bunăvoinţă ca şi mai înainte, iar în ce privea casa, îl informă că era a sa. Continuă apoi precum urmează:

– Domnule, presupun după haina dumneavoastră că sunteţi cleric şi, întrucât călătoriţi pe jos, îmi închipui că o cană de bere nu v-ar prinde rău; v-o pot lăuda cu căldură pe a hangiului de-aici, ca pe una dintre cele mai gustoase din toată regiunea. Ce spuneţi, vreţi să vă opriţi puţin şi să fumăm o pipă împreună? În tot regatul n-o să găsiţi un tutun mai bun.

Propunerea nu-i displăcu lui Adams, căci în ziua aceea îşi potolise setea numai cu ce-i oferise pivniţa doamnei Trulliber, anume cu o licoare doar puţin mai gustoasă şi mai aromată decât ceea ce picura din grăunţele pe care mărinimosul soţ le împărţea porcilor. Mulţumindu-i deci din toată inima

domnului pentru amabila sa invitaţie şi rugându-l pe Joseph şi pe Fanny să-l urmeze, intră în cârciumă, unde li se aşeză în faţă o pâine mare cu brânză şi un ulcior plin cu bere ce-şi merita din plin renumele; cei trei drumeţi începură să înfulece cu o poftă mult mai mare decât se poate întâlni în cele mai distinse restaurante din cartierul St. James.[102]

Domnul păru încântat de inimoasa şi vesela comportate a lui Adams, şi mai ales de familiaritatea lui faţă de Joseph şi Fanny, pe care-i numea adesea copiii săi, explicând că acest termen nu înseamnă altceva decât enoriaşi, şi adăugând că aşa îi considera el pe toţi cei încredinţaţi de Dumnezeu grijii lui. Strângându-i mâna, domnul se declară întru totul de acord cu aceste simţăminte.

– Iată principii demne de un pastor creştin, făcu el, şi aş dori din toată inima ca ele să se întâlnească pretutindeni; trebuie să spun însă, cu regret, că pastorul din parohia noastră, în loc să-i socotească pe bieţii enoriaşi ca făcând parte din familia sa, pare mai degrabă să-i considere ca nefiind nici măcar din aceeaşi specie cu el. Rareori vorbeşte cu vreunul dintre ei, în afară de noi cei câţiva mai bogaţi, ba nici măcar nu-şi scoate pălăria în faţa celorlalţi. Adesea îmi vine să şi râd când îl zăresc duminicile păşind ţanţoş ca un curcan prin curtea bisericii, printre şiruri de enoriaşi ce se înclină înaintea lui cu smerenie, şi sunt tot atât de neluaţi în seamă ca şi o ceată de curteni linguşitori de către cel mai trufaş principe din împărăţia creştină. Dar dacă o asemenea trufie este caraghioasă printre mireni, cu atât mai odioasă şi mai detestabilă este ea când o întâlnim printre clerici; şi dacă o asemenea băşică goală şi umflată, ce se împăunează în veşminte princiare, ne stârneşte doar râsul, cu siguranţă ne poate inspira dispreţ când e îmbrăcată şi în haine preoţeşti.

– Nu mă îndoiesc că aveţi dreptate, răspunse Adams, sper însă că asemenea exemple sunt rare. Clericii pe care am onoarea să-i cunosc se poartă cu totul altfel, şi veţi admite, domnule, că tendinţa de a dispreţui ordinele religioase, manifestată de mulţi mireni, poate fi una dintre cauze că preoţii evită să fie prea smeriţi.

– E desigur adevărat, răspunse celălalt; găsesc, domnule, că sunteţi un om cu mult bun-simţ, şi sunt fericit că am avut prilejul să vă cunosc; dar poate că nici dumneavoastră nu veţi regreta întâlnirea noastră întâmplătoare. Pentru moment vă pot spune doar că titularul acestei eparhii este bătrân şi infirm, şi că eu dispun de ea. Daţi-mi deci mâna, doctore, şi bizuiţi-vă pe ea după moartea lui.

Adams îi spuse că n-a fost niciodată în viaţa lui mai stingherit de faptul că nu-şi poate arăta recunoştinţa faţă de o mărinimie atât de nobilă şi atât de nemeritată.

– Aş, domnule, asta-i doar un fleac şi nici nu ştiu dacă face să-l acceptaţi: ceva mai mult de trei sute pe an. Aş fi dorit să fi fost de două ori pe-atât de hatârul dumneavoastră.

Adams se înclină până la pământ şi vărsă lacrimi de emoţie, când celălalt îl întrebă dacă era căsătorit şi dacă mai avea copii în afară de cei doi spirituali, pomeniţi mai înainte.

– Domnule, răspunse pastorul, am o soţie şi şase copii, servitorii dumneavoastră.

– Păcat, spuse domnul, căci altfel v-aş fi luat în casa mea ca duhovnic; n-are a face, însă, mai am una în comună (deoarece casa parohială nu-i destul de bună) şi am să pun s-o mobileze pentru dumneavoastră. Dar, mă rog, soţia se pricepe la lăptărie?

– N-aş putea spune că da.

– Îmi pare rău, căci v-aş fi dat o jumătate de duzină de vaci şi nişte terenuri foarte bune de păscut.

– Domnule, spuse Adams în culmea încântării, sunteţi mult prea darnic, într-adevăr, mult prea darnic.

– Nicidecum, strigă domnul; trebuie să ştiţi că nu pun preţ pe avere decât atât cât îmi dă prilej să fac binele, şi n-am cunoscut pe nimeni până acum care să mă îmbie să-l servesc aşa ca dumneavoastră.

La aceste cuvinte îi strânse mâna din toată inima, spunându-i că avea destul loc în casa lui ca să-i găzduiască, pe el şi pe prietenii săi. Adams, uitând că nu mai aveau asupra lor nici măcar o monedă de şase parale, îl

rugă să nu se deranjeze, deoarece puteau să rămână foarte bine în casa unde se aflau. Domnul nici nu voi să audă şi, întrebându-i până unde călătoreau, le spuse că era un drum prea lung de străbătut pe jos şi că-i vor face o favoare acceptând să le împrumute un servitor şi nişte cai; mai adăugă şi că, dacă le-ar plăcea să rămână cu el numai două zile, ar putea să le pună la dispoziţie chiar caleaşca lui cu şase cai. Întorcându-se spre Joseph, Adams spuse:

– Ce noroc pe tine că domnul e atât de bun, căci tare mi-e teamă că n-ai fi fost în stare să rezişti până la capăt cu piciorul tău beteag! Apoi, adresându-i-se persoanei care-i făcuse acele mărinimoase făgăduieli, exclamă cu multe plecăciuni: Binecuvântată fie ora când soarta m-a adus în calea unui om atât de milostiv ca dumneavoastră, şi-i faceţi onoare ţării în care trăiţi. Cu dragă inimă aş fi pornit în pelerinaj până în Ţara Sfântă ca să vă întâlnesc, căci foloasele trase de noi de pe urma bunătăţii dumneavoastră nu-mi procură decât o slabă plăcere faţă de bucuria resimţită pentru dumneavoastră când mă gândesc la comorile ce vi le adunaţi astfel într-o lume fără sfârşit. De-aceea, preageneros domn, vom accepta bunătatea dumneavoastră, anume găzduirea atât de îndatoritor oferită pentru seara aceasta, şi caii pentru mâine dimineaţă.

Îşi căută apoi pălăria, Joseph aşijderea, şi amândoi, împreună cu Fanny, erau gata de plecare când domnul, oprindu-se brusc locului şi părând să chibzuiască ceva în sinea lui preţ de un minut, strigă:

– Nu cred să mai fi avut vreodată ghinion ca acum; uitasem complet că mi-am pierdut menajera şi a încuiat toate odăile; de fapt, n-ar fi mare lucru să sparg broaştele, dar n-aş fi în stare să ofer un pat, pentru că aşternuturile sunt şi ele încuiate. Bine că mi-am adus aminte înainte de-a vă fi deranjat să mergeţi până acolo; de altfel, cred că veţi găsi şi aici o găzduire mai de soi decât vă aşteptaţi. Hangiule, poţi să le dai nişte paturi bune acestor călători, nu-i aşa?

– Da, înălţimea-voastră, strigă hangiul, am nişte paturi în care niciunui lord sau judecător de pace din regat nu i-ar fi ruşine să se culce.

– Cât de rău îmi pare de încurcătura asta! spuse domnul. Altă dată n-am s-o mai las să ia cheile cu ea.

– Vă rog, domnule, nu trebuie să vă simţiţi prost, strigă Adams; o să ne descurcăm foarte bine aici, şi niciodată n-o să fim în stare să vă răsplătim favoarea de a ne fi împrumutat caii.

– Lăsaţi, lăsaţi, spuse domnul, caii o să vă aştepte aici mâine dimineaţă la orice oră doriţi.

Şi apoi, după multe politeţuri prea plicticoase de înşirat, şi nenumărate strângeri de mână, însoţite de călduroase priviri şi zâmbete de-o parte şi de alta, stabilindu-se ora şapte dimineaţa pentru trimiterea cailor, domnul îşi luă rămas bun şi plecă spre casă. Adams şi însoţitorii lui se înapoiară la masă, unde pastorul mai fumă o pipă, apoi se retraseră cu toţii spre culcuşurile lor.

Domnul Adams se trezi foarte devreme şi-l sculă şi pe Joseph din pat ca să stabilească dacă Fanny va călări în spatele lui, sau în spatele servitorului; se iscă însă o ceartă cumplită între ei, pentru că pe de o parte Joseph insistă că era perfect însănătoşit şi în stare, ca oricine altul, să aibă grijă de Fanny, iar pe de alta Adams nu voia în ruptul capului să admită acest lucru, susţinând sus şi tare că nu-i va încredinţa lui fata, deoarece era mai slăbit decât îşi închipuia.

Ciorovăiala mai continuă mult şi bine şi începuse chiar să devină foarte aprinsă, când sosi un servitor din partea bunului lor prieten să-i anunţe că, din nefericire, nu li se puteau împrumuta caii deoarece grăjdarul administrase fără ştirea stăpânului nişte leacuri întregului grajd.

Cei doi adversari amuţiră pe loc la auzul acestei ştiri. În cele din urmă, Adams strigă:

– Există oare pe lumea asta om mai ghinionist decât bietul nostru domn? Pentru el îmi pare mai rău decât pentru mine. Ce spui, Joseph, cum tratează servitorii o persoană atât de cumsecade? Una-i încuie aşternuturile, altul îi doftoriceşte caii şi, după faptul că se afla aici aseară, presupun că intendentul i-a încuiat şi pivniţa. Doamne, Dumnezeule, uite răsplata

bunătăţii pe lumea asta! Da, da, îmi pare mai rău pentru el decât pentru mine.

– Mie nu, replică Joseph; nu că m-ar stingheri foarte mult să merg pe jos, dar nu văd cum o să ieşim din casa asta, dacă Dumnezeu nu ne mai trimite un negustor ambulant să ne răscumpere. Îmi închipui însă că domnul acela ţine atât de mult la dumneavoastră că o să vă împrumute vreo patru, cinci şilingi, cât datorăm aici, dacă nu chiar mai mult.

– Bine spus, copile, admise Adams; am să-i scriu un bileţel, şi am să îndrăznesc să-i cer trei jumătăţi de coroană; nu ne-ar strica să ne rămână vreo doi, trei şilingi în buzunar, căci doar mai avem de mers cale de patruzeci de mile şi se prea poate să se ivească un prilej să-i cheltuim.

Cum se sculase şi Fanny, Joseph se duse să-i facă o vizită şi-l lăsă pe Adams să-şi scrie biletul; acesta, după ce-l sfârşi, îl trimise printr-un băiat, apoi se aşeză lângă uşă, îşi aprinse pipa şi se cufundă în meditaţie.

Deoarece băiatul întârzia mai mult decât ar fi fost nevoie, Joseph, care se întorsese cu Fanny şi stătea lângă pastor, îşi exprimă teama ca nu cumva intendentul domnului să-i fi încuiat şi punga. Adams răspunse că se prea poate, şi că nu s-ar mira, dinspre partea lui, dacă dracul ar vârî în capul unui blestemat de servitor orice necuviinţă faţă de un stăpân de treabă ca el; adăugă însă că suma era foarte mică, şi că un domn atât de nobil putea lesne să facă rost de ea, împrumutând-o de la cineva din sat, chiar dacă n-o avea în buzunar.

– E adevărat, urmă el, că dacă era vorba de patru sau cinci guinee, sau de o sumă mai mare, ar fi fost cu totul altceva.

Stăteau la masă în faţa unor felii de pâine şi a unei ulcele cu bere, când se înapoie băiatul şi-i înştiinţă că domnul nu era acasă.

– Foarte bine, strigă Adams, dar de ce, copile, nu l-ai aşteptat să se întoarcă? Du-te iar, băiete dragă, şi stai acolo până se înapoiază; nu cred să se fi dus departe, de vreme ce toţi caii îi sunt bolnavi, şi nici n-avea de gând să plece pentru că ne invitase să petrecem vreo două zile la el. Aşa că du-te, băiete, şi aşteaptă-l până se înapoiază.

Mesagerul se duse, dar reveni în fuga mare cu ştirea că domnul plecase într-o călătorie lungă şi nu avea să se întoarcă până la sfârşitul lunii. La auzul acestora, Adams rămase uluit.

– Trebuie să se fi întâmplat vreun accident neprevăzut, spuse el, ca boala sau moartea unei rubedenii, ori cine ştie ce altă asemenea nenorocire neaşteptată; apoi, întorcându-se spre Joseph, strigă: De ce nu mi-ai dat ideea să-i cer banii de-aseară?

Zâmbind, Joseph îşi exprimă teama că domnul ar fi găsit vreo scuză să nu-i împrumute nimic.

– Eu personal, continuă el, nu prea pot spune că am fost încântat că v-a arătat atâta bunătate chiar de la prima vedere; la Londra am mai auzit şi pe alţii îmbrăcaţi în livrea ca mine povestind lucruri asemănătoare despre stăpânii lor. De cum a venit băiatul cu ştirea că nu-i acasă, am ghicit ce avea să urmeze; căci atunci când un om din lumea bună nu doreşte să-şi ţină o făgăduială, se obişnuieşte ca persoanei căreia i-a făcut promisiunea servitorii să-i spună întotdeauna că stăpânul nu-i acasă. La Londra asta se numeşte a închide uşa cuiva, şi chiar eu am închis-o pe a lui sir Thomas Booby de peste o sută de ori; apoi, după ce omul făcea anticameră vreo lună sau uneori chiar mai mult, i se comunica în cele din urmă că domnul a plecat din oraş şi nu mai poate face nimic pentru el.

– Doamne, Dumnezeule! exclamă Adams, câtă nelegiuire există în lumea creştină! Aproape că seamănă cu ce-am citit despre păgâni. Dar sigur, Joseph, că bănuielile tale în legătură cu acest domn sunt nedrepte, căci ar trebuie să fie tare prost cel care face jocul diavolului chiar degeaba! Şi poţi să-mi spui, mă rog, ce interes a avut să ne înşele până într-atâta?

– Nu se cade ca eu să-i explic unei persoane atât de învăţate ca dumneavoastră de ce unii oameni se poartă într-un fel şi nu într-altul, răspunse Joseph.

– Ai dreptate, făcu Adams, cunoaşterea oamenilor se învaţă doar din cărţi, din Platon şi Seneca, de pildă; iar aceştia sunt nişte autori pe care tu băiete, nu cred să-i fi citit vreodată.

– E-adevărat, domnule, răspunse Joseph; tot ce ştiu e că printre cei îmbrăcaţi în livrea ca mine circulă o zicală, anume că stăpânii care promit cel mai mult îşi ţin cel mai puţin făgăduiala; şi adesea i-am auzit spunând că cea mai mare dărnicie au întâlnit-o în casele unde nu li s-a făgăduit nimic. Dar, domnule, în loc să mai vorbim despre asta, mai înţelept ar fi să născocim un mijloc de-a pleca de-aici; căci mărinimosul domn, în loc să ne facă vreun bine, ne-a mai lăsat şi întreaga socoteală în spinare.

Adams dădu să răspundă, când intră în sală hangiul şi le spuse batjocoritor:

– Ce se-aude, domnilor, încă nu v-a trimis seniorul caii? Doamne, iartă-mă, cât de lesne le e unora să făgăduiască.

– Ce vorbeşti! exclamă Adams, îl ştii să mai fi făcut şi altă dată aşa ceva?

– Oho, pe Maica Precistă, şi încă cum, răspunse hangiul; înţelegeţi, domnule, nu e treaba mea să m-apuc să-i spun ceva unui domn în faţă, dar pentru că nu e acum aici, pot să vă asigur că nu-şi găseşte pereche în cele trei târguri mai apropiate. Mărturisesc că abia mi-am putut ţine râsul când l-am auzit că vrea să vă dea eparhia. Grozavă glumă! Puţin mai lipsea să vă ofere şi casa mea, căci niciuna, nici cealaltă nu-s la dispoziţia lui.

La aceste cuvinte, Adams, făcându-şi cruce, declară că n-a citit nicăieri despre un asemenea monstru.

– Ceea ce mă necăjeşte însă cel mai mult, continuă el, e că ne-a împins să ne îndatorăm la dumneata fără a putea să-ţi plătim, căci n-avem nicio leţcaie la noi; şi, mai rău încă, locuim atât de departe încât, chiar dacă ne-ai face credit, mi-e teamă că ţi-ai pierde banii din cauză că nu am găsi o posibilitate să ţi-i trimitem.

– Să vă fac credit, părinte? spuse gazda. Păi, cu dragă inimă. Am prea multă stimă faţă de cler ca să vă refuz creditul pentru un asemenea fleac; în afară de asta, teama dumneavoastră de a nu mă putea plăti mă unge la inimă. Multe datorii nu mi s-au plătit la viaţa mea, dar mereu am fost asigurat că o să primesc totul în foarte scurt timp. Am să notez socoteala dumneavoastră ca ceva cu totul nou. E prima de acest fel, v-o jur. Dar ce-aţi

spune, părinte, dacă am mai lua o ulcică înainte de a ne despărţi. N-o să cheltuiesc decât puţin mai multă cretă, şi chiar dacă nu-mi înapoiaţi niciun şiling, tot n-oi sărăci din asta.

Lui Adams îi plăcu tare mult invitaţia, mai cu seamă că fusese făcută din toată inima. Îi strânse deci mâna hangiului şi-i spuse, mulţumindu-i, că va lua încă o ulcică, mai mult de dragul unui tovarăş atât de cumsecade, decât al băuturii; adăugă apoi că se bucura să vadă că au mai rămas ceva creştini prin regat, căci aproape începuse să se creadă într-o ţară locuită doar de păgâni.

Bunul hangiu aduse băutura, iar Joseph cu Fanny se retraseră în grădină spre a se mângâia cu vorbe drăgăstoase, în timp ce Adams se aşeză lângă gazda sa; umplându-şi paharele şi aprinzându-şi pipele, cei doi bărbaţi începură o convorbire pe care cititorul o va găsi redată în capitolul următor.

102 Cartier elegant din Londra.

Capitolul XVII

Convorbire între domnul Adams şi gazda sa, în care părerile opuse ale celor doi interlocutori păreau să ameninţe cu o teribilă catastrofă, împiedicată la timp de întoarcerea celor doi îndrăgostiţi

– Domnule, spuse hangiul, vă asigur că nu sunteţi primul căruia seniorul i-a făcut promisiuni şi nu s-a ţinut de cuvânt. E atât de vestit pentru acest năravˌ căci niciunul dintre cunoscuţii săi nu-i mai dă crezare. Îmi amintesc că a făgăduit unor părinţi să-l facă pe fiul lor cotar. Bieţii oameni şi-au luat pâinea de la gură ca să-şi dea copilul la şcoală să-nveţe să scrie şi să socotească şi multe altele trebuincioase pentru meseria aceea; iar băiatul îşi ţinea nasul pe sus din pricina speranţelor ce şi le făcuse; nici nu se mai ducea la arat sau la alte munci de acest soi, ci mergea tot timpul îmbrăcat cât putea mai bine şi schimbând două cămăşi de olandă pe săptămână; asta a durat câţiva ani în şir, până când s-a dus la Londra după senior, gândind să-i amintească acolo de promisiunile făcute, dar n-a izbutit să dea ochii cu el nici măcar o dată. Astfel că, lipsit de bani şi de ocupaţie, a intrat într-o gaşcă ce se îndeletnicea cu nu ştiu ce afaceri dubioase, şi în cele din urmă a fost osândit la deportare; când biata maică-sa a aflat i s-a frânt inima de durere. Să vă mai istorisesc şi altă poveste adevărată despre acest domn. Un vecin de-al meu, un fermier, avea doi fii şi-i creştea cu gândul să-i facă tot fermieri. Erau o mândreţe de flăcăi. Dar deodată i se năzări seniorului că cel mai tânăr trebuie să se facă pastor. Îl convinse pe tată să-şi trimită biatul la şcoală, făgăduindu-i să-l ţină apoi el la universitate şi, când va atinge vârsta cuvenită, să-i facă rost de o eparhie. După ce flăcăul a urmat şapte ani de

şcoală, tatăl său l-a dus la senior cu o scrisoare din partea profesorului că e bun pentru universitate: seniorul însă, în loc să-şi amintească de promisiune sau să-l trimită mai departe pe cheltuiala lui, nu-i spuse tatălui decât că băiatul a învăţat bine, şi că-i păcat că nu-i mai dă mâna să-l ţină la Oxford vreo patru, cinci ani, după care, dacă se va găsi vreun loc de vicar, s-ar putea face preot. Fermierul îi răspunse că nu-i destul de bogat pentru aşa ceva.

„Atunci, zise seniorul, degeaba i-ai mai dat atâta învăţătură, căci dacă nu se poate întreţine prin ea, i-ai făcut mai mult rău decât bine; iar celălalt fiu al dumitale, care abia dacă ştie să se iscălească, va ajunge mai departe prin arat şi semănat şi va fi într-o situaţie mai bună decât el.”

Aşa a şi fost: bietul băiat, negăsind cine să-l întreţină la învăţătură, după cum se aşteptase, şi nevrând nici să muncească la câmp, căzu în darul beţiei, el, om atât de cumpătat înainte; iar peste puţin timp, parte din supărare, parte din cauza băuturii, a dat în oftică şi a murit. Şi pot să vă mai povestesc încă una: e vorba de o tânără femeie, cea mai frumoasă din toată regiunea, pe care domnul nostru a ademenit-o să vină la Londra, promiţându-i să-i găsească un loc de cameristă pe lângă o cucoană de neam, dar, în loc să se ţină de cuvânt, i-a făcut un copil; după un timp am auzit că ea a devenit o târfă ordinară, a ţinut o cafenea în Covent Garden şi a murit nu de mult în puşcărie de o boală franţuzească. V-aş mai putea istorisi şi altele; ascultaţi, numai cum s-a purtat cu mine. Trebuie să ştiţi, domnule, că am servit în marină şi că am făcut multe călătorii; în ultimul timp ajunsesem să fiu proprietarul unui vas, şi eram cât pe ce să fac o avere frumuşică, dacă n-aş fi fost atacat de un blestemat de *guarda-costa*[103], din cei ce puneau mâna pe vasele noastre înainte de război; după o luptă în care mi-am pierdut majoritatea echipajului, mi-am distrus complet greementul şi am primit două ghiulele în burta vasului, n-am avut încotro şi m-am dat bătut. Bandiţii mi-au luat vasul, o brigantină de 150 de tone – frumoasă mai era – şi m-au urcat, împreună cu un bărbat şi un băiat, într-o prăpădită de barcă cu care, cu chiu cu vai, am ajuns în sfârşit la Falmouth; cred că spaniolii nici nu şi-au închipuit că ar fi putut să reziste măcar o zi pe mare. Când m-am întors

aici, unde locuia nevastă-mea, căci era din părţile locului, seniorul mi-a spus că-i atât de încântat de felul cum mă apărasem împotriva inamicului, încât se va face luntre şi punte să mă avanseze locotenent pe un vas de război, dacă aş accepta, ceea ce cu recunoştinţă l-am asigurat că da. Ei bine, domnule, au trecut aşa doi, trei ani; în tot acest timp mi s-au repetat mereu făgăduielile, nu numai de către senior, ci (după cum îmi spunea el) chiar şi de lorzii amiralităţii. Niciodată nu se întorcea de la Londra fără să-mi spună să mă bucur, căci primul loc vacant va fi al meu; şi acum încă mă mai minunez gândindu-mă cum mă mai asigura cu aceeaşi încredere, după atâtea amânări, ca şi la început. În cele din urmă, domnule, plictisit să tot aştept şi începând să nutresc şi niscai bănuieli, i-am scris unui prieten la Londra; ştiind că avea ceva cunoscuţi în cea mai importantă casă a amiralităţii, îl rugam să sprijine intervenţiile seniorului meu; de fapt, mă cam temeam să nu se fi ocupat de afacerea mea mai puţin stăruitor decât pretindea. Şi ce credeţi că mi-a răspuns prietenul meu? Zău aşa, domnule, mi-a comunicat că seniorul nici nu mi-a pomenit vreodată numele la amiralitate, şi că dacă n-aveam cumva sprijinitori mai de bună-credinţă, mă sfătuia să renunţ; ceea ce am şi făcut imediat şi, cu ajutorul neveste-mi, am deschis această cârciumă, unde sunteţi din toată inima bine-venit; şi cu asta, sluga dumneavoastră, domnule; cât despre senior ducă-se dracului împreună cu toţi ticăloşii la fel ca el.

– Oh, ptiu! făcu Adams, ptiu! Nici vorbă că-i un ticălos fără pereche; dar nădăjduiesc că Dumnezeu îi va arăta calea spre pocăinţă. Dacă ar putea măcar o dată să-şi dea seama cât de ticălos e năravul lui îngrozitor, de s-ar gândi măcar o dată că este unul dintre mincinoşii cei mai netrebnici şi mai primejdioşi din câţi există, cu siguranţă că atunci s-ar dispreţui atât de mult, încât n-ar mai putea continua pe acelaşi drum. La drept vorbind, deşi are un caracter atât de josnic – de altfel bine dovedit – există pe faţa lui destule semne ale acelei *bona indoles*[104], acea blândeţe de fire caracteristică oricărui bun creştin.

– Oh, părinte, exclamă hangiul, dacă aţi fi călătorit şi dumneavoastră pe unde am fost eu, şi aţi fi stat de vorbă cu oameni de toate neamurile cu care

am făcut negoţ, n-aţi mai da nicio crezare feţei cuiva. Semne pe faţa lui, haida-de! Poate că m-aş uita după niscai semne de vărsat negru, dar după altceva, nici vorbă!

Rosti aceste cuvinte cu atât de puţină consideraţie pentru observaţia pastorului, că ultimului îi sări muştarul şi, scoţându-şi repede pipa din gură, îi răspunse astfel:

– Şefule, poate că am călătorit mult mai departe decât dumneata fără ajutorul vreunui vas. Îţi închipui cumva că a naviga pe lângă diferite oraşe sau ţări înseamnă a călători? Nicidecum.

Coelum non animum mutant qui trans mare currunt[105].

Pot să merg într-o singură după amiază mai departe decât dumneata în douăsprezece luni. Îmi închipui, nu-i aşa, că ai contemplat coloanele lui Hercule[106] şi, poate, zidurile Cartaginei. Ba ai auzit probabil de Scylla şi ai văzut Charybda[107]; se prea poate să fi intrat în încăperea unde a fost găsit Arhimede la cucerirea Siracuzei. Îmi imaginez că ai navigat printre Ciclade şi ai trecut prin strâmtorile ce şi-au luat numele de la nefericita Helle[108], a cărei soartă a fost cu atâta duioşie descrisă de Apollonius din Rhodos[109]; ai trecut chiar, bănuiesc, prin locul unde Dedalus[110] a căzut în mare, când aripile-i de ceară s-au topit la soare; ai străbătut marea Euxină, nu mă îndoiesc; ba poate ai ajuns şi pe malurile mării Caspice, oprindu-te la Colchida în căutarea vreunei noi Lâni de Aur.

– Nu, părinte, zău că nu făcu hangiul; n-am pus piciorul în niciunul dintre aceste locuri.

– Iar eu am fost în toate, răspunse Adams.

– Atunci îmi închipui că aţi fost în Indiile Răsăritene, strigă gazda; căci nu există aşa ceva nici în cele din Apus, nici din Levant, mă jur pe tot ce vreţi.

– Dar unde-i Levantul, mă rog? întrebă Adams; de drept ar trebui să fie în Indiile Răsăritene.

– Oho! Grozav călător mai sunteţi, strigă hangiul; dacă nici nu cunoaşteţi măcar Levantul! Sluga dumneavoastră, părinte dar nu cu mine

trebuie să vorbiţi despre asemenea lucruri! Nu mie să mi-l faceţi pe marele călător; nu ţine.

– Din moment ce eşti atât de tare de cap şi nu mă înţelegi, spuse Adams, am să te lămuresc eu; călătoriile despre care ţi-am vorbit le-am citit în cărţi, singurul mijloc de a călători şi de a aduna orice cunoştinţă. Din ele am aflat ceea ce ţi-am afirmat adineaori, anume că natura întipăreşte pe faţă un asemenea portret al sufletului, încât un fizionomist dibaci doar rareori se poate înşela. Bănuiesc că n-ai citit niciodată povestirea lui Socrate pe această temă, şi de-aceea am să ţi-o istorisesc. Un fizionomist declarase că din trăsăturile lui Socrate se putea vedea limpede că era de fapt un ticălos. Această afirmaţie se opunea atât de mult tuturor acţiunilor marelui om ca şi renumelui de care se bucura, în general, încât discipolii săi din Atena, înfuriaţi, aruncară cu pietre în fizionomist şi l-ar fi sfâşiat în bucăţi pentru ignoranţa lui, dacă nu i-ar fi împiedicat însuşi Socrate; acesta le mărturisi că observaţiile erau adevărate şi că-şi îndreptase pornirile fireşti cu ajutorul filozofiei, dar că de felul său era înclinat spre viciu, cum se şi prezisese despre el. Şi-acum, lămureşte-mă, te rog, cum ar putea cineva să cunoască această poveste, dacă n-ar fi citit-o?

– Ei bine, părinte, făcu hangiul, ce mare lucru s-o cunoşti sau nu? Cel ce călătoreşte în ţări străine, cum am făcut eu, are destule prilejuri să cunoască lumea fără să-şi mai bată capul cu Socrate sau alţii ca el.

– Prietene, strigă Adams, dacă cineva ar naviga în jurul lumii şi ar ancora în fiecare port, fără să se instruiască, s-ar întoarce acasă tot atât de neştiutor precum a plecat.

– Doamne fereşte! răspunse hangiul; să-l luăm, de pildă, pe şeful meu de echipaj, bietul om! Abia dacă ştia să scrie şi să citească, şi totuşi ar fi putut să se întreacă la navigat cu orice comandant al unui vas de război; şi cât de bine se mai pricepea şi la negoţ!

– Negoţul, răspunse Adams, după cum o demonstrează Aristot în capitolul întâi al Politicii sale, nu este demn de un filozof, şi aşa cum se practică el acum, este chiar împotriva legilor naturii.

Hangiul se uită ţintă la Adams şi, după un minut de tăcere, îl întrebă dacă nu cumva scria şi el la gazetă.

– Căci am auzit, spuse el, că ar fi ticluită de pastori.

– Gazetă? întrebă Adams, ce-i asta?

– Un ziar împuţit, replică hangiul, care se răspândeşte prin toată ţara de câţiva ani ca să-i înşele pe negustori şi pe oamenii cinstiţi; eu nu l-aş răbda pe masa mea nici dacă mi l-ar da pe degeaba.

– Nu, crede-mă, spuse Adams, niciodată n-am scris altceva în afară de predici; şi te asigur că nu sunt duşmanul negoţului, atât timp cât merge mână în mână cu cinstea, ba chiar am găsit întotdeauna că negustorul e un membru de valoare al societăţii şi nu stă poate mai prejos de nimeni, în afară de omul învăţat.

– Cred că nici de el, răspunse hangiul. La ce-ar folosi toată învăţătura dintr-o ţară, dacă n-ar exista negoţul? Cu ce-aţi mai putea, dumneavoastră, pastorii, să vă îmbrăcaţi spinările şi să vă hrăniţi burţile? Cine v-ar mai face rost de mătăsuri, pânzeturi, de vinuri şi de toate celelalte trebuincioase vieţii? Mă refer mai ales la marinari.

– Ar trebui să spui cele de prisos vieţii, replică pastorul; dar să zicem că toate acestea ar fi trebuincioase, există totuşi ceva mai trebuincios decât viaţa însăşi, ce ţi-e oferit de învăţătură, vorbesc de învăţătura clerului. Cine vă îmbracă în smerenie, blândeţe, umilinţă, milostenie, răbdare şi toate celelalte virtuţi creştineşti? Cine vă adapă sufletele cu laptele iubirii de frate şi vi le hrăneşte cu toate bunătăţile sfinţeniei, cine le curăţă de toate pornirile necurate ale cărnii şi le îngraşă cu belşugul adevărat al harului? Cine face toate astea?

– Ei da, cine, spuneţi! strigă hangiul; căci nu-mi amintesc să fi văzut vreodată nici îmbrăcămintea, nici hrana despre care vorbiţi. Aşa că, până una alta, părinţele, sluga dumneavoastră.

Adams se pregătea să-i răspundă cu oarecare asprime, când Joseph şi Fanny se întoarseră şi-l zoriră într-atât să plece că n-avu încotro şi se învoi; astfel că, apucându-şi bâta din lemn de măr sălbatic, pastorul îşi luă rămas bun de la gazdă (fără a mai fi niciunul dintre ei atât de încântat de celălalt

ca la început) şi, împreună cu Joseph şi Fanny arzând de nerăbdare, o porni din nou la drum.

103 *Santinelă de coastă* (spaniol.).
104 *Aptitudini bune* (lat.).
105 *Cerul, nu sufletul îi schimbă cei ce străbat mările*. (Horaţiu, Epistola XI, Cartea I.)
106 Strâmtoarea Gibraltar.
107 În mitologia greacă Scylla era un monstru al mării, care i-a răpit lui Ulysse şase dintre oamenii lui. Faţă în faţă cu grota Scyllei se află Charybda, un vârtej îngrozitor.
108 Personaj din mitologia greacă. Pentru a scăpa de ura mamei sale vitrege a fugit cu fratele ei Prixos pe un berbec cu lâna de aur, care trebuia s-o ducă în Colchida. Dar a căzut în valuri în strâmtoarea denumită după aceea Helespont (actualele Dardanele).
109 Poet grec din secolul III înaintea erei noastre.
110 În mitologia greacă sculptor, arhitect şi inventator. Închis în Labirint împreună cu fiul său Icar, scapă din captivitate zburând cu ajutorul unor aripi, fabricate de el din pene şi ceară. Zburând prea aproape de soare, aripile lui Icar s-au topit şi el a căzut în marea Egee. Fielding se referă de fapt la Icar.

CARTEA A III-A

Capitolul I

Proslăvirea biografiei, în chip de prefaţă

În ciuda preferinţei tuturor pentru romancierii ce-şi intitulează cărţile *Istoria Angliei, Istoria Franţei, Istoria Spaniei* etc., este mai mult ca sigur că nu poţi găsi adevărul decât în lucrările acelora care celebrează vieţile oamenilor mari şi sunt îndeobşte numiţi biografi, după cum ceilalţi – spre a marca bine deosebirea dintre ei – ar trebui de fapt să se cheme topografi sau corografi; rolul celor din urmă este în special de a descrie ţări şi oraşe, ceea ce izbutesc destul de bine cu ajutorul hărţilor, astfel că te poţi bizui pe ei; cu totul altfel se întâmplă însă când înfăţişezi acţiunile şi caracterele oamenilor dintr-o anumită perioadă; în acest caz scrierile lor nu sunt chiar atât de veridice; dovadă veşnicele contradicţii dintre părerile a doi topografi care se aştern să scrie istoria aceleiaşi ţări – de exemplu lordul Clarendon şi domnul Whitelocke, domnii Echard şi Rapin, şi mulţi alţii – şi prezintă faptele în lumini diferite, fiecare cititor alegând ce-i place, iar cei mai judicioşi şi mai prevăzători considerând pe bună dreptate întreaga scriere drept un roman pur şi simplu, în care scriitorul şi-a dat frâu liber imaginaţiei sale binevenite şi rodnice. Dar deşi aceşti autori se deosebesc mult în privinţa narării faptelor – câţiva atribuind victoria uneia dintre părţi, alţii celeilalte, unii reprezentându-l pe om drept pungaş, alţii hărăzindu-i un caracter nobil şi cinstit – totuşi ei sunt absolut de acord asupra locului unde se presupune că s-ar fi petrecut acţiunea şi ar fi trăit acel personaj, pungaş şi om cinstit în acelaşi timp. Ei bine, cu noi, biografii, lucrurile stau altfel; pe faptele prezentate de noi te poţi bizui deşi ni se întâmplă adesea să confundăm epoca şi ţara în care s-au petrecut; de pildă, critica poate eventual să pună la îndoială că păstorul Chrysostom, despre care Cervantes

ne spune că a murit din dragoste pentru frumoasa Marcella ce-l ura, ar fi fost vreodată în Spania, dar cine se mai întreabă dacă un asemenea nătâng a existat într-adevăr? Se află oare pe lume vreun om într-atât de sceptic încât să se îndoiască de nebunia lui Cardenio, de perfidia lui Ferdinand, de neruşinata curiozitate a lui Anselmo, de slăbiciunea Camillei, de prietenia şovăielnică a lui Lothario? Şi totuşi, bunul nostru istoric dă dovadă de o ignoranţă crasă în privinţa epocii şi a locului unde au trăit toate aceste personaje. Dar cel mai cunoscut exemplu al genului este adevărata istorie a lui Gil Blas[111]; în această istorie inimitabilul biograf a făcut o gafă celebră în privinţa ţării doctorului Sangrado, ce-şi trata pacienţii cum şi-ar trata un cârciumar butoaiele, adică lăsând să li se scurgă sângele şi umplându-i la loc cu apă. Oricât de necunoscător ar fi cineva în istoria medicinei, tot îşi dă seama că nu în Spania trăia doctorul mai sus pomenit. Acelaşi scriitor s-a înşelat şi asupra ţării de baştină a arhiepiscopului său, precum şi a acelor măreţe personaje cu o prea înaltă putere de înţelegere pentru a mai gusta şi altceva decât tragedia, ca şi în multe alte privinţe. Greşeli asemănătoare se pot observa şi la Scarron[112], în *1001 de nopţi*, în *Povestea Mariannei* şi în *Ţăranul parvenit*[113], şi poate chiar la alţi scriitori de aceeaşi valoare pe care nu i-am citit sau nu mi-i amintesc pentru moment; în niciun caz nu aş vrea să se creadă că mă refer la acei posesori ai unui geniu nemaiîntâlnit, cum sunt autorii marilor romane cavalereşti, sau la romancierii moderni, ori la cel ce a scris *Atalantis*[114]; aceştia, fără a se bizui câtuşi de puţin pe natură sau pe istorie, înfăţişează personaje care n-au existat sau nu vor exista nicicând, şi fapte ce nu s-au petrecut şi nici nu pot să se petreacă vreodată; eroii lor sunt creaţie proprie, iar creierul este haosul de unde îşi adună materialul. Nu vreau să spun că asemenea scriitori nu ar merita nicio preţuire; dimpotrivă, ei sunt demni chiar de cele mai mari onoruri; căci ce poate fi mai nobil decât să fii tu însuţi o dovadă a minunatului geniu omenesc? Lor li se poate aplica părerea lui Balzac[115] despre Aristot, că ar reprezenta o a doua natură (căci nu au de fapt nicio legătură cu prima; pe aceasta, doar autorii dintr-o categorie inferioară, ce nu pot sta singuri pe picioarele lor, sunt obligaţi să se sprijine ca pe nişte cârje); în schimb, cei

pomeniţi de mine acum par să fie înzestraţi cu picioroangele acelea despre care excelentul Voltaire ne spune în scrierile sale că „duc geniul foarte departe dar cu un pas inegal”, mai bine zis foarte departe de puterea de înţelegere a cititorului.

Dincolo de regatul Haosului şi al bătrânei Nopţi.

Dar ca să ne întoarcem la prima categorie de autori, adică la cei ce se mulţumesc să copieze natura în loc să alcătuiască originale din grămada confuză de material găsit în propriile lor creiere, oare o carte ca cea în care se relatează isprăvile lui Don Quijote nu merită să fie numită istorie mai degrabă decât cea a lui Mariana[116]? Căci, în timp ce ultima se limitează la o anumită perioadă de timp şi la un anumit popor, prima relatează istoria lumii în general, sau cel puţin a acelei lumi şlefuită de legi, arte şi ştiinţe, de la începuturile ei până în ziua de azi, ba mai mult chiar, cât timp va dăinui ca atare.

Mă voi strădui acum să aplic observaţiile de mai sus la opera de faţă căci, la drept vorbind, le-am aşternut pe hârtie mai ales pentru a împiedica binevoitoarea speţă umană – întotdeauna dispusă a găsi într-o carte virtuţile prietenilor săi – să interpreteze într-un anumit fel unele pasaje. Nu mă îndoiesc că mulţi dintre cititorii mei îl vor recunoaşte pe avocatul din diligenţă din clipa când îi vor auzi vocea. E mai mult ca sigur că omul de duh şi mironosiţa seamănă cu unele dintre cunoştinţele lor, ca şi celelalte personaje ale mele, de altminteri. Pentru a preveni deci orice interpretări răutăcioase, declar aici, o dată pentru totdeauna, că nu descriu oameni, ci obiceiuri, nu un individ, ci o specie. Poate că voi fi întrebat atunci dacă personajele mele n-au fost luate din viaţă. La aceasta răspund afirmativ, ba îmi îngădui chiar să declar că am scris doar puţin mai mult decât am văzut. Avocatul, nu numai că trăieşte, dar se afla pe lume de patru mii de ani, şi sper că Dumnezeu îi va acorda încă pe-atât de-acum încolo. E adevărat că nu s-a limitat la o singură profesie, o singură religie sau o singură ţară, dar când pe scena omenirii a apărut pentru prima oară o fiinţă meschină, egoistă, socotindu-se pe sine drept centrul întregii creaţiuni, care n-a vrut

să-şi dea niciun fel de osteneală, să-şi ia niciun risc, să împrumute niciun ban pentru a-şi ajuta sau ocroti semenii atunci s-a născut avocatul nostru, şi de vreme ce un asemenea personaj există pe pământ, va rămâne acolo în vecii vecilor. Iar noi nu i-am face nicio cinste închipuindu-ne că se străduieşte de fapt să imite pe cine ştie ce mic individ obscur, numai pentru că-i seamănă din întâmplare prin vreo trăsătură de caracter sau poate prin profesie; dimpotrivă, apariţia sa pe lume răspunde unor ţeluri mult mai generale şi mai nobile; ea nu caută să expună pe un jalnic nefericit batjocurii cercului său strâmt şi mizerabil de cunoscuţi, ci întinde oglinda unor mii de oameni în casele lor, ca să-şi poată privi năravul şi să se străduiască să-l îndrepte, evitând astfel, printr-o umilinţă secretă, ruşinea publică. Aici e hotarul şi deosebirea dintre satiră şi calomnie, căci prima corectează greşeala în taină, spre binele persoanei respective, ca o rudă, iar ultima dă de gol în public persoana însăşi, drept pildă pentru ceilalţi, ca un călău.

Pe lângă aceasta trebuie să se mai ţină seama şi de unele amănunte, cum ar fi draperia într-un tablou; aceasta deşi variază după moda timpului nu scade cu nimic asemănarea expresei. Astfel ne putem încumeta, cred, să spunem că doamna Tow-wouse este contemporană cu avocatul, iar dacă în timpul schimbărilor inerente unei existenţe atât de lungi i s-a întâmplat să stea şi ea în spatele unei tejghele de han, nu mă codesc să afirm că, în scurgerea anilor, s-a aşezat şi pe un tron. Pe scurt, dacă într-o femeie oarecare s-au reunit vreodată un temperament foarte iute, zgârcenia, nepăsarea faţă de nenorocirea oamenilor, ca şi un anume grad de ipocrizie, acea femeie a fost doamna Tow-wouse, iar dacă într-un bărbat au putut licări înclinaţii bine eclipsate însă de sărăcie, de duh şi de înţelegere, acel bărbat n-a fost altul decât smeritul ei soţ.

Nu-mi voi reţine acum cititorul decât ca să-i atrag atenţia asupra unui singur lucru cu totul opus: după cum, prin majoritatea personajelor noastre particulare, nu urmărim să biciuim indivizi anume, ci pe toţi cei asemănători lor, tot astfel în descrierile noastre generale nu ne referim la tipuri universale, ci subînţelegem şi existenţa multor excepţii; de pildă, n-

am vrea să se creadă că am avut de gând să includem în descrierea lumii sus-puse şi pe cei ce aduc cinste înaltului lor rang şi, printr-o condescendenţă bine înţeleasă, fac din superioritatea lor o povară cât mai uşoară cu putinţă pentru cei pe care, în special averea, i-a situat mult mai prejos. Astfel aş putea cita un *pair*[117], tot atât de sus-pus prin fire ca şi prin avere şi, pe lângă cele mai nobile însemne ale onoarei, mai poartă pe cugetul său şi cea mai adevărată pecete a demnităţii, împodobită cu măreţie, îmbogăţită cu învăţătură şi înfrumuseţată cu geniu. L-am văzut pe acest om alinând cu mărinimie şi totodată stând de vorbă foarte degajat, căci se purta faţă de aceeaşi persoană ca stăpân şi ca tovarăş. Şi aş vrea să mai menţionez şi pe un om din popor, ale cărui însuşiri l-au înălţat deasupra mulţimii mai mult decât i-ar fi stat în putere chiar prinţului său să-l ridice, şi a cărui comportare faţă de cei îndatoraţi este încă mai plăcută decât însuşi binele săvârşit; se poartă atât de binevoitor încât, dacă s-ar putea dezbăra şi de o anumită măreţie înnăscută în maniere, adesea cei mai umili dintre cunoscuţii săi ar uita cine e stăpânul palatului unde sunt primiţi cu atâta curtenie. Iată aspecte care, după mine, ar trebui cunoscute; declar că sunt luate din viaţă, şi nu urmăresc s-o întreacă. Oamenii sus-puşi descrişi de mine nu alcătuiesc de fapt decât o ceată de nenorociţi, o ruşine pentru strămoşii lor, ale căror onoruri şi averi le-au moştenit (sau poate în primul rând pentru mama lor, o asemenea degenerare fiind greu de crezut), mai având şi neobrăzarea să-i trateze cu indiferenţă pe cei ce sunt cel puţin egali cu întemeietorii măreţiei lor. Şi cred că e cu neputinţă să-şi închipuie cineva un spectacol mai demn de indignarea noastră, decât cel al unui individ care este nu numai o pată pe blazonul unei mari familii, ci şi o ruşine pentru specia omenească, deoarece se poartă dispreţuitor faţă de nişte oameni ce fac cinste naturii, deşi sunt oropsiţi de soartă în privinţa averii.

Şi acum, cititorule, înarmat cu asemenea indicaţii, poţi să urmăreşti mai departe, dacă vrei, această adevărată povestire a noastră.

111 Titlul celebrului roman picaresc al scriitorului francez *Alain René Lesage* (1668-1747).
112 *Paul Scarron* (1610-1660) – poet şi scriitor francez.

113 Roman neterminat de *Pierre Carlet de Marivaux* (1688-1763).
114 *Mary Manley* (1663-1724) a scris un roman *Noua Atalantis*.
115 Este vorba de *Jean Louis de Balzac* (1597-1654), scriitor francez.
116 *Juan Mariana* (1536-1623) – istoric spaniol, autorul unei *Istorii a Spaniei în treizeci de cărţi*, scrisă în latineşte.
117 Membru al Camerei Lorzilor în Anglia.

Capitolul II

Scenă de noapte, când Adams şi tovarăşii săi de drum trec prin multe şi uimitoare păţanii

Era atât de târziu când călătorii noştri au părăsit hanul sau cârciuma (căci putea fi numită oricum), că de-abia înaintaseră câteva mile şi i-a cuprins – sau i-a întâmpinat – noaptea, cum vreţi să-i spuneţi. Cititorul mă va ierta că nu dau mai multe amănunte asupra drumului urmat; dar cum ne apropiem de reşedinţa familiei Booby şi cum acest nume e cu cântec, unele persoane răutăcioase ar fi poate înclinate să-l aplice multor seniori de ţară merituoşi, o categorie de oameni socotită de noi cu totul nedăunătoare şi căreia îi purtăm respectul cuvenit; iar noi n-am vrea câtuşi de puţin să sprijinim asemenea intenţii rele.

Întunericul coborâse deasupra emisferei noastre, când Fanny îi şopti lui Joseph că ar dori să se odihnească puţin, deoarece e atât de obosită că nu poate merge mai departe. Imediat Joseph îl hotărî pe pastorul Adams, sprinten ca o albină, să se oprească. Dar acesta nici nu se aşeză bine jos, că începu să deplângă pierderea scumpului său Eschil; se consolă însă imediat căci, chiar dacă l-ar mai fi avut, tot n-ar fi putut vedea să citească.

Cerul era atât de înnourat că nu se zărea nicio stea. Era ceea ce numeşte Milton un întuneric vizibil. Această împrejurare se dovedi a fi totuşi favorabilă lui Joseph, întrucât Fanny, nemaitemându-se să fie văzută de Adams, îşi dădu frâu liber pasiunii, cum nu mai făcuse niciodată până atunci, adică îşi aşeză capul pe pieptul lui, îl înlănţui fără grijă cu braţul şi-i îngădui să-şi lipsească obrazul de al ei. Joseph era atât de copleşit de fericire că n-ar fi dat iarba pe care şedea nici pe cel mai fin puf din cel mai frumos palat de pe lume.

Adams se aşezase la oarecare distanţă de îndrăgostiţi şi, nedorind să-i tulbure, se cufundase în meditaţie; dar nu după mult timp descoperi la o oarecare depărtare o lumină ce părea că se apropie de el. Strigă imediat în direcţia aceea dar, spre marea sa părere de rău şi surprindere, lumina se opri o clipă locului, apoi pieri. Îl chemă atunci pe Joseph, întrebându-l dacă văzuse şi el lumina. Joseph răspunse că da.

– Şi n-ai observat cum a dispărut? făcu el; deşi nu mă tem de stafii, nu pot susţine că n-aş crede în ele.

Pastorul se cufundase apoi într-o meditaţie asupra acestei făpturi imateriale, întreruptă însă în curând de mai multe voci, ce i se părură a veni chiar de lângă el, deşi de fapt nu erau chiar atât de aproape. Auzi perfect cum necunoscuţii puneau la cale să ucidă pe primul om ieşit în drum, iar unul dintre ei afirmă că a omorât o duzină în ultimele două săptămâni.

Atunci Adams căzu în genunchi şi se încredinţă Providenţei; biata Fanny, auzind şi ea înspăimântătoarele cuvinte, îl îmbrăţişă atât de strâns pe Joseph încât acesta, care-şi ciulise de asemenea urechile, dacă nu s-ar fi temut pentru iubita lui, ar fi socotit că niciun pericol ce l-ar ameninţa doar pe el n-ar fi un preţ prea mare pentru asemenea îmbrăţişări.

Joseph îşi scoase briceagul, iar Adams, încheindu-şi rugăciunile, îşi înşfăcă bâta din lemn de măr sălbatic – singura-i armă – şi, venind lângă Joseph, îi ceru să se despartă de Fanny, spunându-i acesteia să stea în spatele lor; sfatul său a fost însă zadarnic, căci fata, se agăţă mai strâns de Joseph şi declară cu vocea blândă că vrea să moară în braţele lui. Joseph, strângând-o la piept cu nespusă înfocare, îi şopti că preferă moartea în braţele ei, decât viaţa departe de ele. Ridicându-şi bâta, Adams spuse că nimeni nu dispreţuia viaţa mai mult ca el, după care începu să recite răspicat:

Est hic, est animus lucis contemptor et illum,
Qui vita bene credat emi quo tendis, honorem[118].

Vocile încetară o clipă, apoi una dintre ele strigă:

– Cine dracu-i acolo?

Adams avu prevederea să nu dea niciun răspuns, dar dintr-o dată văzu vreo jumătate de duzină de lumini părând să fi răsărit toate din pământ şi înaintând, sclipind vesele, spre el. Deduse imediat că ar fi vorba de o nălucă şi, începând să creadă că vocile erau de aceeaşi natură, strigă:

– În numele lui Dumnezeu, ce doriţi?

Nici nu rostise bine aceste cuvinte, că una dintre voci strigă:

– Să-i ia dracu, uite-i acolo. Apoi se auziră mai multe lovituri zdravene, de parcă o ceată de bărbaţi s-ar fi apucat să se ia la bătaie cu bâtele. Adams tocmai se pregătea să înainteze spre locul luptei, când Joseph, apucându-l de pulpane, îl rugă să profite mai bine de întuneric şi s-o îndepărteze pe Fanny de primejdia ce o ameninţa. Pastorul se învoi imediat, iar Joseph o ajută pe Fanny să se ridice şi porniră toţi trei la drum, făcând două mile în cap fără să se mai uite înapoi, şi nici să fie ajunşi din urmă, şi fără ca biata Fanny să se mai plângă măcar o dată de oboseală; în sfârşit, se treziră pe povârnişul foarte repede al unui deal, de unde zăriră în depărtare mai multe lumini presărate la mică distanţă unele de altele. Pe neaşteptate însă îi alunecă lui Adams piciorul; pastorul se făcu nevăzut, speriindu-i nespus atât pe Joseph, cât şi pe Fanny; de fapt, dacă lumina le-ar fi îngăduit să vadă scena, tinerii abia dacă şi-ar fi putut stăpâni râsul, urmărind cum se rostogolea pastorul din pisc până la poalele dealului fără să păţească nimic. Ajuns jos, le strigă cât îl ţinea gura că a scăpat cu bine şi să nu se mai teamă pentru el. Joseph şi Fanny se opriră un timp locului chibzuind ce să facă, apoi înaintară câţiva paşi până dădură de un loc unde panta părea mai puţin abruptă; atunci Joseph, luând-o pe Fanny în braţe, începu să coboare dealul cu pasul sigur şi fără să calce o dată strâmb, şi o depuse în cele din urmă în vale, unde Adams veni curând la ei.

Învăţaţi din aceasta, frumoasele mele compatrioate, că trebuie să ţineţi seamă de slăbiciunea voastră ca şi de numeroasele prilejuri când puterea unui bărbat vă poate fi de folos şi, cântărind cum se cuvine acest lucru, aveţi grijă să nu vă alegeţi drept tovarăşi pe acei domnişori sau *petit-maîtres*[119] ai epocii noastre, cu picioare ca beţele, care în loc să fie în stare, ca Joseph Andrews, să vă poarte pe braţele lor zdravene peste drumurile

accidentate şi povârnişurile râpoase ale vieţii, vor dori mai degrabă să-şi sprijine membrele fără vlagă pe forţa şi ajutorul vostru.

Călătorii noştri înaintau acum spre cea mai apropiată lumină; după ce străbătură un câmp, au ajuns într-o pajişte de unde păreau să nu mai aibă cale lungă, când, spre necazul lor, se pomeniră pe malul unui râu. Adams se opri şi declară că-l putea trece înot, dar se întreba ce vor face cu Fanny; Joseph îi răspunse însă că, dacă ar merge de-a lungul apei, mai mult ca sigur că vor da de un pod, cu atât mai mult cu cât, după numărul luminilor, nu încăpea îndoială că se aflau în apropierea unui sat.

– Ai dreptate, nu m-am gândit la asta, spuse Adams.

Prin urmare, după sfatul lui Joseph, străbătură două pajişti şi ajunseră în cele din urmă într-o mică livadă ce ducea spre o casă. Fanny îl rugă pe Joseph să bată la uşă, asigurându-l că abia dacă se mai putea ţine pe picioare de frântă ce era. Adams care mergea înainte îşi luă asupra lui această sarcină; uşa se deschise pe dată, în ea apăru un bărbat modest ca înfăţişare. Adams îi spuse că sunt pe drum cu o tânără femeie, atât de obosită de mers, încât i-ar fi foarte recunoscător dacă ar primi-o în casă să se odihnească puţin. Omul, văzând-o pe Fanny la lumina lumânării ce o ţinea în mână şi zărindu-i expresia nevinovată şi modestă, iar comportarea politicoasă a lui Adams inspirându-i pe de altă parte încredere, răspunse pe loc că tânăra femeie e foarte bine-venită să se odihnească în casa lui, dimpreună cu cei ce-o însoţesc. Îi pofti apoi într-o odaie bine orânduită, iar nevastă-sa se sculă imediat de la masă, le aduse scaune şi-i rugă să ia loc; de cum se aşezară, stăpânul casei îi întrebă dacă ar vrea să guste ceva ca să se mai învioreze. Adams îi mulţumi şi-i răspunse că i-ar rămâne îndatorat pentru o ulcică de bere, ceea ce acceptară şi Joseph cu Fanny. În timp ce bărbatul se duse să umple un ulcior mare de tot, nevastă-sa, vorbind cu Fanny, îi spuse că pare foarte obosită şi că o sfătuieşte să bea ceva mai tare decât berea; dar fata refuză cu mii de mulţumiri, declarând că este într-adevăr foarte ostenită, dar speră să-şi revină după ce se va odihni puţin. De îndată ce toată lumea se aşeză din nou la masă, domnul Adams, care dăduse pe gât o oarecare cantitate de bere şi ceruse îngăduinţa să-şi aprindă pipa, se

întoarse spre stăpânul casei, întrebându-l dacă nu obişnuiesc să cutreiere prin părţile locului ceva duhuri necurate. Neprimind niciun răspuns, începu să le povestească păţania lor de pe deal; dar n-ajunsese departe cu istorisirea când auzi o bătaie puternică în uşă. Se mirară cu toţii ce-ar putea fi, iar Fanny şi buna femeie păliră de-a binelea; bărbatul ieşi afară şi, în lipsa lui, ceilalţi n-au scos o vorbă, uitându-se doar unul la celălalt şi ascultând vocile ce răsunau destul de tare. Adams, absolut convins că era vorba de duhuri rele, se porni să mediteze la nişte molitve pentru izgonirea lor; Joseph nu era departe de părerea lui; Fanny se temea mai mult de bărbaţi decât de duhuri; cât despre femeie, ea începu să-şi bănuiască oaspeţii, închipuindu-şi că cei de-afară sunt nişte tâlhari şi că fac parte cu toţii din aceeaşi bandă. În sfârşit, stăpânul casei se înapoie şi, râzând, îi spuse lui Adams că se lămurise asupra vedeniilor: pasămite, ucigaşii erau hoţi de oi, iar cele douăsprezece victime, nimic altceva decât douăsprezece oi; adăugă apoi că ciobanii ieşiseră învingători din încăierare, prinseseră pe doi dintre ei şi-i duceau acum la judecătorul de pace. Aceste cuvinte potoliră în mare măsură temerile tuturor, doar Adams mai murmură în sinea lui că e totuşi sigur că există năluci.

Şedeau voioşi în jurul focului, când stăpânul casei, după ce şi-a măsurat oaspeţii şi a băgat de seamă că sutana lui Adams – care i se desfăcuse din cingătoare şi-i apărea de sub surtuc – şi livreaua roasă a lui Joseph Andrews nu se prea potrivesc cu familiaritatea dintre ei, începu să nutrească oarecari bănuieli ce nu prea erau în favoarea lor; adresându-i-se deci lui Adams, îi spuse că după îmbrăcăminte pare a fi cleric, iar acel cinstit om, valetul său.

– Domnule, răspunse Adams, sunt într-adevăr cleric şi sluga dumneavoastră plecată; dar în ce-l priveşte pe acest tânăr, pe bună dreptate numit de dumneavoastră cinstit, el nu e pentru moment în serviciul nimănui; a slujit pe lângă *lady* Booby, şi a fost concediat, fiţi sigur însă că nu din vina lui.

Joseph adăugă că nu-i deloc de mirare ca domnul să fie surprins de bunătatea arătată de o persoană de rangul pastorului Adams unui om sărac.

– Copile, spuse Adams, ar trebui să-mi fie ruşine de haina ce-o port, dacă aş socoti că un om sărac, dar cinstit, nu merită atenţia sau prietenia mea. Nu înţeleg cum cei ce gândesc altfel se pot numi urmaşi şi slujitori ai Aceluia care nu a făcut nicio deosebire între oameni decât, cel mult preferându-i pe cei săraci bogaţilor. Domnule, spuse el apoi adresându-i-se gazdei, aceşti doi bieţi tineri îmi sunt enoriaşi, iar eu îi stimez şi-i iubesc ca pe copiii mei. Povestea lor e destul de neobişnuită, dar nu am timp acum să v-o povestesc.

Stăpânul casei, în pofida simplităţii dovedite de Adams, cunoştea prea bine lumea pentru a da o crezare pripită profesiilor mărturisite. Nu era încă absolut convins că Adams ar mai avea şi altceva preoţesc în el în afară de sutană. Pentru a-l pune la încercare, îl întrebă dacă domnul Pope[120] a mai publicat ceva nou în ultimul timp. Adams răspunse că a auzit adeseori cum i se aduceau elogii acestui poet, dar n-a citit niciodată şi nici nu cunoştea ceva din operele lui.

„Oho, îşi spuse gazda, te-am prins oare?”

– Cum, exclamă el cu voce tare, nu l-aţi văzut niciodată pe Homer al său?

Adams răspunse că nu citeşte traduceri din clasici.

– E-adevărat că limba greacă are o nobleţe pe care nicio limbă modernă nu cred s-o poată atinge, răspunse celălalt.

– Înţelegeţi cumva greceşte, domnule? întrebă repede Adams.

– Puţin, domnule, răspunse gazda.

– Nu ştiţi oare, domnule, se repezi Adams, unde aş putea cumpăra un Eschil? Recent am avut ghinionul să mi-l pierd pe-al meu.

Eschil depăşea cunoştinţele acelui domn, care-l ştia doar după nume; revenind deci la Homer, îl întrebă pe Adams ce parte a *Iliadei* o găseşte cea mai desăvârşită. Adams răspunse că cel mai potrivit ar fi să-l întrebe ce gen de frumuseţe e cel mai important în poezie, căci Homer este la fel de desăvârşit în toate.

– Într-adevăr, continuă el, ceea ce Cicero spune despre un orator desăvârşit se poate foarte bine aplica unui mare poet; „El trebuie să

cuprindă toate perfecţiunile”. Homer le-a cuprins în cel mai înalt grad, şi pe bună dreptate filozoful[121] îl numeşte în capitolul al douăzeci şi doilea al Poeticei sale, pur şi simplu Poetul. El a fost părintele dramei – întocmai ca şi al epopeii – şi nu numai al tragediei, ci şi al comediei, căci după Aristotel, al său *Margites*, din păcate pierdut, este pentru comedie ceea ce *Odiseea* şi *Iliada* sunt pentru tragedie. Lui îi datorăm deci, pe Aristofan, ca şi pe Euripide, pe Sofocle şi pe bietul meu Eschil. Dar dacă doriţi, ne vom limita (cel puţin pentru moment) la *Iliada*, cea mai nobilă dintre operele sale, căci nu-mi amintesc ca Aristotel sau Horaţiu să-i fi preferat *Odiseea*. În primul rând, în ce priveşte subiectul, poate exista oare ceva mai simplu şi totodată mai măreţ? Pe bună dreptate îl preţuieşte primul dintre criticii judicioşi mai sus-pomeniţi pentru faptul că n-a ales întregul război care, deşi are un început şi un sfârşit complet – după cum spune el – ar fi fost prea întins pentru ca înţelegerea omenească să-l poată cuprinde de la prima vedere. De aceea m-am mirat adeseori că un scriitor atât de corect ca Horaţiu l-a putut numi, în epistola sa către Lolius, *Trojanii belii scriptorem*[122]. În al doilea rând, acţiunea numită de Aristotel *Pragmaton Systasis*[123]; mintea unui om poate oare să conceapă o idee atât de perfect unitară şi, în acelaşi timp, atât de măreaţă? Trebuie să atrag atenţia aici asupra unui lucru, neobservat, după câte îmi amintesc, de altcineva: e vorba de acel *Harmoton*, sau acordul dintre acţiune şi subiect: subiectul fiind mânia, cât de nimerit este aleasă acţiunea, adică războiul, de la care porneşte fiecare incident şi de care se leagă nemijlocit fiecare episod. În al treilea rând, caracterele; pe acestea Aristotel le aşază pe planul al doilea când descrie diferitele părţi ale tragediei, spunând despre ele că sunt cuprinse în acţiune; nu ştiu ce trebuie să admir mai întâi la ele, precizia raţionamentului, când le distinge atât de bine, sau bogăţia imaginaţiei, când le variază atât de mult. Căci în ce-o priveşte pe prima, cu câtă exactitate descrie el mânia calmă, ofensată a lui Achile, în opoziţie cu patima înflăcărată, ofensatoare a lui Agamemnon! Cu cât de mult se deosebeşte curajul brutal al lui Ajax de vitejia binevoitoare a lui Diomede; sau înţelepciunea lui Nestor, rezultat al unei îndelungi chibzuinţe şi experienţe, de şiretenia lui Ulysse, izvorâtă numai din

măiestrie şi subtilitate! Dacă ţinem seamă de diversitatea caracterelor, putem exclama, împreună cu Aristotel în capitolul al douăzeci şi patrulea, că nu există parte din acest divin poem unde să nu se dezvăluie moravurile oamenilor. Într-adevăr, se poate afirma chiar că nu se află în natura umană caracter să nu fie pomenit într-un loc sau într-altul în poem. Şi, cum nu există pasiune pe lume pe care Homer să nu fie în stare s-o descrie, tot astfel nu există nici în cititorul său vreuna pe care să n-o poată stârni. Dacă totuşi excelează în ceva anume, aş fi parcă înclinat să cred că în patetic. Vă asigur că n-am citit niciodată cu ochii uscaţi cele două episoade unde este prezentată Andromaca, în primul deplângând primejdia ce-l ameninţă pe Hector, în ultimul jeluindu-i moartea. Imaginile sunt atât de gingaşe, încât nu mă îndoiesc că poetul avea inima cea mai virtuoasă şi mai bună ce v-o puteţi închipui. Şi nu mă pot împiedica să nu observ cu cât a rămas Sofocle mai prejos faţă de frumuseţile originalului atunci când imită discursul de desfătuire al Andromacăi, punându-l în gura Tecmessei[124]. Şi totuşi Sofocle a fost cel mai genial autor de tragedii; niciunul dintre urmaşii săi, adică nici Euripide, nici Seneca tragedianul, n-au fost în stare să-l ajungă. Cât priveşte sentimentele şi stilul, n-am ce să mai spun: primele sunt cu totul remarcabile, deoarece justeţea redării lor atinge perfecţiunea, iar asupra ultimului, Aristotel, fără îndoială că l-aţi citit şi răscitit, se întinde foarte mult. Mă voi mai opri doar asupra unui singur lucru; marele critic, atunci când se ocupă de împărţirea tragediei, îl numeşte Opsis, sau Decorul, şi este tot atât de propriu poemului epic ca şi dramei, cu singura deosebire că în primul el cade în sarcina poetului, iar în opera dramatică pictorului. Dar ce pictor şi-a putut vreodată închipui o scenă ca cea prezentată în cânturile al treisprezecelea şi al paisprezecelea din *Iliada*, unde cititorul vede dintr-o ochire priveliştea Troiei cu trupele aliniate în faţa ei? Armata, tabăra şi flota grecească; Jupiter stând pe muntele Ida cu capul învăluit într-un nor, cu trăsnetul în mână şi cu privirea îndreptată spre Tracia; Neptun înaintând prin marea ce se despică în două pentru a-l lăsa să treacă, şi luând apoi loc pe muntele Samos; cerurile deschise şi toate zeităţile aşezate pe tronurile lor. Iată sublimul! Iată poezia!

Apoi Adams revărsă asupra ascultătorilor vreo sută de versuri greceşti, recitate cu o voce atât de răsunătoare şi cu o asemenea emfază şi joc de scenă, încât aproape că le înspăimântă pe femei; iar stăpânul casei, departe de a mai nutri vreo bănuială cu privire la identitatea lui, se întrebă dacă nu cumva găzduia în casă vreun episcop. Îl copleşi deci cu cele mai nestăvilite laude pentru erudiţia lui, cuprinzându-i în inima sa bună şi pe ceilalţi oaspeţi. Îşi exprimă mila faţă de biata Fanny, palidă şi sleită de oboseala drumului, luând-o de fapt drept o tânără de un rang mult mai înalt decât era în realitate. Îşi arătă apoi părerea de rău de-a nu-i putea culca pe toţi, spunându-le însă că, dacă se mulţumeau să stea lângă foc, el va rămâne treaz cu bărbaţii, iar tânăra femeie ar putea, dacă doreşte să se culce într-un pat cu nevastă-sa, ceea ce o şi sfătuia de altminteri, căci altfel ar mai avea de urcat vreo milă până la cel mai apropiat han, care nici măcar nu era foarte bun. Lui Adams îi plăcea jilţul, berea şi tutunul şi societatea gazdei, aşa că stărui pe lângă Fanny să primească această binevoitoare propunere, iar Joseph i se alătură. Tânăra femeie nu se lăsă prea greu convinsă, deoarece dormise puţin cu o noapte în urmă şi nu închisese ochii în cea precedentă, astfel că nici chiar dragostea nu-i mai putea ţine pleoapele deschise. Văzând deci că invitaţia era primită cu dragă inimă, stăpâna casei puse pe masă toate merindele ce le avea prin casă, iar oaspeţii, nu se lăsară prea mult îmbiaţi ca să se înfrupte din ele, mai ales pastorul Adams. Cât despre ceilalţi doi, nu făceau decât să dovedească adevărul observaţiei medicale că dragostea, ca şi tot ce-i dulce, nu prea aţâţă pofta de mâncare.

De cum se încheie cina, Fanny ceru îngăduinţa să se ducă la culcare, iar buna femeie o însoţi. Stăpânul casei, Adams şi Joseph – modest cum era s-ar fi retras dacă n-ar fi stăruit gazda să rămână – se aşezară în jurul vetrei, unde pastorul (ca să folosim propriile lui cuvinte) îşi umplu din nou pipa, iar domnul aduse o sticlă dintr-o bere excelentă, cea mai bună băutură ce o avea în casă.

Ţinuta modestă a lui Joseph, dimpreună cu farmecul său personal, caracterizarea făcută de Adams şi prietenia ce părea să i-o poarte, avură un efect favorabil asupra simţămintelor gazdei şi-i stârni curiozitatea să

cunoască lucrurile neobişnuite din povestea lui, amintite de Adams. De îndată ce află de această dorinţă, pastorul, cu consimţământul lui Joseph, se arătă gata s-o satisfacă; începu deci să relateze tot ce ştia, căutând s-o cruţe cât mai mult cu putinţă pe *lady* Booby şi reputaţia ei, şi încheind cu pasiunea îndelungată, credincioasă şi împărtăşită dintre el şi Fanny, fără să ascundă modestia originii şi a educaţiei acesteia din urmă. Ultimele amănunte spulberară cu totul bănuiala născută în cugetul domnului că Fanny ar fi fiica vreunei persoane de neam cu care fugise Joseph, Adams fiind şi el amestecat în afacere. Nutrea acum multă afecţiune pentru oaspeţii săi; bău deci în sănătatea lor cu mare voie bună şi-i mulţumi de nenumărate ori pastorului, ce-şi cheltuise, e drept, mult suflu deoarece îi plăcea să povestească totul până în cele mai mici amănunte.

Adams răspunse că era rândul domnului să le întoarcă această favoare, căci extraordinara sa bunătate, dimpreună cu înclinaţia spre literatură dovedită[125] şi neaşteptat întâlnită sub un asemenea acoperiş, stârniseră în el mai multă curiozitate ca oricând.

– Prin urmare, încheie el, dacă nu-i prea mare deranjul, domnule, spuneţi-ne povestea dumneavoastră.

Gazda răspunse că nu-i poate refuza un lucru cerut pe drept; astfel că, după scuzele de rigoare ce alcătuiesc de obicei prefaţa oricărei povestiri, începu astfel.

118 *Există aici, da, există o inimă care dispreţuieşte moartea,*
Şi care ar crede că plăteşte bine cu viaţa-i onoarea spre care alergi. (Eneida, Cântul IX).
119 *Domnişori, filfizoni* (fr.).
120 *Alexander Pope* (1688-1744) – poet englez, a tradus *Iliada* şi *Odiseea*.
121 Este vorba de Aristotel.
122 *Cel care a scris despre războiul troian* (lat.).
123 *Construirea acţiunii* (grec.).
124 Soţia lui Ajax.
125 Unele persoane i-au atras atenţia autorului că a comis aici o inadvertenţă: dacă pastorul dovedise într-adevăr o oarecare cultură (zic ei), poate chiar toată pe care o posedă autorul, domnul nu arătase niciuna, în afară de faptul că-l aproba pe Adams ca atare; desigur că ar fi absurd să se spună că aceasta se numeşte cultură. Totuşi, în ciuda criticii, rostită pare-se de un mare orator într-o cafenea publică, am lăsat inadvertenţa pe loc aşa cum se afla ea în ediţia întâi. Nu voi avea vanitatea să aplic

la această lucrare observaţia doamnei Dacier în prefaţa ei la Aristophan: *Je tiens pour une maxime constante, qu'une beauté médiocre plait plus généralement qu'une beauté sans défaut*". Domnul Congreve a făcut o altă asemenea inadvertenţă în a sa *Dragoste pentru Dragoste*, în care Tattle îi spune domnişoarei Prue că *ar trebui să-l admire pentru frumuseţea pe care o laudă ea, de parcă i-ar aparţine lui însuşi* (n.a.).

Capitolul III

În care stăpânul casei îşi povesteşte viaţa

– Domnule, cobor dintr-o familie bună şi m-am născut gentilom. Educaţia mi-am făcut-o într-o şcoală publică unde am urmat atât cât să cunosc bine latina şi destul de bine greaca. Tatăl meu a murit când aveam şaisprezece ani, şi m-a lăsat stăpân pe soarta mea. Am moştenit de la el o avere moderată; nu trebuia să dispun însă de ea decât în ziua când împlineam douăzeci şi cinci de ani, vârsta mea fiind, după cum repeta tata mereu, destul de fragedă pentru ca un bărbat să fie lăsat cu totul de capul lui. Totuşi, cum intenţiile au fost destul de încâlcit exprimate în testament, avocaţii m-au sfătuit să fac contestaţie la acest punct faţă de tutorii mei; iar eu mărturisesc că am ţinut atât de puţin seama de ultimele dorinţe ale răposatului meu părinte, suficient de limpezi pentru mine, încât le-am urmat sfatul şi am izbutit curând să capăt câştig de cauză, dat fiind că nici tutorii mei nu s-au prea încăpăţânat să mi se opună.

– Domnule, spuse Adams, nu pot să vă cer favoarea de a afla numele dumneavoastră?

Gazda răspunse că-l cheamă Wilson, apoi continuă.

– N-am mai mers mult timp la şcoală după moartea tatii, deoarece fiind un tânăr precoce, ardeam de nerăbdare să-mi fac intrarea în lume, unde îmi închipuiam că talentele mele, cunoştinţele şi vârsta bărbătească mă îndreptăţeau la un loc de seamă. Şi această intrare în viaţă prea de timpuriu şi fără nicio călăuză o consider azi cauza tuturor nenorocirilor mele de mai târziu, căci în afară de neplăcerile vădite ce au însoţit-o, mai este una trecută oarecum sub tăcere, anume că prima impresie ce şi-o face lumea despre tine e foarte greu de dezrădăcinat. Cât de neplăcut este, deci, să-ţi

fixezi caracterul în viaţă înainte de-a putea să-i cunoşti adevărata valoare, sau de-a fi în stare să cântăreşti urmările acţiunilor de care atârnă reputaţia ta viitoare.

Cu puţin înainte de a împlini şaptesprezece ani am părăsit şcoala şi am plecat la Londra cu nu mai mult de şase lire în buzunar – o sumă ce mi se părea mare pe-atunci, dar am fost apoi surprins s-o văd topindu-se atât de repede.

Aveam ambiţia să-mi compun înfăţişarea unui distins gentilom, primele rechizite înţelegând să mi le procur de la un croitor, un peruchier şi alţi câţiva negustori care se îndeletnicesc cu împodobirea trupului omenesc. În ciuda pungii mele nu prea rotunde, am găsit la ei credit mai uşor decât mă aşteptam, şi în curând am fost împopoţonat exact după dorinţele mele. Acest lucru, mărturisesc, m-a surprins în mod plăcut pe moment, dar mai târziu aveam să învăţ că numeroşi negustori din cartierele elegante ale oraşului au ca deviză: vânzare cât mai multă, notă de plată cât mai ridicată, arestare cât mai rapidă.

M-am gândit apoi să-mi continui calificarea şi anume în dans, scrimă, călărie şi muzică; dar cum acestea cereau cheltuială şi timp, m-am consolat; în privinţa dansului, că-l învăţasem puţin în tinereţe şi puteam să mă descurc la menuet într-un mod destul de onorabil; în ce priveşte scrima, că buna mea dispoziţie mă va pune la adăpost de orice ceartă; iar călăria, că nimeni nu se va gândi la asta; cât despre muzică, îmi spuneam că nu-mi va fi greu să ating o oarecare reputaţie în această materie, deoarece auzisem pe câte unii dintre colegii mei de şcoală pretinzând să se priceapă la opere, fără a fi în stare să cânte nici din gură, nici la vioară.

Cunoaşterea oraşului mi se părea un element indispensabil: credeam că voi putea ajunge la aceasta frecventând localurile publice. Prin urmare nu lipseam niciodată de nicăieri, astfel că am izbutit curând să stăpânesc frazele la modă, să laud distracţiile la modă şi să cunosc numele şi chipurile bărbaţilor şi femeilor celor mai la modă.

Nu-mi lipsea nimic decât o legătură amoroasă, şi m-am hotărât să-mi fac rost imediat de una – vreau să spun, de reputaţia ei; şi, într-adevăr, am

avut atâta succes, că în foarte scurt timp mă lăudam cu favorurile unei jumătăţi de duzină dintre cele mai frumoase femei din oraş.

La aceste cuvinte, Adams scoase un geamăt adânc şi apoi, închinându-se, exclamă:

– Doamne sfinte! Ce timpuri corupte trăim!

– Nu chiar atât de corupte pe cât vă închipuiţi, spuse domnul Wilson; vă asigur că toate aceste femei erau fecioare vestale în ce mă privea pe mine. Tot ce-mi doream era faima unei asemenea legături, ceea ce am şi obţinut; dar poate că şi cu asta nu făceam decât să mă laud, căci fără îndoială persoanele cărora le arătam bileţelele de dragoste ştiau tot atât de bine ca şi mine că erau false şi că mi le scrisesem singur.

– Să-ţi scrii scrisori singur! spuse Adams făcând ochii mari.

– O, domnule, răspunse gazda, se practică foarte curent în timpurile noastre. Jumătate dintre piesele de teatru moderne au câte un asemenea personaj. Nici nu vă puteţi închipui câtă osteneală mi-am dat şi ce metode absurde am folosit ca să calomniez o seamă de femei foarte bine. Când cineva vorbea de vreuna cu încântare, răspundeam: „Dă-o la naiba! Curând o s-o vedem la H…” Dacă el răspundea că o crede virtuoasă, exclamam: „Ehei, dumneata întotdeauna crezi că o femeie e virtuoasă, cât timp o vezi pe stradă, dar Jack sau Tom (întorcându-mă spre un altul din grup) şi cu mine, ştim noi ce ştim.” Mai scoteam o hârtie din buzunar, poate o notă de-a croitorului, şi-o sărutam strigând: „Jur pe Dumnezeu din cer că am fost cândva îndrăgostit de ea”.

– Continuaţi, vă rog, dar nu vă mai juraţi, spuse Adams.

– Domnule, făcu gazda, vă cer iertare. Ei bine, acesta a fost modul meu de viaţă timp de trei ani de zile.

– Ce mod de viaţă? răspunse Adams. Nu-mi amintesc să fi menţionat vreunul.

– Remarca dumneavoastră e justă, replică domnul Wilson zâmbind; ar trebui să spun, mai degrabă, acest mod de a nu face nimic. Mi-aduc aminte că, după câtva timp, mi-am scris jurnalul unei zile, potrivit, cred, şi pentru orice altă zi din această perioadă. Să încerc să vi-l repet.

Dimineaţa, sculat, luat bastonul şi ieşit în redingota verde, cu părul pe moaţe (un geamăt din partea lui Adams) şi hoinărit până la zece. Mers la licitaţie; spus doamnei W că are o faţă murdară; râs din toată inima de un cuvânt de duh al căpitanului X, nu-mi amintesc ce pentru că n-am auzit prea bine; vorbit în şoaptă cu lordul Y; înclinat către ducele Z; şi cât pe ce să licitez pentru o tabacheră, dar oprit la timp, de teamă să nu mi-o dea.

De la

2 la 4, îmbrăcat. *Un geamăt*.

4 la 6, luat masa. *Un geamăt*.

6 la 8, cafeaua.

8 la 9, teatrul Drury-lane.

9 la 10, Lincoln’s Inn Fields.

10 la 12, Recepţie la curte. *Un geamăt adânc.*

În toate aceste locuri, nimic de semnalat.

Aici Adams spuse cu oarecare aprindere:

– Domnule, această viaţă este mai prejos de cea a unui animal, abia superioară unei plante; şi mă întreb ce a putut să-l împingă pe un bărbat cu judecata dumneavoastră s-o ducă.

– Ceea ce împinge la mai multe nebunii decât vă închipuiţi, doctore, răspunse celălalt: vanitatea; căci oricât de netrebnic v-aş părea, vă asigur că n-aţi putea avea mai mult dispreţ decât am eu acum pentru mizerabilul care am fost; şi totuşi mă admiram pe-atunci şi mi-aş fi bătut joc de o persoană cu înfăţişarea dumneavoastră (mă veţi ierta), în ciuda învăţăturii şi a excelentelor calităţi dovedite.

Adams făcu o plecăciune şi-l rugă să urmeze.

– După ce am dus viaţa asta vreo doi ani, continuă domnul Wilson, mi s-a întâmplat un incident ce m-a silit să schimb decorul. Aflându-mă într-o zi în cafeneaua St. James şi bârfind pe o tânără doamnă de familie bună, un ofiţer de gardă, prezent şi el acolo, găsi cu cale să mă dezmintă. I-am răspuns că greşisem poate, dar că nu avusesem de gând să spun decât

adevărul. El îmi replică doar printr-un rânjet plin de dispreţ. După aceea am remarcat o ciudată răceală la toate cunoştinţele mele; nimeni nu-mi mai adresa o vorbă, iar foarte puţini îmi înapoiau până şi politeţea unui salut. Societatea cu care obişnuiam să iau cina îmi întoarse spatele, şi la mai puţin de o săptămână m-am pomenit într-o singurătate atât de mare la St. James de parcă m-aş fi aflat într-un pustiu. Un cinstit om mai în vârstă, cu pălărie mare şi spadă lungă, îmi spuse în cele din urmă că-i e milă de tinereţea mea şi mă sfătuieşte deci să-i arăt lumii că nu sunt chiar atât de ticălos cum par. La început nu l-am înţeles, dar el mă lămuri şi încheie declarându-mi că, dacă voiam să-i scriu o provocare căpitanului, consimţea să i-o înmâneze chiar el, din pură milostenie.

– Halal milostenie, n-am ce zice! strigă Adams.

– I-am cerut răgaz până a doua zi pentru a mă gândi, continuă domnul Wilson, şi, odată ajuns acasă, am cântărit cât am putut de cinstit toate eventualele urmări ale acestei afaceri. Pe de o parte era riscul de a-mi pierde viaţa, pe de altă parte de-a avea mâinile pătate de sângele unui om pe care nu eram câtuşi de puţin supărat. Nu mi-a fost greu să mă conving că folosul ce-mi revenea din cealaltă parte nu merita acest risc. M-am hotărât deci să părăsesc scena, şi curând m-am retras la Temple[126] unde mi-am luat un mic apartament. N-a trecut mult şi mi-am făcut noi cunoştinţe, care nu ştiau nimic din ceea ce mi se întâmplase. La drept vorbind, nu-mi prea plăceau, căci domnişorii din Temple sunt doar umbrele celorlalţi, un fel de afectare a afectării. Zădărnicia lor este şi mai ridicolă, dacă se poate, decât a primilor. Acolo am întâlnit filfizoni obişnuiţi să bea cu lorzi pe care nici nu-i cunoşteau şi să aibă legături amoroase cu femei pe care nu le văzuseră niciodată. Cea mai îndepărtată ţintă a ambiţiei mele era Covent Garden, unde continuam să strălucesc la balcoanele teatrelor, vizitam prostituatele, făceam curte vânzătoarelor de portocale şi criticam piesele. Acestei cariere i-a pus curând capăt medicul, convingându-mă să mă închid în casă pentru o lună de zile. După acest răstimp, când avusesem răgaz să mă gândesc, am hotărât să renunţ la tovărăşia domnişorilor şi filfizonilor şi să evit, pe cât posibil, orice prilej de a mă întoarce în locul de retragere amintit.

– Cred că sfatul de a vă retrage şi a reflecta timp de o lună a fost cât se poate de nimerit, spuse Adams, dar eu m-aş fi aşteptat mai degrabă să vi-l dea un preot, nu medicul.

Wilson surâse de naivitatea lui Adams şi, fără să mai dea alte explicaţii asupra unui subiect atât de spinos, continuă după cum urmează:

– De cum m-am însănătoşit complet am descoperit că pasiunea mea pentru femei îmi făcea viaţa foarte grea, deoarece îmi era teamă să mi-o mai satisfac ca înainte; am hotărât deci să-mi iau o ibovnică. Şi nu mi-a trebuit mult ca să-mi fixez alegerea asupra unei tinere femei, recomandată de o celebră mijlocitoare, ce mai fusese întreţinută de doi domni. Am luat-o la mine şi i-am făcut o rentă pe toată perioada cât aveam să stăm împreună. Poate că aş fi fost destul de prost răsplătit pentru aceasta, dar ea nici nu mi-a lăsat timp pentru asemenea deziluzii, căci înainte chiar de termenul fixat, am găsit-o la mine acasă într-o conversaţie cât se poate de familiară cu un tânăr îmbrăcat ofiţer; de fapt acesta nu era decât învăţăcel de avocat la oraş. În loc să-şi ceară scuze pentru infidelitatea ei, începu să mă împroaşte cu vreo jumătate de duzină de înjurături şi, pocnindu-şi degetele în obrazul meu, declară că era mai prejos de ea să se limiteze la un singur bărbat, chiar de-ar fi fost cel mai bun din Anglia. Ne-am despărţit, şi aceeaşi mijlocitoare i-a făcut rost îndată de alt protector. La vreo zi, două, mi-am dat seama că aveam motive să fiu mai necăjit din pricina întâlnirii, decât a despărţirii noastre, căci m-am văzut silit să-l vizitez din nou pe medic. De astă dată a trebuit să fac penitenţă câteva săptămâni; între timp am cunoscut o tânără foarte frumoasă, fiica unui domn care, după ce servi patruzeci de ani în armată şi făcu toate campaniile sub ducele de Marlbourough, murise ca locotenent, cu jumătate de soldă, şi-şi lăsase văduva cu acest singur copil într-o situaţie cu totul disperată: nu aveau decât o mică pensie din partea statului, completată de puţinul câştigat de fiică lucrând, căci era foarte meşteră în mânuirea acului. Când am cunoscut-o, fata tocmai fusese cerută în căsătorie de un tânăr cu stare. Era ucenic la un negustor de albituri şi avea o mică avere, suficientă pentru a-i permite să-şi pună pe roate un comerţ propriu. Mama era nespus de mulţumită de partidă, şi pe bună-

dreptate. Şi totuşi, eu am fost cel care a împiedicat căsătoria. I l-am prezentat pe tânăr logodnicei într-o lumină atât de proastă şi m-am priceput atât de bine s-o măgulesc, să-i fac tot soiul de promisiuni şi cadouri încât, ca să nu mai zăbovesc mult asupra acestui capitol, am convins-o în cele din urmă pe biata fată să fugă cu mine de la mama ei. Într-un cuvânt, am stricat-o.

(La aceste cuvinte Adams se sculă brusc, străbătu camera din trei paşi mari, apoi se aşeză din nou pe scaun.)

– Această parte din povestea mea nu vă poate mâhni mai mult decât pe mine însumi, credeţi-mă, şi niciodată n-am să consider că m-am căit destul de purtarea mea; dar dacă de pe acum povestea mea vi se pare atât de îngrozitoare, cât de mult vă va creşte indignarea auzind urmările fatale ale acestei sălbatice şi ticăloase acţiuni! Deci, dacă doriţi, mă voi opri aici.

– În niciun caz, strigă Adams; continuaţi, vă conjur; şi facă Cerul să vă pocăiţi sincer de această faptă, ca şi de multe altele pe care le-aţi povestit!

– Eram atunci, reluă Wilson, cât se poate de fericit de a poseda o făptură tânără şi distinsă, cu o educaţie bună şi înzestrată cu multe calităţi plăcute. Câteva luni am fost foarte îndrăgostiţi unul de celălalt, şi n-aveam nicio altă tovărăşie, nu stăteam cu nimeni de vorbă decât între noi doi; dar aceasta nu putea dura la nesfârşit şi, deşi încă mai nutream pentru ea o mare afecţiune, simţeam tot mai mult nevoia unei alte companii, astfel că am început s-o părăsesc treptat, lăsând-o în cele din urmă chiar zile întregi absolut singură. Ea n-a întârziat să-şi arate nemulţumirea faţă de această situaţie şi să se plângă de viaţa tristă ce o ducea; drept consolare i-am făcut cunoştinţă cu alte câteva femei întreţinute; împreună cu ele şi-a luat obiceiul să joace cărţi şi să frecventeze teatrele şi diverse locuri de distracţie. N-a trecut însă mult şi mi-am dat seama de o vădită schimbare în felul ei de a fi: modestia şi inocenţa îi pieriseră puţin câte puţin, până ce cugetul i se perverti cu totul. Începuse să se complacă în tovărăşia chefliilor, îşi lua tot soiul de aere, nu era mulţumită decât atunci când pleca de-acasă sau dădea câte o petrecere la mine. Devenise lacomă de bani, cheltuia fără rost, vorbea fără perdea şi, dacă mi se întâmpla cumva să mă împotrivesc vreuneia

dintre dorinţele ei, începea imediat cu înjurăturile, lacrimile şi crizele de nervi. Cum primele încântări ale dragostei trecuseră de mult, această comportare nu făcu decât să mă îndepărteze cu totul de ea; mă gândeam cu plăcere la faptul că nu mi-era soţie, şi chibzuiam cum să ne despărţim; când i-am dat să înţeleagă acest lucru, a avut grijă să mă scutească de osteneala de a o da pe uşă afară şi a plecat singură, după ce mai întâi a forţat sertarul de la masa mea de scris şi mi-a şterpelit tot ce-a putut găsi, adică vreo două sute de lire. În primul acces de mânie am hotărât s-o urmăresc cu toate rigorile legii, dar cum a avut norocul să-mi scape în acele momente de furie, am sfârşit prin a mă linişti; mi-am amintit că fusesem primul ei corupător şi că, răpindu-i nevinovăţia, îi adusesem o daună ce nu se mai putea repara în niciun fel; aflând totodată că bietei bătrâne, maică-si, i se frânsese inima de durere când fata fugi de la ea, am început să mă consider ucigaşul ei.

– Ceea ce şi eraţi, strigă Adams cu un geamăt.

– I-am mulţumit deci Atotputernicului că a folosit acest mijloc de a mă pedepsi şi am hotărât să suport paguba cu resemnare. Şi ce bine ar fi fost dacă nu aş mai fi auzit niciodată de soarta bietei fiinţe, care s-a cufundat până la urmă în cel mai mare desfrâu; şi după ce a trăit câţiva ani ca o prostituată ordinară, şi-a sfârşit mizerabila-i viaţă la închisoarea Newgate.

Aici domnul Wilson scoase un oftat adânc, iar domnul Adams îi răspunse ca un ecou răsunător; amândoi rămaseră apoi tăcuţi, uitându-se unul la celălalt timp de câteva minute. În sfârşit, stăpânul casei continuă:

– I-am fost absolut credincios acestei fete în tot timpul cât am întreţinut-o, dar de îndată ce s-a despărţit de mine am mai descoperit şi alte dovezi ale infidelităţii ei, în afară de şterpelirea banilor. Pe scurt, m-am văzut obligat să-i fac o a treia vizită medicului, din mâinile căruia n-am scăpat prea repede.

Am jurat să renunţ la orice legătură cu sexul opus, plângându-mă în gura mare că plăcerea nu compensa durerea, şi covârşind frumoasele făpturi cu vorbele grele cu care însuşi Juvenal[127] le ocărâse odinioară. Pe prostituatele din oraş le priveam cu o ură greu de conceput, căci persoanele lor îmi apăreau ca nişte palate frumos pictate, dar locuite de Boală şi

Moarte, iar frumuseţea lor nu mă mai putea face să jinduiesc mai mult după ele decât după o pilulă învelită într-o pojghiţă de aur, sau după un coşciug bătut în plăci din acelaşi metal. Totuşi, dacă nu mai eram robul plecat al dragostei, mă mai recunoşteam încă supusul ei. Ura mea faţă de femei scădea zilnic, şi nu sunt sigur dacă timpul nu m-ar fi aruncat din nou în braţele vreunei prostituate ordinare, dacă n-aş fi fost apărat de pasiunea pentru fermecătoarea Sapphira; odată pătrunsă în inima mea această pasiune punea tot mai mult stăpânire pe ea. Sapphira era soţia unui om la modă, mare crai, ce părea să merite dragostea ei din toate punctele de vedere, recunosc, deşi nu avea reputaţia s-o deţină. Căci ea era ceea ce se numeşte o cochetă *achevée*[128].

– Vă rog, domnule, îl întrerupse Adams, ce înseamnă o cochetă? Am mai întâlnit cuvântul acesta la autorii francezi, dar niciodată nu i-am ştiut exact sensul. Cred că e acelaşi lucru cu *une sotte*[129], adică o proastă.

– Domnule, răspunse povestitorul, poate că nu greşiţi prea mult, dar cum e vorba de o anumită prostie, voi încerca să v-o descriu. Dacă toate fiinţele vii ar fi rânduite, în ordinea creaţiei lor, după utilitate, cunosc doar puţine animale ce n-ar putea lua locul unei cochete, căci această creatură nu are pretenţie la altceva decât la instincte; chiar de s-ar crede uneori că este însufleţită de pasiunea vanităţii, majoritatea acţiunilor ei nu au nici măcar această motivare atât de meschină, dovadă toate gesturile şi şiretlicurile fără noimă, cu mult mai prosteşti decât ale celor mai ridicole păsări şi animale, şi mai degrabă îl conving pe privitor că nătânga nefericită ţinteşte doar spre dispreţul nostru. Într-adevăr, caracteristica ei este afectarea, mânată şi dirijată numai de capricii; căci, după cum afectează uneori frumuseţe, înţelepciune, spirit, bunătate, politeţe şi sănătate, tot astfel poate afişa şi urâţenie, prostie, absurditate, răutate, proastă creştere şi boală. Viaţa ei este o necontenită minciună; iar singura regulă după care poate fi judecată o cochetă este că nu e niciodată ceea ce pare. Dacă ar putea să iubească (ceea ce este exclus, căci de-ar încerca vreodată acest lucru ar înceta să mai fie cochetă), şi-ar lua înfăţişarea nepăsării, sau chiar a urii faţă de persoana iubită; de-aceea poţi fi sigur că, atunci când se străduieşte să te convingă de

dragostea ei , îţi este cel puţin indiferentă. Aşa s-a întâmplat şi cu Sapphira mea; de-ndată ce m-a văzut în rândurile admiratorilor ei, mi-a dat ceea ce îndeobşte se cheamă încurajări; mă privea adesea şi, dacă ochii mei îi întâlneau pe-ai ei, şi-i întorcea imediat, arătându-se totodată în culmea surprinderii şi a tulburării. Aceste şiretlicuri au avut succesul scontat şi, pe măsură ce eu deveneam mai stăruitor faţă de ea decât restul admiratorilor, la rândul ei, se apropia mai mult de mine decât de ceilalţi. Îmi vorbea cu vocea scăzută, îmi şoptea, murmura, suspina, tresărea, râdea şi lăsa să se întrevadă multe alte semne ale unei pasiuni care zilnic înşală pe mii de oameni. Când jucam whist cu ea, mă privea ţintă, şi-apoi ori îşi pierdea rândul la joc, ori nu cerea carte izbucnind în cele din urmă într-un râs fără rost şi strigând:

– Oh! Habar n-am unde-mi sunt gândurile!

Ca să nu vă mai reţin, după ce am trecut, după părerea mea, prin toate etapele galanteriei şi ajunsesem să fiu absolut convins de a fi stârnit o pasiune înflăcărată la iubita mea, am căutat prilejul să avem o explicaţie. Ea s-a dat în lături cât a putut, dar în urma stăruinţelor mele s-a ivit în sfârşit o ocazie. Nu vă mai povestesc amănuntele acelei întrevederi; e de ajuns să spun că, atunci când nu i-a mai fost cu putinţă să se prefacă a nu mă înţelege, a afectat de la început o nemărginită surprindere, şi imediat după aceea o furie atât de nemăsurată; se întreba ce anume în purtarea ei mi-a îngăduit s-o jignesc până-ntr-atât şi, îndepărtându-se de mine în grabă, mi-a spus că n-am alt mijloc de a scăpa de mânia ei decât să nu-i mai apar niciodată în cale sau, cel puţin, să nu-i mai vorbesc. Răspunsul ei nu m-a mulţumit; mi-am continuat insistenţele, în zadar însă, şi m-am convins în cele din urmă că singurul care o poseda într-adevăr era soţul ei, dar nici el, nici altcineva nu putuse să-i cucerească inima. M-am lecuit de dorinţa de a mai urmări acest *ignis fatuus*[130], mulţumită ochilor dulci ce începuseră să-mi facă soţia unui cetăţean; nici prea tânără, nici foarte frumoasă, era totuşi destul de plăcută pentru ca temperamentul meu focos să se lase atras. I-am dat deci curând satisfacţie, dovedindu-i că avansurile ei nu căzuseră pe un pământ sterp sau rece, ci dimpotrivă i-au adus pe loc un iubit lacom şi plin

de dorinţe. Nici eu n-am avut a mă plânge de ea, căci răspundea cu aceeaşi înflăcărare pasiunii stârnite. De-astă dată nu mai aveam de-a face cu o cochetă, ci cu o femeie prea înţeleaptă ca să prostitueze nobila pasiune a dragostei acelei ridicole plăceri a vanităţii. Ne-am înţeles imediat unul pe altul şi, dat fiind că plăcerile ce le căutam se puteau satisface reciproc, le-am descoperit curând şi am ştiut să ne bucurăm de ele. M-am socotit la început nespus de fericit de a poseda o nouă ibovnică a cărei dragoste ar fi săturat repede o poftă mai puţin aprinsă decât a mea; s-a întâmplat însă cu totul altfel: ea a ştiut să-mi înflăcăreze pasiunea mai mult decât fuseseră în stare chiar tinereţea sau frumuseţea. Dar fericirea n-a putut dura. Eram într-o necontenită panică din pricina geloziei soţului!

– Bietul om! Îi plâng de milă, exclamă Adams.

– O şi merită, comentă Wilson, căci îşi iubea cu mare duioşie soţia, şi, vă asigur, că şi azi îmi pare rău că n-am fost eu primul care i-a furat dragostea nevesti-si. Dar temerile erau cât se poate de îndreptăţite, deoarece bărbatul ne-a prins în cele din urmă şi a găsit chiar şi martori ce ştiau de mângâierile noastre. M-a dat în judecată şi a obţinut trei mii de lire daune, ceea ce mi-a micşorat simţitor averea; dar cel mai rău a fost că nevastă-sa, o dată divorţată, mi-a rămas pe braţe. Am dus o viaţă foarte grea cu ea, căci, în afară de faptul că patima mi se potolise mult, nemaipomenita ei gelozie era cât se poate de stânjenitoare. În sfârşit, moartea m-a descotorosit de o povară de care niciodată n-aş fi căutat să scap într-alt fel, ştiind că eu fusesem autorul nenorociri ei.

Mi-am luat adio de la dragoste, hotărât să urmăresc alte plăceri mai puţin primejdioase şi costisitoare. Am făcut cunoştinţă cu o ceată de cheflii; ziua dormeau, iar noaptea şi-o petreceau în beţii, astfel că se putea spune despre ei că mai degrabă îşi pierdeau timpul decât îl trăiau. Conversaţia lor era alcătuită numai din gălăgie: cântece, răcnete, certuri, beţii, ciocnete de pahare, vomitări, fumat, iată cu ce ne distram în primul rând. Şi totuşi, oricât de îndoielnice ar părea aceste ocupaţii, ele erau mai suportabile decât momentele serioase, constând fie din povestirea plicticoasă la culme a unor întâmplări obişnuite, vulgare şi prosteşti, fie din certuri aprinse pentru nişte

fleacuri, terminate de obicei prin rămăşaguri. În primul moment de luciditate am pus capăt acestui fel de viaţă şi-am devenit membrul unui club frecventat de nişte tineri cu mari însuşiri. Sticla nu mai avea acolo menire decât să ne animeze conversaţiile ce se învârteau în jurul celor mai profunde probleme de filozofie. Noii mei prietenii se dedicaseră căutării adevărului, în care scop s-au dezbărat de toate prejudecăţile educaţiei şi nu se mai conduceau decât după infailibila călăuză a raţiunii umane. Această călăuză, după ce le-a arătat cât era de falsă foarte învechita şi simpla doctrină a existenţei unei Divinităţi în univers, i-a ajutat să pună în locul ei o aşa-numită regulă de drept; aderând la ea, adepţii noii învăţături reuşeau să atingă până la urmă cea mai înaltă puritate morală. După un timp de reflectare am ajuns să fiu tot atât de încântat de această societate, pe cât o dispreţuiam şi o detestam pe cealaltă. Începeam să mă socotesc eu însumi o fiinţă de o esenţă superioară faţă de ce-mi închipuisem înainte, şi eram cu atât mai fermecat de această regulă de drept, cu cât nu găseam nimic în sinea mea să i se împotrivească. Simţeam un nemăsurat dispreţ faţă de toţi cei ce mai aveau nevoie şi de alt îndemn pentru virtute în afară de frumuseţea şi desăvârşirea ei intrinsecă, şi-mi formasem o părere atât de bună despre moralitatea tovarăşilor mei de-atunci, încât le-aş fi încredinţat orice mi-era mai apropiat şi mai drag. În timp ce eram purtat pe aripile acestui vis încântător, s-au petrecut unul după altul, două, trei incidente care m-au surprins mult la început; unul dintre marii noştri filozofi sau propovăduitori ai regulii de drept a fugit cu soţia prietenului său intim; apoi altul, aparţinând aceleiaşi societăţi, a părăsit clubul fără să-şi aducă aminte să lase cauţiunea; un al treilea, după ce a împrumutat de la mine o sumă de bani, fără să-mi dea vreo chitanţă, a negat cu neruşinare când i-am cerut să mi-o înapoieze. Aceste practici, atât de potrivnice regulii noastre de aur, mi-au strecurat în suflet unele îndoieli asupra infailibilităţii ei, dar când i-am mărturisit gândurile mele unui alt membru al clubului, acesta mi-a răspuns:

„Nu există nimic absolut bun sau absolut rău în sine; acţiunile se numesc bune ori rele după împrejurările în care se află cel ce le săvârşeşte. E posibil ca omul care a fugit cu nevasta prietenului să fi avut iniţial porniri

foarte bune, dar să se fi lăsat stăpânit de violenţa unei pasiuni nelegitime, ceea ce nu-l împiedica însă ca în alte privinţe să fie un demn membru al societăţii; iar dacă s-a simţit oarecum tulburat de frumuseţea unei femei, avea dreptul de la natură să-şi potolească această tulburare.”

Interlocutorul meu a mai continuat apoi cu o serie de alte lucruri ce m-au dezgustat atât de mult încât am părăsit societatea chiar în seara aceea, fără să mă mai întorc vreodată.

Fiind redus la o singurătate ce nu-mi era câtuşi de puţin pe plac, am început să frecventez teatrele; ele reprezentaseră de fapt dintotdeauna distracţia mea favorită; aproape seară de seară îmi petreceam două, trei ore în culise, unde mă vedeam cu mulţi poeţi; mă întâlneam apoi cu ei prin taverne. Luau parte la petrecerile noastre şi câţiva actori. La întrunirile acestea eram de obicei distraţi de poeţii care-şi citeau operele şi de actorii care-şi repetau rolurile; atunci am observat că cel ce ne procura distracţia era de obicei singurul mulţumit, căci cei prezenţi, deşi se purtau destul de politicos cu el de faţă, rareori se întâmpla să nu-şi bată joc de cum se întorcea cu spatele. Şi am făcut atunci unele remarci, prea evidente, cred, pentru a mai merita să fie spuse.

– Vă rog, domnule, remarcile dumneavoastră, ordonă Adams.

– În primul rând, urmă povestitorul, am dedus că nu-i adevărat ce se spune în general că oamenii de duh sunt mai înclinaţi spre vanitate decât alţii. Lumea se împăunează şi din pricina bogăţiei, a puterii, a frumuseţii, a cinstirilor etc. dar acestea sunt cât se poate de vizibile. Pe când bietul om de duh e silit să-şi producă întâi opera pentru a-şi dovedi perfecţiunea; şi tocmai pe capacitatea lui de a fi cât mai prompt se sprijină părerea comună menţionată mai sus; dar oare cel ce cheltuieşte sume uriaşe ca să-şi mobileze casa ori să-şi împopoţoneze persoana, cel ce pierde multă vreme şi osteneală gătindu-se, sau socoteşte că un titlul ori o panglică de decoraţie merită orice renunţare, orice trudă sau chiar orice nelegiuire, nu sacrifică el tot atât de mult vanităţii ca şi bietul om de duh care nu doreşte decât să-şi citească poemul sau piesa de teatru? În al doilea rând am observat că vanitatea este cea mai ticăloasă dintre patimi, în stare să pervertească

mintea mai mult ca oricare alta; căci dat fiind că egoismul este mult mai răspândit decât suntem dispuşi s-o recunoaştem e firesc să-i urâm şi să-i pizmuim pe cei ce ne stau în cale, împiedicându-ne să ajungem la bunurile jinduite. În cazul plăcerii şi al ambiţiei, însă, obstacolele nu sunt numeroase; şi nici în cazul avariţiei nu se ridică multe piedici în drumul nostru; dar vanitosul caută întotdeauna întâietatea, şi orice este excelent sau lăudabil la altul îi devine profund antipatic.

Atunci Adams începu să se scotocească prin buzunare, exclamând în cele din urmă:

– Ce păcat! N-o mai am la mine.

Când domnul Wilson îl întrebă ce caută, îi răspunse că a scris cândva o predică împotriva vanităţii, pe drept cuvânt capodopera sa, după cum o consideră el.

– Ptiu! Ptiu strigă Adams, cum de-am scos-o din buzunar? De s-ar găsi la o rază de cinci mile de-aici, m-aş duce imediat după ea, numai ca să v-o pot citi.

Domnul Wilson răspunse că nu era nevoie, din moment ce se vindecase de această patimă.

– Tocmai de-aceea aş fi vrut să v-o citesc, făcu Adams, căci sunt sigur că aţi fi admirat-o; de fapt, nu cred că există pe lume patimă s-o urăsc mai mult decât vanitatea asta prostească.

Povestitorul surâse şi continuă:

– De la această societate am trecut uşor la cea a jucătorilor de cărţi, unde nu mi s-a întâmplat nimic demn de remarcat în afară de faptul că mi-am tocat bruma de avere ce-mi rămăsese, domnii aceia ajutându-mă să-i dau de fund foarte curând. Mi s-au dezvăluit atunci aspecte ale vieţii, necunoscute încă de mine: sărăcia şi mizeria, cu îngrozitorul lor alai de creditori, procurori şi portărei nu-mi dădeau pace nici ziua, nici noaptea. Hainele mi s-au ros, creditul mi-a scăzut, iar toţi prietenii şi cunoscuţii m-au părăsit. Aflându-mă în această situaţie mi-a venit cea mai ciudată idee pe care şi-o poate închipui cineva, şi anume, să scriu o piesă de teatru; timp aveam berechet, căci teama de portărei mă ţinea închis în casă zi de zi; şi,

cum dovedisem dintotdeauna oarecare înclinaţie şi ceva talent în această direcţie, m-am aşternut pe lucru şi după câteva luni am dat gata o piesă în cinci acte, acceptată la teatru. Mi-am amintit atunci că pe vremuri cumpărasem bilete pe care poeţii le vindeau în beneficiul lor cu mult timp înainte de apariţia operelor respective; hotărât să urmez un obicei ce se potrivea de minune cu starea mea de atunci, mi-am întocmit imediat un mare număr de bilete. Fără îndoială că situaţia poeziei ar fi înfloritoare dacă asemenea bilete ar avea curs la brutărie, cârciumă şi băcănie; dar vai! Lucrurile stau cu totul altfel; niciun croitor nu avea să le primească drept plată pentru pânză tare, şireturi şi furnituri, niciun portărel nu le ia drept bani peşin. Aceste bilete nu sunt, de fapt decât o autorizaţie de cerşit, un fel de certificat care atestă că deţinătorul ar avea nevoie de cinci şilingi, şi-i îndeamnă pe creştinii binevoitori la milostenie. Atunci am făcut cunoştinţă cu ceva mai rău chiar decât sărăcia, sau mai degrabă cu cea mai cumplită consecinţă a ei: asiduităţile şi dependenţa de cei mari. Multe dimineţi mi-am petrecut aşteptând ore întregi în anticamerele reci ale oamenilor sus-puşi unde, după ce vedeam cum erau primiţi cele mai netrebnice puşlamale în dantele şi broderii, toţi codoşii şi bufonii la modă, trebuia să aud spunându-mi-se atunci când îmi anunţam şi eu numele, că domnul lord nu era liber în dimineaţa aceea, răspuns din care înţelegeam destul de bine că nu aveam de ce să-i calc pragul. Uneori eram admis cu chiu cu vai, dar marele om găsea cu cale să se scuze declarându-mi că era „legat”.

– Legat? făcu Adams; ce înseamnă asta, mă rog?

– Domnule, spuse povestitorul, retribuţia pe care librarii o acordau autorilor, chiar şi pentru lucrările cele mai bune, era atât de mică, încât acum câţiva ani nişte persoane de neam şi cu dare de mână, protectori ai spiritului şi învăţăturii, au găsit potrivit să-i încurajeze pe scriitori, iniţiind subscripţii voluntare spre a-i stimula. Astfel Prior[131], Rowe[132], Pope şi alţi câţiva oameni de geniu au primit de la public sume mari pentru operele lor. Părea o metodă atât de simplă pentru a obţine bani, încât mulţi dintre cei mai mărunţi scriitoraşi ai timpului au cutezat să-şi publice şi ei lucrările în acest fel: ba unii au mai avut şi neobrăzarea să deschidă liste de subscripţii

pentru cărţi ce nici nu le scriseseră şi nici n-aveau de gând să le scrie vreodată. Cum acest soi de subscripţii creştea la nesfârşit şi devenise un fel de impozit pentru public, unele persoane, găsind că nu e treabă uşoară să faci deosebirea între autorii buni şi cei proşti, sau să ştii care geniu merită încurajare şi care nu, pentru a evita cheltuiala de a subscrie atât de mult, au născocit o metodă ca să se pună la adăpost de orice solicitare: şi anume, dădeau o sumă mică de bani, promiţând să plătească una mai mare dacă s-ar face vreo subscripţie vreodată; mulţi au procedat aşa, dar şi mai mulţi au pretins doar că au făcut-o, pentru a reduce la tăcere orice noi cereri. Metoda a fost aplicată şi la biletele de teatru care reprezentau o pacoste publică asemănătoare; iată ce înseamnă deci a fi „legat”.

– Trebuie să spun că termenul e destul de nimerit şi chiar simbolic, făcu Adams; căci un om avut ce se leagă în felul acesta ca să nu mai încurajeze persoanele de merit ar trebui de fapt să fie legat chiar el.

– Aşa e, domnule, spuse celălalt, dar să ne întoarcem la povestirea noastră. Mi s-a întâmplat să primesc şi eu de la vreun bărbat sus-pus cât o guinee, dar mi-o dădea cu atâta silă de parcă ar fi fost o pomană pentru cel mai mizerabil cerşetor, şi o obţineam totodată cu atâta pierdere de timp prin anticamere, încât, dacă m-aş fi îndeletnicit cu o ocupaţie cinstită, aş fi avut un câştig mai mare şi infinit mai multă satisfacţie. După vreo două luni petrecute în felul acesta neplăcut şi chinuitor, tocmai când mă legănam în speranţa unei recolte îmbelşugate după reprezentarea piesei de teatru, m-am dus la sufleor ca să aflu când intră în repetiţie; aflai însă că directorii îi porunciseră să-mi înapoieze piesa deoarece nu le era cu putinţă s-o reprezinte în stagiunea aceea, dar dacă aş revizui-o în vederea stagiunii viitoare, ar fi bucuroşi s-o mai citească o dată. Indignat, i-am smuls manuscrisul din mână şi m-am întors la mine acasă, unde m-am aruncat pe pat într-un acces de disperare.

– Mai degrabă v-aţi fi aruncat în genunchi, spuse Adams, căci disperarea e un păcat.

– De îndată ce mi-am potolit primul clocot de deznădejde, continuă Wilson, am început să chibzuiesc la rece pe ce drum s-o iau, aşa cum eram,

adică fără prieteni, fără bani, fără credit şi fără niciun fel de reputaţie. După ce-am rumegat mai multe lucruri în minte, n-am găsit alt mijloc de a-mi face rost de mizerabilele necesităţi ale vieţii decât să mă retrag într-o mansardă lângă Temple şi să mă angajez conţopist pe la avocaţi; eram foarte calificat pentru treaba asta deoarece aveam o caligrafie perfectă. Zis şi făcut. Cunoşteam un avocat care încheiase pe vremuri nişte afaceri în numele meu, aşa că m-am dus la el; dar acesta, în loc să-mi procure de lucru, izbucni în râs când auzi de planurile mele, spunându-mi că se teme să nu-i transform actele în piese de teatru, şi că fără îndoială va trebui să se aştepte să le vadă reprezentate pe scenă. Dar, pentru a nu vă mai plictisi cu alte asemenea exemple, am să vă spun doar că am descoperit cu această ocazie că nici chiar Platon nu-i ura atât de mult pe poeţi ca oamenii de afaceri. Ori de câte ori îndrăzneam să calc într-o cafenea – ceea ce se întâmpla doar duminicile – se răspândea în jurul încăperii o şoaptă, primită întotdeauna cu rânjete:

„Uite-l pe Wilson, poetul.”

Nu ştiu dacă aţi observat şi dumneavoastră, dar există în firea omului o anume răutate; dacă nu este dezrădăcinată ori, cel puţin, mascată de pojghiţa bunei creşteri şi a politeţii, se complace în a-l face pe celălalt să se simtă stânjenit sau nemulţumit de sine. Această situaţie se întâlneşte adesea prin diferite societăţi – cu excepţia celor formate din oamenii de neam – dar mai cu seamă printre tinerii de ambe sexe pe care originea şi averea îi aşază exact în afara cercurilor din lumea bună, mă refer la pătura mai de jos a micii nobilimi şi la cea mai de sus a negustorimii, alcătuite de fapt din persoanele cele mai prost crescute din lume. Ei bine, domnule, în timp ce abia-mi duceam viaţa lucrând atât cât să nu mor de foame – căci reputaţia de poet era ca o pacoste pentru mine – am cunoscut întâmplător un librar; el mi-a spus că-i păcat ca un om cu învăţătura şi talentul meu să fie silit să-şi câştige pâinea în felul acesta, că-i este milă de mine şi că, dacă vreau să mă asociez cu el, se obligă să-mi dea cele trebuincioase existenţei. Un om în situaţia mea, după cum prea bine ştia el, n-avea de unde alege. Am primit deci propunerea dimpreună cu toate condiţiile – nu dintre cele mai

avantajoase – şi m-am apucat din răsputeri de traduceri. Nu mă mai puteam plânge de lipsă de lucru; mi-a procurat atât de mult, că după o jumătate de an aproape obosisem de atâta scris. În plus, m-am îmbolnăvit din pricina vieţii sedentare – căci în afară de braţul drept – nicio altă parte a trupului nu era în mişcare – ceea ce m-a pus în imposibilitatea de a mai scrie un timp îndelungat. S-a întâmplat însă, spre ghinionul meu, ca să se amâne din cauza aceasta publicarea unei cărţi, iar cum nici ultima mea lucrare nu fusese bine vândută, librarul a rupt contractul cu mine şi m-a mai şi ponegrit faţă de confraţii săi, spunând că aş fi un neglijent şi puturos. Totuşi, pe de o parte, pentru că lucrasem atât, pe de alta pentru că aproape murisem de foame în tot timpul cât am stat în serviciul lui, strânsesem câteva guinee cu care mi-am cumpărat un bilet la loterie, hotărât să mă arunc în braţele zeiţei Fortuna şi să văd dacă nu-mi va da o compensaţie pentru pierderile de la masa de joc. În urma acestei achiziţii am rămas fără o para; şi tocmai atunci, ca şi când n-aş fi fost destul de nenorocit, un portărel în haine femeieşti şi-a făcut apariţia în camera mea, trimis de librar. Venise să mă aresteze la reclamaţia croitorului, căci îi datoram treizeci şi cinci de lire, sumă pentru care nu am putut procura o cauţiune; mă luă şi mă duse la portărel acasă, unde mă încuie într-o cameră de la etaj. Nu aveam nici sănătate (căci de-abia îmi revenisem după boală), nici libertate, nici bani, nici prieteni; părăsisem orice speranţă, până şi dorinţa de viaţă.

– Dar aceasta n-a putut dura mult, spuse Adams, căci desigur croitorul v-a eliberat de îndată ce a aflat adevărata situaţie a afacerilor dumneavoastră care nu vă permitea să-l plătiţi.

– O, domnule, răspunse povestitorul, o cunoştea încă dinainte de-a pune să mă aresteze, mai mult chiar, ştia că, dacă aş fi avut cu ce, nimic nu m-ar fi putut împiedica să-mi plătesc datoriile; eram doar clientul lui de mulţi ani, şi în zilele mele bune îi achitasem întotdeauna sume foarte mari, cât se poate de punctual; dar când i-am amintit de toate astea şi l-am asigurat că, dacă nu-mi pune beţe în roate, am să-i plătesc toţi banii ce-i voi câştiga muncind din răsputeri şi nepăstrând pentru mine decât atât cât să mă ţin în viaţă, mi-a spus că a ajuns la capătul răbdării, că-l mai amânasem de

câteva ori, că avea nevoie de bani, că se adresase legii şi că, dacă nu-l plăteam imediat sau nu găseam o garanţie, trebuia să mor în temniţă fără să găsesc îndurare.

– Nici el n-o să găsească îndurare! strigă Adams sărind de pe scaun. Cum poate un asemenea mizerabil să mai recite Tatăl Nostru, în care, nu ştiu de ce, cuvântul „greşeală” în traducere, este de fapt „datorii” în original? Iar dacă noi nu le iertăm altora datoriile, când nu sunt în stare să plătească, nu ne vor fi iertate nici nouă când nu vom avea posibilitatea de a le achita.

Se opri, iar domnul Wilson continuă:

– În timp ce eram în starea asta atât de nenorocită, o veche cunoştinţă, căreia îi comunicasem numărul biletului de loterie, mă căută şi, venind să-mi facă o vizită, îmi strânse mâna cordial şi mă felicită plin de bucurie pentru norocul meu.

„Află, mi-a spus el, că biletul dumitale a ieşit câştigător cu trei mii de lire.”

La aceste cuvinte, Adams se apucă să-şi pocnească degetele într-o explozie de veselie, de scurtă durată însă, pentru că domnul Wilson urmă astfel:

– Dar vai, domnule, aceasta n-a fost decât o festă ce mi-a jucat-o soarta ca să mă cufunde mai adânc în nenorocire; cu două zile înainte vândusem biletul de loterie unei rude, căci altfel refuzase să-mi împrumute un şiling pentru pâine. De îndată ce află de acest ghinion, prietenul meu începu să mă ocărască şi să-mi scoată pe nas toată proasta mea comportare şi toate eşecurile suferite. Spunea că sunt un om pe care soarta nu-l poate scăpa din încurcătură nici chiar dacă vrea, că sunt ruinat fără nicio speranţă, că nu trebuie să mai aştept vreo milă de la prieteni, şi că ar fi o nemaipomenită slăbiciune din partea lui să mai compătimească nenorocirile unei fiinţe ce se ducea singură de râpă. Se apucă apoi să-mi zugrăvească în culorile cele mai vii ce fericit aş fi putut să fiu dacă prostia nu m-ar fi împins să-mi cedez biletul. I-am explicat că n-avusem încotro, dar el nici n-a vrut să audă şi s-a pornit din nou să mă insulte, până ce n-am mai putut răbda şi l-am rugat să

plece. Curând am fost transferat din casa portărelului într-o puşcărie unde, neavând cu ce să-mi plătesc o cameră separată am fost pus laolaltă cu o grămadă de nenorociţi, lipsit împreună cu ei de orice înlesnire a vieţii, până şi de cea de care se bucură toate lighioanele, aerul curat. În aceste cumplite împrejurări m-am adresat în scris, ca să le cer ajutorul, mai multora dintre vechile mele cunoştinţe, cărora le împrumutasem odinioară bani fără speranţa de a-mi fi înapoiaţi; dar totul a fost în zadar. O scuză, în locul obişnuitului refuz, era cel mai amabil răspuns ce-l primeam. În timp ce mă zbăteam într-o situaţie prea îngrozitoare ca să v-o mai descriu – într-o ţară umanitară şi, mai mult încă, creştină pare o ciudată pedeapsă pentru o eroare uşoară şi un mic pas greşit – în timp ce, deci, mă aflam în această situaţie, se prezentă la puşcărie un cetăţean; întrebă de mine şi îmi înmână următoarea scrisoare:

Domnule,

Tatăl meu, căruia i-aţi vândut biletul de la ultima loterie, a murit chiar în ziua tragerii, după cum poate aţi auzit, lăsându-mă singura moştenitoare a întregii sale averi. Sunt atât de mişcată de actuala dumneavoastră situaţie şi de regretul ce trebuie să-l resimţiţi pentru că aţi fost obligat să vindeţi ceea ce v-ar fi putut face fericit, încât vă rog să primiţi cele alăturate, şi rămân prea supusa dumneavoastră

Harriet Hearty[133]

Şi ce credeţi că erau cele alăturate?

– Nu ştiu, exclamă Adams, dar sper că cel puţin o guinee.

– Aflaţi, domnule, că era o bancnotă de două sute de lire.

– Două sute de lire! strigă Adams în culmea bucuriei.

– Chiar atât, credeţi-mă, răspunse Wilson, dar mai mult decât suma m-a încântat scumpul nume al mărinimoasei fete care mi-a trimis-o; era nu numai cea mai bună, dar şi cea mai frumoasă fiinţă de pe lume, iar eu nutream demult pentru ea o pasiune, ce niciodată n-aş fi îndrăznit să i-o mărturisesc. De o mie de ori i-am sărutat numele, cu ochii înecaţi în lacrimi de duioşie şi recunoştinţă; am repetat… Dar ca să nu vă mai reţin cu aceste

transporturi de bucurie, aflaţi că mi-am obţinut imediat libertatea şi, după ce mi-am plătit toate datoriile, m-am dus cu peste cincizeci de lire în buzunar să-i mulţumesc scumpei mele binefăcătoare. S-a întâmplat însă ca ea să lipsească tocmai din oraş, ceea ce, drept să spun, nu prea mi-a displăcut, căci datorită acestui fapt mă puteam pregăti să apar în faţa ei îmbrăcat ceva mai acătării. Când s-a întors după o zi, două, m-am dus să mă arunc la picioarele ei cu cele mai înflăcărate cuvinte de recunoştinţă; ea le-a respins însă cu o mărinimie absolut neprefăcută şi mi-a spus că prin nimic n-o puteam obliga mai mult decât nemaipomenind niciodată, sau chiar, dacă mi-era posibil, mi-a spus că prin nimic n-o puteam obliga mai mult decât nemaiamintindu-i de o împrejurare ce negreşit mi-ar readuce în memorie un incident atât de dureros pentru mine. Continuă apoi astfel:

„După mine, ceea ce am făcut nu-i decât un fleac, şi desigur cu mult mai puţin decât s-ar fi cuvenit. Aşa că, dacă vă gândiţi să întreprindeţi vreo afacere şi aţi putea avea nevoie de o sumă mai mare de bani, vă stau la dispoziţie şi nu voi fi prea pretenţioasă, nici în privinţa cauţiunii, nici a dobânzii.”

M-am străduit să-mi exprim toată recunoştinţa faţă de această nemărginită bunătate, deşi poate că ea se întorcea împotriva mea, căci cugetul a început să-mi fie torturat de nişte chinuri cum nu mai îndurasem niciodată; într-adevăr se năşteau în mine gânduri mai negre decât înseşi sărăcia, nenorocirea şi puşcăria la un loc; da, domnule, aceste fapte şi cuvinte binevoitoare care într-o inimă bună ar fi stârnit cea mai puternică prietenie faţă de o persoană de acelaşi sex, sau chiar de sex opus dacă ar fi fost bătrână şi urâtă, mi-erau dăruite de o femeie, o femeie tânără şi frumoasă, ale cărei perfecţiuni le cunoşteam, nutrind pentru ele demult o vie pasiune, prea deznădăjduită ca să nu caut mai degrabă s-o înfrâng şi s-o ascund, decât s-o întreţin şi să i-o dezvălui. Pe scurt, m-am lăsat covârşit de frumuseţe, blândeţe, gingăşie, surâsuri atât de fermecătoare! O, domnule Adams, în acel moment mi-am pierdut stăpânirea, am uitat de situaţiile dificile, n-am ţinut seama de felul cum o răsplăteam pentru bunătatea ei, dorind ca dânsa, care îmi dăruise atât de mult, să mi se acorde chiar pe sine;

i-am luat uşor mâna şi, ducând-o la buze, am apăsat-o cu nespusă înfiorare; când mi-am ridicat apoi ochii scăldaţi în lacrimi, i-am văzut faţa şi gâtul acoperite de roşeaţă; a încercat să-şi retragă mâna, dar nu atât încât s-o desprindă dintr-a mea, care nu o ţinea totuşi decât foarte uşor. Amândoi tremuram, ea cu privirea în pământ, eu cu ochii aţintiţi asupra ei. Bunule Dumnezeu! În ce stare mi-era atunci sufletul, arzând de iubire, de dorinţă, de admiraţie, de recunoştinţă şi de toate pasiunile cele mai duioase inspirate de această fiinţă încântătoare! În cele din urmă patima a fost mai puternică decât raţiunea şi respectul ce i-l purtam, şi, eliberându-i uşor mâna, mă pregăteam s-o strâng în braţe nebuneşte; atunci ea, revenindu-şi puţin, se îndepărtă de mine şi mă întrebă oarecum mâniată prin ce merita o asemenea purtare din partea mea; m-am aruncat în genunchi şi i-am spus că, dacă o jignisem, îmi puneam viaţa la dispoziţia ei, căci oricum tot voiam s-o pierd de dragul ei.

„Ba chiar, doamnă, i-am spus, aflaţi că dumneavoastră nu veţi fi atât de promptă să mă pedepsiţi pe cât sunt eu de pregătit să sufăr. Îmi recunosc vina. Sunt furios la gândul că aş putea să sacrific fericirea dumneavoastră pentru a mea. Credeţi-mă, sincer mă căiesc de-acest îndemn de nerecunoştinţă; dar credeţi-mă şi că numai pasiunea, pasiunea mea nemăsurată pentru dumneavoastră m-a împins atât de departe; vă iubesc de mult timp cu duioşie, iar bunătatea ce mi-aţi arătat-o l-a copleşit fără să vrea pe un nenorocit dinainte sortit pierzării. Nu-mi atribuiţi, rogu-vă, niciun gând josnic, interesat; iar înainte de a-mi lua rămas bun de la dumneavoastră pentru totdeauna, ceea ce sunt hotărât să fac imediat, credeţi-mă că nu există rang prea înalt la care m-are fi putut ridica Soarta şi pe care să nu fi dorit din toată inima să-l împart cu dumneavoastră. Oh! Blestemată fie Soarta!”

„Nu, mă întrerupse ea cu o voce nespus de blândă, nu blestemaţi Soarta, căci ea m-a făcut fericită; iar dacă ea a aşezat fericirea dumneavoastră în mâinile mele, amintiţi-vă că nimic rezonabil din ce îmi veţi cere nu vă va fi refuzat.”

„Doamnă, i-am răspuns, mă înţelegeţi greşit dacă vă închipuiţi, după cum se pare, că fericirea mea ar depinde de Soartă. Aţi făcut prea multe pentru mine, singura mea dorinţă este ca un binecuvântat accident să-mi permită să contribui cu viaţa mea la o cât de mică îndeplinire a fericirii dumneavoastră. Pentru mine, nu există decât o singură fericire, să aud că dumneavoastră sunteţi fericită, iar dacă Soarta vă va copleşi cu bunătatea ei, îi voi ierta tot răul ce mi l-a făcut. ”

„Puteţi s-o şi iertaţi, zâmbi ea, căci propria dumneavoastră fericire trebuie să fie cuprinsă într-a mea. De mult ştiu ce om de valoare sunteţi, ba chiar trebuie să mărturisesc, spuse ea roşind, că am ghicit dragostea ce mi-o purtaţi, în ciuda strădaniilor dumneavoastră – absolut sincere, sunt convinsă – de a mi-o ascunde; şi dacă tot ce vă pot da cu raţiune nu vă va fi destul, să lăsăm raţiunea deoparte; acum cred că nu mă veţi mai întreba ce vă refuz.”

Rostise aceste cuvinte cu o gingăşie de neînchipuit. Am tresărit; sângele ce-mi îngheţase în inimă, începu să-mi gonească nebuneşte prin vine. Am rămas un moment tăcut, apoi, alergând spre dânsa, am luat-o în braţe; nu se mai împotrivi; i-am spus atunci cu duioşie că n-o doream decât pe ea. Oh, domnule! Cum să vă descriu privirea ei? Rămase tăcută şi aproape nemişcată mai multe minute. În sfârşit, revenindu-şi puţin, stărui s-o las singură şi-mi vorbi cu atâta hotărâre, încât am ascultat-o imediat; vă puteţi închipui totuşi, că am revăzut-o curând. Dar vă cer iertare, mă tem că v-am reţinut prea mult cu relatarea atât de amănunţită a întrevederii noastre.

– Dimpotrivă, spuse Adams lingându-şi buzele, cu dragă inimă aş mai auzi-o încă o dată.

– Ei bine, domnule, continuă celălalt, ca să fiu cât mai scurt, nu a trecut săptămâna şi ea a consimţit să mă facă cel mai fericit om de pe pământ. Ne-am căsătorit curând după aceea şi, când am ajuns să examinez de-aproape situaţia averii soţiei mele (ceea ce, vă asigur, nu am avut răgazul să fac imediat), am găsit că se ridica la vreo şase mii de lire, majoritatea alcătuind-o mărfurile; căci tatăl ei fusese angrosist de vinuri, iar ea îşi exprimă dorinţa să-i continui eu negoţul, dacă bineînţeles îmi făcea plăcere. Foarte repede, fără să mă gândesc însă prea mult, m-am şi apucat; cum nu eram iniţiat în

secretele afacerilor şi mă străduiam să lucrez cât mai cinstit şi corect, n-a trecut mult şi am constat că averea noastră începea să scadă, punând în pericol însăşi negustoria; căci vinurile mele – pe care nu le falsificam niciodată după ce le importam, vânzându-le tot atât de curate cum le primeam – erau în general ponegrite de cârciumarii cărora nu le puteam lăsa la fel de ieftin ca cei ce câştigau dublu cerând un preţ scăzut. Curând am pierdut orice speranţă de a ne mări averea pe-această cale; în plus mai eram şi stingherit de vizitele şi familiaritatea multor persoane, cunoscuţi din vremurile mele bune, care se lepădaseră de mine şi mă ocoliseră în timpurile de restrişte, dar după aceea se arătau foarte dornice să reluăm prietenia. Pe scurt, văzusem destul că plăcerile lumii nu sunt decât prostii, iar afacerile, mai ales pungăşii, şi că ambele întruchipează ceea ce se cheamă vanitate, căci oamenii dedaţi plăcerilor se sfâşie unul pe altul din setea de a-şi cheltui banii, iar oamenii de afaceri, din dorinţa de a-i câştiga. Fericirea îmi atârna întru totul de soţia mea, pe care o iubeam cu o dragoste nespusă, perfect împărtăşită; n-aveam alte planuri decât să mă ocup de creşterea familiei noastre, căci Harriet era grea cu al doilea copil; am profitat de acest prilej ca să-i cer părerea în legătură cu retragerea noastră din lume; după ce mi-a auzit motivele şi şi-a dat seama cât de mult o doream, a îmbrăţişat îndată şi ea această idee. Curând am transformat în bani mica noastră avere ce se reducea la mai puţin de trei mii de lire, şi am cumpărat cu o parte din ei acest petec de pământ unde ne-am retras, după ce ea a născut, dintr-o lume plină de agitaţii, zgomot, ură, invidie şi nerecunoştinţă, în calm, linişte şi dragoste. Am trăit aproape douăzeci de ani fără altă societate decât a noastră; într-adevăr, majoritatea vecinilor ne iau drept nişte oameni foarte ciudaţi, seniorul socotindu-mă nebun, iar pastorul, presbiterian, pentru că nu vreau nici să vânez cu primul, nici să mă îmbăt cu celălalt.

– Domnule, spuse Adams, mi se pare că Soarta v-a plătit toate datoriile în această dulce retragere.

– Domnule, răspunse povestitorul, îi sunt recunoscător Atotputernicului pentru binecuvântarea hărăzită. Am cea mai bună dintre soţii şi trei copii

frumoşi, faţă de care nutresc o adevărată dragoste de părinte. Dar nicio fericire nu e desăvârşită pe lumea asta: la mai puţin de trei ani după ce ne-am instalat aici l-am pierdut pe fiul nostru cel mai mare. (Aici oftă amar.)

– Domnule, spuse Adams, trebuie să ne supunem Providenţei şi să socotim moartea ca pe-un bun comun al tuturor.

– Asta-i adevărat, răspunse celălalt, iar dacă micuţul ar fi murit i-aş fi îndurat pierderea cu resemnare; dar vai! domnule, mi-a fost răpit din poarta casei de nişte blestemaţi de nomazi cărora li se spune ţigani, şi n-am putut niciodată, în ciuda celei mai amănunţite căutări, să-i mai dau de urmă. Bietul copil! Avea o privire atât de dulce – leit chipul maică-si (la aceste cuvinte câteva lacrimi picurară involuntar atât din ochii lui, cât şi din ai lui Adams, întotdeauna gata să simpatizeze cu prietenii săi în asemenea ocazii). Aşadar, domnule, continuă Wilson, mi-am încheiat povestirea, iar dacă uneori a fost prea amănunţită, vă cer iertare; şi acum, dacă doriţi, voi mai aduce altă sticlă.

Propunerea fu primită de pastor cu recunoştinţă.

126 Cartier unde locuiau studenţii în drept în timpul studiilor, precum şi unii jurişti.
127 *Decimus Junius Juvenalis* – poet satiric latin, născut cam prin anul 60 al erei noastre şi mort la o vârstă foarte înaintată.
128 *Desăvârşită* (lb. fr. în text).
129 În lb. fr. în text.
130 *Lumină înşelătoare* (lat.).
131 *Matthew Prior* (1664-1721) – poet şi diplomat englez.
132 *Nicholas Rowe* (1673-1718) – poet englez, biograf al lui Shakespeare.
133 *Inimioară* (engl.).

Capitolul IV

Descrierea felului de viaţă al domnului Wilson. Tragica păţanie a câinelui, dimpreună cu alte subiecte serioase

Gazda se înapoi cu sticla; Adams şi cu el şezură un timp tăcuţi, când deodată primul se sculă în picioare exclamând:

– Nu, asta nu merge.

Domnul Wilson voi să ştie la ce se referea; pastorul răspunse că se întreba dacă nu cumva faimosul rege răposat, Theodor, a fost fiul pierdut, dar adăugă că nu se potriveau vârstele.

– Totuşi, continuă el, Dumnezeu toate le orânduieşte spre bine, şi e foarte posibil ca fiul dumneavoastră să fi devenit între timp om mare, sau chiar duce, şi să vină într-o zi să vă viziteze în această calitate.

Domnul Wilson răspunse că l-ar recunoaşte din zece mii, pentru că avea pe pieptul stâng un semn ca o căpşună, maică-sa poftind după acest fruct când era însărcinată.

Frumoasa doamnă care se numeşte Dimineaţa se sculase din patul ei şi, strălucind de prospeţime şi vioiciune întocmai ca domnişoara…[134], cu buzele-i îmbufnate aburind de o dulce rouă, porni în plimbarea-i zilnică peste dealuri dinspre răsărit; curând după aceea, marele crai, soarele, se furişă încetişor din camera soţiei sale ca să-i facă ei curte; atunci gazda îşi întrebă oaspetele dacă n-ar vrea să iasă afară şi să-i viziteze grădiniţa, ceea ce Adams primi pe dată, iar Joseph, trezit tocmai dintr-un somn adânc de două ore, îi însoţi. Niciun răzor, nicio fântână, nicio statuie nu înfrumuseţau grădiniţa. Singura ei podoabă era o scurtă alee, străjuită de fiecare parte de

un gard viu de aluni, ce se termina într-un mic umbrar unde pe vreme călduroasă, domnul Wilson şi cu soţia obişnuiau să se retragă spre a-şi privi odraslele zbenguindu-se pe alee în faţa lor. Dar, dacă vanităţii nu i se rezervase un loc în acest colţişor, se puteau găsi în schimb tot soiul de fructe, ca şi toate cele trebuincioase bucătăriei; belşugul lor stârni admiraţia lui Adams; acesta îşi dădu cu părerea că gazda sa are desigur un foarte bun grădinar.

– Domnule, răspunse gazda, grădinarul se află în faţa dumneavoastră; tot ce vedeţi aici este doar opera mâinilor mele. În timp ce-mi procur cele necesare mesei, îmi cultiv totodată şi pofta de mâncare pentru ele. În anotimpurile frumoase, rareori mi se întâmplă să petrec mai puţin de şase ore din douăzeci şi patru în acest loc, unde nu stau cu braţele în sân; doar aşa mi-am putut menţine sănătatea fără ajutorul doctoriilor, de când am sosit. Vin aici din zori şi-mi văd de grădinărit, cât timp nevastă-mea îi îmbracă pe copii şi ne pregăteşte masa de dimineaţă; în restul zilei doar rareori stăm despărţiţi, deoarece, dacă vremea nu le permite să mă însoţească afară, rămân de obicei eu cu ei în casă, căci nu mi-e ruşine nici să stau de vorbă cu nevasta, nici să mă joc cu copiii; la drept vorbind, nu cred în acea inferioritate de înţelegere a femeii de care vor să ne convingă uşurătatea desfrânaţilor, încetineala de minte a oamenilor de afaceri sau austeritatea celor învăţaţi. În ce-o priveşte pe nevastă-mea, pot să afirm că nu am întâlnit niciun bărbat în stare să facă observaţii mai juste asupra vieţii, sau să le exprime într-un mod mai plăcut decât ea; şi nici nu cred că aş putea avea un prieten mai credincios sau mai viteaz. Şi-apoi, după cum această prietenie este învăluită în multă delicateţe şi duioşie, tot astfel ea este pecetluită şi de garanţii mai scumpe decât cele ce însoţesc chiar şi cea mai puternică legătură între bărbaţi; căci ce ar putea uni mai strâns decât interesul comun pentru roadele îmbrăţişărilor noastre? Poate că dumneavoastră, domnule, nu sunteţi tată; în acest caz nu puteţi înţelege câtă încântare îmi dau micuţii mei. M-aţi dispreţui oare dacă m-aţi vedea întins pe jos, cu copiii zburând în jurul meu?

– N-aş avea decât respect pentru un asemenea spectacol, răspunse Adams; eu însumi sunt tată a şase copii, după ce am avut unsprezece, şi pot spune că niciodată n-am biciuit pe vreunul dintre ei, decât cel mult în calitate de învăţător, şi am simţit atunci fiecare lovitură pe propriul meu posterior. Dar în privinţa celor spuse despre femei, am regretat adesea că nevastă-mea nu înţelege greceşte.

Domnul Wilson surâse, răspunzându-i apoi că nici despre a lui n-a afirmat că ar avea o înţelegere ce ar depăşi grija pentru familia ei.

– Dimpotrivă, spuse el, Harriet a mea, vă asigur, este o gospodină desăvârşită, şi puţine menajere de casă mare se pricep mai bine ca ea la bucătărie şi la prăjituri; dar acestea sunt meşteşuguri cu care nu prea mai are ocazia să se îndeletnicească acum; totuşi vinul ce l-aţi lăudat atât de mult aseară la cină era făcut de mâna ei, ca şi, de altminteri, tot ce este băutură în casa mea, cu excepţia berii a cărei preparare îmi revine mie în sarcină.

– Şi vă asigur că este cea mai bună din câte am gustat vreodată, spuse Adams.

– Înainte ţineam o slujnică, dar de când au crescut fetele, nevastă-mea nu mai vrea să le lase să lenevească; e drept că zestrea ce le-o voi da va fi foarte mică, aşa că n-avem de gând să le educăm mai presus de rangul pe care probabil îl vor ţine mai târziu, nici să le învăţăm să dispreţuiască ori să ducă de râpă un soţ de treabă. De fapt, tare aş dori să le fie sortit un bărbat cu un caracter ca al meu şi căruia să-i placă să ducă o viaţă la fel de retrasă; mi-am dat seama pe pielea mea că o fericire liniştită şi senină, izvorâtă din mulţumire, nu se împacă nici cu goana, nici cu agitaţia din lume.

Aşa vorbea domnul Wilson, când micile făpturi abia trezite, veniră spre el, alergând cât le ţineau picioarele, ca să-i ceară binecuvântarea. Erau pline de sfială faţă de străini, dar cea mai mare îl anunţă pe taică-său că mama şi tânăra doamnă s-au sculat şi că masa de dimineaţă e gata. Intrară cu toţii în casă, unde gazda rămase uluită de înfăţişarea frumoasei Fanny; îşi revenise din oboseală şi se îmbrăcase foarte curăţel, căci tâlharii îi luaseră punga dar îi lăsaseră bocceluţa. Dar dacă el a fost surprins de frumuseţea acestei tinere fiinţe, oaspeţii săi nu au fost mai puţin încântaţi de duioşia ce se vedea din

comportarea bărbatului şi a nevestei unul faţă de celălalt şi faţă de copii, ca şi de purtarea smerită şi drăgăstoasă a acestora faţă de părinţii lor. Sufletul bun al lui Adams tresăltă de bucurie văzând toate acestea, ca şi râvna cu care-şi copleşeau oaspeţii şi zelul de a le oferi tot ce aveau mai bun în casă; dar ceea ce-l mulţumea şi mai mult au fost vreo două pilde de milostenie din partea lor: se aflau încă la masă cu toţii când buna femeie fu chemată afară ca să dea ajutor unui vecin bolnav, căruia îi duse pe dată nişte întăritoare dinainte pregătite în acest scop, în timp ce bunul bărbat ieşi în grădină ca să-i ofere altuia nişte legume ce-i făceau trebuinţă; căci tot ce posedau era pus cu dragă inimă la dispoziţia celorlalţi. Aceşti oameni de treabă erau în culmea veseliei, când se auzi o împuşcătură; imediat după aceea un căţeluş, favoritul celei mai mari dintre fete, îşi făcu apariţia şchiopătând şi însângerat tot şi se culcă la picioarele stăpânei lui; văzându-l, biata fetiţă, în vârstă de vreo unsprezece ani, izbucni în lacrimi; în aceeaşi clipă intră un vecin şi le spuse că tânărul domnişor, fiul seniorului, trecând pe-acolo, îl împuşcase şi jurase totodată să-l urmărească pe stăpânul său pentru că ţine un coker, deşi el a dat de ştire că nu mai rabdă niciunul în comună. Căţelul, pe care fetiţa îl luase în poale, muri după câteva momente, lingându-i mâna. Copila se lăsă covârşită de o durere cumplită pentru pierderea lui; ceilalţi micuţi începură să plângă şi ei de supărarea surorii lor şi nici Fanny nu-şi putu înăbuşi lacrimile. În timp ce tatăl şi mama încercau să-şi mângâie fetiţa, Adams înşfăcă bâta din lemn de măr sălbatic şi era cât pe ce să se ducă după senior, dacă nu l-ar fi împiedicat Joseph. Limba însă nu i-o putu lega, astfel că Adams rosti cuvântul „ticălos” cu o voce răsunătoare, spunând apoi că merită să fie spânzurat mai mult decât un hoţ la drumul mare, ba-şi exprimă chiar dorinţa să-l poată biciui. Mama ieşi cu copila plângând şi ducându-şi favoritul mort în braţe, în timp ce doamna Wilson le povesti că era a doua oară când seniorul încerca să ucidă bietul căţeluş, prima oară rănindu-l foarte grav; domnul Wilson le mai spuse că o făcea numai din răutate, deoarece micuţul, care era cât un pumn, nu se îndepărtase niciodată mai mult de douăzeci de iarzi de casă în cei şase ani de când îl avea fetiţa şi nici nu săvârşise niciun rău ca să merite această

soartă; tatăl tânărului avea însă o avere prea mare ca să i se poată împotrivi cineva; era mai sălbatic decât cel mai crunt tiran din lume, ucisese toţi câinii şi luase toate puştile din vecini, şi asta nu era nimic, dar călca în picioare gardurile şi trecea călare peste lanurile de grâu şi grădini fără a ţine mai mult seama de ele decât dacă ar fi fost pe drumul mare.

– Nu-l prind eu o dată în grădina mea, spuse Adams, deşi mai degrabă l-aş ierta dacă mi-ar trece călare prin casă decât pentru nelegiuirea asta.

Cum voioasa lor conversaţie a fost astfel întreruptă de acest incident în care oaspeţii nu-i puteau fi de niciun ajutor bunei lor gazde, şi cum mama era ocupată s-o mângâie pe biata fetiţă, prea drăgăstoasă ca să uite repede de năprasnica moarte a micului ei favorit, ce se gudurase pe lângă ea doar cu câteva minute înainte, iar Joseph şi Fanny ardeau de nerăbdare să ajungă acasă pentru a începe ceremoniile preliminare fericirii lor, asupra cărora insistase Adams, călătorii noştri hotărâră să o pornească la drum. Domnul Wilson stărui mult ca să rămână şi la prânz, dar înţelegând că erau grăbiţi să plece, îşi chemă soţia; după ce şi-au făcut toate plecăciunile şi reverenţele de rigoare, mai plăcute de văzut decât de povestit, şi-au luat rămas bun unii de la alţii, gazdele urându-le din toată inima călătorie bună, iar ei mulţumindu-le din toată inima pentru binevoitoarea primire. Plecară apoi, în timp ce Adams declară că în felul acesta trăiseră oamenii în epoca de aur.

134 Oricine-i place cititorului (n.a.).

Capitolul V

Pe drum, discuţie între domnul Abraham Adams şi Joseph despre şcoli, dimpreună cu o descoperire plăcută pentru amândoi

Călătorii noştri, după ce şi-au refăcut de minune puterile în casa domnului Wilson – Joseph şi Fanny prin somn, iar domnul Abraham Adams prin bere şi tutun – şi-au reluat călătoria cu tragere de inimă şi, urmând drumul ce li se indicase, au mers mai multe mile în şir fără să li se întâmple nimic demn de relatat. Vom folosi acest răgaz pentru a le prezenta cititorilor o discuţie, credem noi, foarte ciudată, iscată între domnul Joseph Andrews şi domnul Abraham Adams cu privire la şcolile publice.

Nu ajunseră prea departe când pastorul, adresându-i-se lui Joseph, îl întrebă dacă a fost atent la povestirea acelui domn. Tânărul răspunse:

– Am auzit tot începutul.

– Şi nu găseşti că a fost un om foarte nefericit în tinereţe? continuă Adams.

– Da, într-adevăr, foarte nefericit, răspunse celălalt.

– Joseph, strigă pastorul strângând din buze, am găsit, am descoperit pricina nenorocirilor lui: numai şcoala publică, Joseph, a fost cauza tuturor calamităţilor îndurate după aceea. Şcolile publice sunt leagănele viciilor şi ale imoralităţii. Toţi băieţii răi de care mi-aduc aminte de la universitate au fost educaţi în şcoli publice. Ah, Dumnezeule! Îmi amintesc, de parcă a fost ieri, de-o bandă de asemenea indivizi: nelegiuiţii ăştia îşi spuneau Şcolarii Regelui, am uitat de ce! Joseph, mulţumeşte-i Domnului că n-ai învăţat şi tu într-o asemenea şcoală; nu ţi-ai fi putut păstra curăţenia aşa cum ţi-ai păstrat-o, crede-mă. Prima mea grijă este întotdeauna moralitatea băieţilor;

mai bine să fie prostănaci decât atei sau presbiterieni. Cât preţuieşte toată învăţătura din lume faţă de sufletul nemuritor? Ce poate dori un om în schimbul sufletului? Dar profesorii din şcolile mari nu-şi bat capul cu asemenea probleme. Am cunoscut la universitate un tânăr de optsprezece ani ce nu era în stare să spună catehismul; în ce mă priveşte, îl bat cu biciul pe orice copil care lipseşte de la lecţia asta; celelalte nu mă interesează atât de mult. Crede-mă, băiete, toate nenorocirile domnului Wilson i s-au tras de la faptul că a fost educat într-o şcoală publică.

– Nu mi se cuvine, domnule, să discut cu dumneavoastră, răspunse Joseph, şi mai ales un asemenea subiect; toată lumea trebuie să admită că sunteţi cel mai bun învăţător din întregul nostru comitat.

– Da, spuse Adams, cred că mi se recunoaşte această calitate, şi, fără să fiu prea vanitos, o pretind chiar eu; – ba cred că s-ar putea adăuga şi comitatul vecin – dar *gloriari non est meum*[135].

– Totuşi, domnule, reluă Joseph, pentru că aţi binevoit a-mi permite să vorbesc, ştiţi că răposatul meu stăpân *Sir* Thomas Booby, a fost crescut într-o şcoală publică, şi era totuşi cel mai desăvârşit gentilom din toată regiunea. Ba adesea l-am auzit declarând că, de-ar fi avut o sută de băieţi, tot acolo i-ar fi dat să înveţe. Era de părere, şi nu rareori o spunea, că un băiat ieşit din şcoala publică şi dus în lume învaţă mai mult într-un an decât putea să înveţe în cinci unul care a primit o educaţie particulară. Stăpânul meu obişnuia să afirme că şcoala însăşi îl iniţiază în mare măsură (asta era chiar expresia lui, mi-aduc aminte), şcolile fiind mici societăţi unde un băiat cu oarecare spirit de observaţie poate vedea pe scară redusă ceea ce va găsi mai târziu în mare în lume.

– *Hinc illae lachrymae*[136], tocmai pentru acest motiv prefer şcoala particulară unde băieţii îşi pot păstra nevinovăţia şi neştiinţa, aşa cum se spune şi în acel frumos pasaj din *Cato*[137], singura tragedie englezească pe care am citit-o vreodată:

Dacă a lumii cunoaştere îl face pe om ticălos,
Fie ca Juba să trăiască mereu în neştiinţă!

Cine n-ar vrea mai degrabă ca fiul său să-şi păstreze curăţenia sufletească, decât să ajungă la o cunoaştere desăvârşită a artelor şi ştiinţelor, pe care, fiindcă veni vorba, le poate învăţa de altminteri şi în şcolile particulare. Căci, nu că mă laud, dar nu mă socotesc a fi mai prejos de nimeni, *nulli secundum*[138], în predarea acestor materii; astfel că un băiat poate acumula un bagaj la fel de mare de cunoştinţe într-o şcoală particulară ca şi într-una publică.

– Şi tot atâtea vicii, mă iertaţi, răspunse Joseph; dovadă numeroşii gentilomi de ţară, educaţi la mai puţin de cinci mile depărtare de casele lor, sunt la fel de pervertiţi de parcă ar fi cunoscut lumea din fragedă copilărie. Îmi amintesc de pe vremea când serveam la grajd că dacă un mânz era nărăvaş din fire, nimic nu-l putea îndrepta; cam tot aşa cred că se întâmplă şi cu oamenii: dacă un băiat are porniri rele, nicio şcoală, fie ea cât de particulară, nu-l va face vreodată bun; în schimb, dacă e virtuos din fire, îl poţi trimite la Londra sau oriunde îţi place şi nu va fi niciodată în pericol de a se perverti. În afară de asta, l-am mai auzit adesea pe stăpânul meu spunând că disciplina din şcolile publice este mult mai bună decât cea din şcolile particulare.

– Vorbeşti ca un neobrăzat, replică Adams, şi stăpânul tău la fel. Frumoasă disciplină! Dacă un învăţător biciuieşte douăzeci, treizeci de băieţi mai mult pe dimineaţă decât altul, asta înseamnă că practică o disciplină mai bună? Pot să ţi-i citez în această privinţă pe toţi pedagogii, de pe vremea lui Chiron[139] până în zilele noastre; chiar de-aş avea numai şase elevi, aş menţine printre ei o disciplină tot atât de severă ca şi profesorul celei mai mari şcoli din lume. Nu spun nimic, tinere, bagă de seamă că nu spun nimic, dar dacă *Sir* Thomas Booby însuşi ar fi fost educat ceva mai aproape de casă, şi sub îndrumarea cuiva – bagă de seamă că nu numesc pe nimeni – poate că era spre bine lui; dar taică-său voia să-l iniţieze în cunoaşterea lumii. *Nemo mortalium omnibus horis sapit*[140].

Văzându-l că se înfierbântă, Joseph îi ceru de nenumărate ori iertare şi-l asigură că nu avusese intenţia să-l jignească.

– Te cred, copile, spuse pastorul, şi nu sunt supărat pe tine; dar pentru menţinerea bunei discipline în şcoală, pentru asta…

Şi-o luă iar de la început ca mai înainte, citându-i pe toţi pedagogii pomeniţi în cărţile vechi şi preferându-se pe sine tuturor. La drept vorbind, dacă acest bărbat de treabă avea şi el o slăbiciune sau, ceea ce se cheamă în popor o latură oarbă, apoi iată ce era: îl socotea pe învăţător cel mai mare om din lume, iar pe sine cel mai mare dintre toţi învăţătorii; şi n-ar fi cedat asupra acestor puncte nici în faţa lui Alexandru cel Mare în fruntea întregii sale armate.

Adams continuă deci pe această temă până ce ajunseră într-unul dintre cele mai frumoase colţuri din univers: un fel de amfiteatru natural, format de cotitura unui pârâu şi acoperit cu păduri dese, ale căror copaci se înălţau în terase unii deasupra celorlalţi, datorită povârnişului unde creşteau; cum acel povârniş era însă ascuns de crengi, ai fi zis că arborii fuseseră aşezaţi acolo conform proiectului celui mai dibaci plantator. Pământul era aşternut cu o verdeaţă pe care niciun pictor n-ar fi putut-o imita, iar întreaga privelişte ar fi inspirat idei romantice şi unor minţi mai coapte decât ale lui Joseph şi Fanny, chiar fără ajutorul dragostei.

Ajungând acolo pe la amiază, Joseph îi propuse lui Adams să se odihnească puţin în acel loc încântător şi să-şi refacă puterile cu câte ceva din proviziile dăruite de bunătatea doamnei Wilson. Adams se învoi, astfel că stătură jos şi, scoţând o pasăre rece şi o sticlă de vin, se ospătară cu o tragere de inimă, ce ar fi stârnit invidia mesenilor unui ospăţ îmbelşugat. Să nu uit că printre provizii au dat şi de o hârtiuţă conţinând o monedă de aur; când o văzu, Adams, închipuindu-şi că fusese pusă acolo din greşeală, fu gata să facă cale întoarsă ca să le-o înapoieze; dar Joseph izbuti să-l convingă până la urmă că doamna Wilson alesese acest mijloc elegant de a le oferi o rezervă pentru drum, după ce află chiar de la el la ce ananghie fuseseră când i-a salvat mărinimia negustorului ambulant. Adams îşi exprimă fericirea de a fi întâlnit un asemenea exemplu de bunătate, nu numai pentru faptul de a le fi înlesnit lor situaţia, ci mai ales de dragul făptuitorului, căci va afla în cer o dreaptă răsplată. De asemenea se consolă

cu gândul că va avea curând prilejul să răsplătească binele domnului Wilson, căci peste mai puţin de o săptămână acesta urma să facă un drum în Somersetshire trecând prin parohia lui Adams, şi făgăduise solemn să dea şi pe la el; am socotit amănuntul prea neînsemnat pentru a-l menţiona mai înainte, dar toţi cei ce au pentru acest domn o afecţiune tot atât de mare ca şi noi se vor bucura de posibilitatea de a-l mai întâlni o dată. Joseph se lansă atunci într-un discurs asupra milosteniei; dacă are chef, cititorul îl va găsi în capitolul următor; căci ni se pare nedemn să-l atragem într-o asemenea lectură fără a-l avertiza mai întâi.

135 *N-am obicei să mă laud* (lat.).
136 *De-aici acele lacrimi* (lat.).
137 Tragedie a scriitorului englez *Addison* (1672-1719).
138 *De nimeni mai prejos* (lat.).
139 Centaur celebru, educatorul lui Achile.
140 *Niciun muritor nu-i înţelept în toate clipele* (lat.).

Capitolul VI

Unele reflecţii morale ale lui Joseph Andrews, dimpreună cu păţania vânătorească şi miraculoasa salvare a pastorului Adams

– M-am mirat adeseori, domnule, spuse Joseph, că milostenia este atât de rară printre oameni; căci chiar dacă cineva n-ar fi înclinat să aline nenorocirile semenilor săi din bunătate, mi se pare că cel puţin dorinţa de cinstire ar trebui să-l îndemne la aceasta. Ce-l face pe om să-şi înalţe case arătoase, să cheltuiască o avere cumpărându-şi mobile, tablouri, haine şi alte lucruri frumoase, dacă nu ambiţia de a se bucura de mai multă consideraţie decât alţi oameni? Bine, dar oare un mare act de milostenie, cum ar fi salvarea unei familii sărmane din mizerie, oferirea unei sume de bani unui negustor nenorocos ca să-şi poată reface negoţul, eliberarea unui datornic ruinat de datorii ori de temniţă sau orice altă dovadă asemănătoare de mărinimie nu i-ar aduce omului mai multă cinstire şi respect decât cele mai frumoase case, mobile, tablouri sau haine ce s-au văzut vreodată? Căci nu numai cel astfel ajutat, ci chiar toţi cei ce aud numele unui asemenea binefăcător trebuie, îmi închipui eu, să-l stimeze nemăsurat mai mult decât posesorul tuturor celorlalte bunuri; de altfel, când le admirăm pe-acestea, lăudăm mai degrabă constructorul, meşteşugarul, pictorul, dantelăreasa, croitorul şi pe toţi cei ce le-au produs prin îndemânarea lor, decât pe omul care le-a achiziţionat datorită banilor săi. Eu însumi, când stăteam în spatele scaunului doamnei într-un salon unde atârnau tablouri minunate, nu mă gândeam o dată măcar la proprietarul lor, când le priveam, ca şi nimeni de altminteri, după cum am observat; iar dacă întreba cineva al cui e cutare tablou, niciodată nu i se răspundea că-i al stăpânului casei, ci al lui

Ammyconni, Paul Varnish, Hannibal Scratchi sau Hogarthi[141], numele pictorilor după cum presupun; dacă se punea însă întrebarea, cine l-a răscumpărat pe cutare din închisoare? Cine i-a împrumutat cutărui negustor ruinat bani să-şi refacă negoţul? Cine i-a îmbrăcat pe copilaşii de oameni sărmani? răspunsul era uşor de ştiut. Mai mult chiar, oamenii mari despre care am pomenit greşesc când îşi închipuie că vor fi mai consideraţi dacă recurg la asemenea mijloace, căci nu-mi amintesc să fi fost o dată măcar cu doamna în vreo casă şi dânsa să-i laude construcţia sau mobilierul, fără ca la înapoiere să nu-şi bată joc şi să râdă de ceea ce admirase mai înainte; iar alţi valeţi mi-au spus că acelaşi lucru se întâmplă şi în casele lor; desfid însă pe cel mai iscusit om din lume să ia în râs o faptă bună. Da, da, îl desfid. Cel ce-ar încerca-o, s-ar face în primul rând el de râs, în loc să stârnească râsul celorlalţi. Abia săvârşeşte cineva un bine, că se şi apucă toţi să-l laude într-un glas. De fapt, e destul de ciudat că toată lumea este de acord să laude bunătatea, fără ca nimeni să-şi dea vreo osteneală să merite această laudă; dimpotrivă, cei ce osândesc depravarea par dornici să fie tocmai ei ceea ce ponegresc. Nu ştiu de unde vine asta, dar e limpede ca lumina zilei pentru cei ce trăiesc în lume, cum trăiesc eu de trei ani de zile.

– Deci toţi oamenii mari sunt nişte stricaţi? întrebă Fanny.

– Fără îndoială că există şi excepţii, îi răspunse Joseph. I-am auzit pe unii din tagma mea vorbind de faptele bune ale domnilor şi stăpânilor lor, şi-am fost chiar eu de faţă când domnul Pope, marele poet, istorisea la masa stăpânei mele povestea unui ins care trăia într-un loc numit Ross, şi a altuia din Bath, un anume… Al… Al…, i-am uitat numele, dar e scris în cartea lui de poezii. Domnul acela şi-a ridicat o casă foarte arătoasă, care-i plăcea mult domnului Pope; dar mărinimia lui se vedea chiar mai departe decât casa, deşi aceasta era situată pe un deal, şi-i făcea mai multă cinste. Pentru milostenia lui i s-a scris numele în carte, căci domnul Pope spunea că-i trece acolo pe toţi cei ce merită; şi cum dânsul trăieşte în lumea mare, poţi să fii sigură că nu-i scapă niciun om bun, dacă există.

Iată tot ce mi-a amintit domnul Joseph Andrews, la insistenţele mele, din discursul lui, şi m-am străduit să redau pe cât posibil chiar propriile sale

cuvinte, dar uşor înfrumuseţate. Cred însă că cititorul e destul de surprins de îndelungata tăcere a pastorului Adams, mai ales că se iviseră atâtea ocazii să-şi manifeste, fie curiozitatea, fie spiritul de observaţie. Adevărul este că pastorul a adormit foarte curând după ce a început povestirea de mai sus; şi, de altfel, dacă ţineţi seama de faptul că nu închisese ochii de-atâtea ore, n-ar trebui să vă miraţi că ar fi adormit chiar dacă s-ar fi aflat în faţă-i la tribună sau în amvon însuşi Henley[142], ori cine ştie ce alt orator de talia lui (dacă există).

Cât timp vorbise, Joseph rămăsese în aceeaşi poziţie, cu capul plecat într-o parte şi ochii aţintiţi în pământ; ridicând privirea şi observând că Adams stătea întins pe spate şi sforăia mai tare chiar decât obişnuieşte să ragă bine cunoscutul animal cu urechi lungi, se întoarse imediat către Fanny, o luă de mână şi începu să se drăgostească cu ea, căci, deşi toate gesturile lor erau absolut curate şi cuviincioase, nici el nu le-ar fi încercat, nici ea nu le-ar fi îngăduit în faţa unui martor. Pe când se răsfăţau în felul acesta atât de nevinovat şi de încântător, auziră o haită de câini apropiindu-se cu lătrături furioase, şi imediat după aceea văzură un iepure care ţâşni din pădure, trecu prin apă şi ieşi pe câmp, la numai câţiva iarzi de ei. Ajuns pe mal, iepurele se aşeză pe lăbuţele dinapoi şi-şi ciuli urechile înspre urmăritori. Fanny încântată la vederea sărmanei lighioane, dorea din toată inima să o ia în braţe ca s-o poată ocroti de primejdiile ce păreau să o pască; dar dacă nici creaturile cu judecată nu ştiu să-i deosebească întotdeauna cum se cuvine pe aliaţi de duşmani, de ce să ne mirăm că micul prostuţ, de cum o văzu, se îndepărtă fugind de prietenia dornică să-l apere şi, făcând cale întoarsă, străbătu din nou câmpia şi trecu pârâul înapoi? Era însă atât de sleit de puteri şi frânt de oboseală că de vreo două ori i se împleticiră picioarele. Fanny simţi cum i se frânge inima şi, cu lacrimi în ochi, se porni să ocărască sălbăticia celor ce chinuiau de moarte un biet animal nevinovat şi fără apărare, numai ca să-şi petreacă timpul cât mai plăcut. Dar n-avu răgaz să-şi continue reflecţiile, căci dintr-o dată ţâşniră şi câinii din pădurea răsunând de lătrăturile lor şi de strigătele vânătorilor ce-i însoţeau călare. Apoi câinii trecură pârâul pe urmele iepurelui; cinci călăreţi încercară să

sară peste pârâu, dar numai trei izbutiră, doi fiind aruncaţi de pe şei în apă; primii trei, împreună cu caii fără călăreţi, îşi văzură mai departe de vânat, lăsându-i pe ceilalţi doi să cheme Soarta în ajutor, sau să-şi desfăşoare tot meşteşugul şi toată puterea pentru a se salva. Joseph nu rămase nepăsător la toate acestea, ci, lăsând-o o clipă singură pe Fanny, alergă spre străini; aceştia se ridicară repede în picioare, îşi goliră urechile de apă, apoi, agăţându-se de mâna tânărului, ajunseră uşor la mal (deoarece pârâul nu era deloc adânc); şi, fără măcar să se oprească pentru a-i mulţumi binefăcătorului lor, începură să alerge peste câmp, aşa cum erau, uzi leoarcă, strigând tovarăşilor de vânătoare să le ţină caii în loc; dar aceştia nici gând să-i audă.

Dulăii aproape că puseseră gheara pe sărmana lor pradă ce se târa prin pădure, împleticindu-se zăpăcită şi leşinând mai la fiecare pas; iepuraşul era cât pe ce să iasă, iar în locul unde se afla Fanny, când vrăjmaşii l-au ajuns din urmă şi, gonindu-l din hăţiş, l-au prins şi pe dată l-au sfâşiat în bucăţi sub ochii bietei Fanny, ce nu putea să-i aducă niciun alt ajutor în afară de profunda ei milă; nici măcar nu l-a putut convinge pe Joseph, fost el însuşi vânător în fragedă tinereţe, să ia vreo măsură antivânătorească în favoarea iepurelui, căci, spunea el, a fost ucis conform tuturor regulilor.

Iepurele fusese prins la mai puţin de un iard depărtare de Adams, care dormea la o oarecare distanţă de îndrăgostiţi; dar înfulecând-o şi trăgând de ea din toate părţile, câinii îşi aduseră prada cât mai aproape de pastor, încât unii dintre ei îl apucară de pulpanele sutanei (confundând-o probabil cu pielea animalului), în timp ce alţii îşi înfipseră colţii în peruca legată pe cap cu o batistă, şi începură să-l târască de colo-colo; iar dacă zguduiturile la care-i era supus trupul n-ar fi avut mai mult efect asupra lui Adams decât zgomotul, cu siguranţă că dulăii i-ar fi gustat şi din carne, a cărei aromă aleasă ar fi putut să-i fie fatală; trezit însă de zdruncinături, pastorul îşi reveni imediat în simţiri şi, smucindu-şi capul de sub perucă, sări cu o nemaipomenită îndemânare drept în picioare, singurele membre ce mai păreau să-l scape. Descotorosindu-se cu acest prilej de cel puţin o treime din sutană, lăsând-o de bunăvoie inamicului drept *exuviae* sau pradă, o luă

la fugă cu cea mai mare viteză de care era capabil. Fie ca acest gest să nu umbrească întru nimic renumele lui de om curajos, ci să se ţină seama de numărul cotropitorilor şi de faptul că a fost luat prin surprindere; iar dacă există vreun contemporan, pare-se, chiar atât de viteaz încât să nu admită fuga în nicio împrejurare, atunci eu spun (sau mai degrabă şoptesc încet şi – v-o jur – fără cea mai mică intenţie de a jigni vreun erou din ţara noastră) spun deci, sau mai degrabă şoptesc, că acesta este un neştiutor care nu i-a citit vreodată pe Homer, ori pe Virgil, nici n-a auzit despre Hector sau Turnus; mai mult, nu are habar nici de povestea unor oameni mari încă în viaţă; deşi sunt curajoşi ca leii, ba chiar ca tigrii, aceştia au luat-o totuşi la goană, Domnul ştie pe unde şi Domnul ştie de ce, spre surprinderea prietenilor şi bucuria duşmanilor. Deci, dacă persoanele cu porniri atât de eroice sunt oarecum nemulţumite de purtarea lui Adams, le asigurăm că vor avea de ce să fie încântate de ceea ce vor afla în schimb despre Joseph Andrews. Stăpânul haitei tocmai sosise sau, ca să ne exprimăm în limbaj vânătoresc, tocmai intrase pe teren când o luase Adams la sănătoasa, după cum am arătat mai sus. Despre domnul acesta se povestea în general că ar fi mare amator de glume, dar, pentru a spune lucrurilor pe nume – cu atât mai mult cu cât suntem în subiect – trebuie să arătăm că era mai degrabă un mare vânător de oameni; e drept că până atunci practicase vânătoarea doar cu câini din aceeaşi specie ca el, căci avea vreo două, trei perechi de javre lătrătoare ce se ocupau numai cu asta. Părându-i-se însă că a găsit un om destul de iute, îşi manifestă dorinţă să se mai desfete şi cu alt gen de vânătoare, astfel că strigă „Şo pe el” pentru a-şi îmboldi dulăii să-l urmărească pe domnul Adams şi jură totodată că era cel mai mare iepuroi ce l-a văzut în viaţa lui; în acelaşi timp scotea tot soiul de urlete de parcă ar fi asistat la fuga vreunui inamic învins, fiind imitat şi de cele două, trei perechi de javre omeneşti, sau mai degrabă bipede călare despre care am pomenit mai sus.

Oh, tu, oricine ai fi, muză, sau cum doreşti să ţi se spună, care prezidezi peste relatarea biografilor şi-i inspiri pe toţi povestitorii de vieţi din timpurile noastre, tu care ai picurat atâta spirit în pana nemuritorului Gul-

Mallet[143], şlefuindu-i totodată stilul nervos şi bărbătesc, tu care n-ai contribuit cu nimic la dedicaţie şi la prefaţă, şi nici la traducerile ce cu dragă inimă le-ai fi şters din viaţa lui Cicero, tu, în sfârşit, care, fără a-i oferi sprijinul nici celei mai slabe urme de cunoştinţe literare, l-ai silit pe Colley Cibber, chiar împotriva propriei sale porniri, să scrie în englezeşte câteva pagini ale cărţii lui; tu care ai făcut toate acestea, ajută-mă şi pe mine să îndeplinesc ceea ce e mai presus de mine. Adu-l acum în scenă pe tânărul, pe veselul, pe viteazul Joseph Andrews; bărbaţii îl vor privi cu preţuire şi pizmă, iar gingaşele fecioare cu o iubire şi o îngrijorare plină de nelinişte pentru soarta lui.

De îndată ce Joseph Andrews îşi văzu prietenul la mare ananghie, încolţit de câinii ce-i adulmecau urmele, apucă în mâna dreaptă buzduganul dăruit tatălui său de către bunicul lui, căruia i-l dăduse un voinic din Kent în ziua când spărsese trei capete într-o încăierare. Era un buzdugan zdravăn şi minunat meşteşugit de mâna unuia dintre meşterii domnului Deard; cu acesta niciun alt meseriaş nu se putea potrivi; tot el dăltuise şi bastoanele cu care se plimbau domnişorii dimineaţa prin Parc; dar dintre toate, buzduganul era cel mai desăvârşit. Pe căpăţâna lui erau cioplite un nas şi o bărbie, ce puteau fi luate drept spărgător de nuci. Învăţaţii socoteau că acest chip fusese anume ticluit ca s-o înfăţişeze pe Gorgona[144], de fapt însă era vorba de figura lungăreaţă a unui baronet englez, plin de duh, de haz şi de gravitate. Meşterul avusese de gând să sape acolo mai multe scene, ca de pildă prima reprezentaţie a piesei căpitanului B…; s-ar fi putut vedea cum critici îmbrăcaţi în dantele erau mutaţi din loje la parter, iar cei de-acolo înălţaţi în galerii, unde se jucau de-a fluieratul. Se mai gândise apoi să picteze şi o sală de licitaţie, cu domnul Cock trâmbiţând de sus, de la pupitru, meritele unui castronaş chinezesc şi mirându-se nevoie-mare că „nimeni nu dă mai mult pentru acest minunat, acest superb…”. Şi multe altele ar mai fi vrut să înfăţişeze meşterul nostru, dar la toate a trebuit să renunţe din lipsă de loc.

De cum apucă Joseph buzduganul în mâini începură să-i ţâşnească fulgere din ochi şi, iute de picior, eroicul tânăr goni în ajutorul prietenului

său. Ajunse lângă el tocmai când Rockwood îşi înfigea colţii în pulpanele sutanei, ruptă şi atârnând la pământ. Cititorule, aici tare am fi ispitiţi să facem o comparaţie, dar renunţăm la ea din două motive: întâi, că ne-ar întrerupe descrierea, or ea trebuie să fie acum cât mai rapidă, dar acest motiv nu cântăreşte prea greu, dat fiind că se cunosc numeroase cazuri de asemenea întreruperi; al doilea şi cel mai de seamă motiv este însă că n-am putea găsi nicio comparaţie potrivită; într-adevăr, ce exemplu ar fi în stare să-i înfăţişeze cititorului în acelaşi timp noţiunile de prietenie, curaj, tinereţe, frumuseţe, forţă şi iuţeală? Căci toate acestea străluceau în persoana lui Joseph Andrews. Să le cedăm deci celor ce descriu lei şi tigri, sau eroi încă şi mai crunţi, norocul de a-şi înfrumuseţa poemele ori piesele de teatru prin comparaţia că Joseph Andrews, căci el însuşi este mai presus de orice comparaţie.

De îndată ce Joseph îl văzu pe Rockwood apucându-l pe pastor de pulpane şi ţintuindu-l locului, îl trăsni cu buzduganul în cap de-l lăsă lat la pământ. Atunci Jowler şi Ringwood îl înhăţară pe tânăr de surtuc şi l-ar fi doborât cu siguranţă dacă Joseph nu şi-ar fi adunat toate puterile ca să-i dea lui Jowler o asemenea lovitură în spinare, încât dulăul, părăsindu-şi prada, o luă la goană peste câmpie scheunând. O soartă mai crudă te aşteaptă pe tine, oh, Ringwood! Ringwood, cel mai bun dulău ce a fugărit vreodată un iepure, învăţat să adulmece doar acolo unde urma era neîndoielnică, bun de hăituit şi sigur la drumul mare, nici târâie-brâu şi nici depăşitor, ascultat de întreaga haită care, atunci când lătra el, ştia că vânatul este pe-aproape, Ringwood căzu de lovitura lui Joseph. Următoarele victime ale mâniei sale au fost Thunder şi Plunder, Wonder şi Plunger, doborâţi la pământ cât erau de lungi. Atunci Fairmaid, o căţea crescută în casa domnului John Temple, hrănită la propria-i masă şi trimisă de curând seniorului în dar de la cincizeci de mile depărtare, se aruncă fioroasă asupra lui Joseph şi-l muşcă de picior; nicicând nu s-a pomenit câine mai crunt decât căţeluşa aceasta, coborâtoare dintr-o rasă din Amazonia şi aţâţătoare de tauri în ţara-i de baştină; dar lupta era inegală, şi Fairmaid ar fi împărtăşit soarta celor mai sus-amintiţi, dacă însăşi zeiţa Diana (cititorul poate să creadă sau nu, după

plac) nu s-ar fi ivit în acea clipă sub înfăţişarea vânătorului şi nu şi-ar fi luat favorita în braţe.

Pastorul se întoarse şi el cu bâta de măr sălbatic, doborî câţiva câini, iar pe alţii îi puse pe fugă; dar când tăbărî Caesar asupra lui, îl trânti la pământ. Cât ai clipi din ochi Joseph ajunse lângă el şi se năpusti cu atâta putere asupra învingătorului, încât, oh! pată neştearsă pe numele lui Caesar! acesta o luă la goană chelălăind.

Bătălia continua să facă ravagii cumplite când deodată hăitaşul, om încărcat de ani şi experienţă, ridică vocea ca să-şi cheme câinii şi le spuse, într-un grai priceput doar de ei, că în zadar mai luptă de vreme ce soarta le hărăzise vrăjmaşilor victoria.

Până aici muza a descris această nemaipomenită bătălie cu demnitatea-i obişnuită, cu o măiestrie neatinsă, mă tem, de niciun poet, sau romancier, sau biograf, dar ajungând la capăt, se opri; astfel că noi vom relua povestirea pentru a o continua în stilul nostru de toate zilele. Seniorul şi însoţitorii săi izbucniseră întâi într-un hohot de râs nestăvilit provocat de înfăţişarea lui Adams şi vitejia lui Joseph, şi găsiseră în spectacolul încăierării mai multă plăcere decât în orice vânătoare, tragere la ţintă, alergare, luptă de cocoşi, aţâţare de tauri sau de urşi; apoi însă începură să tremure pentru dulăii lor, cei mai mulţi dintre ei zăcând doborâţi la pământ. Astfel că seniorul, după ce şi-a adunat prietenii în jurul său drept gărzi personale, înaintă bărbăteşte spre combatanţi şi, luându-şi înfăţişarea cea mai cruntă de care se simţea în stare, îl întrebă cu o voce poruncitoare pe Joseph ce înseamnă acest măcel al câinilor. Plin de curaj, Joseph îi răspunse că ei tăbărâseră întâi asupra prietenului său, şi că de i-ar fi aparţinut chiar celui mai de seamă om din regat, tot aşa s-ar fi purtat cu câinii, căci, cât timp mai curgea o singură picătură de sânge în vinele lui, nu va putea sta să se uite cu braţele încrucişate cum oricine, fie el om sau lighioană, îl atacă pe domnul (arătând spre Adams); acestea fiind zise, atât el, cât şi Adams îşi înălţară armele de lemn şi-şi luară o asemenea poziţie, încât seniorul şi însoţitorii său găsiră cu cale să se mai gândească puţin înainte de a se apuca să răzbune cauza aliaţilor lor patrupezi.

Atunci Fanny, neliniştită din pricina primejdiei în care se afla Joseph şi uitând că şi pe ea ar putea-o ameninţa una asemănătoare, dădu fuga într-acolo. Seniorul şi ceilalţi călăreţi rămaseră atât de uluiţi de frumuseţea fetei, încât îşi aţintiră imediat toate privirile şi toate gândurile asupra ei, declarând fiecare pe rând că nu văzuseră în viaţa lor o făptură atât de fermecătoare. Nu mai simţeau nici veselie, nici mânie, ci stăteau toţi locului parcă împietriţi. Singur hăitaşul nu părea atras de ea, fiind ocupat să le cresteze urechile dulăilor pentru a-i readuce la viaţă, îndeletnicire ce-i izbuti atât de bine, că numai doi – şi nu dintre cei mai de seamă – rămaseră măcelăriţi pe câmpul de luptă. După aceea hăitaşul spuse: „Bine că n-a fost mai rău!”, căci dinspre partea lui nu-l putea acuza pe acel domn, ba chiar se mira că stăpânul şi-a îmboldit câinii să fugărească nişte creştini, ştiut fiind că cel mai sigur mijloc de a-i strica, era să-i pui să urmărească şobolani în loc de iepuri.

Seniorul, aflând că paguba era neînsemnată, după ce crezuse că va fi mult mai mare şi de alt soi, se apropie de domnul Adams cu o atitudine mai binevoitoare decât înainte; îşi exprimă părerea de rău pentru cele întâmplate, spunând că-şi dăduse toată silinţa să oprească atacul de cum i-a zărit veşmântul, şi-l felicită pentru vitejia valetului său, închipuindu-şi fără îndoială că acesta era rostul lui Joseph pe lângă el. Apoi îl pofti pe domnul Adams la cină, exprimându-şi dorinţa ca tânăra femeie să-l însoţească. Adams refuză la început, dar cum invitaţia era făcută cu multă stăruinţă şi curtenie, se văzu în cele din urmă silit să primească. Astfel că după ce Joseph îi adună de pe câmp peruca şi pălăria, dimpreună cu alte rămăşiţe (căci altfel mai mult ca sigur că le-ar fi uitat), pastorul îşi drese înfăţişarea cât putut mai bine; apoi călăreţii şi drumeţii o porniră în acelaşi pas spre casa seniorului, aflată nu prea departe.

Pe drum, încântătoarea Fanny atrăgea toate privirile; cu toţii se întreceau în elogii asupra frumuseţii ei, dar cum acestea nu conţineau nimic nou sau neobişnuit, cititorul mă va ierta că nu i le mai redau, ca şi faptul că nu mă mai apuc să aştern pe hârtie numeroasele şi ciudatele glume făcute pe socoteala lui Adams, unii declarând că vânătoarea de pastori e cea mai

frumoasă din lume, alţii lăudând felul cum se apărase, mai bine chiar – spuneau ei – decât un viezure încolţit, şi tot soiul de asemenea cuvinte de duh, ce nu sunt la înălţimea povestirii de faţă, deşi pe senior şi pe glumeţii săi însoţitori i-au făcut să se tăvălească de râs.

141 Dintre cele patru nume doar două pot fi identificate: primul trebuie să fie *Amigoni* (sau *Amiconi*) născut la Veneţia în 1675 şi mort la Madrid în 1752, unde era pictor de curte, şi Hogarth, celebrul pictor englez, prieten al lui Fielding.
142 *John Henley* (1692-1756) – celebru predicator englez. A fost caricaturizat de Hogarth şi ridiculizat de Pope.
143 *David Mallet* (1700-1765) – poet scoţian.
144 Monstru fabulos pomenit de poeţii antici, reprezentând un chip de femeie cu părul din şerpi încâlciţi.

Capitolul VII

Câteva scene de haz perfect adaptate gustului şi timpurilor moderne

Ajunseră la conac când cina tocmai era gata. Mai întâi se iscă o mică cerată cu privire la Fanny, deoarece seniorul, burlac fiind, dorea s-o aşeze la masă cu el; dar cum ea nu voi să primească, şi nici domnul Adams nu-i îngădui să se despartă de Joseph, îi trimiseră în cele din urmă pe cei doi tineri la bucătărie, unde servitorii primiră poruncă să-l îmbete pe băiat, aceeaşi soartă pregătindu-i-se şi lui Adams; seniorul îşi închipuia că, după ce aceştia doi vor fi scoşi din circulaţie, nu-i va fi greu să săvârşească împreună cu Fanny ceea ce-şi pusese în minte încă din momentul când o văzuse.

Cred că n-ar fi nelalocul său dacă, înainte de a merge mai departe, ne-am opri puţin asupra felului de a fi al acestui domn şi al prietenilor săi. Stăpânul casei era pe atunci un bărbat cu o avere nemăsurată, burlac după cum am mai spus, şi în vârstă de vreo patruzeci de ani; fusese educat (dacă se poate folosi acest cuvânt) la ţară, chiar la el acasă, sub îndrumarea mamei sale şi a unui preceptor, căruia i se ordonase ca nu cumva să-i aplice vreo corecţie sau să-l constrângă să înveţe mai mult decât voia – iar el voia destul de puţin; şi aceasta doar în copilărie, căci de la cincisprezece ani tânărul gentilom se îndeletnicise numai cu vânătoarea şi alte distracţii de ţară, maică-sa având grijă să-i pună la îndemână cai, câini, şi tot ce i-ar fi făcut trebuinţă; la rândul său preceptorul, ca să se bage cât mai mult pe sub pielea elevului său, deoarece – după cum prea bine ştia – avea posibilitatea să-l scape de orice angarale, deveni tovarăşul său, nu numai la aceste jocuri, ci şi la golirea sticlei, faţă de care tânărul senior arătase o precoce înclinaţie.

Când băiatul împlini douăzeci de ani, maică-sa începu să se teamă că nu şi-a făcut probabil în întregime datoria de părinte; îşi puse deci în gând să-l hotărască pe fiul ei să se apuce de ceea ce îşi închipuia ea că ar înlocui perfect orice învăţătură primită într-o şcoală publică sau universitate – adică de călătorii; şi nu i-ar fi fost greu să-l convingă, ajutată de preceptor, căci şi de data aceasta urma să-l însoţească. În trei ani seniorul făcu deci ceea ce se numeşte înconjurul Europei, înapoindu-se acasă buşit de haine, fraze şi slugi franţuzeşti, ca şi de un profund dispreţ pentru propria ţară, şi în primul rând pentru tot ce mai păstrase cât de cât un iz de curăţenie şi cinste strămoşească. Mama lui se arătă foarte mulţumită de rezultat. Şi, stăpân pe propria sa avere, obţinu în scurt timp un loc în Parlament fiind, după părerea generală, unul dintre cei mai distinşi gentilomi ai epocii sale; ceea ce-l deosebea mai ales de ceilalţi era ciudata înclinaţie pentru tot ce era ridicol, odios şi absurd în specia umană, astfel că nu-şi alegea niciodată un tovarăş dacă acela nu era înzestrat măcar cu una, dacă nu cu mai multe din aceste însuşiri, iar cei însemnaţi îndeosebi de natură în sensul arătat erau şi primii săi favoriţi. Dacă întâlnea vreodată pe cineva care, fie că nu avea asemenea defecte, fie că se străduia să şi le ascundă, simţea o nespusă plăcere să născocească metode de a-l constrânge pe bietul om să săvârşească absurdităţi ce nu-i erau fireşti sau să-şi dea în vileag cusururile tăinuite; iată de ce seniorul nostru era necontenit însoţit de acea bandă de indivizi denumiţi de noi mai înainte javre, şi ei, într-adevăr, nu făceau mare cinste rasei canine; singura lor ocupaţie era să vâneze şi să dezvăluie tot ce aducea cât de cât cu imperfecţiunile pomenite, şi aceasta în special la oamenii cei mai serioşi şi mai demni, iar dacă se întâmpla să dea greş în căutări, atunci primeau sarcina să ia în râs însăşi virtutea şi înţelepciunea, spre desfătarea stăpânului şi protectorului lor. Iată cine erau persoanele cu asemenea porniri de javre, aflate atunci în casa lui, aduşi de la Londra cu tot dinadinsul: un bătrân ofiţer în disponibilitate, un actor, un poet prost, un doctor şarlatan, un lăutar ce scârţâia din vioară şi un profesor de dans neamţ, şchiop de-un picior.

De îndată ce s-a servit cina, în timp ce domnul Adams rostea binecuvântarea, căpitanul i-a tras scaunul de sub el, astfel că atunci când pastorul a vrut să se aşeze, a căzut jos; aceasta a reprezentat prima glumă şi a distrat grozav întreaga societate. A doua glumă a fost opera poetului aşezat de cealaltă parte a lui Adams; folosind prilejul când bietul pastor a ridicat respectuos paharul în sănătatea gazdei, i-a răsturnat o farfurie cu supă pe pantaloni, ceea ce, dimpreună cu numeroasele scuze adresate şi cu răspunsurile politicoase ale lui Adams, stârni din nou veselia tuturor celor de faţă. Gluma a treia a servit-o valetul, căruia i se poruncise să toarne cât mai mult gin în berea domnului Adams; declaraţia pastorului că era cea mai bună licoare băută vreodată, doar ceva cam prea bogată în malţ, i-a făcut pe toţi să râdă. Domnul Adams, din gura căruia am aflat noi cea mai mare parte din această povestire, nu-şi mai putea aminti toate renghiurile de acest soi ce i s-au jucat şi pe care bunătatea firească a inimii sale nu-l prea ajuta să le descopere imediat; la drept vorbind, dacă nu ne-am fi informat şi de la un servitor al casei, această parte a istorisirii noastre, considerată nu cea mai puţin ciudată, ar fi fost jalnic de incompletă; trebuie să admitem deci că în timpul acelei cine s-au făcut ceva mai multe glume (cum le numeau ei); noi însă n-am izbutit să le aflăm cu niciun chip. La sfârşitul mesei, poetul s-a apucat să recite nişte versuri, după cum spunea el, atunci improvizate. Iată o copie a lor, procurată cu multă greutate:

Improvizaţie despre pastorul Adams

Mai văzutu-s-a pe lume pastor ca acest de faţă?
Cu sutana-i zdrenţuită, cu peruca şifonată,
Chiar şi câinii-l iau drept vulpe şi-ntr-o clipă mi-l înhaţă,
Căci mirosu-i cam aduce cu slănina afumată[145]*;*
Însă orice om din lume ar rămâne gură-cască
Văzând pastorul acesta confundat c-un iepuroi.
Dac-ar fi putut chiar Phoebus într-atâta să greşească,
Ar fi zis că vede-n tine vreun comediant de soi.

La aceste cuvinte bardul îi smulse peruca actorului, fiind felicitat de toţi cei de faţă mai mult pentru îndemânarea mâinii sale decât a minţii. Actorul, în loc să-i întoarcă gluma, începu să-şi desfăşoare talentele pe aceeaşi temă. Se-apucă să recite o sumedenie de fragmente pline de haz din piese îndreptate împotriva întregului corp clerical, primite cu vii aclamaţii de către cei prezenţi. Venise rândul profesorului de dans să arate ce poate; adresându-i-se deci lui Adams într-o englezească stricată, îi spuse că „e un foarte bine făcut om pentru tanţ şi că după mers s-ar zice că a înfăţat cu freun grosse profesor”. Mai spuse „e un forte frumos cvalitate la preoţi să tanţeze”, şi încheie cu rugămintea să le danseze un menuet, adăugând că „asta sutan îi va servi drept şupon, iar el îi va fi partner”. Şi, fără să mai aştepte vreun răspuns, îşi scoase mănuşile, în timp ce lăutarul începu să-şi pregătească scripca. Toţi cei de faţă se arătară gata să pună rămăşag cu profesorul de dans că pastorul îl va da gata, dar el refuză spunând că tot aşa crede şi el, deoarece n-a mai văzut niciodată pe cineva „care să pară un atât de bun tanţator ca tomnul”; făcu apoi un pas înainte ca să-l ia pe Adams de mână; acesta însă şi-o trase iute şi, încleştându-şi pumnul, îl sfătui să nu ducă gluma prea departe, căci în curând nu va mai îndura să fie luat în râs. Când profesorul de dans văzu pumnul, se retrase prevăzător din raza lui şi păstrând distanţa, maimuţărindu-l însă pe Adams, care nu-l slăbea însă din ochi, deoarece, deşi nu putea să ghicească ce avea de gând să facă, voia totuşi să-l împiedice să pună mâna pe el, cum mai încercase o dată. Între timp căpitanul, profitând de ocazie, îi prinse cu un ac o pocnitoare de sutană şi-i dădu foc cu lumânărica lor de aprins ţigările. Adams, cu totul străin de acest soi de glume crezu că a fost aruncat în aer cu adevărat şi, sărind de pe scaun, începu să ţopăie prin încăpere spre nemărginita veselie a privitorilor care declarară că era cel mai bun dansator din lume. Când pocnitoarea se opri, pastorul îşi mai reveni puţin din zăpăceală şi se întoarse la masă, unde rămase în picioare în poziţia omului pregătit să ţină un discurs. Strigară atunci cu toţii:

– Să-l auzim, să-l auzim.

Iar el vorbi după cum urmează:

– Domnule, văd cu părere de rău că cineva, faţă de care Providenţa s-a arătat mărinimoasă copleşindu-l cu darurile ei, îi răspunde într-un chip atât de netrebnic şi de nerecunoscător; căci, deşi nu m-aţi insultat chiar dumneavoastră, este vădit că aţi fost de acord cu cei ce au făcut-o şi nu i-aţi dojenit măcar o dată pentru numeroasele grosolănii săvârşite faţă de mine şi, de fapt, chiar faţă de dumneavoastră – ar trebui s-o înţelegeţi – de vreme ce eu vă sunt oaspete, iar legile ospitalităţii mă îndreptăţesc la ocrotirea dumneavoastră. Unul dintre aceşti domni a găsit cu cale să comită pe socoteala mea o poezie; despre aceasta voi spune doar că prefer să-i fiu subiect decât autor. I-a plăcut să mă insulte în calitatea mea de pastor. Cred însă că ordinul din care fac parte nu este obiect de derâdere, şi nici eu nu pot deveni ţinta batjocurii, atâta timp cât nu sunt o dezonoare pentru acest ordin; căci nădăjduiesc că sărăcia nu se va considera niciodată a fi dezonorantă. Alt domn a recitat câteva fraze, luând în râs însuşi ordinul meu, pretinzând că sunt fragmente din piese de teatru. Afirm că asemenea piese sunt o ruşine pentru guvernul ce le autorizează, şi blestemată fie ţara unde se reprezintă aşa ceva. Nu mai este nevoie să stărui asupra felului cum s-au purtat ceilalţi cu mine; ei înşişi, stând puţin şi judecând, ar trebui să înţeleagă că o asemenea comportare este tot atât de nepotrivită cu anii ca şi cu hainele mele. M-aţi întâlnit, domnule, călătorind cu doi dintre enoriaşii mei (nu mai vorbesc de dulăii dumneavoastră ce s-au năpustit asupra mea; pe-aceştia aproape i-am uitat, chiar dacă totul s-a datorat numai uşurătăţii sau neglijenţei hăitaşului); înfăţişarea mea v-a făcut probabil să credeţi că înfăptuiţi un act de caritate invitându-mă, deşi în realitate noi nu eram câtuşi de puţin lipsiţi; aflaţi, domnule, că de am mai avea şi o sută de mile de parcurs, tot am putea face faţă cu cinste cheltuielilor. (La aceste cuvinte scoase jumătatea de guinee găsită în coş). Nu v-o arăt ca să fac pe bogatul, ci pentru a vă convinge că v-am spus adevărul. Faptul că m-aţi aşezat la masa dumneavoastră este o onoare, nerâvnită de loc de mine. Dar o dată ajuns aici, m-am străduit să vă arăt tot respectul cuvenit, dacă am dat greş, n-a fost cu bună ştiinţă şi nici nu cred să mă fi făcut chiar într-atât de vinovat încât să merit ocările ce mi s-au adus. Dacă ele au fost îndreptate,

deci, fie împotriva ordinului căruia îi aparţin, fie împotriva sărăciei (şi vedeţi doar că nu sunt chiar atât de sărac), ruşinea nu este de partea mea, şi mă rog din toată inima ca păcatul să nu vă atingă pe dumneavoastră.

Aşa încheie pastorul, în aplauzele tuturor. Atunci stăpânul casei îşi exprimă regretul faţă de cele întâmplate, spunând însă că în niciun caz nu-l putea acuza nimeni de-a fi avut şi el vreun amestec în toată afacerea; versurile, după cum el însuşi a remarcat, erau într-adevăr atât de proaste, încât lesne le-ar fi putut riposta; cât despre pocnitoare, ea a reprezentat fără îndoială o mare insultă din partea profesorului de dans; pentru fapta lui cu dragă inimă i-ar îngădui să-i tragă o sfântă de bătaie, după cum merită (şi probabil, spunea adevărul). Adams răspunse că, oricine ar fi făptaşul, nu e menirea lui să-l pedepsească în acest fel; în ce priveşte însă cel ce l-a acuzat…

– Sunt martor, spuse, că e nevinovat, căci nu mi-am luat ochii de la el o clipă. Dar oricine ar fi fost, Domnul să-l ierte şi să-i hărăzească ceva mai multă minte şi umanitate.

Căpitanul, cu privirea şi cu tonul scăpărând de furie, răspunse că speră să nu facă aluzie la el; căci, pe naiba are tot atâta „imanitate” ca oricine, iar dacă ar fi îndrăznit careva să spună că nu-i aşa, l-ar convinge el de greşeală tăindu-i grumazul. Surâzând, Adams îi răspunse că probabil a vorbit şi el o dată drept. La aceasta căpitanul replică:

– Ce vrei să spui prin asta, că am vorbit drept? De n-ai fi pastor, n-aş înghiţi asemenea cuvânt, dar ai noroc de haina pe care-o porţi. Dacă l-ar fi rostit un bărbat cu sabie, l-aş fi tras eu de nas cât ai zice peşte.

Adams răspunse că, dacă domnul căpitan are de gând să-l atace, nu în haină îşi va căuta el ocrotirea; încleştându-şi pumnul, declară că a cotonogit şi bărbaţi mai voinici decât dumnealui. Seniorul făcea tot ce putea să încurajeze pornirea războinică a lui Adams, sperând că va începe vreo încăierare, dar speranţele i-au fost dezamăgite, căci căpitanul nu răspunse decât:

– Ai noroc că eşti pastor; şi golind apoi o stacană pentru bătrâna mamă Biserica, puse capăt discuţiei.

Până aici doctorul nu scosese nicio vorbă; fiind cel mai grav, dar de fapt şi cel mai câinos dintre câini, începu un discurs foarte pompos, arătându-se pe faţă de partea lui Adams şi înfierând totodată purtarea celorlalţi. După o seamă de osanale la adresa Bisericii şi a sărăciei, îl sfătui în sfârşit pe pastor să ierte cele întâmplate; acesta răspunse pe loc că totul era iertat şi, într-un elan de bunătate îşi umplu stacana cu bere tare (băutură pe care o prefera vinului), bău în sănătatea comesenilor, strânse cu căldură mâna căpitanului şi poetului şi se întoarse apoi cu mult respect către doctor; de fapt, ultimul nu hohotise în gura mare la cele întâmplate pentru că era perfect stăpân pe muşchii săi şi putea râde în sine-i fără să i se clintească nicio cută pe obraz. Astfel că începu un discurs foarte solemn, ridicându-se împotriva conversaţiilor uşuratice şi a ceea ce se numeşte îndeobşte veselie. Spuse:

– Există pe lume tot soiul de distracţii potrivite pentru persoane de orice vârstă şi rang, de la pălăvrăgeală până la discuţia filozofică, şi nimic nu-i dezvăluie mai mult pe oameni decât felul cum îşi aleg plăcerile; într-adevăr, urmă el, la câte nu ne putem aştepta în viaţă de la băieţi care încă din fragedă pruncie în loc să se joace cu bilele şi mingile sau cu alte jocuri copilăreşti, preferă să-şi exercite mintea în orele libere cu discuţii asupra spiritului, învăţăturii, şi aşa mai departe; tot astfel, cât dispreţ trebuie să ne inspire un bărbat surprins jucându-se cu bile sau cu alte jucării de copil.

Adams fu întru totul de acord cu doctorul, căci şi el se mirase adesea citind unele pasaje din vechii autori unde se spunea că Scipio, Laelius[146]1 şi alţi oameni mari îşi petreceau ore în şir în distracţii una mai copilărească decât alta. Doctorul povesti atunci că avea la el acasă un vechi manuscris grecesc, unde se relata un amuzament favorit al lui Socrate.

– Vai! făcu pastorul cu înflăcărare, v-aş fi pe cât se poate de îndatorat dacă mi-aţi îngădui să-l cercetez.

Doctorul făgădui să i-l trimită, declarând însă că i-ar putea descrie ce conţine:

– După câte îmi amintesc, era cam aşa: întâi se înălţa un tron, în care şedeau de o parte un rege, de cealaltă o regină, cu gărzile şi suita aliniaţi pe

două rânduri; acestora le era prezentat un ambasador, rol jucat de obicei de Socrate însuşi; când ajungea la picioarele tronului, ambasadorul le adresa monarhilor un discurs cât se poate de serios, despre virtute, bunătate, moralitate şi aşa mai departe. După aceea era aşezat între rege şi regină, şi servit regeşte. Iată, cred, esenţialul. Se prea poate să fi uitat unele amănunte, căci e mult de când am citit manuscrisul.

Adams spuse că era într-adevăr o destindere demnă de un om atât de nobil; dinspre partea lui, s-ar bucura să se înscăuneze un obicei asemănător printre oamenii mari, în locul jocului de cărţi şi al altor distracţii tot atât de nefolositoare, cu care se pare că aceştia îşi risipesc prea mult timp din viaţă. Adăugă apoi:

– Religia creştină este un subiect mai sublim decât tot ce ar fi putut născoci Socrate.

Stăpânul casei aprobă spusele lui Adams şi declară că e hotărât să organizeze o ceremonie asemănătoare chiar în seara aceea. Doctorul obiectă însă că nimeni nu era pregătit să ţină un discurs.

– Doar dacă, spuse el (întorcându-se către Adams cu o înfăţişare atât de serioasă că ar fi înşelat şi pe un om mai pătrunzător), n-aţi avea cumva dumneavoastră vreo predică, doctore.

– Domnule, răspunse Adams, niciodată nu plec la drum fără o predică în buzunar, căci nu ştii ce se poate întâmpla.

Iar merituosului său prieten, cum îl numea pastorul acum pe doctor, nu i-a fost greu să-l convingă să preia el rolul ambasadorului. Seniorul dădu imediat poruncă să se înalţe tronul, ceea ce se înfăptui mai înainte ca ei să aibă timp să golească două sticle; iar cititorul ar avea de ce să admire îndemânarea slugilor căci, ca să relatăm tot adevărul, iată cum arată de fapt acel tron: de o parte şi de alta a unui hârdău mare, plin cu apă, se aşezaseră două scaune mai înalte decât el, totul fiind apoi acoperit cu un cearceaf; pe aceste scaune şedeau regele şi regina, adică stăpânul casei şi căpitanul. Ambasadorul intră însoţit de poet şi de doctor; după ce-şi citi predica, spre marea desfătare a celor prezenţi, fu condus spre locul lui, şi aşezat între majestăţile lor. Aceştia se sculară imediat în picioare astfel că, cearceaful

nemaifiind menţinut la margini, Adams căzu în apă până peste cap. Căpitanul o luă la goană, dar seniorul era din păcate mai puţin iute de picior, aşa că Adams reuşi să pună mâna pe el înainte să coboare de pe tron şi-l trase după sine în hârdău, spre deplina, dar tăinuita satisfacţie a tuturor celor de faţă. După ce-l cufundă de două, trei ori în apă, Adams sări afară urmărindu-l din ochi pe doctor, şi fără îndoială că l-ar fi poftit spre acelaşi loc de cinste, dacă acesta n-ar fi găsit că fuga era mai înţeleaptă; atunci pastorul se puse în căutarea bâtei lui de măr sălbatic şi, după ce o găsi dimpreună cu tovarăşii săi de drum, declară că nu mai vrea să stea o clipă în acea casă. Plecă deci fără a-şi mai lua rămas bun de la gazdă; se răzbunase însă pe ea mai mult chiar decât ar fi vrut; căci, cum seniorul nu avu grijă să se usuce la timp, răci atât de tare în urma incidentului, încât febra a fost cât pe ce să-l coste viaţa.

145 Când sunt dresaţi pentru vânătoarea de vulpi sau de alte lighioane, câinii învaţă mai întâi să adulmece urmele unei bucăţi de slănină târâtă pe jos (n.a.).
146 *Cajus Laelius* – prieten şi tovarăş de arme al lui Scipio.

Capitolul VIII

Unii cititori îl vor găsi prea scurt, iar alţii prea lung

Adams şi Joseph – nu mai puţin furios decât prietenul său de felul cum se purtaseră cu acesta – plecară la drum cu bâtele în mână, luând-o cu ei şi pe Fanny, în ciuda împotrivirii slugilor; ele făcură tot ce le era în putinţă ca să-i oprească, fără a recurge însă la violenţă. Mergeau cât puteau de repede, nu atât de frică să nu fie urmăriţi, cât pentru ca domnul Adams, mişcându-se, să evite vreo răceală din pricina hainelor ude. Seniorul dăduse porunci precise servitorilor în legătură cu Fanny şi nu se temea câtuşi de puţin că ar putea să-i scape din mână; de îndată ce află de plecarea fetei trimise plin de mânie pe mai mulţi dintre ei cu ordin, fie s-o aducă înapoi, fie să nu se mai întoarcă niciodată. Poetul, actorul şi toţi ceilalţi, în afară de profesorul de dans şi de doctor, porniră deci pe urmele frumoasei Fanny.

Noaptea era în toi când prietenii noştri şi-au început călătoria; merseseră însă atât de repede încât ajunseră curând la un han ce se afla la o depărtare de şapte mile. Hotărâră cu toţii să-şi petreacă restul nopţii acolo, domnul Adams fiind tot atât de uscat ca înainte de a porni în ambasadă.

În acel han – la drept vorbind s-ar fi putut numi cârciumă, dacă deasupra intrării n-ar fi fost scrise cuvintele *La Hanul Nou* nu găsiră altceva de mâncare decât pâine, brânză şi bere; se ospătară totuşi cu mare poftă, foamea dovedindu-se a fi mai bună decât un bucătar francez.

De cum se încheie masa, Adams îi aduse mulţumiri Atotputernicului, declarând apoi că aceste bucate simple de casă îi priiseră mai mult decât splendidul dineu, şi exprimându-şi dispreţul pentru prostia oamenilor ce-şi jertfesc speranţele de a ajunge în cer pentru a agonisi vaste bogăţii pe

pământ, câtă vreme este ştiut că cea mai umilă situaţie şi cea mai uşoară hrană pot aduce atâta mângâiere.

– Aşa e domnule, spuse un călător cu înfăţişarea gravă, care şedea fumându-şi pipa lângă foc. De multe ori m-am mirat, ca şi dumneata, de cât preţ pun oamenii în general pe bogăţii, în timp ce experienţa de fiecare zi ne arată ce puţină putere au ele; la drept vorbind, ce folos adevărat ne aduce averea? Poate ea să dea frumuseţe celor schilozi, vigoare celor slăbănogi, sănătate celor betegi? Dacă ar putea, cu siguranţă că n-am mai vedea atâtea chipuri slute frecventând adunările celor mari, şi atâţia nevolnici lâncezind în caleştile şi palatele lor. Nu, nici întreaga bogăţie a unui regat n-ar fi în măsură să cumpere dresuri capabile să schimbe pilda Hidoşenie în prospeţimea de floare a acestei fetişcane, sau leacuri care să înzestreze Boala cu vigoarea unui tânăr. Oare bogăţiile nu aduc şi ele griji în loc de odihnă, pizmuire în loc de dragoste şi primejdie în loc de siguranţă? Pot ele prelungi timpul de posesie a lor, sau înmulţi zilele celui ce le deţine? Dimpotrivă, trândăvia, luxul, grija care le însoţesc scurtează vieţile a milioane de oameni, mânându-i prin dureri şi suferinţe spre moarte timpurie. Ce valoare au ele atunci, dacă nu pot nici să ne înfrumuseţeze sau să ne întărească trupurile, nici să ne îndulcească sau să ne prelungească viaţa? Şi-apoi: pot ele împodobi mintea mai mult decât trupul? Nu ne umplu ele mai degrabă inima de vanitate, nu ne umflă obrajii de trufie, nu ne astupă urechile la orice chemare a virtuţii şi măruntaiele la orice simţământ de milostenie?

– Dă-mi mâna, frate, spuse Adams plin de înflăcărare, căci eşti şi dumneata cleric, bănuiesc.

– Ba nu, răspunse celălalt (de fapt era preot al bisericii din Roma, dar cei ce cunosc legile noastre nu se vor mira că nu prea avea chef s-o mărturisească).

– Orice-ai fi, strigă Adams, m-ai uns la inimă; cred că am predicat fiecare silabă din discursul dumitale mai bine de douăzeci de ori; întotdeauna am găsit că mai uşor este pentru o coardă şi, fiindcă veni vorba, acesta este adevăratul înţeles al cuvântului ce s-a tradus cu „cămilă”, mai

uşor este pentru o coardă să treacă prin urechile acului, decât pentru un bogat să ajungă în împărăţia cerului.

– Domnule, spuse celălalt, teologii vor admite lesne acest lucru, din păcate, adevărat; dat fiind însă că perspectiva unui bine atât de îndepărtat nu ne prea mişcă, mai de folos omenirii ar fi să i se deschidă ochii – ceea ce cred că se poate cu puţină atenţie – asupra faptului că nici măcar binefacerile acestei lumi nu se cumpără cu bogăţii; această teorie, după părerea mea, nu se demonstrează numai metafizic, ci şi, dacă pot spune aşa, matematic, şi am fost întotdeauna atât de perfect convins de valabilitatea ei, încât nu dispreţuiesc nimic pe lume mai mult decât aurul.

Adams începu atunci un lung discurs, dar cum aproape tot ce spunea se găseşte şi în numeroşi autori care au tratat acelaşi subiect, ne vom abţine să-l mai reproducem aici. Între timp Joseph şi Fanny se duseseră la culcare, iar hangiul însuşi părăsise încăperea. Când pastorul englez sfârşi, continuă preotul roman, cu mare amărăciune şi multe invective; în încheiere îl rugă pe Adams să-i împrumute optsprezece parale ca să-şi plătească nota, asigurându-l că, dacă n-avea să le mai primească niciodată înapoi, cel puţin se va putea bizui pe rugăciunile lui. Bunul pastor răspunse că optsprezece parale nu înseamnă mare lucru pentru o călătorie lungă şi că, va împărţi cu dragă inimă jumătatea de guinee ce o avea asupra sa. Începu apoi să se scotocească prin buzunare, dar nu găsi niciun ban; pasămite persoanele cu care luase cina îi mai jucaseră un renghi, nerelatat atunci, anume îi goliseră buzunarul de comoara ce le-o arătase cu atâta mândrie.

– Vai de mine, strigă Adams, mai mult ca sigur că am pierdut-o, căci nu se poate s-o fi cheltuit. Domnule, pe cuvântul meu de creştin îţi spun că aveam o întreagă jumătate de guinee în buzunar azi-dimineaţă, iar acum nu mi-a mai rămas nicio leţcaie. Desigur şi-a vârât aici dracul coada!

– Domnule, replică preotul surâzând, nu trebuie să te mai scuzi; dacă nu vrei să-mi împrumuţi banii, nu face nimic.

– Domnule, strigă Adams, dacă aş poseda cea mai mare sumă din lume – ce spun eu, dacă aş avea până şi zece lire la mine – aş da totul ca să scap un creştin de la ananghie. Mai rău îmi pare de paguba suferită pentru

dumneata decât pentru mine. Poate fi cineva mai nenorocos decât mine? Pentru că nu am bani în buzunar iată că-s bănuit a nu fi creştin.

– Eu sunt însă şi mai nenorocos, dacă eşti într-adevăr atât de mărinimos cum spui, reluă celălalt, căci o coroană m-ar fi făcut fericit şi mi-ar fi înlesnit să ajung la capătul călătoriei, deoarece de-aici nu am mai mult de douăzeci de mile de mers şi aş fi putut ajunge mâine noapte. Crede-mă că nu-s obişnuit să călătoresc fără un ban în buzunar. Dar abia am sosit în Anglia, iar la traversare am fost siliţi de furtună să ne aruncăm tot avutul peste bord. Sunt sigur că hangiul mi-ar face credit pentru fleacul datorat, dar nu-mi place să fiu în situaţia de a le mărturisi unor asemenea oameni că nu am niciun şiling în buzunar; ei, ca şi mulţi alţii de altfel, nu prea ştiu să facă deosebire între un cerşetor şi un hoţ.

Chibzuind totuşi că mai bine ar fi să stea de vorbă cu hangiul chiar în seara aceea decât să amâne pe a doua zi dimineaţă, hotărî să plece imediat, în pofida nopţii; prin urmare, de îndată ce hangiul se înapoie, îi aduse la cunoştinţă starea lui financiară; acesta, scărpinându-se în cap, îi răspunse:

– Ei bine, ce să vă spun, coane? Dacă aşa stau lucrurile şi chiar n-aveţi bani, trebuie să vă creditez, n-am încotro, deşi de obicei mai bine-mi place să primesc bani peşin; dar, pe Sfânta Fecioară, arătaţi a om cinstit aşa că nu mă tem că nu-mi veţi plăti, de-ar fi şi de douăzeci de ori pe-atât.

Preotul nu dădu niciun răspuns dar, luându-şi rămas bun de la el şi de la Adams cât putu de repede, plecă la drum destul de stingherit, şi nutrind poate chiar îndoieli asupra sincerităţii lui Adams.

Nici nu-şi întoarse bine spatele când hangiul, clătinând din cap, spuse că dacă ar fi bănuit ce avea să se întâmple, nu i-ar fi dat nici măcar o picătură de băut, căci n-avea speranţă să-l mai vadă vreodată la chip, întrucât arăta ca un pungaş blestemat.

– Dracu să-l ia, strigă el, când îl auzeam trăncănind despre bogăţii aş fi zis că are cel puţin o sută de lire în buzunar.

Adams îl dojeni pentru bănuielile acestea căci, spunea el, nu-i stau de loc bine unui creştin; apoi, fără să se mai gândească la propria sa pagubă sau la felul cum va trebui să se descurce el însuşi a doua zi dimineaţă, se

duse la culcare într-un pat prăpădit, aşa cum făcuseră şi însoţitorii lui înainte; şi totuşi sănătatea şi oboseala le hărăziră drumeţilor noştri o odihnă mai plăcută decât pot adesea să ofere chiar catifeaua şi puful.

Capitolul IX

Conţinând cele mai surprinzătoare şi mai sângeroase aventuri ce se pot întâlni în această povestire autentică sau în oricare alta

Se făcuse aproape dimineaţă când Joseph Andrews fu trezit de gândul la scumpa lui Fanny; în timp ce mai stătea culcat, visând cu duioşie la acea încântătoare făptură, auzi o bătaie puternică în uşa de la intrare, chiar sub odaia lui. Sări imediat din pat şi, deschizând fereastra, fu întrebat întâi dacă nu se găseau călători în han, şi apoi, de altă voce, dacă doi bărbaţi şi o femeie nu se adăpostiseră acolo peste noapte. Deşi nu recunoştea glasurile, Joseph începu să cam bănuiască adevărul – de fapt aflase câte ceva din intenţiile seniorului de la un servitor de-al acestuia – şi răspunse hotărât că nu. Unul dintre slujitori îl cunoştea bine pe hangiu şi-l strigă pe nume tocmai când acesta deschidea altă fereastră, punându-i aceeaşi întrebare; hangiul însă răspunse afirmativ.

– Oho! făcu altul, nu cumva am pus mâna pe voi? şi-i ceru hangiului să coboare ca să le deschidă.

Fanny, tot atât de trează ca şi Joseph, sări din pat de îndată ce auzi toată discuţia şi, trăgându-şi repede rochia şi juponul pe ea, alergă în grabă mare spre odaia tânărului, aproape gata îmbrăcat şi el. Acesta o primi şi îmbrăţişând-o cu foc, o rugă să nu se teamă de nimic, deoarece avea să-şi dea viaţa în apărarea ei.

– Atunci cum vrei să nu mă tem, făcu ea, dacă s-ar putea să pierd ce mi-e mai scump pe lume?

Sărutându-i mâna, Joseph îi spuse că binecuvântă acest prilej de a-i smulge o mărturisire cu care nu l-a mângâiat niciodată până atunci. Apoi

alergă să-l trezească pe tovarăşul său de pat, Adams, ce dormea tun în ciuda numeroaselor chemări ale lui Joseph; dar de cum înţelese ce primejdie îi ameninţa, pastorul sări din pat fără să mai ţină seama de prezenţa bietei Fanny; ea îşi întoarse imediat privirile, de două ori favorizată de întuneric: întâi pentru că acesta înlătura orice ofensă chiar la adresa unei nevinovăţii mai puţin curate şi a unei modestii mai puţin delicate decât a ei, şi-apoi pentru că ascundea roşeaţa ce-i aprinsese obrajii.

Adams îşi puse repede pe el toate hainele, în afară de pantaloni; din grabă, îi uită. Lipsa lor era însă destul de bine compensată de lungimea celorlalte veşminte; între timp, fiindu-le deschisă uşa de la intrare, căpitanul, poetul, actorul şi trei servitori pătrunseră în casă. Căpitanul îi spuse hangiului că doi indivizi aflaţi în han fugiseră cu o tânără femeie şi că dorea să ştie în ce cameră dormea ea. Hangiul le dădu imediat crezare şi arătă spre etaj, iar căpitanul şi poetul, întrecându-se care mai de care, o luară la fugă pe scări. Mai iute de picior, poetul intră primul în cameră şi se apucă să răscolească patul şi să scotocească fiecare ungher în parte; dar totul se dovedi în zadar, căci pasărea zburase, după cum l-am înştiinţat mai înainte pe nerăbdătorul cititor, deoarece altfel ar fi fost îngrijorat de soarta ei. Interesându-se atunci unde dormeau bărbaţii, tocmai se apropiau de odaia lor când Joseph le strigă cu voce tunătoare că-l va împuşca pe primul care-ar încerca să se-atingă de uşă. La întrebarea căpitanului ce arme de foc aveau, hangiul răspunse că nu crede să aibă niciuna; era aproape sigur de asta, pentru că-i auzise în ajun pe unul dintre ei întrebând ce s-ar fi făcut dacă ar fi ajunşi din urmă, neînarmaţi cum erau, iar celălalt răspunsese că s-ar fi apărat cu bâtele cât mai mult timp cu putinţă, iar Dumnezeu ar fi sprijinit o cauză dreaptă. Căpitanul se arătă mulţumit cu atât, dar nu şi poetul; prevăzător, făcu stânga împrejur pe scări în jos, spunând că meseria lui era să cânte isprăvile vitejeşti, nu să le şi săvârşească. Sfidând praful de puşcă şi jurând că-i plăcea mirosul lui, căpitanul, liniştit că adversarii săi n-aveau arme de foc, le porunci servitorilor să-l urmeze şi porni la atac cu fruntea sus; imediat se apucă să spargă uşa, ceea ce izbuti uşor cu ajutorul servitorilor. Când deschiseră uşa, inamicul li se înfăţişă aliniat pe trei şiruri,

cu Adams în front şi Fanny în ariergardă. Căpitanul îi declară pastorului că nu li se va clinti un fir de păr din cap dacă se învoiau să se înapoieze la reşedinţa seniorului, iar dacă nu, avea poruncă s-o ia cu el pe tânăra doamnă, fiind mari bănuieli că o furaseră de la părinţi; căci în ciuda deghizării, ţinuta ei, cu neputinţă de ascuns, arăta foarte limpede că era, de un rang mult superior lor. Izbucnind în lacrimi, Fanny îl asigură solemn că greşeşte, deoarece ea nu era decât un biet copil găsit şi neajutorat şi nu-şi cunoaşte nicio rudă pe lume; căzu apoi în genunchi şi-l rugă din suflet să n-o smulgă de lângă prietenii ei, căci cu siguranţă că mai degrabă ar muri decât s-o piardă, ceea ce Adams confirmă de îndată prin cuvinte ce păreau aproape un jurământ. Căpitanul, declarându-le că n-avea timp de pierdut, le spuse că va trebui să-şi mulţumească numai lor pentru ce se va întâmpla; apoi le porunci servitorilor să pornească la atac, în timp ce el se străduia să treacă pe lângă Adams ca să pună mâna pe Fanny; pastorul încercă să-l împiedice, dar primi de la unul dintre servitori o lovitură; fără a ţine seama dincotro îi venise, i-o întoarse căpitanului cu un pumn atât de dibaci îndreptat spre acea parte a pântecului numită popular deşert, că acesta se dădu câţiva paşi înapoi clătinându-se pe picioare. Nedeprins cu acest soi de joc şi înfricoşat pe drept cuvânt să nu mai primească şi altă lovitură asemănătoare – două dintre ele părându-i-se echivalente cu trecerea unei spade prin trup – căpitanul îşi scoase hangerul tocmai când Adams se apropia de el, şi fu cât pe ce să-l trăsnească în cap; şi fără îndoială că predicatorul nostru ar fi amuţit pe vecie, dacă Joseph n-ar fi ridicat chiar în acea clipă, cu o singură mână, un uriaş ţucal din piatră – pe care şase domnişori împreună nu l-ar fi ridicat nici cu amândouă – aruncându-l, cu conţinut cu tot, drept în obrazul căpitanului. Acesta scăpă hangerul din mână şi se prăbuşi la pământ cu o bufnitură înfundată şi cu zornăit de bani mărunţi în buzunare; zeama roşie ce-i ţâşni din vine, şi zeama albă ce se revărsa din ţucal, îi curgeau într-un singur şuvoi peste faţă şi haine. De altfel nici Adams nu scăpase teafăr, căci o parte din lichid îşi răspândise în trecere onorurile peste capul lui, picurându-i prin cutele sau mai degrabă brazdele obrajilor; deodată unul dintre servitori, punând mâna pe-un măturoi ce se

afla într-o găleată cu apă, şi-şi făcuse datoria de a fi spălat pe jos, îl împinse în faţa pastorului; nu l-a putut totuşi doborî la pământ, căci Adams, înşfăcând la rândul său măturoiul cu o mână, cu cealaltă îl rostogoli la pământ pe inamic, după ce-i dădu mai întâi o lovitură peste acea parte a feţei unde, la oamenii dedaţi distracţiilor, se suprapune îndeobşte nasul natural cu cel artificial.

Până atunci, soarta păruse a ţine cu călătorii noştri, dar deodată – conform obiceiului ei – începu să-şi arate nestatornicia; într-adevăr, hangiul intrase şi el pe câmpul, sau mai degrabă în odaia de luptă; se năpusti drept asupra lui Joseph şi, împingându-şi capul în pântecele acestuia (căci era o namilă de om şi un boxer iscusit), îl făcu să se bălăbăne; Joseph se dădu cu un pas înapoi şi-l lovi cu pumnul stâng sub bărbie în aşa fel încât hangiul se clătină pe picioare. Tânărul tocmai se pregătea să-şi continue lovitura cu pumnul drept, când un servitor îl trăsni atât de zdravăn în tâmplă, că-şi pierdu simţirea şi se prăvăli la pământ cât era de lung.

Fanny sfâşiase văzduhul cu ţipetele ei, iar Adams alergă în ajutorul lui Joseph; dar cei doi servitori şi hangiul tăbărâră asupra lui şi-l supuseră curând, deşi pastorul nostru se luptase ca un smintit şi în plus arăta atât de negru din pricina urmelor lăsate de măturoi, încât Don Quijote l-ar fi luat cu siguranţă drept Maurul cel vrăjit. Acum urmează însă partea cea mai tragică, deoarece căpitanul se ridicase în picioare şi, văzându-l pe Joseph întins pe duşumea şi pe Adams scos din luptă, o înşfăcă imediat pe Fanny; apoi, cu ajutorul poetului şi al actorului, sosiţi şi ei sus, de cum aflaseră de sfârşitul încăierării, o târî departe de Joseph al ei în timp ce urla şi-şi smulgea părul; rămânând surd la toate rugăminţile fetei, o duse cu de-a sila pe scări în jos şi o legă de calul actorului; după aceea căpitanul încălecă pe-al său şi, mânând totodată calul pe care se afla biata nefericită, plecă fără să ia seama la strigătele ei mai mult decât măcelarul la zbieretele unui mieluşel; de fapt, gândurile i se învârteau doar în jurul răsplatei ce o aştepta din partea seniorului pentru buna reuşită a acestei aventuri.

Servitorii primiseră poruncă să-i păzească pe Adams şi Joseph cât mai bine, pentru ca seniorul să nu fie stingherit în intenţiile sale cu biata Fanny;

ascultaseră imediat de sfatul poetului şi-i legară, pe pastor de un stâlp al patului, iar pe Joseph – de îndată ce-şi reveni în simţiri – de celălalt stâlp; apoi, lăsându-i împreună spate în spate, îi porunci hangiului să nu le dea drumul şi nici să nu se apropie de ei până la noi ordine, iar ei se înapoiară la stăpânul lor; se întâmplă să o apuce însă pe alt drum decât căpitanul.

Capitolul X

O discuţie între poet şi actor, fără alt rost în povestirea aceasta decât de a-l distra pe cititor

Înainte de a continua relatarea acestei tragedii, îi vom lăsa pe domnul Joseph şi domnul Adams de-o parte, iar noi îi vom imita pe regizorii de teatru mai iscusiţi care, în mijlocul unei acţiuni serioase, intercalează câte un moment de satiră sau humor numit *intermezzo* de dans, cu intenţia de a-l distra pe spectator. Episodul, dansant şi nu vorbit, îi este prezentat publicului de către nişte persoane despre care se spune în general că judecata le-ar sălăşlui în călcâie, şi cărora, întocmai ca eroilor ce gândesc cu mâinile, Natura nu le-a dăruit capete decât pentru a se conforma obiceiului şi pentru că au nevoie de ele ca să le susţină pălăriile în timpul dansului.

Poetul, adresându-se actorului, urmă:

– După cum îţi spuneam (căci purtaseră această discuţie în tot timpul încăierării de sus), e clar de ce nu aveţi piese noi de calitate bună; pentru că-i descurajaţi pe autori. Aceşti domni nu vor să scrie, mă-nţelegi, nu vor să scrie fără speranţa de a obţine de pe urma operelor lor glorie sau câştig, ori poate amândouă laolaltă. Piesele sunt ca şi copacii, nu pot să crească fără hrană; dar întocmai ciupercilor, ele răsar cum s-ar spune spontan, într-un pământ bogat. Muzele, ca şi viile, trebuie curăţate, dar nu cu toporişca. Oraşul, întocmai ca un copil răsfăţat, habar n-are de ce vrea, şi se împacă întotdeauna mai bine cu o jucărie cât mai zornăitoare. Scriitorul de farse mai are, la drept vorbind, oarecari sorţi de succes, dar gustul pentru sublim s-a pierdut cu totul. Mi se pare însă că una dintre pricinile decăderii lui este tocmai jocul prost al actorilor. Degeaba scrie omul ca un înger, domnule, dacă indivizii ăştia nu sunt în stare să exprime un sentiment cum trebuie.

– N-o lua atât de repede, spuse actorul; comedianţii de azi sunt cel puţin tot atât de buni ca şi autorii; ba mai mult, cred că nu-s departe de iluştrii lor înaintaşi; iar eu mai degrabă m-aş aştepta să văd apărând pe scenă un nou Booth[147], decât un Shakespeare sau un Otway[148]; şi aş putea chiar să-ţi întorc observaţia împotriva dumitale spunând, pe bună dreptate, că motivul pentru care nu sunt încurajaţi autorii este că piesele nu fac nici două parale.

– Nici n-am susţinut contrariul, făcu poetul, mă mir că te înflăcărezi atât; doar n-ai să te crezi acum luat la ţintă în discuţia asta, şi sper că ai o bună părere despre gustul meu ca să nu te temi că m-aş fi referit chiar la dumneata. Nu, domnule, de-am avea doar şase actori de talia dumitale, ne-am putea lua oricând la întrecere cu Betterton-ii[149] şi cu Sandfords-ii de pe timpuri; nu-ţi fac un compliment, dar cred că nimeni n-ar putea să te depăşească în majoritatea rolurilor interpretate. Da, da, ăsta-i adevărul adevărat, şi pe mulţi critici, dintre cei mai mari, i-am auzit afirmând acelaşi lucru; şi iartă-mă că ţi-o spun, dar, în ultimul timp, de fiecare dată când te-am văzut jucând mi s-a părut că ai mai câştigat în măiestrie, întocmai ca un bulgăre de zăpadă. Ai doborât la pământ ideea mea despre desăvârşire, şi ai depăşit ceea ce socoteam de neimitat.

– Nici eu nu te-am luat pe dumneata la ţintă când am vorbit despre ceilalţi poeţi, răspunse actorul; să fiu al naibii dacă ultima dumitale tragedie nu cuprinde numeroase sclipiri, ce spun eu, chiar scene întregi cel puţin egale cu ale lui Shakespeare! Există o delicateţe de sentimente, o nobleţe de exprimare în piesa dumitale, cărora, mulţi dintre confraţii mei nu le-au prea făcut cinste, trebuie s-o mărturisesc. Căci, ce să ne mai ascundem după deget: actorii noştri sunt destul de proşti, şi-l plâng pe autorul care trebuie să ia parte la măcelărirea operelor sale.

– Da, da, numai că asta nu se întâmplă prea des, răspunse poetul; operele mai tuturor autorilor moderni sunt ca nişte copii născuţi-morţi; nu mai pot fi ucise. Nişte prăpădite de baliverne pe jumătate zămislite, pe jumătate scrise, lipsite de viaţă, josnice, nedemne… aproape că-l plâng pe

actorul silit să le înveţe pe dinafară, căci trebuie să fie la fel de greu să le ţii minte ca şi cuvintele dintr-o limbă ce n-o înţelegi.

– Şi te asigur, spuse actorul, că dacă frazele nu prea au înţeles când sunt scrise, apoi vorbite pierd şi mai mult. Abia dacă găseşti vreun actor pe ici, pe colo, care să ştie să pună un accent cum trebuie, darămite să-şi potrivească jocul după personaj. Da, da am văzut odată un tandru îndrăgostit stând într-o atitudine războinică în faţa iubitei sale, şi un erou curajos implorându-l cu lacrimi în ochi pe inamicul lui, deşi avea sabia în mână. N-aş vrea să-mi vorbesc breasla de rău, dar blestemat să fiu dacă în fundul inimii nu înclin de partea poetului.

– Eşti mai mult generos decât drept, replică poetul; deşi nu-mi place să ponegresc opera nimănui – ceea ce de altfel nici n-am făcut, nici nu voi face vreodată – trebuie totuşi să dau dreptate actorilor; spune-mi, te rog, ce-ar fi putut face un Booth sau chiar un Betterton din trăncănelile acelea cumplite ca *Marianne* a lui Fenton[150], *Philotas* al lui Frowd sau *Eurydice* a lui Mallet?[151] Sau din josnicele, murdarele şi funebrele discursuri pe care un cetăţean din Wapping[152], un anume Dillo, or Lillo[153], nu ştiu cum îi zice, le numea tragedii?

– Ai dreptate, spuse actorul; dar, mă rog, dumneata ce crezi despre indivizi ca Quin[154] şi Delane, ori jăvruţa aceea plină de schimonoseli care e tânărul Cibber, ori câinele acela deocheat de Macklin, sau târfa neruşinată de doamnă Clive[155]? Cum s-ar descurca ei cu Shakespeare, Otway şi Lee[156] ai dumitale? Cum ar suna în gurile lor aceste armonioase versuri ale ultimului?

„…Atâta doar; căci eu dispreţuiesc
Orice zădărnicii când eşti de faţă;
Departe de noi vuietul regesc,
A noastre sorţi ne-mping spre altă viaţă.
Ca păsările cerului, perechi,
Uitând până şi cine ni-s părinţii,
Zbura-vom spre copaci şi peşteri vechi,

Şi-n şoapte ne-om vorbi de glasul minţii;
Laolaltă bea-vom din cleştar de unde
Gusta-vom rodul toamnei împreună,
Iar seara în cuibul ce de alţi ochi ne-ascunde.
Vom bate din aripi a noapte bună.”

Sau cum ar ieşi faimosul dispreţ al lui Otway:

„*Cine să fie acel nebunesc şi netrebnic obiect numit om*?”

– Stai! Stai! Stai! făcu poetul, recită-mi, te rog, discuţia aceea tandră din actul III al piesei mele, în care ai avut o creaţie atât de straşnică!

– Cu plăcere, spuse actorul, dar am uitat-o.

– La drept vorbind, n-ai jucat-o tocmai perfect, strigă poetul, altfel ai fi cules nişte aplauze cum nu s-au mai pomenit într-un teatru; chiar mi-a părut foarte rău că le-ai pierdut.

– Păi, dacă-mi amintesc bine, spuse actorul, pasajul acela a fost fluierat ca toate celelalte din piesa dumitale.

– Da, da, felul cum l-ai declamat dumneata a fost fluierat, continuă poetul.

– Cum l-am declamat eu? făcu actorul.

– Sau mai degrabă cum nu l-ai declamat, zise poetul. Te-ai încurcat şi au început să fluiere.

– Nici gând, au început să fluiere şi atunci m-am încurcat, dacă mi-aduc bine aminte, răspunse actorul; şi trebuie s-o spun, spre cinstea mea: publicul a fost de acord că m-am achitat perfect de rol; aşa că nu-mi pune, te rog, mie în spinare căderea piesei dumitale.

– Nu înţeleg ce vrei să spui prin „cădere”, făcu poetul.

– Bine, dar ştii că nu s-a jucat decât o seară! strigă actorul.

– Pentru că dumneata şi întregul oraş aţi fost împotriva mea, ripostă poetul; cei de la parter m-au duşmănit cu toţii – nişte tâlhari ce nu s-ar fi codit să-mi taie grumazul, dacă nu i-ar fi oprit teama de spânzurătoare. Croitori, domnule, cu toţii nişte croitori.

– Dar de ce să fie croitorii atât de porniţi împotriva dumitale? strigă actorul. Îmi închipui că nu foloseşti chiar atâţia ca să te îmbraci.

– N-ai decât să glumeşti, răspunse poetul, dar îţi aminteşti cele întâmplate la fel de bine ca şi mine; ştii doar că se urzise un complot între cei de la parter şi cei de la galerie, care nu voiau în ruptul capului să se mai joace o dată piesa; deşi mulţi, oh, neînchipuit de mulţi, majoritatea, mai cu seamă lojile, erau de partea mea; ba chiar numeroase doamne au jurat că nu mai calcă în teatru până nu se pune iar în scenă. Într-adevăr, trebuie să recunosc că politica lor să nu mai admită o a doua reprezentaţie a fost bună; ştiau ei, ticăloşii, că dacă s-ar mai fi dat într-o seară, ar fi trebuit să se mai dea în cincizeci; căci nu cred, zău, ca vreo altă tragedie vreodată să fi descris mai bine nenorocirea… Nu că sunt îndrăgostit de propria mea operă, dar dacă ar fi să-ţi spun ce gândesc despre ea cei mai buni critici… La drept vorbind, însă, faptul că n-a avut acelaşi succes pe scenă ca printre cititorii mai instruiţi n-a fost cu totul din vina duşmanilor mei; se mai poate spune că nici actorii nu i-au prea făcut cinste.

– În orice caz, răspunse celălalt, actorii au făcu cinste căderii ei; te asigur că eram destul de nenorociţi şi noi sub bombardamentul acela de portocale ce n-a contenit în tot timpul ultimului act: eram convinşi că jucăm ultimul act din viaţa noastră.

Poetul, a cărui furie atinsese culmea, tocmai se pregătea să răspundă când fură întrerupţi de o întâmplare ce puse capăt discuţiei lor; dacă cititorul e nerăbdător s-o cunoască, trebuie să sară peste capitolul următor, căci el este oarecum perechea acestuia şi cuprinde câteva dintre cele mai importante şi mai grave subiecte din întreaga carte: anume, o discuţie dintre pastorul Abraham Adams şi domnul Joseph Andrews.

147 *Barton Booth* (1681-1733) – actor englez.
148 *Thomas Otway* (1652-1685) – poet englez, autor de tragedii.
149 *Thomas Betterton* (1681-1733) – celebru actor din compania ducelui de York.
150 *Elijah Fenton* (1683-1739) – cunoscut pentru tragedia lui clasică *Marianne*, jucată în 1723.
151 *David Mallet* (1705-1765) – scriitor englez.
152 Cartier marinăresc în Londra.

153 *William Lillo* (1693-1738) – dramaturg englez.
154 *James Quin* (1693-1766) – actor care şi-a făcut debutul la *Drury Lane Theatre* pe la 1715 şi a jucat apoi la Covent Garden.
155 *Catherine Clive* (1711-1785) – actriţă celebră. A jucat în multe piese de-ale lui Fielding.
156 *Nathanael Lee* (1653-1692) – actor, poet şi autor de tragedii.

Capitolul XI

Cuprinzând încurajările făcute de pastorul Adams prietenului său îndurerat: capitol menit instruirii şi perfecţionării cititorului

Joseph nu-şi venise încă pe deplin în fire când, dându-şi deodată seama de dispariţia iubitei sale, începu să-i jelească pierderea prin gemete ce-ar fi frânt orice inimă, exceptând pe cele ale unor oameni, făurite parcă dintr-un aluat asemănător cu cremenea ca tărie şi alte proprietăţi; din ele se poate scoate foc, care să ţâşnească prin ochi, dar în niciun caz pe aceeaşi cale nu va picura apă. Inima lui Joseph, bietul tânăr, era de o compoziţie mai fragedă, iar când rostea cuvinte ca:

– Oh! Scumpa mea Fanny! Oh! Dragostea mea! Oare niciodată, niciodată nu-mi va mai fi dat să te văd? ochii i se înecau în lacrimi, ce i-ar fi stat bine oricui, numai unui erou nu. Într-un cuvânt, deznădejdea lui e mai uşor de înţeles decât de zugrăvit.

După ce-i ascultă mult timp văicărelile, domnul Adams, aşezat spate în spate cu Joseph, începu pe un ton îndurerat:

– Să nu-ţi închipui cumva, bunul meu copil, că osândesc cu totul aceste prime răbufniri ale durerii tale, căci atunci când nenorocirile se abat asupra noastră pe neaşteptate e nevoie de mai multă ştiinţă de carte decât ai tu pentru a le putea ţin piept; dar datoria de om şi de creştin îţi cere să chemi cât mai repede cu putinţă Raţiunea în ajutor, iar ea te va îndemna imediat să recurgi la răbdare şi supunere. Fii deci mângâiat, copile, ascultă-mă ce-ţi spun, fii mângâiat. E adevărat, ai pierdut pe cea mai drăguţă, mai blândă, mai fermecătoare, mai dulce faţă din lume, cu care-ţi făgăduiseşi să trăieşti în fericire, virtute şi nevinovăţie şi să aduci pe pământ mulţi copii drăgălaşi

ce-ar fi fost încântarea tinereţii şi sprijinul bătrâneţii tale. Şi nu-i destul că ai pierdut-o, dar mai ai şi motive să te temi că pofta şi puterea şi-ar putea desfăşura sălbăticia asupra ei. Într-adevăr, trebuie să fii copleşit de cumplite gânduri, ce uşor te pot arunca în deznădejde.

– Vai mie, am să înnebunesc! strigă Joseph. De mi-aş putea măcar porunci mâinilor să-mi smulgă ochii şi să-mi sfâşie carnea de pe mine!

– Dacă în asemenea scopuri le-ai folosi, îmi pare bine că-ţi sunt mâinile legate, răspunse Adams. Ţi-am zugrăvit nenorocirea ta în cuvintele cele mai aspre cu putinţă, dar pe de altă parte nu trebuie să uiţi că eşti creştin, că nimic nu ni se întâmplă fără îngăduinţa Domnului, şi că datoria ta de om şi de creştin îţi cere să te supui. Noi nu ne-am făurit singuri, iar puterea care ne-a creat ne mână pe căile cunoscute de ea şi are drepturi depline asupra noastră; ea poate face cu noi ce-i place, dar nouă nu ni se cade să cârtim. Mai există şi un al doilea motiv pentru care n-avem voie să ne plângem: neputinţa noastră; după cum nu ne cunoaştem viitorul, tot aşa nu putem spune nici încotro duce fiecare întâmplare, iar ceea ce la început ne ameninţă cu răul poate să ne aducă binele în cele din urmă. La drept vorbind, ar fi trebuit să-ţi arăt că neştiinţa noastră e dublă (dar n-am acum timp să-mi orânduiesc spusele), căci, după cum nu ştim spre ce se îndreaptă fiece fapt, tot aşa nu putem afirma de unde se trage el. Eşti om, prin urmare păcătos, şi probabil că nenorocirea ta de acum e pedeapsa pentru păcatele tale; în acest sens ea poate fi considerată ca un bine, da, da, ca cel mai mare bine, deoarece împacă şi înlătură mânia Cerului, care altfel ne-ar duce la pieire. În al treilea rând, neputinţa asta de a ne alina singuri durerea dovedeşte nebunia şi nesocotinţa văicărelilor noastre, căci faţă de cine ne împotrivim noi, sau de cine ne plângem, dacă nu de o putere de ale cărei săgeţi nicio armură nu ne poate apăra şi nicio fugă nu ne poate scăpa? Puterea asta nu ne lasă speranţă decât în supunere.

– Oh, domnule, strigă Joseph, toate astea sunt bune şi adevărate şi aş putea să stau şi să vă ascult toată ziua, dacă n-aş fi atât de amărât cum sunt.

– Va să zică, spuse Adams, ai lua leacuri dacă ai fi sănătos, dar le refuzi când eşti bolnav? Oare mângâierea nu trebuie dăruită în primul rând celor

nenorociţi, nu celor ce trăiesc în linişte şi bucurie?

– Vai, dar nu mi-aţi spus niciun cuvânt de mângâiere până acum! răspunse Joseph.

– Nu? strigă Adams; atunci ce-am făcut? Ce ţi-aş putea spune mai mult ca să te mângâi?

– Oh! Spuneţi-mi că Fanny o să scape şi o să mi se arunce iar în braţe, că am s-o strâng din nou la piept pe fiinţa asta încântătoare, că-mi va reveni cu toată blândeţea, cu toată nepătata ei nevinovăţie.

– Ei bine, tot ce se poate, strigă Adams, dar nu sunt în măsură să-ţi făgăduiesc ce va să vie. Tu trebuie să aştepţi evenimentele cu resemnare: dacă Fanny îţi va fi redată, e de datoria ta să te arăţi recunoscător, şi la fel să te arăţi şi dacă nu va fi aşa. Joseph, de eşti înţelept să-ţi cunoşti într-adevăr interesul, te vei supune în pace şi în linişte hotărârilor Providenţei; fii sigur că toate nenorocirile – oricât ar fi ele de mari – ce se abat asupra celor drepţi nu se întâmplă decât spre binele lor. Şi nu e numai interesul tău, ci şi datoria ta să te păzeşti de o durere prea mare, căci dacă te-ai lăsa copleşit de ea nu ai fi demn de numele de creştin.

Pastorul rostise aceste ultime cuvinte cu un ton ceva mai aspru decât de obicei; atunci Joseph îl rugă să nu se supere, dar probabil nu l-a înţeles bine dacă-şi închipuie că nu-şi cunoaşte datoria, când el de fapt şi-o cunoaşte de mult.

– La ce foloseşte să-ţi cunoşti datoria, dacă nu ţi-o îndeplineşti? răspunse Adams. Cunoaşterea asta nu face decât să-ţi mărească vina. Oh! Joseph! Niciodată n-aş fi crezut că eşti atât de încăpăţânat.

Joseph îi spuse că probabil l-a înţeles greşit.

– Doar aşa se explică părerea dumneavoastră că mi-ar plăcea să fiu îndurerat, urmă el; pe sufletul meu că nu-i aşa.

Adams îl certă că se jură şi continuă apoi să vorbească îndelung despre nebunia de a te lăsa copleşit de durere, adăugând că toţi înţelepţii şi filozofii, chiar şi cei păgâni, scriseseră împotriva ei; cită după aceea multe pasaje din Seneca şi din *Consolarea*[157], care, deşi nu era de Cicero, valora, după el, cât oricare dintre operele acestuia; şi încheie, lăsând să se înţeleagă

că o durere prea mare într-o asemenea situaţie ar risca să mânie singura putere în măsură să i-o redea pe Fanny. Acest argument, sau mai degrabă speranţa reînviată în Joseph cu privire la reîntoarcerea iubitei sale, avu mai mult efect decât tot ce spusese pastorul până atunci şi-l linişti pentru un timp pe tânărul nostru; dar când temerile îi zugrăviră destul de limpede primejdia în care se găsea acea biată făptură, durerea îi reveni cu o violenţă îndoită de-astă dată, iar Adams nu mai izbuti câtuşi de puţin să i-o potolească; deşi ne întrebăm, în favoarea pastorului, dacă Socrate însuşi ar fi reuşit mai bine în locul lui.

Rămaseră câtva timp tăcuţi, gemând şi oftând, când unul, când celălalt; în sfârşit, Joseph recită următorul monolog:

Da, voi purta durerea-mi bărbăteşte,
Dar o şi simt ca orişice bărbat.
Nu pot uita-ntâmplările aceste,
Şi nici că mi-au fost dragi cât au durat.

Adams îl întrebă ce bazaconii mai erau şi astea. Joseph îi răspunse că erau nişte versuri dintr-o piesă învăţate pe dinafară.

– Da, da, numai lucruri păgâneşti se învaţă din piese, replică pastorul. N-am auzit de niciuna care să poată fi citită de un creştin, în afară de *Cato* şi de *Îndrăgostiţii conştienţi*; în ultima trebuie să recunosc că există câteva pasaje aproape demne să figureze într-o predică.

Dar îi vom lăsa acum puţin, ca să ne ocupăm de însuşi subiectul convorbirii lor.

157 *Consolationes* – trei scrieri de Seneca, inserate în *Dialoguri*.

Capitolul XII

Noi aventuri care, sperăm, pe cât de mult îi vor plăcea cititorului nostru, pe atât de mult îl vor şi surprinde

Nici hazliul dialog dintre poet şi actor, nici seriosul şi într-adevăr solemnul discurs al domnului Adams nu-i vor aduce, credem noi, o compensaţie suficientă cititorului pentru neliniştea ce trebuie s-o resimtă în privinţa bietei Fanny, părăsită într-o situaţie atât de jalnică. Ne vom apuca deci să povestim ce i s-a întâmplat acelei frumoase şi nevinovate fecioare, după ce a căzut în mâinile ticăloase ale căpitanului.

Războinicul, plecând din han cu fermecătoarea-i pradă, cu puţin înainte de revărsatul zorilor, o porni în mare goană spre casa seniorului, unde gingaşa făptură urma să fie oferită drept jertfă poftelor unui netrebnic. Pe drum, nu numai că rămăsese surd la toate implorările sau rugăminţile ei, dar îi şi pângări urechile cu tot felul de necuviinţe; din fericire însă, nefiind deprinsă cu asemenea vorbe, Fanny nu le prea înţelegea. În cele din urmă, căpitanul schimbă tonul şi încercă s-o împace şi s-o înduplece, prezentându-i splendoarea şi luxul ce o aşteptau de la un bărbat care avea şi dorinţa, şi puterea să-i dăruiască orice i s-ar năzări până şi în cele mai îndrăzneţe visuri; îi mai spuse apoi că fără îndoială va veni ziua când îl va privi şi pe el cu ochi mai buni, din moment ce era instrumentul fericirii ei, şi-l va dispreţui pe acel jalnic individ, pe care numai din neştiinţă l-a putut cândva îndrăgi. Fata îi răspunse că nu ştia despre ce era vorba, căci niciodată nu îndrăgise vreun jalnic individ.

– Eşti jignită, doamnă, că l-am numit aşa? întrebă căpitanul. Dar cum altfel poate fi numit un om în livrea, în ciuda slăbiciunii dumitale pentru el?

Fanny îi răspunse că nu înţelegea, deoarece bărbatul acela fusese slugă împreună cu ea, şi era fiinţa cea mai cinstită din lume; cât despre slăbiciunea ei pentru bărbaţi…

– Fii sigură, strigă căpitanul, că vom găsi mijloace de a te convinge să ai o nouă asemenea slăbiciune; şi te sfătuiesc să cedezi de bunăvoie, căci să ştii că nu-ţi stă în putere, oricât de tare te-ai împotrivi, să-ţi mai păstrezi mult timp fecioria. Interesul dumitale este să te învoieşti; află de la mine că seniorul va fi mult mai mărinimos dacă i te dai cu dragă inimă, decât dacă va trebui să te ia cu de-a sila.

La aceste cuvinte ea începu să strige după ajutor (căci se făcuse bine ziuă), dar nevăzând pe nimeni înălţă ochii la cer şi imploră sprijinul lui Dumnezeu pentru a-şi apăra nevinovăţia. Căpitanul îi spuse că, dacă mai continuă cu vociferările, va găsi el un mijloc pentru a-i astupa gura. Atunci biata nenorocită, neîntrezărind nicio speranţă de salvare, se lăsă copleşită de deznădejde şi rosti printre suspine: „Joseph! Joseph!” un râu de lacrimi şiroi pe încântătorii ei obraji şi-i udă batista ce-i acoperea sânul. În acel moment apăru pe drum un călăreţ; văzându-l, căpitanul o ameninţă crunt pe Fanny, poruncindu-i să înceteze cu văicărelile; totuşi, în clipa când ajunseră unii în dreptul celuilalt Fanny îl rugă din tot sufletul pe necunoscut să salveze o fiinţă lipsită de apărare din mâinile unui siluitor. La aceste cuvinte omul se opri, dar căpitanul îl asigură că e nevasta lui şi că o duce acasă de la ibovnic, ceea ce-l satisfăcu atât de mult pe călător, bătrân şi poate însurat, încât îi ură drum bun şi trecu mai departe. Nici nu se îndepărtase bine şi căpitanul se întoarse furios către Fanny, ocărând-o că i-a încălcat porunca şi ameninţând-o că-i va pune căluş în gură; imediat alţi doi călători înarmaţi cu pistoale se iviră pe drum drept în faţa lor. Fata le ceru şi lor ajutorul, dar căpitanul repetă povestea de mai înainte. Unul dintre noii-veniţi îi spuse celuilalt:

– Frumuşică fată, ce zici, Jack? Tare aş vrea să fiu în locul bărbatului, oricine ar fi el.

Celălalt însă, în loc să-i răspundă, strigă:

– Pe naiba, dar o cunosc; întorcându-se apoi spre ea, întrebă: Nu cumva eşti Fanny Goodwill?[158]

– Ba da, ba da, eu sunt, strigă ea. Oh, John, te recunosc şi eu… Cerul te-a trimis în ajutorul meu, ca să mă salvezi de nelegiuitul ăsta care mă duce cu el să mă necinstească… Oh, pentru Dumnezeu, scapă-mă din mâinile lui!

Imediat după aceea urmă un dialog furtunos între căpitan şi cei doi bărbaţi; cum noii-veniţi erau înarmaţi cu pistoale, şi cum în acel moment apăru şi trăsura pe care o însoţeau, căpitanul îşi dete seama că atât forţa, cât şi şiretlicul ar fi fost zadarnice, astfel că încercă s-o şteargă, fără a izbuti însă. Domnul din trăsură îi porunci vizitiului să oprească şi cercetă cazul cu multă autoritate; după ce Fanny îl puse la curent, mărturia ei fiind întărită şi de flăcăul ce o cunoştea, străinul porunci ca în spatele trăsurii să fie dus în chip de prizonier căpitanul – acesta mai era încă plin de sânge după încăierarea din han – şi o pofti foarte curtenitor pe Fanny să urce în trăsură; trebuie să ştiţi că domnul (nu era altul decât renumitul Peter Pounce şi o preceda pe *lady* Booby doar cu câteva mile, pornind mai din zori) se arătă a fi un om cât se poate de galant, căruia îi plăcea o fată frumoasă mai mult decât orice pe lume în afară de banii săi, or ai altora.

Trăsura se îndrepta spre han, aşezat, după cum află Fanny, chiar în drumul lor, şi poposi acolo cam pe când poetul şi actorul discutau în josul scării, iar Adams şi Joseph vorbeau spate în spate la etaj; cu alte cuvinte trăsura opri la poartă tocmai în momentul când i-am lăsat noi pe eroii noşti în cele două capitole precedente; cât ai clipi din ochi Fanny sări din trăsură şi alergă sus la Joseph al ei. Oh, cititorule! Închipuieşte-ţi, dacă poţi, bucuria ce le-a înflăcărat piepturile celor doi îndrăgostiţi la această întâlnire; şi dacă propria ta inimă nu te ajută să-ţi închipui, îţi plâng sincer de milă; iar cei cu inima de piatră să ştie de la mine că sentimentele duioase îţi oferă o plăcere mult mai mare decât orice se poate gusta pe lumea asta.

Peter, aflând de la Fanny de prezenţa lui Adams, se opri să-l vadă şi să-i primească omagiile; căci, fiind un ipocrit – adică făcând parte din acel soi de oameni pe care domnul Adams niciodată nu-l pătrundea – îi inspira pastorului stimă pentru o bunătate aparentă, crezând însă că această stimă se

datora bogăţiei lui; de unde domnul Adams devenise într-atât favoritul domnului Pounce, încât acesta din urmă l-a salvat o dată de la temniţă pentru datorii, împrumutându-i patru lire treisprezece şilingi şi şase parale fără a-i cere altă garanţie decât un act în bună regulă, de care probabil n-ar fi făcut uz chiar dacă banii nu i-ar fi fost înapoiaţi la timp (cum de fapt s-a şi întâmplat).

Înfăţişarea lui Adams nu este lesne de descris; se sculase din pat cu atâta grabă, că nu-şi trăsese pe el nici pantalonii, nici jartierele, nici ciorapii; de asemenea nu-şi scosese de pe cap o batistă roşie cu picăţele cu care îşi lega noaptea peruca, răsfrântă acum în afară în jurul capului. Era îmbrăcat cu sutana-i sfârtecată şi cu surtucul; dar în timp ce jos îi atârnau zdrenţele sutanei pe sub surtuc, sus i se zărea o fâşie îngustă de pânză albă sau mai degrabă albicioasă; mai adăugaţi la aceasta nenumăratele culori ce-i brăzdau obrazul, unde barba-i lungă, arsă de pişat, servea să reţină atât lichidul din ţucalul de piatră cât şi pe cel de o nuanţă mai negricioasă provenit de la măturoi. La apariţia acestei arătări, eliberată de Fanny din captivitate, muşchii de pe faţa lui Peter, de obicei atât de gravă, începură să tresară; îl sfătui totuşi să meargă imediat să se cureţe, căci în halul ăsta nu-i va accepta omagiile.

La rândul lor poetul şi actorul, văzând că fusese prins căpitanul, începură să se gândească la propria lor salvare, fuga arătându-se singura cale; se urcară deci amândoi pe calul poetului şi bătură în retragere cât de repede le-a fost cu putinţă.

Hangiul îl cunoştea bine pe domnul Pounce şi livreaua casei Booby; aşa că n-a fost puţin surprins de această lovitură de teatru; şi nici nevastă-sa, abia sculată din somn, nu-l prea ajută să iasă din încurcătură căci, auzind de la el ce s-a întâmplat, îi mângâie urechile cu număr destul de mare de „prostule” şi „nătărăule”, îl întrebă de ce nu s-a sfătuit cu ea, şi-i spuse că probabil n-avea să înceteze să se tot ia după capul lui sec decât atunci când o să-i vadă pe ea şi pe-ai ei ajunşi la sapă de lemn.

Iar Joseph, aflând de sosirea căpitanului şi ştiind-o pe Fanny în siguranţă, o părăsi un moment pentru a alerga jos, drept spre el; ajuns acolo

îşi scoase haina şi-l provocă la trântă; căpitanul însă refuză, pretextând că nu se pricepe la box. Atunci Joseph apucă o bâtă într-o mână, îl înşfăcă pe căpitan de guler cu cealaltă, şi-i dădu o sfântă de bătaie, spunându-i la sfârşit că acum s-a răzbunat puţin pentru tot ce suferise scumpa lui Fanny.

După ce domnul Pounce şi-a pus oarecum burta la cale din proviziile aduse din trăsură, iar domnul Adams şi-a potrivit înfăţişarea atât cât i-o îngăduiau hainele sale, intendentul porunci să fie adus în faţa sa căpitanul; după el, acesta se făcuse vinovat de o nelegiuire pentru care primul judecător de pace ce-l vor întâlni avea să-l trimită la închisoare; dar servitorii (a căror poftă de răzbunare se potoleşte repede de obicei), fiind îndestul de mulţumiţi de cotonăgeala – nu prea blândă – administrată de Joseph, l-au făcut scăpat, astfel că omul nostru plecase, ameninţând însă că se va răzbuna cumplit pe Joseph. N-am auzit însă niciodată după aceea să fi pus această ameninţare în fapt.

Stăpâna casei îşi făcu apariţia foarte ţanţoşă în faţa domnului Pounce şi, după o mie de plecăciuni, îşi exprimă speranţa că de dragul bietei sale familii înălţimea-sa îi va ierta bărbatul, un nătâng şi jumătate; dacă ar fi fost cu putinţă ca să se ducă singur la pierzanie, ea n-ar fi avut, zău, nimic împotrivă, căci, înălţimea-sa ştia foarte bine că o merita din plin; avea însă trei bieţi copilaşi, care nu erau încă la vârsta să-şi câştige pâinea, iar dacă bărbatul îi era trimis la puşcărie, aveau să cadă cu toţii în sarcina parohiei, deoarece ea era doar o biată femeie slabă, cu burta mare tot timpul, şi n-avea vreme să lucreze pentru ei. De-aceea nădăjduia că înălţimea-sa va binevoi să ia în consideraţie acest lucru, şi-i va ierta de astă dată bărbatul; era sigură că n-avusese niciodată de gând să facă vreun rău cuiva, bărbat, femeie sau copil; şi deşi era prost de dădea în gropi, în unele privinţe era totuşi destul de bun, căci avusese trei copii de la el în mai puţin de trei ani, şi în curând avea să-l aducă şi pe-al patrulea pe lume. Hangiţa ar mai fi continuat mult şi bine în felul ăsta dacă Peter nu i-ar fi oprit morişca, spunându-i că n-avea nimic, nici cu bărbatul ei, nici cu ea. Iar când Adams şi cu ceilalţi o asigurară şi ei de iertarea lor, femeia ieşi din cameră în lacrimi şi plecăciuni.

Domnul Pounce îşi exprimă dorinţa ca Fanny să-şi continue călătoria cu el în trăsură; fata refuză însă cu desăvârşire, spunându-i că avea să călătorească în spatele lui Joseph pe un cal dăruit de unul dintre servitorii de pe lângă *lady* Booby. Dar vai! Când apăru calul, se descoperi că nu era altul decât cel uitat de domnul Adams la han, şi pe care aceşti flăcăi cumsecade, recunoscându-l, îl răscumpăraseră. Dar, orice cal i s-ar fi oferit, Joseph tot nu s-ar fi urcat pe el în ruptul capului, nu, nici chiar pentru a călări în faţa scumpei sale Fanny, cât timp pastorul n-ar fi mers şi el călare; cu atât mai puţin şi-ar fi lipsit el prietenul tocmai de animalul lui, pe care Joseph îl recunoscu de la prima vedere, spre deosebire de Adams; acesta de-abia când i se aminti întâmplarea şi i se spuse că-i fusese adus calul uitat la han, exclamă:

– Dumnezeule! Chiar aşa!

Apoi îşi exprimă dorinţa ca Joseph şi Fanny să se urce pe cal, el unul putând să umble foarte bine şi pe jos.

– Dacă aş merge singur, spuse pastorul, aş pune rămăşag pe un şiling că pedestraşul i-ar depăşi pe călăreţi; dar, cum am de gând să-mi iau tovarăşă o pipă, mi s-ar putea întâmpla să mai zăbovesc vreo o oră pe drum.

Unul dintre servitori îi şopti lui Joseph să ia de bună ce spunea bătrânul şi să-l lase s-o pornească pe jos, dacă aşa-i place; Joseph întâmpină însă această propunere cu o privire mânioasă şi un refuz absolut şi, ridicând-o pe Fanny în braţe, declară că mai degrabă ar purta-o pe aceasta astfel, decât să-i ia calul domnului Adams şi să-l lase să meargă pe jos.

Poate că ai mai văzut cititorule, asemenea ciorovăieli între doi gentilomi, sau două doamne din lumea mare, potolindu-se repede, deşi amândoi afirmau că nu vor mânca bucăţica aleasă, şi fiecare insista ca celălalt s-o accepte, pentru că în realitate erau cu toţii foarte dornici s-o înfulece. Nu trebuie să deduci din asta că şi discuţia de mai sus s-a încheiat la fel de repede; în cazul nostru părţile erau cât se poate de sincere, şi foarte probabil că ar fi rămas în curtea hanului până în ziua de azi, dacă bunul Peter Pounce n-ar fi pus capăt întregii poveşti; într-adevăr, înţelegând că nu era nicio speranţă să-şi satisfacă vechea poftă cu Fanny şi dorind totodată

tovărăşia cuiva faţă de care să poată să se arate măreţ, intendentul îi oferi pastorului să-l ducă acasă cu trăsura, Adams primi această favoare cu numeroase plecăciuni şi mulţumiri, deşi mai târziu avea să spună că a acceptat mai mult din politeţe decât din dorinţa de a călători cu trăsura, căci în fundul sufletului prefera să meargă pe jos. Toate lucrurile fiind cât se poate de bine orânduite, trăsura cu Adams şi Pounce o porni la drum; Joseph împrumutase o şa femeiască de la hangiu, iar Fanny tocmai încălecase şi apucase brâul pe care iubitul ei îl purta în acest scop, când înţeleptul animal, găsind probabil că un singur călăreţ era prea destul şi că doi pe unul nu se potrivea etc., începu să facă greutăţi dublei sale încărcături; îşi luă picioarele din spate drept cele din faţă şi-o porni într-o direcţie exact opusă aceleia numită de obicei înainte. Iar Joseph, cu toată îndemânarea sa la călărit, nu-l putu convinge să avanseze; calul, dimpotrivă, fără a ţine câtuşi de puţin seama de încântătoarea parte a încântătoarei fete ce se afla pe spinarea lui, se scutură atât de tare încât, dacă unul dintre oameni n-ar fi sărit imediat în ajutor, Fanny s-ar fi rostogolit la pământ. Acest necaz a fost pe dată remediat printr-un schimb de cai; Fanny încălecă deci din nou pe un animal mai puţin nărăvaş şi întrucâtva mai bine hrănit, iar calul pastorului, găsind că nu mai trebuia să se lupte cu încărcături nepotrivite, acceptă să plece la drum; întregul alai o porni spre conacul Booby, unde sosi după câteva ore fără ca nimic demn de luat în seamă să se fi întâmplat pe drum, în afară de un ciudat dialog între pastor şi intendent; acest dialog, pentru a ne folosi de limbajul unui răposat apologist, model pentru toţi biografii, „îl aşteaptă pe cititor în capitolul următor”.

158 *Bunăvoinţă* (engl.).

Capitolul XIII

Ciudatul dialog dintre domnul Abraham Adams şi domnul Peter Pounce, mai demn de a fi citit decât toate operele lui Colley Cibber şi ale multor altora

Trăsura nu ajunsese departe când domnul Adams remarcă ce zi frumoasă era.

– Ehei, şi ţinutu-i frumos, răspunse Pounce.

– Aşa aş gândi şi eu, replică Adams, dacă n-aş fi trecut de curând printr-o regiune de dealuri, mult mai frumoasă, cred eu, decât orice alt peisaj din lume.

– Halal peisaj! ripostă Pounce; un acru de pământ din ăsta de-aici face cât zece de-acolo; în ce mă priveşte pe mine, nu-mi place să mă uit la niciun fel de pământ ce nu-i al meu.

– Domnule, făcu Adams, atunci vă puteţi lăuda cu multe ţinuturi frumoase ca acesta.

– Slavă Domnului, răspunse celălalt, nu zic nu; sunt mulţumit cu ce am şi nu invidiez pe nimeni; da, da, am ceva pământ, domnule Adams, şi săvârşesc cu el tot binele ce-mi stă în putere.

Pastorul mai spuse că bogăţia fără milostenie n-are nicio valoare, căci nu reprezintă o binecuvântare decât pentru cel care, la rândul său, face din ea o binecuvântare pentru ceilalţi.

– Dumneata şi cu mine, reluă Peter, avem noţiuni diferite despre milostenie. Mărturisesc că acest cuvânt nu-mi place în înţelesul lui obişnuit, şi nici nu cred că ni se potriveşte, nouă, gentilomilor; e o însuşire măruntă, de pastor, deşi asta nu înseamnă că mulţi pastori ar dovedi-o.

– Domnule, spuse Adams, ceea ce numesc eu milostenie este pornirea mărinimoasă de a-i alina pe cei nenorociţi.

– Definiţia dumitale mi se pare destul de nimerită, răspunse Peter; după cum bine spui e o vorbă, o pornire, nu atât actul în sine, cât pornirea de a-l împlini. Dar, vai! domnule Adams, ce se înţelege oare prin cei nenorociţi? Crede-mă nenorocirile oamenilor sunt de cele mai multe ori închipuite, iar cel ce încearcă să le aline dă mai degrabă dovadă de prostie decât de bunătate.

– Domnule, replică Adams, fără îndoială că foamea şi setea, frigul şi goliciunea, ca şi celelalte nenorociri ce se abat asupra săracilor nu pot trece drept neajunsuri închipuite.

– Nu înţeleg cum e cu putinţă să se mai plângă cineva de foame, spuse Peter, într-o ţară unde se pot culege salate atât delicioase aproape de pe orice câmp; sau de sete, acolo unde fiecare râu şi fiecare fluviu ne oferă o băutură atât de aleasă! În ce priveşte frigul şi goliciunea, acestea sunt rele ce provin numai din lux şi obişnuinţă. În mod firesc, omul n-ar trebui să aibă mai multă nevoie de haine decât calul sau orice alt animal; şi-apoi există popoare întregi ce nu folosesc îmbrăcămintea, dar acestea sunt poate lucruri pe care dumneata, necunoscând lumea…

– Ba să am iertare, domnule, replică Adams, am citit şi eu despre gimnosofişti[159].

– La naiba cu Jehofaţii voştri! strigă Peter; cea mai mare greşeală din constituţia noastră este pensia ce li se dă săracilor; ca să nu mai vorbesc de cea acordată şi altora. Ei bine, domnule, află că pentru fiecare proprietate trebuie să vărs aproape tot atât la caseta săracilor, ca şi la impozit; aşa că mă aştept să ajung eu însumi, într-o bună zi, în sarcina parohiei.

Cum Adams surâdea cam neîncrezător, Peter continuă astfel:

– Probabil, domnule, că faci şi dumneata parte dintre cei ce-şi închipuie că sunt un sac plin de bani; mulţi gândesc că nu numai buzunarele, ci şi hainele îmi sunt căptuşite cu bancnote; dar vă asigur că greşiţi cu toţii; nu sunt omul care mă crede lumea. Abia ajung să-mi ţin capul la suprafaţă, asta-i tot. M-am păgubit tot cumpărând într-una. Prea am fost risipitor cu

banii. Mă tem, zău aşa, că moştenitorul meu o să-mi găsească afacerile într-o situaţie mai proastă decât s-ar bănui. Şi o să aibă dreptate să regrete că n-am iubit mai mult banii şi mai puţin pământul. Dar, mă rog, bunul meu vecin, spune-mi cum aş fi putut să adun mormanul acela de bogăţii, ce mi-l atribuie lumea cu atâta uşurinţă? Cum aş fi putut să-mi adun o asemenea comoară fără să fur?

– Exact, răspunse Adams, întotdeauna am fost de aceeaşi părere; m-am mirat şi eu cu câtă uşurinţă vi se pot pune în cârcă astfel de lucruri, care mie mi se par pur şi simplu imposibile; se ştie doar, domnule, că singur v-aţi agonisit averea – chiar eu v-am auzit adineauri spunând-o – cum să crezi atunci că într-o scurtă viaţă de om se poate aduna toată grămada de comori pe care lumea pretinde că aţi poseda-o? Desigur, dacă aţi fi moştenit, ca *Sir* Thomas Booby, vreo proprietate, existentă în familia dumneavoastră de câteva generaţii, mai treacă-meargă, dar aşa?

– Şi cam la cât se spune că mi s-ar ridica averea? strigă Peter cu un rânjet răutăcios?

– Domnule, răspunse Adams, am auzit pe unii susţinând că aţi avea cel puţin douăzeci de mii de lire.

Aici Peter se încruntă.

– Dar, domnule, continuă Adams, m-aţi întrebat ce spun ceilalţi; eu, unul, am negat întotdeauna acest lucru, căci n-am crezut că ar fi cu putinţă să posedaţi nici jumătatea acestei sume.

– Ei bine, domnule, spuse el, scuturându-i braţul, află că nu mi-aş vinde toată averea nici pe îndoitul acestei sume; iar de părerea dumitale, sau a lor, nu-mi pasă nici cât negru sub unghie. Nu sunt sărac pentru că aşa mă crezi dumneata, şi nici pentru că încerci să mă ponegreşti prin regiune. Ştiu bine cât de invidioşi sunt oamenii, dar slavă Cerului, mă aflu deasupra lor. E adevărat că singur mi-am agonisit averea. Nu am avut, ca *Sir* Thomas Booby, vreo proprietate în familie de nu ştiu câte generaţii; dar cunosc moştenitori ai unor asemenea proprietăţi, siliţi să cutreiere ţara în sutane zdrenţuite şi ar fi bucuroşi să primească un prăpădit de vicariat pentru te miri ce. Da, domnule, indivizi jalnici ca dumneata, pe care niciun om de

rangul meu, dacă ar fi năpăstuit de blestematul ăsta de viciu al bunătăţii, nu i-ar răbda să călătorească în aceeaşi trăsură cu el.

– Domnule, spuse Adams, nu dau doi bani pe trăsura dumitale; şi dacă aş fi ştiut că ai de gând să mă jigneşti, mai degrabă aş fi umblat pe jos până la capătul lumii, decât să accept un loc lângă dumneata. Totuşi, domnule, te voi scuti curând de această neplăcere.

Şi, spunând acestea, pastorul deschise portiera trăsurii fără a-l preveni pe vizitiu şi sări afară, uitând să-şi mai ia pălăria; domnul Pounce o aruncă furios după el. Joseph şi Fanny se opriră să-i ţină tovărăşie pentru restul drumului, nu mai lung de o milă.

159 Filozofi asceţi din India, care umblă dezbrăcaţi.

CARTEA A IV-A

Capitolul I

Cum a sosit lady *Booby cu tot alaiul la conacul Booby*

Caleaşca cea cu şase cai, în care călătorea *lady* Booby îi ajunse din urmă pe ceilalţi drumeţi tocmai când intrau în comună. De îndată ce-l văzu pe Joseph, doamna întâi se îmbujoră, apoi păli. În surprinderea ei aproape că ar fi oprit caleaşca, dar îşi reveni la timp pentru a se răzgândi. Îşi făcu deci intrarea în parohie în dangătul clopotelor şi aclamaţiile săracilor; aceştia se bucurau să-şi vadă stăpâna reîntoarsă după o absenţă atât de îndelungată, deoarece în acest timp toate rentele îi fuseseră trimise la Londra fără ca vreun şiling măcar să fie cheltuit la ei, ceea ce le mărise şi mai mult nevoile. Într-adevăr, dacă lipsa curţii s-ar face acut resimţită într-un oraş ca Londra, cu atât mai mult se resimte plecarea unei persoane foarte avute într-un mic sat, ai cărui locuitori găsesc necontenit de lucru şi ajutoare pe lângă conac, iar săracii, infirmii, bătrânii şi copiii se hrănesc din belşug cu resturile de la mesele binefăcătorilor lor, ce li se împart cu o mărinimie aproape deloc resimţită de buzunarele acestora.

Dar deşi interesul le zugrăvea pe chipuri o bucurie generală, mult mai puternic şi-au manifestat iubirea faţă de pastorul Adams toţi cei ce veniseră să-l întâmpine! Se îngrămădeau în jurul lui ca nişte copii respectuoşi în jurul unui părinte îngăduitor, şi se întreceau în a-i arăta preţuirea şi dragostea. La rândul său pastorul strângea mâna fiecăruia, se interesa îndeaproape de sănătatea tuturor celor ce nu erau prezenţi, de copii şi de rubedenii, iar faţa lui vădea o mulţumire pe care doar un binefăcător înconjurat de recunoştinţa protejaţilor săi o poate resimţi.

Nici Joseph şi nici Fanny nu au fost lipsiţi de o primire călduroasă din partea tuturor celor veniţi în întâmpinare. Pe scurt, niciun alt grup de trei persoane n-a fost vreodată mai bine primit, după cum nici nu meritase nimeni vreodată să fie mai iubit de toată lumea decât ei.

Adams îşi duse tovarăşii de drum la el acasă, unde stărui să împartă cu ei tot ce putea pune pe masă soţia sa; pe aceasta o găsi, dimpreună cu copiii, plină de sănătate şi voie bună; îi vom lăsa deci bucurându-se din tot sufletul în jurul unui prânz modest, pentru a privi un spectacol măreţ, dar şi mult mai puţin fericit.

Văzând-o pe *lady* Booby că apare pentru a doua oară pe scenă, cei mai isteţi dintre cititorii noştri vor bănui, fără îndoială, că totul nu s-a încheiat prin concedierea lui Joseph; şi, ca să fiu sincer, vor avea dreptate: săgeta pătrunsese mai adânc decât îşi închipuise chiar ea, iar rana nu era uşor de vindecat. Îndepărtând obiectul pasiunii, mânia i se potoli curând, dar asupra dragostei îndepărtarea avu cu totul alt efect; mânia pierise odată cu persoana lui Joseph, dragostea însă rămăsese cuibărită în cuget împreună cu chipul lui. În prima noapte, *lady* Booby avu parte doar de nelinişte, aţipiri întrerupte şi vise înspăimântătoare. Dimineaţa, imaginaţia îi zugrăvi o scenă mult mai plăcută, dar spre dezamăgirea şi nu spre încântarea ei, căci, înainte de a atinge fericirea făgăduită, visul se destrămă şi o lăsă blestemând, nu binecuvântând vedenia.

Se trezise din somn cu închipuirea încă înflăcărată de fantomă când, uitându-se întâmplător spre locul unde nu de mult şezuse adevăratul Joseph, acest mic amănunt îi readuse în amintire imaginea lui sub cele mai vii culori. Fiecare privire, fiecare cuvânt, fiecare gest îi reveneau în minte atât de fermecător, că toată răceala lui nu le putea şterge. Mai mult încă *lady* Booby puse această răceală pe seama tinereţii, a prostiei, a respectului, a religiei, şi-i dădu orice explicaţie, în afară de cea care i-ar fi stârnit pe loc dispreţul – lipsa de pasiune pentru sexul opus – sau i-ar fi trezit ura – faptul că n-o iubea.

Gândurile îi goniră mai departe, şoptindu-i că n-o să-l mai vadă niciodată pe acel frumos tânăr; ba chiar o făcură să creadă că l-a concediat

de fapt pentru singura-i vină de a-i fi arătat prea mult respect şi veneraţie, simţăminte ce ar fi trebuit mai degrabă să le socotească merite şi ale căror urmări ar fi fost, pe de altă parte atât de lesne de înlăturat; începu atunci să se scuze, să-şi blesteme iuţeala de temperament şi să-şi descarce toată furia numai pe ea însăşi, Joseph apărându-i absolut nevinovat. În cele din urmă patima-i deveni atât de aprinsă, încât o sili să caute alinare, încât îi trecu prin minte să-l recheme, dar o opri mândria, aceeaşi mândrie care imediat avea să-i izgonească din suflet toate celelalte sentimente mai duioase şi să-i arate cât de mărunt era cel pe care-l iubea. Nu trecu mult şi gândul acesta începu să întunece farmecele tânărului; dispreţul fu urmat de batjocură, atrăgând imediat după sine ura faţă de o făptură ce-i adusese atâta nelinişte. Aceşti vrăjmaşi ai lui Joseph nici nu apucaseră bine să pună stăpânire pe cugetul doamnei, că-i şi strecurară o mie de bănuieli împotriva lui, orice în afară de faptul că s-ar fi putut ca tocmai ea să nu-i placă; deoarece n-ar fi fost în stare să îndure acest din urmă gând, *lady* Booby îl îndepărta cât putea. Deodată îi veni în ajutor dorinţa de răzbunare, şi-şi aminti cu nespusă plăcere că-l concediase, despuiat şi fără nicio recomandaţie. Răscoli prin închipuire tot soiul de nenorociri ce s-ar fi putut abate asupra lui, cu un surâs alcătuit din mânie, bucurie şi dispreţ, imaginaţia i-l prezentă îmbrăcat în zdrenţe.

O chemă pe doamna Slipslop; camerista sosi în momentul când stăpână-sa tocmai îşi spunea că şi-a înfrânt cu desăvârşire patima. În timp ce se lăsa îmbrăcată, *lady* Booby o întrebă dacă băiatul acela a fost izgonit, aşa cum poruncise. Slipslop răspunse că o mai înştiinţase pe doamna despre asta (ceea ce era adevărat).

– Şi cum s-a purtat? mai întrebă *lady* Booby.

– Zău, doamnă, strigă Slipslp, în aşa fel că i-a „infectat” pe toţi cei ce l-au văzut. Bietul băiat nu mai avea decât puţină simbrie de primit, căci trimitea într-una lui taică-său şi maică-si jumătate din ce câştiga; aşa că, atunci când l-au dezbrăcat de livreaua doamnei, nici n-avea cu ce să-şi cumpere o haină, şi ar fi trebuit să plece gol puşcă dacă unul dintre valeţi nu l-ar fi „revăzut” cu una de-a lui; şi în timp ce stătea acolo aşa, în cămaşă (şi,

trebuie să recunosc, era frumuşel de pica), aflând că doamna n-o să-i dea nicio recomandaţie, a oftat şi a spus că nici nu-i trecuse vreodată prin gând s-o jignească pe doamna, iar dinspre partea lui o va vorbi întotdeauna de bine oriunde s-ar duce; după aceea îl rugă pe Dumnezeu să vă binecuvânteze, pentru că aţi fost cea mai bună dintre stăpâne, şi numai duşmanii v-au aţâţat împotriva lui. Îmi pare tare rău că l-aţi dat afară, căci nu cred să fi avut slugă mai credincioasă în casă.

– Atunci cum de-ai ajuns să mă sfătuieşti să-l concediez? replică doamna.

– Eu, coniţă? făcu Slipslop; nu se poate să nu-mi recunoaşteţi că am făcut tot ce mi-a stat în putinţă să vă împiedic! Dar am văzut-o pe doamna supărată, şi nu este treaba noastră, a servitorilor superiori, să ne „interpelăm” în asemenea ocazii.

– Nu tu ai fost aceea, neobrăzato, care m-ai făcut să mă supăr? strigă doamna. Nu trăncăneala ta, şi acuzaţiile tale nedrepte împotriva bietului băiat m-au înfuriat împotriva lui? Ţie poate să-ţi mulţumească pentru tot ce s-a întâmplat; ca şi mine, de altfel, căci mi-am pierdut un servitor bun, ce avea probabil mai multe merite decât voi toţi laolaltă. Bietul băiat! Sunt mişcată de bunătatea lui faţă de părinţi. De ce nu mi-a spus-o mai demult, şi m-ai lăsat să concediez un om atât de cumsecade fără o recomandaţie? Acum de-abia înţeleg de ce te-ai purtat aşa şi de ce te-ai apucat să te plângi împotriva lui: erai geloasă pe fete.

– Eu, geloasă?! spuse Slipslop; vă rog să mă credeţi că mă consider mai ceva decât el; nu-s o bucăţică s-o ciugule un valet.

Aceste cuvinte avură darul s-o înfurie într-atât pe doamna încât o izgoni din faţa ochilor pe Slipslop; camerista plecă, încreţind din nas şi strigând:

– Pe Maica Precistă, aş zice că anumită lume e mai geloasă decât mine, zău aşa.

Doamna se prefăcu a nu-i auzi cuvintele, deşi în realitate le auzise şi chiar le înţelesese. Atunci se iscă în sinea ei o nouă luptă, atât de asemănătoare însă cu cea precedentă, încât ar însemna să mă repet dacă m-

aş apuca s-o descriu în amănunţime. E destul să spun că *lady* Booby a găsit motive temeinice să se îndoiască dacă şi-a înfrânt chiar atât de absolut pasiunea cum se lăudase; pentru a-i pune deci capăt definitiv, luă hotărârea – mai mult obişnuită decât înţeleaptă – să se retragă imediat la ţară. Cititorul a asistat demult la sosirea doamnei Slipslop – ale cărei obrăznicii nu o puteau totuşi hotărî pe stăpână să se despartă de ea mai târziu – la apariţia domnului Pounce, înainte-mergătorul ei, şi, în sfârşit, la intrarea în parohie a doamnei însăşi.

A doua zi dimineaţă fiind duminică, *lady* Booby se duse la biserică, spre marea surprindere a tuturor; într-adevăr, se mirau cu toţii s-o vadă, căci nu era prea bisericoasă, apărând la slujbă chiar atât de curând după călătorie. Joseph era şi el de faţă; şi am auzit că lumea ar fi observat cum doamna îşi aţintea ochii mai mult asupra lui decât asupra pastorului; cred însă că e vorba de o bârfeală răutăcioasă. După ce au luat sfârşit rugăciunile, domnul Adams se sculă şi rosti cu voce răsunătoare:

– Fac strigările de căsătorie pentru Joseph Andrews şi Frances Goodwill, ambii din parohia noastră etc.

Dacă aceste cuvinte s-au răsfrânt în vreun fel asupra doamnei – dânsa se afla atunci în strana ei şi nu putea fi văzută de enoriaşi – nu am izbutit să aflu; dar fapt e că după vreun sfert de oră se sculă, îşi aruncă privirile spre acea parte a bisericii unde stăteau femeile şi rămase cu ochii aţintiţi într-acolo până la sfârşitul predicii, cu un aer atât de scrutător şi cu o înfăţişare atât de mânioasă, că mai toate femeile se temură să nu fie supărate pe ele. De îndată ce se întoarse acasă, *lady* Bobby o chemă pe Slipslop în camera ei şi-i spuse că nu înţelege ce mai caută în parohie neruşinatul acela de Joseph. Slipslop îi povesti atunci cum l-a întâlnit pe drum împreună cu Adams, ca şi păţania cu Fanny. În vreme ce vorbeau, doamna se schimbă de mai multe ori la chip, iar după ce află tot, trimise după domnul Adams, faţă de care se purtă aşa cum va vedea cititorul în capitolul următor.

Capitolul II

Dialog între domnul Abraham Adams şi lady *Booby*

Domnul Adams nu era departe, căci tocmai bea în sănătatea doamnei o cană cu bere, la subsol. De îndată ce intră, *lady* Booby începu precum urmează:

– Mă mir domnule, că după toate obligaţiile ce le ai faţă de familia noastră (cititorul a fost pus la curent cu ele în amănunţime în cursul povestirii), eşti atât de nerecunoscător încât îi mai poţi arăta vreo consideraţie unui individ, dat afară din pricina proastei sale purtări. Şi trebuie să ştii, domnule, că unui bărbat de rangul dumitale nu i se potriveşte deloc să cutreiere ţara în tovărăşia unui pierde-vară şi a unei servitoare. Despre fată n-aş putea să spun nimic rău. Slipslop mi-a povestit că a crescut în casa mea şi că s-a purtat cum trebuie până ce i s-au aprins călcâiele după băiatul ăsta care a stricat-o. Ba chiar ar putea să se poarte foarte bine şi de acum încolo, dacă ar lăsa-o în pace. Dumneata eşti deci pe cale să faci un lucru monstruos, străduindu-te să-i uneşti pe-aceşti doi oameni spre pierzania amândurora.

– Dacă doamna ar vrea să asculte, începu Adams, i-aş spune că n-am auzit niciodată nimic rău despre domnul Joseph Andrews; de-ar fi fost altfel, l-aş fi corectat chiar eu, căci n-am încurajat şi nici nu voi încuraja vreodată greşelile celor aflaţi sub oblăduirea mea. Cât despre tânăra femeie, o asigur pe doamna că am o părere tot atât de bună despre ea ca şi doamna însăşi, sau oricine altcineva. Este o tânără făptură nespus de blândă, de cinstită şi de merituoasă; iar în privinţa frumuseţii, nu că o laud, dar toată

lumea găseşte că este cea mai frumoasă femeie, fie ea de neam sau de rând, ce s-a văzut vreodată în parohie.

– Eşti cât se poate de neobrăzat că ai venit să-mi înşiri balivernele astea linguşitoare, se aprinse doamna. E foarte nimerit, zău aşa, ca o faţă bisericească să se ocupe de femei frumoase, şi dumneata ştii, fără îndoială, grozav de bine să judeci frumuseţile. Un om care şi-a petrecut toată viaţa într-o parohie ca asta se şi pricepe la frumuseţe, ce să spun? E ridicol! Halal frumuseţe! O fată de ţară, o frumuseţe! O să-mi vină rău de câte ori o să aud pomenindu-se despre frumuseţe de-acum încolo. Aşadar, fata asta o să ne înzestreze parohia şi cu alte frumuseţi ca ea, îmi închipui. Dar nu, domnule, sărăcimea noastră este şi aşa destul de numeroasă; nu-mi mai trebuie şi alţi vagabonzi pe-aici.

– O asigur pe doamna că nu are niciun motiv să se supere pe mine, spuse Adams. Aceşti doi tineri erau de mult dornici să-şi unească soarta, dar eu nu i-am lăsat; ba chiar, îndrăznesc s-o spun, cred că numai din cauza mea au amânat căsătoria.

– Ei bine, replică ea, ai fost foarte înţelept şi cinstit în cazul ăsta, deşi era vorba de cea mai mare frumuseţe din parohie!

– Iar acum, doamnă, continuă el, nu-mi fac decât datoria faţă de domnul Joseph.

– Te rog, să nu mai domneşti asemenea indivizi în faţa mea, spuse doamna.

– El, urmă pastorul, cu consimţământul fetei şi în prezenţa mea, a înaintat strigările.

– Da, da, răspunse doamna, îmi închipui că târfa a ajuns destul de departe; mi-a spus Slipslop cum i se mai învârte capul după băieţi; şi asta trebuie să fie una dintre frumuseţile ei, probabil. Dar, chiar dacă au înaintat strigările, îţi cer ca dumneata să nu le faci publice până nu-ţi poruncesc eu.

– Doamnă, strigă Adams, dacă se împotriveşte cineva şi aduce o întâmpinare care să stea în picioare, sunt gata să mai amân.

– Îţi dau eu o întâmpinare, spuse ea; e un vagabond şi nu vreau să se aciuiască aici şi să-mi mai aducă un cuib de cerşetori în parohie; nu ne va

încălzi cu nimic faptul că vor fi nişte frumuseţi.

– Cu tot respectul ce i-l datorez doamnei, răspunse Adams, am aflat de la avocatul Scout că orice persoană aflată în serviciu într-o parohie timp de un an îşi câştigă dreptul de a se stabili acolo.

– Avocatul Scout e un domnişor neruşinat, replică doamna; nu admit ca vreun avocat Scout să-şi bage nasul în treburile mele. Îţi repet, nu vreau să ne mai cadă pe cap o nouă pacoste; aşa că-ţi cer să opreşti lucrurile aici.

– Aş asculta-o pe doamna dacă ar fi ceva legal, întâmpină Adams; dar nu se poate nimeni împotrivi căsătoriei cuiva numai pentru că părţile sunt sărace. Doamne fereşte să existe o asemenea lege! Şi-aşa săracii au parte de prea puţine mulţumiri pe lumea asta; ar fi o adevărată sălbăticie să li se mai interzică şi privilegiile obişnuite şi bucuriile nevinovate hărăzite de natură oricărui animal.

– Pentru că nu vrei să înţelegi mai bine respectul datorat de nişte oameni ca dumneata unei femei de rangul meu, strigă doamna, şi-mi pângăreşti urechile cu asemenea discursuri destrăbălate, n-am să mai spun un singur cuvânt: îţi poruncesc să nu mai faci aceste strigări; şi dacă totuşi îndrăzneşti să le continui, am să-l rog pe stăpânul dumitale, parohul, să te dea afară din serviciul lui. Aşa am să fac, domnule, în pofida bietei dumitale familii; şi atunci dumneata şi cu cea mai mare frumuseţe din parohie n-aveţi decât să vă duceţi să cerşiţi împreună.

– Nu ştiu ce vrea să spună doamna prin cuvintele stăpân şi serviciu, răspunse Adams. Sunt în serviciul unui Stăpân care nu mă va da niciodată afară pentru că mi-am îndeplinit datoria; iar dacă parohul (căci într-adevăr nu am fost în stare să-mi cumpăr o autorizaţie) va găsi cu cale să-mi ia eparhia, sper că Dumnezeu îmi va face rost de alta. Cel puţin bine că atât familia mea cât şi eu avem mâini, şi nu mă îndoiesc că el ne va încuraja străduniile să ne câştigăm pâinea în mod cinstit. Cât timp am conştiinţa curată, nu mă voi teme niciodată de răul ce mi-l poate face omul.

– Mi-e silă că m-am înjosit stând atâta de vorbă cu dumneata, spuse doamna. Voi şti să iau alte măsuri, căci văd că te-ai dat de partea lor. Acum, cu cât pleci mai repede, cu atât mai bine; voi da ordin ca uşile mele să nu-ţi

fie deschise. N-am să mai rabd ca un pastor obişnuit să cutriere ţara la braţ cu frumuseţile să fie primit pe-aci.

– Doamnă, spuse Adams, nu-mi stă în obicei să intru pe uşa nimănui fără voie; sunt sigur însă că, după ce vă veţi informa mai îndeaproape asupra acestei chestiuni, veţi lăuda şi nu dezaproba felul cum am procedat; aşa că îmi iau smerit rămas bun de la dumneavoastră.

Ceea ce făcu de altfel cu multe plecăciuni, sau cel puţin multe încercări de aşa ceva.

Capitolul III

Ce s-a petrecut între doamnă şi avocatul Scout

După-masă, doamna trimise după domnul Scout şi-l mustră cu asprime pentru că s-a amestecat în treburile servitorilor ei; avocatul negă, pe bună dreptate, de altfel, deoarece afirmase doar întâmplător că oricine-şi putea obţine stabilirea într-o parohie după ce a servit un an – ceea ce aşa şi era – şi doar în acest sens recunoaşte a-l fi informat mai demult pe pastor, conform legii.

– Sunt hotărâtă să nu admit ca vreun servitor concediat de mine să se aciuieze aici, spuse doamna; aşa că, dacă aceasta e legea dumitale, am să trimit după alt avocat.

Scout spuse că de-ar trimite şi după o sută de avocaţi, niciunul dintre ei şi nici toţi la un loc nu ar putea schimba legea. Singurul lucru care-i stătea în putere unui avocat era să împiedice ca legea să aibă efect; iar asta o putea face şi el, Scout, pentru doamna, ca oricare altul.

– De altminteri, spuse el, cred că doamna, nefiind deprinsă cu aceste chestiuni, a confundat două acţiuni; căci eu am afirmat doar că un om, după un an de serviciu, se consideră stabilit în parohie. Există însă o deosebire esenţială între a fi stabilit de drept şi a fi stabilit de fapt, iar cum am spus doar în general că se consideră stabilit, iar dreptul are întâietate asupra faptului, stabilirea despre care am vorbit trebuie înţeleasă de drept şi nu de fapt. Să presupunem, doamnă, că am admite că s-a stabilit de drept; ce vor putea face în acest caz? Ce legături are cu faptul? Am zis că nu este stabilit de fapt, iar dacă nu este stabilit de fapt, nu este nici localnic, iar dacă nu e localnic, nu face parte din parohie; aşa că nu încape nicio îndoială, strigările nu trebuie făcute aici; căci domnul Adams mi-a spus că doamna doreşte să

împiedice, şi pe bună dreptate, să ne mai împovărăm cu alţi săraci; avem şi aşa prea mulţi şi cred că ar fi bine să existe o lege în virtutea căreia să-i spânzurăm sau să ducem de-aici o jumătate dintre ei. Dacă vom reuşi să probăm cu dovezi că nu este stabilit de fapt, asta-i altceva. Ceea ce i-am afirmat eu domnului Adams se potriveşte doar pentru cazul că ar fi stabilit de fapt, dar că aşa este, într-adevăr, m-aş îndoi.

– Mai slăbeşte-mă cu faptele şi dacă-urile dumitale, spuse doamna, căci nu pricep nimic din limba asta păsărească; prea te crezi grozav, şi te cam obrăzniceşti pretinzând să comanzi în parohie; dar las că te învăţ eu minte, află de la mine, te învăţ eu minte. Cât despre fată, sunt hotărâtă să n-o las să se aciuieze aici; n-am să rabd ca nişte frumuseţi ca ea să ne facă o sumedenie de copii, pe care pe urmă să-i ţinem noi în spinare.

– Frumuseţi! Doamna glumeşte, desigur, făcu Scout.

– Cel puţin aşa mi-a descris-o domnul Adams, răspunse *lady* Booby. Te rog, domnule Scout, spune-mi dumneata cam cum arată ţărănoaia asta?

– Cea mai urâtă făptură ce s-a pomenit vreodată; o biată nespălată, doamna n-a mai văzut nicicând o asemenea nenorocită.

– Ei bine, dragă domnule Scout, oricum ar fi, femeile astea urâte fac şi ele copii, o ştii doar; aşa că trebuie neapărat să împiedicăm căsătoria.

– Asta aşa e, doamnă, reluă Scout, deoarece căsătoria ulterioară, cooperând cu legea, va transforma dreptul în fapt. Când un bărbat e căsătorit, se consideră stabilit de fapt, şi nu te mai poţi descotorosi de el. Am să stau de vorbă cu domnul Adams şi nu mă îndoiesc că am să-l conving. Singura lui obiecţie va fi, fără doar şi poate, că-şi pierde onorariile; dar acest lucru odată lămurit cum se cuvine, sunt încredinţat că n-o să mai ridice altă obiecţie. Nu, nu, mai mult ca sigur; de altfel, doamna nu-l poate condamna pentru că nu vrea să-şi piardă onorariile. Orice om trebuie să fie despăgubit. Cât despre afacerea în speţă, dacă doamna doreşte să mi-o încredinţeze mie, voi îndrăzni să-i făgăduiesc reuşita. Legile acestei ţări nu sunt într-atât de neînţelepte încât să-i îngăduie unui om de rând să lupte cu cineva atât de avut ca doamna. Avem o carte sigură, anume să-l aducem pe împricinat în faţa judecătorului Frolick[160]; acesta, auzind de

numele doamnei, o să-l bage la puşcărie fără să-l întrebe prea multe. În privinţa târfei aceleia nespălate, n-o să-i facem nimic; căci dacă ne descotorosim de el, urâta asta de rândăşoaică o să…

– Ia orice măsuri crezi de cuviinţă, bunule domn Scout, răspunse doamna, numai să scapi parohia de amândoi; Slipslop mi-a povestit asemenea lucruri despre fată, că mi-e groază să mă şi gândesc la ea; deşi spui că-i atât de slută, ştii totuşi, dragă domnule Scout, că tocmai neruşinatele astea, care aleargă după bărbaţi, dau întotdeauna de alţi neruşinaţi ca şi ele; astfel că, pentru a-i împiedica pe cerşetori să se tot înmulţească, trebuie să ne descotorosim în primul rând de ea.

– Doamna are foarte multă dreptate, răspunse Scout; mi-e teamă însă că legea este puţin deficientă şi nu ne va da chiar asemenea puteri de îndepărtare; totuşi judecătorul o să ştie el cum s-o întoarcă pentru ca s-o îndatoreze pe doamna.

Drept să vă spun, e o mare fericire pentru ţinutul nostru că-l avem pe el judecător de pace, deoarece ne-a scăpat de mulţi săraci pe care legea n-ar fi pus mâna niciodată. Cunosc judecători ce stau tot atât de mult pe gânduri până să bage pe cineva la închisoarea din Bridewell ca şi domnul lord de la curtea cu juraţi până să-l spânzure; dar pe domnul judecător al nostru e o plăcere să-l vezi trimiţând un om la Bridewell, o face cu atâta dragă inimă; şi o dată omul nostru ajuns acolo, rareori se mai aude ceva despre el. Ori moare de foame, ori e mâncat de păduchi până nu trece luna.

În acea clipă, sosirea unui vizitator puse capăt conversaţiei; astfel că domnul Scout, preluând cauza şi făgăduind să o ducă la bun sfârşit, plecă.

Acest Scout era un individ dintre cei ce, fără să aibă habar de legi sau să fi învăţat ceva în materie, îşi permit ca, sfidând orice act emis de Parlament, să îndeplinească funcţia de avocat şi să mai poarte şi titlul respectiv. Sunt o pacoste pentru societate şi un scandal pentru profesia căreia de fapt nici nu-i aparţin, şi tocmai din cauza unor asemenea şarlatani sărăcimea îi poartă atâta pică. Pasiunea pentru Joseph, gelozia şi dispreţul faţă de biata şi nevinovata Fanny au determinat-o pe *lady* Booby să stea de vorbă atât de familiar cu acest individ – căruia cu puţin timp înainte nici n-

ar fi catadicsit să i se adreseze – confirmându-i astfel din nebăgare de seamă multe aluzii făcute de Slipslop, drăguţa lui; iată de ce s-a apucat Scout să afirme despre mica Fanny acele grave neadevăruri, inexplicabile probabil pentru cititor, dacă nu am fi găsit potrivit să-i dăm această informaţie.

160 *Zburdălnicie* (engl.).

Capitolul IV

Un capitol scurt, dar foarte plin de substanţă; în primul rând despre sosirea domnului Booby cu doamna

Toată noaptea şi ziua următoare, *lady* Booby le petrecu în cea mai mare nelinişte; cugetul îi era înnebunit, iar sufletul sfâşiat de multe pasiuni furtunoase şi potrivnice. În crizele ce se succedau foarte repede, simţea când dragoste, când ură, când înduioşare, când dispreţ, când admiraţie, când batjocură pentru una şi aceeaşi persoană. În dimineaţa de marţi se întâmplă să fie zi de sărbătoare; se duse la biserică unde, spre surprinderea ei, îl auzi pe domnul Adams făcând din nou strigările cu o voce la fel de răspicată ca şi prima oară. Din fericire, cum nu mai urma nicio predică, s-a putut înapoia acasă imediat ca să-şi dea frâu liber furiei, căci n-ar fi fost în stare s-o ascundă nici cinci minute măcar faţă de credincioşii, de altfel nu prea numeroşi, adunarea constând din Adams, paracliserul, nevastă-sa, *lady* Booby şi una dintre slugile acesteia. La întoarcere o întâlni pe Slipslop, care o opri cu următoarele cuvinte:

– Văleu, coniţă, ce spuneţi de asta? Avocatul Scout i-a târât pe Joseph şi Fanny în faţa judecătorului. Toată parohia e în lacrimi şi toţi zic că o să fie spânzuraţi, dar nimeni nu ştie de ce.

– Probabil că o merită replică doamna. Cum îndrăzneşti să-mi mai vorbeşti de nenorociţii ăştia?

– Oh, scumpă coniţă! răspunse Slipslop, nu-i păcat ca un tânăr atât de „dizgraţios” să piară de-o moarte „virulentă”? Sper că judecătorul va avea „compătimire” pentru tinereţea lui. Cât despre Fanny, treaba ei ce i se întâmplă, căci dacă bietul Joseph a făcut ceva, ar trebui să spun că numai ea

l-a „tradus”; bărbaţii n-ajung la o pedeapsă atât de „fulgurantă” decât din pricina creaturilor ăstora împuţite; astea sunt un adevărat scandal pentru „secta” noastră.

După o clipă de gândire, doamna nu se simţi mai încântată de ştiri decât Slipslop însăşi; căci, deşi dorea s-o ştie pe Fanny cât mai departe, nu voia ca Joseph să plece, în niciun caz împreună cu ea. Tocmai se întreba cum să se comporte sau ce să spună, când intră în curte o caleaşcă elegantă cu şase cai, iar un servitor veni să-i anunţe sosirea nepotului ei Booby cu soţia. Porunci să fie conduşi într-un salon, unde îşi făcu şi ea imediat apariţia, după ce încercă să-şi ia o înfăţişare cât mai liniştită; oricum, era mulţumită că cel puţin în felul acesta se amâna căsătoria, ceea ce-i dădea răgaz să mai ia şi alte hotărâri, pentru îndeplinirea cărora Scout i se părea omul cel mai potrivit. *Lady* Booby îşi închipuise că servitorul a greşit menţionând-o pe soţia domnului Booby, căci n-auzise ca el să se fi însurat; mare îi fu însă mirarea când la intrarea în salon, nepotul îşi prezentă astfel nevasta:

– Doamnă, iat-o pe fermecătoarea Pamela, despre care sunt convins că aţi auzit vorbindu-se.

Doamna o primi cu mai multă politeţe decât se aşteptase el, la drept vorbind, cu cea mai mare politeţe posibilă, căci era deosebit de amabilă şi n-avea nicio lipsă în privinţa bunei-creşteri. Petrecură câtva timp într-o conversaţie banală, când intră un servitor şi-i şopti ceva domnului Booby; acesta le spuse imediat doamnelor că va trebui să le părăsească puţin pentru o treabă importantă. Cum discuţia doamnelor în absenţa lui nu i-ar putea aduce nici folos, nici plăcere cititorului, le vom lăsa câtva timp singure în aşteptarea domnului Booby.

Capitolul V

Conţinând afaceri judecătoreşti, mărturii ciudate şi alte chestiuni ce vor trebui citite cu atenţie de către toţi judecătorii de pace şi grefierii lor

Tânărul senior cu soţia nici nu coborâseră bine din caleaşca lor, că servitorii şi începură să se intereseze de domnul Joseph, despre care stăpâna lor nu mai auzise nimic din ziua când, spre marea lor surprindere, plecase de la *lady* Booby. Aflară repede ultimele evenimente şi i le aduseră la cunoştinţă stăpânului; acesta hotărî imediat să se ducă la faţa locului, ca să se străduiască să-i redea scumpei sale Pamela fratele, chiar înainte ca ea să ştie că l-ar fi putut pierde.

Judecătorul în faţa căruia fuseseră aduşi criminalii locuia la mai puţin de o milă de conac şi, din fericire, domnul Booby îl cunoştea, deoarece avea o proprietate prin părţile locului. După ce porunci deci să se înhame caii la caleaşcă, o porni spre tribunal, unde sosi când judecătorul aproape că îşi încheiase treaba. Primit într-o sală, i se anunţă că domnia-sa va veni dintr-o clipă în într-alta, căci mai avea doar un bărbat şi o femeie de trimis la Bridewell. Convins că nu-i mai rămânea niciun moment de pierdut, domnul Booby insistă ca valetul să-l introducă direct în încăperea unde judecătorul îşi exercita funcţiunea, după cum spunea el. De îndată ce a fost dus acolo şi s-au schimbat primele salutări, seniorul îl întrebă pe judecător de ce crimă se făcuseră vinovaţi cei doi tineri.

– Oh, nu-i cine ştie ce crimă, îi răspunse judecătorul, îi trimit doar o lună la Bridewell.

– Dar pentru ce crimă anume? repetă seniorul.

– Un furtişag, nu vă fie cu supărare, spuse Scout.

– Da, da, făcu judecătorul, un soi de furtişag criminal. Cred că trebuie să cer pentru ei şi puţină corecţie, niscai bice pe pielea goală.

Până atunci biata Fanny îndurase totul cu gândul că va fi împreună cu Joseph, dar la auzul acestor cuvinte începu să tremure, de fapt fără motiv adevărat, căci nimeni în afară, poate, de dracu n-ar fi executat o asemenea sentinţă asupra ei.

– Şi tot nu ştiu încă ce crimă au făcut, spuse seniorul, adică ce fapte anume.

– Uitaţi, scrie aici pe hârtia asta, răspunse judecătorul arătându-i o depoziţie scrisă, în lipsa grefierului, chiar de el, şi după care nu ne-a fost uşor să obţinem o copie autentică; iat-o aici, *verbatim et literatim*[161]:

Depoziţia lui James Scout avucat şi al lu Thomas Trotter boiernaş luată în faţa me de unu dintre giudecătorii de pacie ai maiestăţii sale pentru Zumersetshire

„Aceşti marturi spun şi primul dintre iei spune Thomas Trotter în numele lui propriu că în… a lu octombre corent find duminecă între orile 2 şi 4 după-amiază văzu pe Joseph Andews şi Francis plimbânduse peste un anumi câmp parţinând lui avucatu Scout în afara poteci care duce prin numitu câmp şi acolo văzu pe Joseph Andrews cu un cuţât tăind una ramură de alun în valoare de vo trei jumătăţi de parale sau cam pacolo după cum crede el şi el spuse că numita Francis Coodwill mergea şi ea pe iarbă în afara poteci prin numitu câmp şi primi şi duse în mâna numita ramură find astfel autor moral şi complice şi tăinuitor a numitului Joseph. Şi numitu James Scout spuse în numele lui propiu că e foarte convins că numita ramură e proprietatea lui etc.”

– Isuse! strigă seniorul, va să zică vrei să trimiţi două persoane la Bridewell pentru o crenguţă?

– Da, răspunse avocatul, şi asta cu mare indulgenţă, căci dacă i-am fi spus copăcel, ar fi fost amândoi spânzuraţi.

– Ascultaţi, spuse judecătorul, luându-l pe senior deoparte, n-aş fi fost atât de aspru în cazul de faţă, dacă *lady* Booby n-ar fi dorit să-i scoatem din

comună; dar avocatul Scout o să-i dea poruncă pazniculuí să-i lase să fugă, dacă vor; se pare că au de gând să se căsătorească, iar cum legal sunt stabiliţi aici, doamna n-are alte mijloace să-i împiedice de-a mai aduce încă o povară comunei.

– Bine, spuse seniorul, voi avea eu grijă ca mătuşa-mea să fie satisfăcută în privinţa asta; şi-ţi făgăduiesc totodată că acest Joseph n-o să devină niciodată o povară pentru ea. Ţi-aş rămâne deci îndatorat dacă, în loc să-i trimiţi la Bridewell, mi i-ai da mie în pază.

– Desigur, domnule, desigur, dacă doriţi, răspunse judecătorul.

Şi fără multă discuţie, Joseph şi Fanny îi fură predaţi seniorului Booby, pe care Joseph îl cunoştea foarte bine, fără să bănuiască însă că-i era rudă atât de apropiată. Judecătorul puse pe foc actele de trimitere în judecată şi-i spuse paznicului să-şi vadă de treburi; avocatul nu se plânse că nu i s-ar fi făcut dreptate, iar deţinuţii, cărora li se luase o piatră de pe inimă, îi aduseră mii de mulţumiri înălţimii-sale, domnul Booby; acesta, neavând de gând să-şi oprească aici binefacerile, îi porunci valetului să vină cu sacul cu haine, adus cu tot dinadinsul de la conac la cererea sa, şi-l rugă pe judecător să-l lase singur cu Joseph într-o odaie; aici îi spuse valetului să scoată din sac un costum de-al lui, cu rufăria şi toate cele trebuincioase, şi-l puse pe Joseph să le îmbrace; tânărul nostru, necunoscând însă pricina unor asemenea amabilităţi, se scuză cât putu de mult că acceptă această favoare. Pe când Joseph se îmbrăca, seniorul se duse la judecător pe care-l găsi stând de vorbă cu Fanny; în tot timpul interogatorului, ea îşi trăsese pălăria peste ochi-i înecaţi în lacrimi, ascunzând astfel de privirile judecătorului ceea ce ar fi făcut probabil inutilă intervenţia domnului Booby, cel puţin în cazul ei. Judecătorul, de îndată ce-i văzu faţa luminându-se şi ochii-i sclipitori strălucind printre lacrimi, începu să blesteme în sinea lui de a se fi gândit măcar o clipă s-o trimită la Bridewell. Mai degrabă ar fi trimis-o acolo pe nevastă-sa, ca s-o ia pe Fanny în locul ei. Nutrind deci în acelaşi timp dorinţe şi planuri cum să le îndeplinească, folosi cele câteva minute, cât seniorul era plecat cu Joseph, ca s-o asigure că regretă foarte tare că s-a purtat atât de aspru cu ea înainte de a-i cunoaşte meritele, şi să-i spună că,

întrucât *lady* Booby nu dorea s-o vadă stabilită în parohia ei, era din toată inima binevenită într-a lui, unde avea să se bucure de ocrotire; adăugă apoi că, dacă voia, putea veni să stea cu Joseph chiar în casa lui, asigurare întărită cu o strângere de mână. Fanny îi mulţumi foarte politicos, spunând că-i va comunica lui Joseph oferta; el va fi desigur bucuros s-o primească, deoarece *lady* Booby era supărată pe amândoi, deşi nu ştia de ce, căci n-au făcut nimic s-o jignească; punea însă această atitudine în seama doamnei Slipslop, pornită dintotdeauna împotriva ei.

Atunci se înapoie şi seniorul, întrerupându-le conversaţia; iar judecătorul, dintr-un pretins respect faţă de oaspete, de fapt însă de teamă de un rival (căci nu aflase încă de căsătoria domnului Booby), o trimise pe Fanny la bucătărie, unde fata se retrase foarte încântată; şi nici seniorul, voind să-şi cruţe osteneala de a mai explica toată tărăşenia, nu se opuse la plecarea ei.

Ar fi inutil – chiar dacă aş fi în stare, şi zău nu sunt – să relatez convorbirea dintre cei doi domni; ea se învârti, după cum mi s-a spus, numai şi numai în jurul curselor de cai. Curând apăru Joseph, îmbrăcat în cel mai simplu costum ce l-a putut găsi, adică într-o haină şi pantaloni albaştri, tiviţi cu fir, şi o vestă roşie garnisită aşijderea; cum acest costum, puţin prea larg pentru senior, îi cădea ca turnat, Joseph arăta atât de distins, încât nimeni nu s-ar fi îndoit că i se potriveşte cu rangul la fel de bine ca şi cu talia; şi nici n-ar fi zis nimeni, aşa cum se întâmplă uneori când lordul X, sau *Sir* Y, ori domnul Z apar îmbrăcaţi în dantele şi broderii, că era vorba de ucenicul croitorului care se ducea să livreze hainele, îmbrăcându-le pe mâneci în loc să le poarte pe braţ.

Seniorul îşi luă rămas bun de la judecător şi, chemând-o pe Fanny, îi puse pe cei doi tineri să se urce – împotriva voinţei lor – în caleaşcă; apoi îi porunci vizitiului să-i ducă la *lady* Booby. De-abia înaintaseră câţiva iarzi când seniorul îl întrebă pe Joseph dacă ştie cumva cine e omul acela care străbate câmpul.

– Căci, adaugă el, n-am mai văzut pe nimeni până acum făcând paşi atât de mari.

Joseph răspunse imediat:

– O, domnule, dar e pastorul Adams!

– Da, da, într-adevăr, el e, spuse şi Fanny; bietul om, vine să se zbată ca să ne scape. Este omul cel mai merituos şi mai de treabă din lume.

– Aşa e, întări Joseph, Dumnezeu să-l binecuvânteze! Nu se mai află altul ca el în univers.

– E fiinţa cea mai bună de pe pământ, strigă iar Fanny.

– Adevărat? spuse seniorul; atunci sunt hotărât s-o iau pe fiinţa cea mai bună de pe pământ în trăsura mea.

Şi, spunând aceste cuvinte, îi porunci vizitiului să oprească, iar Joseph, la cererea lui, se porni să-l strige pe pastor; Adams, recunoscându-i vocea dădu mare zor şi ajunse lângă ei. Domnul abia îşi mai ţinea râsul la vederea lui; totuşi îl rugă să urce în trăsură; Adams refuză la început cu multe mulţumiri, spunând că putea foarte bine să meargă şi alături ţinând pasul cu ei; dar în cele din urmă se lăsă convins. Seniorul îl puse la curent pe Joseph cu căsătoria lui, însă ar fi putut să nu se mai ostenească, fiindcă valetul făcuse acest serviciu în timp ce Joseph se îmbrăca. Domnul Booby nu mai contenea să-şi exprime nemărginita fericire ce i-o dădea sora lui Joseph, şi preţuirea pentru tot ce-i aparţinea ei. Tânărul nostru răspundea prin numeroase plecăciuni şi tot atâtea dovezi de recunoştinţă; iar pastorul Adams, observând de-abia acum noua lui ţinută, izbucni în lacrimi de bucurie şi începu să-şi frece mâinile şi să-şi pocnească degetele de parcă ar fi înnebunit.

Ajungând la conacul Booby, seniorul îi rugă să aştepte o clipă în curte, iar el intră la mătuşa lui; o chemă deoparte şi-i anunţă sosirea lui Joseph prin aceste cuvinte:

– Doamnă, m-am căsătorit cu o femeie virtuoasă şi plină de merite, şi sunt hotărât să-i recunosc rudele şi să le arăt respectul cuvenit; le-aş fi deci nespus de recunoscător alor mei dacă ar face la fel. E adevărat, fratele Pamelei a fost cândva în slujba dumneavoastră, dar el a devenit acum fratele meu, şi sunt fericit să văd că nici caracterul, nici comportarea, nici înfăţişarea lui nu-mi dau vreun motiv să-mi fie ruşine de a-l numi aşa. Pe

scurt, se află acum jos îmbrăcat ca un gentilom, şi în această lumină doresc să fie văzut de-acum înainte; m-aţi îndatora deci peste măsură dacă l-aţi primi să ia parte la petrecerea noastră, căci ştiu că asta i-ar face plăcere soţie mele, deşi n-a spus-o niciodată.

Norocul acesta depăşea toate speranţele sau aşteptările doamnei; îi răspunse deci cu înflăcărare:

– Nepoate, ştii bine cât de uşor mă las convinsă să fac tot ce doreşte Joseph Andrews… Vreau să spun tot ce doreşti tu de la mine; şi, de vreme ce el este acum ruda ta, nu pot refuza să-l primesc ca atare.

Seniorul îşi exprimă toată recunoştinţa pentru bunătatea doamnei şi, după ce făcu trei paşi, se întoarse spunând că mai avea să-i ceară o favoare, în speranţa că-i va fi acordată tot atât de lesne ca şi prima.

– Mai e şi o tânăr femeie…

– Nepoate, răspunse *lady* Booby, nu profita de firea mea bună ca să-mi impui să fac totul după capul tău, cum se întâmplă de obicei. Să nu-ţi închipui că, dacă am avut amabilitatea să-l primesc pe cumnatul tău la masă, am să accept acum tovărăşia tuturor servitorilor mei şi a tuturor lepădăturilor din regiune.

– Doamnă, replică seniorul, cred că n-aţi văzut-o niciodată pe această tânără fată. Dinspre partea mea, nu ştiu să mai fi întâlnit cândva blândeţe şi nevinovăţie laolaltă cu atâta frumuseţe şi, totodată, cu atâta bună-cuviinţă.

– Pe sufletul meu că n-am s-o primesc, vorbi doamna cu patimă; lumea întreagă nu m-ar putea convinge; până şi rugămintea ta mi se pare o jignire şi…

Seniorul, ştiind-o cât poate să fie de neînduplecată, o întrerupse cerându-i iertare şi făgăduind să nu mai pomenească de asta. Se întoarse apoi la Joseph, iar ea la Pamela. Domnul Booby îl luă pe Joseph deoparte şi-i spuse că-l va duce lângă sora lui, dar că n-a putut obţine aceeaşi favoare pentru Fanny. Joseph îi ceru s-o vadă pe soră-sa singură, şi apoi să se înapoieze la scumpa lui Fanny; dar seniorul, cunoscând plăcerea ce i-ar face-o neveste-si tovărăşia fratelui ei, nici nu voi să audă, şi-i spuse lui Joseph că nu putea să se întâmple nimic într-un răstimp atât de scurt cât va

lipsi de lângă de la Fanny, din moment ce o ştia în siguranţă; îşi mărturisi apoi speranţa că Joseph nu-şi va părăsi atât de uşor sora, după ce n-o văzuse de-atâta timp şi care-l iubea cu o duioşie nespusă. Tânărul nostru se învoi căci, într-adevăr, nu există frate pe lume să ţină mai mult la o soră ca el; încredinţând-o deci pe Fanny – bucuroasă că nu mai trebuia să dea ochii cu *lady* Booby – în grija domnului Adams, îl însoţi pe senior sus pe scări, în timp ce fata porni cu pastorul spre casa acestuia, unde ştia că o aşteaptă o primire binevoitoare.

161 *Textual, cuvânt cu cuvânt* (lat.).

Capitolul VI

Din care sunteţi rugaţi să citiţi doar cât vă place

Întâlnirea dintre Joseph şi Pamela nu s-a petrecut fără lacrimi de bucurie de ambele părţi, iar îmbrăţişările lor au fost pline de duioşie şi afecţiune. Totuşi, cu mai multă plăcere le privea nepotul decât mătuşa, căci pentru ea nu însemnau decât paie puse pe focul ce se înteţise datorită noului costum al lui Joseph; de fapt, nici nu era nevoie de acest costum ca viile culori cu care Natura îi împodobise sănătatea, vigoarea, farmecul şi tinereţea, să iasă în evidenţă. La cererea lor, Joseph le povesti în cursul după-amiezii toate păţaniile sale; dar *lady* Booby nu-şi putea ascunde nemulţumirea ori de câte ori era vorba de Fanny, cu atât mai mult cu cât se porni şi domnul Booby să-i laude frumuseţea în cuvinte înflăcărate. Adresându-i-se deci nepoatei, doamna îşi manifestă mirarea că nepotul ei, care pretinde că s-a însurat din dragoste, îşi închipuie că un asemenea subiect poate să-i facă plăcere soţiei, adăugând că, în ceea ce o priveşte, ar fi geloasă pe un soţ ce ar lăuda cu atâta căldură altă femeie. Pamela răspunse că avea dreptate, într-adevăr, dar că acest fapt nu era decât o pildă a obiceiului domnului Booby de a le vedea pe femei mai frumoase decât sunt ele de fapt. Atunci ambele doamne se uitară în oglindă, iar *lady* Booby răspunse că, în general, bărbaţii habar n-au să aprecieze frumuseţea; şi în timp ce fiecare nu făcea decât să-şi contemple propriu-i chip, schimbară între ele tot soiul de complimente asupra farmecelor lor. Când se apropie ora culcării – stăpâna casei se străduise s-o amâne cât mai mult posibil fără ca acest lucru să sară în ochi – ea îl înştiinţă pe Joseph (de-acum încolo îl vom numi domnul Joseph, deoarece are tot atâta drept la această denumire

ca şi mulţi alţii – mă refer la dreptul necontestat al hainelor bune) că a pus să i se pregătească şi lui un pat. Domnul Joseph nu voi să primească în ruptul capului această favoare, căci inima-i de mult era lângă scumpa lui Fanny; dar doamna stărui să accepte, argumentând că în toată parohia nu există un confort mai potrivit cu o persoană de rang cum trebuia să se considere el de atunci înainte. Seniorul şi soţia i se alăturară, astfel că domnul Joseph se văzu în cele din urmă silit să renunţe la gândul de a o mai vedea în seara aceea pe Fanny; aceasta la rândul ei, îl aşteptă la fel de nerăbdătoare până la miezul nopţii când, pentru a-i face pe plac familiei domnului Adams care stătuse de veghe două ore de dragul ei, se duse la culcare, dar fără să poată adormi; gândul la dragostea ei o ţinu trează, iar faptul că Joseph nu venise, după cum i-a făgăduit, o umplea de nelinişte, pentru singurul motiv că se ştia departe de el.

Domnul Joseph se trezi devreme şi se duse imediat s-o vadă pe cea care-i încânta atât de mult sufletul. De cum îi auzi vocea în salonaşul pastorului, Fanny sări din pat şi, îmbrăcându-se în câteva minute, coborî lângă el. Petrecură împreună două ore într-o fericire de nespus; apoi, după ce, cu îngăduinţa domnului Adams, fixară ziua de luni pentru căsătorie, domnul Joseph se înapoie, conform promisiunii, să ia masa de dimineaţă la *lady* Booby, a cărei comportare, începând din ajun, i-o vom face acum cunoscută cititorului.

Nici nu se retrăsese încă bine în camera ei că doamna o întrebă pe Slipslop ce credea despre aceea minunată fiinţă căsătorită cu nepotu-său.

– Poftim, doamnă? făcu Slipslop, neînţelegând încă ce răspuns trebuie să dea.

– Te întreb, repetă doamna, ce crezi despre scârba asta de nepoată-mea, căci aşa trebuie să-i spun.

Lămurită, Slipslop se porni s-o sfâşie în bucăţi pe Pamela, şi o poci într-atâta că n-ar mai fi fost nimeni în stare s-o recunoască. Doamna îi dădea astfel şi ea tot ajutorul, încheind cu aceste cuvinte:

– Cred, Slipslop, că n-ai nedreptăţit-o; şi totuşi, oricât ar fi ea de rea, e un înger în comparaţie cu acea Fanny.

Slipslop se năpusti atunci asupra acesteia din urmă începând s-o foarfece cu aceeaşi sălbăticie şi sfârşind prin observaţia că întotdeauna găseşti ceva la creaturile astea de jos care le „destinge etern” de persoanele superioare în rang.

– Şi totuşi, spuse doamna, cred că există o excepţie la regula ta; sunt sigură că ghiceşti la cine mă refer.

– Pe cuvântul meu că nu, răspunse Slipslop.

– E vorba de un tânăr; iar tu probabil că eşti proastă ca noaptea dacă nu înţelegi, continuă doamna.

– Oho, chiar aşa. Da, da, zău că da, coniţă, el este o „accepţie”, răspunse Slipslop.

– Nu-i aşa, Slipslop? reluă doamna. Nu e el atât de distins încât până şi un prinţ l-ar putea recunoaşte drept fiu fără să roşească? Se poartă atât de bine că nu ar da de ruşine nici cea mai aleasă educaţie. Datorită situaţiei lui, e foarte respectuos cu superiorii, fără să dea totuşi dovadă de acea servilitate meschină numită bună-creştere la asemenea oameni. Nimic din ce face nu poartă pecetea fricii, dimpotrivă, mărturiseşte pe faţă veneraţia şi recunoştinţa, atrăgând după sine şi încrederea dragostei. Cât despre virtuţile lui, ce să mai spun? E însufleţit de atâta iubire pentru părinţi, atâta duioşie faţă de soră-sa, atâta fidelitate în prietenie, atâta curaj, atâta bunătate că, dacă s-ar fi născut gentilom, soţia lui ar stăpâni cea mai nepreţuită comoară.

– Desigur, coniţă, spuse Slipslop.

– Şi totuşi, aşa cum e, continuă doamna, şi cu încă o mie de însuşiri pe deasupra, dacă o femeie din lumea bună ar fi numai bănuită că se gândeşte la el, ar atrage dispreţul tuturor; da, da, eu însămi ar trebui să mă dispreţuiesc pentru un asemenea gând.

– Desigur, coniţă, spuse Slipslop.

– Cum adică, desigur? replică doamna; întotdeauna mă îngâni ca un ecou. Oare nu merită el mai mult afecţiunea decât un bădăran de la ţară, chiar dacă familia ultimului e cunoscută de pe vremea potopului, sau decât un chefliu trândav şi fără merite, ori decât un filfizon fără bani, dar de neam? Şi totuşi acestora trebuie să ne jertfim noi, pentru a scăpa de gura

lumii; ca să n-ajungem de râsul celorlalţi, trebuie să ne unim întotdeauna cu cei ce-i dispreţuim, să preferăm originea, titlul şi averea meritului adevărat. Asta-i o tiranie a obiceiului, dar o tiranie cu care trebuie să ne împăcăm, pentru că noi, cei din lumea bună suntem sclavii obiceiului.

– Maică Precistă! spuse Slipslop, înţelegând bine de unde bate vântul, dacă aş fi o cucoană cu avere şi rangul doamnei, n-aş fi sclava nimănui.

– Eu? făcu doamna; spuneam că, dacă unei tinere de neam, care n-a văzut nimic din lume i s-ar întâmpla să-i placă un asemenea băiat… Eu? Ce vorbeşti?! Doar nu-ţi închipui că…

– Nu, coniţă, nici gând, strigă Slipslop.

– Nu! Ce nu? se enervă doamna. Întotdeauna eşti gata să răspunzi fără să fi ascultat măcar. Trebuie să recunosc că e un băiat fermecător. Eu? Ce vorbeşti?! Nu, nu, Slipslop, pentru mine s-a sfârşit cu bărbaţii. Am pierdut un soţ care… de ce să mă mai gândesc, că-mi vine nebunia… N-am să mă liniştesc decât atunci când am să pot uita. Slipslop, hai mai spune-mi câte ceva din trăsnăile tale, ca să-mi mân gândurile în altă parte. Ce crezi tu despre domnul Andrews?

– Ei bine, spuse Slipslop, cred că e cel mai frumos şi mai distins bărbat ce l-am văzut vreodată; şi dacă aş fi o cucoană de neam mare, nici nu mi-ar păsa de ce zice lumea. Doamna n-are decât să vorbească despre obicei, dacă doreşte: dar eu sunt „creditată” că nu încape asemănare între domnul Andrews şi majoritatea tinerilor gentilomi ce vin în casa doamnei la Londra, o adunătură de fluşturatici, unul mai spilcuit ca altul; mai curând m-aş mărita cu bătrânul nostru pastor Adams ! Ce-mi pasă mie de ce spun oamenii, dacă sunt fericită în braţele bărbatului pe care-l iubesc? Anumită lume-i foarfecă pe ceilalţi pentru că au ceea ce anumită lume ar da orice ca să aibă.

– Aşadar, răspunse doamna, dacă ai fi o femeie de neam, te-ai mărita într-adevăr cu domnul Andrews?

– Da, doamnă, vă asigur, replică Slipslop, doar el să mă vrea.

– Proasto, neghioabo! strigă doamna; cum să nu vrea o femeie de neam? Dar ce, mai încape vorbă?

– Nu, coniţă, zău că nu, spuse Slipslop, de n-ar sta Fanny în cale, şi sunt „creditată” că, dacă aş fi în locul doamnei şi mi-ar plăcea domnul Joseph Andrews, fata asta n-ar mai rămâne o clipă în parohie. Mai mult ca sigur că avocatul Scout ar şti cum s-o trimită la plimbare, numai doamna să spună o vorbă.

Ultimele cuvinte rostite de Slipslop stârniră furtună în cugetul stăpânei sale. Se temea ca Scout să n-o fi trădat, sau mai degrabă să nu se fi trădat ea singură. După ce tăcu un timp şi se schimbă de două ori la faţă, întâi spre palid, apoi spre roşu, vorbi astfel:

– Mă mir că ţi-ai dat frâu liber limbii. Vrei să insinuezi cumva că l-aş fi folosit pe Scout împotriva fetei cu gândul la băiat?

– Vai, coniţă, făcu Slipslop cât se poate de speriată, eu să „asasinez” aşa ceva?

– Sper că nu îndrăzneşti, răspunse doamna; cred că purtarea mea poate desfide răutatea însăşi să afirme despre mine un lucru atât de îngrozitor. Dacă aş fi dat vreodată dovadă de destrăbălare sau de uşurătate, sau dacă aş fi urmat exemplul unor femei – cred că le cunoşti şi tu – îngăduindu-mi cine ştie ce libertăţi indecente chiar şi cu un soţ, mai înţeleg; dar nici scumpul meu bărbat, răposatul (aici începu să suspine), dacă ar mai fi în viaţă (aici dădu drumul la lacrimi), nu mi-ar putea pune în seamă un singur gest duios sau pătimaş. Nu, Slipslop, cât am trăit cu el nu i-am dat nici măcar un sărut fără să-i arăt că o făceam în silă. Sunt sigură că n-a bănuit cât de mult îl iubeam. Ştii bine că, deşi au trecut aproape şase săptămâni (fără o zi) de la moartea lui, n-am vrut să primesc nicio vizită până la nătângul ăsta de nepotu-meu. M-am mulţumit numai cu un mic grup de prieteni. Mai pot oare să mă tem că o asemenea purtare ar fi criticată? M-ar putea acuza cineva, nu numai că nutresc o pasiune pe care întotdeauna am dispreţuit-o, ci şi că o închin unui om ca el, atât de puţin demn de atenţia mea?

– Pe cuvântul meu, coniţă, că nu vă înţeleg şi nici nu ştiu ce vreţi să spuneţi, făcu Slipslop.

– Cred şi eu că nu mă înţelegi. Acestea sunt simţăminte alese, întâlnite doar în minţi superioare, şi pe care ideile tale grosolane nu le pot cuprinde.

Eşti o fiinţă de jos, din neamul lui Andrews, o reptilă de un ordin inferior, o buruiană ce creşte în grădina comună a creaţiei.

– O asigur pe doamna, spuse Slipslop aproape tot atâta de pătimaşă ca şi stăpână-sa, că n-am de-a face cu Grădina Comunală mai mult decât altă lume. Doamna vorbeşte de servitori de parcă n-ar fi şi ei născuţi din aceeaşi „specială” creştină, zău că da. Slugile-s făcute din carne şi sânge ca şi oamenii de rang; iar domnul Andrews e o dovadă că-s la fel de buni, dacă nu chiar mai ceva. Cât despre mine, nu cred că idolii[162] mei ar fi mai grosolani decât ai altora; ba chiar sunt sigură că dacă domnul Andrews ar fi un idol de-al meu, nu mi-ar fi ruşine de el printre gentilomi; cine l-a văzut în hainele astea noi trebuie să recunoască – n-are încotro – că arată la fel de nobil ca orice gentilom. El, grosolan! Nu suport ca bietul tânăr să fie pomenit în felul ăsta, el care n-a rostit o dată în viaţa lui un cuvânt urât despre cineva. Şi sunt sigură că nici inima-i nu-i grosolană, dimpotrivă, e omul cel mai bun din lume; cât despre piele, nu e mai grosolană decât a altora, pe cuvântul meu. Pieptul lui, când era băieţandru trebuie să fi fost alb ca zăpadă proaspătă, iar acolo unde n-are păr, mai e şi-acum tot aşa. Văleu! Dacă aş fi doamna Andrews, chiar şi cu un venit de numai o sută pe an, n-aş pizmui nici pe cea mai mare cucoană de pe pământ. Femeia care n-ar fi fericită cu un asemenea bărbat nici nu merită să fie vreodată fericită, căci dacă el nu poate să facă o femeie fericită, nu ştiu, zău, cine-ar putea. Şi nu mă las până n-o mai spun o dată; aş vrea să fiu o cucoană din lumea mare numai de dragul lui. După ce-aş face din el un domn, cred că s-ar purta în aşa fel încât nimeni nu m-ar critica pentru ce-am făcut, şi-mi închipui că puţini ar îndrăzni să-i spună lui în faţă, sau mie, că nu un adevărat domn.

La aceste cuvinte luă sfeşnicele în mână şi o întrebă pe stăpână-sa, culcată de la un moment dat în pat, dacă mai avea ceva de poruncit; dar ea-i răspunse blând că nu şi, spunându-i că e o caraghioasă, îi ură noapte bună.

162 Care înseamnă probabil „ideile” (n.a.).

Capitolul VII

Cugetări filozofice cum nu li se mai găseşte pereche în niciun roman uşuratic franţuzesc. Sfaturile serioase date de domnul Booby lui Joseph şi întâlnirea dintre Fanny şi un domnişor

Obiceiul, bunul meu cititor, se bucură de-atâta trecere în mintea omenească, încât cu greu s-ar putea spune ceva prea ciudat sau prea exagerat pe socoteala lui. Povestea zgârcitului care, dintr-o prea îndelungată obişnuinţă de a-i păcăli pe ceilalţi, ajunge în cele din urmă să se păcălească pe sine însuşi, şi cu mare plăcere şi cu un aer triumfător îşi buzunăreşte propriul buzunar de o guinee, adăugând-o apoi la comoara sa, nu este nici neadevărată, nici de necrezut. Acelaşi lucru se întâmplă şi cu cei ce practică înşelăciunea şi, înşelându-şi mult timp cunoscuţii, izbutesc până la urmă să se înşele şi pe ei înşişi şi sfârşesc prin a avea despre propriile lor însuşiri, talente şi virtuţi chiar părerea (falsă) pe care s-au străduit poate ani de zile să le-o vâre în cap vecinilor. Ei bine, cititorule, să aplicăm această observaţie la subiectul nostru: trebuie să ştii că, după cum pasiunea îndeobşte numită dragoste pune în mişcare mai toate talentele sexului feminin sau frumos, tot astfel ea îi dă când şi când o uşoară pornire spre înşelăciune; şi n-ai să te superi tu acum pe aceste frumoase făpturi, dacă vei ţine seama că încă de la vârsta de şapte ani, sau chiar mai devreme, domnişorica află de la maică-sa că stăpânul e un fel de animal monstruos care, lăsat să se apropie prea mult de ea, fără doar şi poate ar sfâşia-o în bucăţi ca s-o înghită; că, departe de a-l săruta sau a se juca de bunăvoie cu el, nu trebuie nici lui să-i îngăduie s-o sărute sau să se joace cu ea; şi, în

sfârşit, că nu se cade să-i poarte niciodată afecţiune, altminteri toate prietenele ar socoti-o o trădătoare, ar arăta-o cu degetul şi ar izgoni-o din societatea lor. Aceste prime impresii, o dată băgate în căpşorul lor, sunt apoi întărite de profesoare şi colege; astfel că la vârsta de zece ani le e atât de groază de sus-numitul monstru, încât ori de câte ori îl văd fug de el întocmai ca nevinovatul iepure de ogar. Apoi, pe la paisprezece, cincisprezece ani, nutresc o adâncă antipatie faţă de stăpân; atunci hotărăsc – şi adesea o şi spun în gura mare – să nu aibă niciodată de-a face cu el, şi să se mângâie cu duioasa speranţă că-şi vor petrece viaţa departe de raza lui de acţiune, după pilda atât de vădită a bunei lor mătuşi, rămasă fată bătrână. Dar când trec deci de prima copilărie, şi când mintea lor, mai coaptă, începe să vadă puţin mai departe şi să înţeleagă ce greu este să-l ocolească pe stăpânul ivit aproape zilnic în cale, şi când observă că se uită adesea la ele, uneori foarte înfocat, şi totodată serios (căci monstrul rar le bagă în seamă înainte de această vârstă), prind a se îngrijora de pericolul ce le paşte; şi, pricepând că nu le va fi lesne să-l ocolească, cele mai isteţe decid să caute alte mijloace de apărare. Se străduiesc deci în fel şi chip să le pară atât de încântătoare, încât el să nu mai fie pornit a le pricinui vreun rău; şi izbutesc de obicei atât de bine, încât ochii, care-le aruncă adesea priviri dulci, le spulberă părerea ce-o aveau despre cruzimea lui şi le potolesc temerile într-atâta că îndrăznesc până şi să intre în vorbă cu el; găsindu-l atunci cu totul diferit de felul cum fusese descris, tot numai drăgălăşenie, blândeţe, bunătate, gingăşie şi dragoste, frica îngrozitoare se topeşte într-o clipă; şi imediat (dat fiind că e ceva obişnuit ca mintea omenească să sară de la o extremă la alta tot atât de uşor şi aproape tot atât de neaşteptat ca o pasăre de pe o ramură pe alta), teama este urmată de dragoste; dar, după cum persoanele speriate în copilărie cu anumite fiinţe imaginare numite stafii mai păstrează încă spaima pentru aceste fiinţe chiar şi după ce s-au convins că nu există, tot astfel tinerele doamne, deşi nu se mai tem de a fi înghiţite, nu se pot dezbăra cu totul de ceea ce le-a fost vârât în cap picătură cu picătură, şi mai întreţin încă ideea aceea de critică – atât de puternic întipărită în minţile lor fragede – la care contribuie într-o mare măsură şi

declaraţiile de groază rostite zilnic de prietenele lor. Să evite această critică devine deci singura lor grijă; de aceea se mai prefac a le fi atât de silă de monstru şi, pe măsură ce-l iubesc mai mult, simulează şi mai înfocat antipatia. Datorită acestui necontenit şi neschimbat obicei de a-i înşela pe ceilalţi, sfârşesc în cele din urmă prin a se înşela chiar pe ele şi cred cu tot dinadinsul că urăsc ceea ce de fapt iubesc. Aşa s-a întâmplat şi cu *lady* Booby, care se îndrăgostise de Joseph cu mult timp înainte de a-şi da seama, şi-l iubea acum neţărmurit mai mult decât îşi închipuia. Căci chiar din momentul în care sora lui îi sosi în casă în calitate de nepoată, şi din clipa când îl văzu pe Joseph în hainele şi situaţia unui gentilom, doamna începu să urzească în taină un gând pe care dragostea îl ascunsese până atunci de ea însăşi, până ce un vis i s-a dezvăluit.

De-abia sculată, trimise după nepotul ei. Când acesta veni, după ce-i adresă multe complimente pentru alegerea făcută, îi spuse că şi-a dat probabil seama din faptul că-şi primise propria-i slugă la masă lângă ea că socoteşte familia Andrews drept nişte rude de-ale lui şi, prin urmare, şi de-ale ei; dar, din moment ce el se căsătorise într-o asemenea familie, se cuvenea să facă toate sforţările să-şi ridice neamurile cât mai sus posibil. Îl sfătui deci să se străduiască din răsputeri a-l convinge pe Joseph să renunţe la căsătoria proiectată deoarece nu i-ar aduce rubedeniei lor decât mai mult inferioritate şi sărăcie; şi sfârşi prin a-i spune că, dacă i-ar obţine un grad în armată sau altă funcţie onorabilă l-ar putea uşor pune pe tânărul Andrews pe picior de egalitate cu orice gentilom; iar acestea, odată înfăptuite, cumnatul lui ar izbuti curând, datorită însuşirilor sale, să încheie o căsătorie ce nu le-ar dezonora familia.

Nepotul îmbrăţişă din toată inima această propunere şi, întorcându-se în camera soţiei sale, unde dădu de domnul Joseph, începu imediat:

– Dragostea pentru scumpa mea Pamela, frate, le îmbrăţişează şi pe toate rudele ei; în ceea ce mă priveşte, le voi stima la fel ca şi cum m-aş fi căsătorit în familia unui duce. Sper că ţi-am dat până acum câteva dovezi de consideraţie, şi voi continua să-ţi mai dau zilnic. Mă vei ierta deci, frate, dacă în interesul tău am să-ţi vorbesc despre un lucru neplăcut pentru tine;

trebuie totuşi să stărui ca, dacă ţii cât de cât la sprijinul sau la prietenia mea, să părăseşti orice gând de a te lega cu o fată ce-ţi este, crede-mă, mult inferioară, acum când mi-ai devenit rudă. Ştiu că la început îţi va fi destul de greu, dar te vei obişnui pe zi ce trece cu gândul acesta, şi în cele din urmă ai să ajungi să-mi mulţumeşti sincer pentru sfatul meu. E drept că fata e frumoasă, recunosc, dar frumuseţea singură nu-i suficientă, şi nu poate aduce decât necazuri într-o căsnicie.

– Domnule, spuse Joseph, vă asigur că frumuseţea e cea mai mică dintre calităţile acestei fete, şi nu cunosc virtute să n-o aibă.

– În privinţa virtuţilor ei, răspunse domnul Booby, nu eşti în măsură să le judeci la rece; dar chiar de-ar avea şi mai multe, tot i-ai putea găsi uşor pereche printre familiile superioare ca rang şi avere, pe care trebuie să le socoteşti de-acum încolo egale cu tine; eu, unul, cel puţin, voi avea grijă ca în curând să fie aşa, cu condiţia să nu mă împiedici chiar tu, înjosindu-te singur printr-o căsătorie ce nici n-o pot concepe; de altfel, un asemenea gest le-ar frânge inima părinţilor tăi, ce se bucură acum la speranţa de a te vedea făcându-ţi şi tu un rost mai bun în lume.

– Nu ştiu ca părinţii mei să aibă vreo putere asupra înclinaţilor mele, replică Joseph, şi nici nu aş fi obligat să-mi jertfesc fericirea pentru un capriciu sau o ambiţie a lor; în plus, m-ar întrista grozav să aflu că neaşteptata înălţare în rang a surorii mele le inspiră dintr-o dată atâta trufie încât ajung să-şi dispreţuiască semenii. Sunt hotărât să n-o părăsesc pe scumpa mea Fanny cu niciun preţ, chiar de-aş putea s-o ridic tot atât de mult deasupra situaţiei sale de azi cum aţi ridicat-o dumneavoastră pe soră-mea.

– Sora dumitale, ca şi mine, spuse Booby, îţi rămânem foarte îndatoraţi pentru comparaţie; dar, domnule, Fanny nu e demnă de o comparaţie cu Pamela în privinţa frumuseţii şi n-are nici jumătate din calităţile ei. Mai mult, încă, domnule, dat fiind că mi-ai aruncat în obraz cu atâta politeţe căsătoria cu sora dumitale, află că există o mare deosebire între noi: mie îmi permite averea să-mi fac pe plac, şi ar fi fost o prostie la fel de mare din partea mea să mă abţin ca şi dintr-a dumitale să-i dai înainte.

– Şi mie-mi permite averea să-mi fac pe plac, spuse Joseph, căci singura mea plăcere e Fanny; şi cât timp sunt sănătos, voi fi în stare s-o menţin, prin muncă, în situaţia în care s-a născut şi cu care se mulţumeşte.

– Frate, spuse Pamela, domnul Booby te sfătuieşte ca prieten; sunt sigură că tăticul şi mămica vor fi şi ei de aceeaşi părere şi vor avea de ce să fie supăraţi pe tine că dărâmi ceea ce bunătatea lui a clădit; şi că arunci din nou familia noastră la pământ, după ce el a ridicat-o. Mai degrabă ţi s-ar cuveni, frate, să te rogi la Dumnezeu ca să te întărească prin harul lui împotriva acestei patimi, decât să te laşi mânat de ea.

– Nu pot să cred că vorbeşti serios, soră; doar ştii că Fanny îţi este cel puţin egală.

– Mi-a fost egală, răspunse Pamela, dar eu nu mai sunt acum Pamela Andrews; sunt doamna acestui gentilom şi, ca atare, m-am ridicat deasupra ei. Sper să nu dau niciodată dovadă de o trufie necuvenită, dar mă voi strădui totodată să mă preţuiesc îndestul pe mine însămi şi nu mă îndoiesc că harul lui Dumnezeu mă va ajuta.

Dar chiar atunci au fost chemaţi la masa de dimineaţă, ceea ce puse pentru moment capăt discuţiei acesteia, nu prea plăcute pentru niciuna dintre părţi.

În acelaşi timp, Fanny se plimba la oarecare depărtare de conac pe o şosea, aşteptându-l pe Joseph; îi făgăduise să profite de primul prilej ca să vină s-o întâlnească. Nu avea niciun ban, iar de când se întorsese acasă trăia doar din mila pastorului Adams. Deodată se apropie de ea un tânăr domn însoţit de numeroşi slujitori şi o întrebă dacă acolo în faţă nu locuia cumva *lady* Booby. De fapt cunoştea bine casa, dar născocise această întrebare numai ca s-o facă să ridice privirea şi să-şi dea seama dacă era tot atât de gingaşă la chip ca şi la trup. De cum o zări rămase împietrit. Opri calul şi jură că era cea mai frumoasă fiinţă pe care o văzuse vreodată. Descălecă apoi imediat, şi, încredinţându-şi calul servitorilor, spuse, dimpreună cu vreo jumătate de duzină de înjurături, că ar vrea s-o sărute; Fanny se învoi la început rugându-l să nu se poarte cu asprime, dar necunoscutul nu se mulţumi cu un simplu salut curtenitor, şi nici cu cel mai aprins asalt asupra

buzelor ei, ci o luă în braţe şi încercă să o sărute pe sâni; fata i se împotrivi din răsputeri şi, cum filfizonul nostru nu prea era din neamul lui Hercule, izbuti până la urmă să-l împiedice, e drept că destul de anevoie. Tânărul domn, pierzându-şi repede suflarea în luptă, îi dădu drumul şi, încălecând din nou, îl chemă pe unul dintre valeţi şi-i porunci să rămână în urmă cu ea şi să-i făgăduiască orice – până şi că e gata s-o întreţină – numai ca s-o convingă să vină în seara aceea la el. Apoi plecă împreună cu ceilalţi servitori, îndreptându-se spre casa doamnei pentru a-i face o vizită, fiindu-i ceva rudă îndepărtată.

Credinciosul valet, deprins de mult cu asemenea misiuni, îşi jucă rolul cu toată conştiinciozitatea şi dibăcia posibilă, fără a ajunge însă la niciun rezultat. Fanny rămase surdă la propunerile lui, respingându-le cu adânc dispreţ. În cele din urmă codoşul, în vinele căruia curgea poate un sânge mai focos decât al stăpânului, începu să-i vorbească în numele lui; îi spuse că, deşi era slugă, avea ceva bani puşi deoparte, pe care-i punea la picioarele ei, fără ca prin aceasta să-i necinstească virtutea, fiind gata s-o ia în căsătorie chiar mâine. Ea-i răspunse că dacă ar cere-o în căsătorie însuşi stăpânul lui, sau cel mai mare lord din regiune, tot l-ar respinge. Sătul de atâtea stăruinţe şi pus ca pe jeratic de nişte farmece ce ar fi aprins flăcări până şi în pieptul unui filozof din vechime sau al unui teolog modern, valetul îşi legă în cele din urmă calul de pământ şi se năpusti asupra ei cu mai multă înfocare decât gentilomul. Biata Fanny n-ar fi fost în stare să ţină piept violenţei lui mult timp, dacă zeul, ocrotitor al dragostei curate nu i l-ar fi trimis chiar atunci pe Joseph în ajutor. Acesta, de cum apăru la orizont şi o zări pe iubita lui luptându-se cu un bărbat, se repezi spre ea ca un obuz de tun, sau ca fulgerul, sau ca tot ce poate fi mai iute pe lume; sosi la faţa locului tocmai în clipa când agresorul îi sfâşia basmaua de pe piept, şi se pregătea să atingă cu buzele acest lăcaş al nevinovăţiei şi al fericirii. Joseph îl trăsni cu o lovitură atât de cumplită în acea parte a gâtului căreia cel mai bine i s-ar fi potrivit un ştreang, că individul se bălăbăni câţiva paşi înapoi şi, înţelegând că avea de-a face cu o mână mai puternică decât mâna mică, gingaşă şi tremurătoare a bietei Fanny, îi dădu drumul; când se întoarse, îşi

văzu rivalul cu ochii zvârlind foc, gata să tabere din nou asupra lui; şi aşa s-a şi întâmplat, căci până să apuce valetul să se apere sau să-i întoarcă măcar lovitura, mai primi un pumn; dacă pumnul ar fi nimerit într-un anume loc din pântec, unde fusese îndreptat, ar fi fost probabil ultimul pe care ar mai fi avut prilejul să-l încaseze în viaţa lui; dar ridicând mâna, agresorul devie lovitura în sus spre gură, de unde-i săriră trei dinţi; şi, întrucât nu nutrea cine ştie ce afecţiune pentru frumuseţea lui Joseph şi nu era nici deosebit de încântat de acest gen de salut, îşi adună toate puterile şi-şi ţinti la rândul său pumnul în pieptul tânărului; Joseph însă, extrem de dibaci, pară lovitura care se pierdu în aer; făcând apoi un pas înapoi, îşi îndreptă la rândul său pumnul cu atâta forţă spre inamic încât, dacă acesta nu l-ar fi prins cu mâna (căci era boxer cu renume), s-ar fi rostogolit la pământ. Agresorul se pregătea să ţintească o nouă lovitură spre acea parte a pieptului unde e situată inima; Joseph nu mai putu s-o pareze ca înainte, dar o devie astfel încât pumnul îl nimeri drept în nas cu o forţă, însă slăbită. Atunci, înaintând deopotrivă cu pumnul şi cu piciorul, tânărul nostru se năpusti cu capul în stomacul adversarului; acesta se prăvăli grămadă la pământ, unde zăcu mai multe minute fără suflare şi nemişcat.

Când Fanny văzu că Joseph al ei primise o lovitură în faţă şi că-i curge sângele şiroaie, începu să-şi smulgă părul din cap şi să cheme în ajutor toate puterile omeneşti şi dumnezeieşti. Dar spaima ei nu avea să dureze mult, căci după ce-şi înfrânse inamicul Joseph alergă spre ea şi o asigură că era teafăr; fata căzu imediat în genunchi, mulţumindu-i Domnului că l-a trimis pe Joseph s-o scape şi l-a păzit totodată de-a fi rănit în această încăierare. Apoi se pregăti să-i şteargă sângele de pe obraz cu basmaua; dar el, văzând că rivalul lui încerca să se ridice în picioare, se întoarse spre el şi-l întrebă dacă nu-i era de-ajuns ce încasase. Celălalt răspunse afirmativ, declarând că se luptase probabil cu dracu, nu cu un om; şi, dezlegându-şi calul, mai spuse că nici nu s-ar fi apropiat de fată dacă ar fi ştiut că era atât de bine păzită.

Fanny îl rugă atunci pe Joseph să se înapoieze cu ea la pastorul Adams şi să-i promită că n-are s-o mai părăsească. Aceste propuneri aveau atât de

mult darul de-a fi pe placul lui Joseph încât, dacă le-ar fi auzit, n-ar mai fi stat o clipă pe gânduri; dar tânărul nu mai era decât ochi; îţi aminteşti poate, cititorule, că agresorul sfâşiase basmaua de pe gâtul frumoasei Fanny, dezvăluind astfel o privelişte despre care Joseph avea să declare mai târziu că era într-atât superioară ca frumuseţe tuturor statuilor văzute vreodată, încât mai degrabă făcea din orice bărbat o stană de piatră, decât să se lase imitată de cel mai mare meşter de statui. Această făptură atât de ruşinoasă, încât nicio arşiţă de vară n-o putuse hotărî vreodată să-şi dezgolească farmecele sub soarele nebunatic – albeaţa sa nemaiîntâlnită se datora probabil acestei sfieli – rămase mai multe minute în şir cu pieptul descoperit în faţa lui Joseph, căci teama de primejdia în care se afla şi groaza de a-i vedea sângele curgând nu-i lăsaseră măcar o clipă răgaz să se gândească şi la ea; în cele din urmă, însă, când pieri însăşi pricina îngrijorării, tăcerea surprinzătoare a tânărului, dimpreună cu ciudata-i fixitate a privirilor iscă în mintea fermecătoarei fete un gând ce-i aduse mai mult sânge în obraz decât şiroise din nările lui Joseph. Albeaţa de zăpadă a pieptului i se prefăcu în roşu-aprins, în timp ce-şi arunca basmaua în jurul gâtului. Dându-şi seama cât era de stânjenită, Joseph îşi luă imediat ochii de la priveliştea a cărei contemplare îi încântase nespus sufletul, într-atât de mult se temea să n-o jignească, şi într-atât de bine i se potrivea patimii lui pentru dânsa nobila denumire de dragoste.

Fanny, revenindu-şi dintr-o stingherealã aproape egală cu simţământul de jenă al lui Joseph în acel moment, îşi repetă rugămintea; tânărul i-o împlini pe loc şi cu dragă inimă, astfel că cei doi străbătură împreună vreo câteva ogoare, pe drumul spre casa domnului Adams.

Capitolul VIII

Discuţie între domnul Adams, doamna Adams, Joseph şi Fanny, dimpreună cu o anume comportare a domnului Adams, pe care câţiva cititori o vor găsi foarte josnică, fără noimă şi chiar nefirească

Pastorul şi soţia lui tocmai încheiaseră o lungă discuţie, când îndrăgostiţii apărură în uşă. De fapt despre tânăra pereche discutaseră; căci doamna Adams făcea parte dintre acele persoane prevăzătoare ce nu întreprind niciodată ceva ce ar putea dăuna familiei, sau dintre acele mame bune gata oricând să-şi calce pe conştiinţă de dragul copiilor. De mult timp nutrea speranţa să-şi vadă fiica cea mare urmându-i în slujbă doamnei Slipslop, şi să facă din cel de-al doilea fiu al lor un cotar, prin sprijinul acordat de *lady* Booby. În ruptul capului n-ar fi vrut să renunţe la aceste planuri şi era foarte nemulţumită văzându-şi soţul atât de hotărât să se împotrivească intenţiilor doamnei cu privire la Fanny. Îi spunea deci că fiecărui bărbat îi revine sarcina să poarte de grijă în primul rând familiei sale, şi că avea o soţie şi şase copii a căror întreţinere îi dădea destul de furcă pentru ca să nu se mai amestece şi în afacerile altora; întotdeauna predicase supunerea faţă de superiori, şi ar da un exemplu rău purtându-se tocmai pe dos; de altfel dacă *lady* Booby n-avea dreptate, treaba ei, căci păcatul o să se răsfrângă numai asupra ei; Fanny era o servitoare şi crescuse chiar în casa doamnei care cu siguranţă trebuie să fi cunoscut mai multe despre fată decât ştiau ei, iar dacă fata s-ar fi purtat bine *lady* Booby n-ar fi avut de ce s-o duşmănească atât de amarnic; poate că el era înclinat să gândească bine despre ea numai pentru că e frumoasă, dar se ştie că femeile

frumoase nu prea sunt uşă de biserică; şi-apoi, tot Dumnezeu le-a creat şi pe cele urâte, ca şi pe cele frumoase, şi de vreme ce o femeie e virtuoasă, ce importanţă are dacă mai e şi frumoasă sau nu? Pentru toate aceste motive, încheie ea, pastorul trebuie s-o îndatoreze pe doamna, încetând strigările publice. Dar excelentele argumente n-avură niciun efect asupra domnului Adams, hotărât să-şi împlinească datoria fără a ţine seama de urmările ce le-ar putea avea aceasta asupra intereselor sale lumeşti. Încercă să-i răspundă neveste-si cât putu mai bine; iar ea tocmai îşi terminase replica (deoarece, în afară de biserică, avea întotdeauna şi pretutindeni ultimul cuvânt), când Joseph şi Fanny intrară în bucătărie, unde cei doi soţi îşi luau masa de dimineaţă cu nişte costiţă pe varză. Politeţea rece a doamnei Adams le-ar fi sărit în ochi unor persoane înzestrate cu un mai ascuţit simţ al observaţiei, dar le scăpă oaspeţilor ei; e drept că această răceală a fost în mare măsură mascată de prietenia lui Adams; acesta, de îndată ce auzi că Fanny nici nu băuse, nici nu mâncase în dimineaţa aceea, îi întinse un os de costiţă tocmai ros, tot ce-i mai rămăsese din porţia lui, apoi alergă iute de picior la cep ca să aducă o ulcică de bere slabă, cea mai bună din casă, căreia îi spune *ale*. Joseph îi repetă pastorului discuţia avută cu seniorul Booby şi sora lui în legătură cu Fanny, apoi îi povesti din ce primejdie-şi salvase iubita, mărturisindu-i toate temerile ce le nutrea pentru ea. Încheie spunând că nu va avea o clipă de linişte cât timp Fanny nu va fi cu totul a lui, şi-l rugă să-i permită obţinerea unei dispense pentru care nu-i va fi greu să împrumute banii necesari. Pastorul îşi aminti că-şi mai spusese odată părerea în privinţa dispensei, de altfel cu totul inutilă acum, când nu mai rămăseseră decât foarte puţine zile până la data căsătoriei.

– Joseph, urmă el, doresc ca graba ta să nu provină mai curând din nerăbdare decât din teamă, dar cum nu încape îndoială că izvorăşte dintr-una dintre ele, le voi examina pe rând pe amândouă. Să luăm deci prima, adică nerăbdarea. Ei bine, băiete, află că dacă te căsătoreşti cu această tânără femeie numai ca să-ţi satisfaci poftele cărnii te faci vinovat de un păcat îngrozitor. Căsătoria a fost instituită într-un scop mai nobil, după cum vei învăţa ascultând slujba menită anume acestei ceremonii. Dacă eşti băiat

bun, s-ar putea întâmpla să-ţi mai ţin, copile, şi o predică *gratis*, pentru a-ţi arăta ce puţină atenţie trebuie să dai cărnii cu acest prilej. Textul predicii o să fie capitolul al 5-lea, o parte din versetul al 28-lea din *Evanghelia* de la Matei – *că tot ceea ce caută la femeie spre a o pofti pre ea*. De ultima parte a versetului n-am să mă ocup, fiind străină de subiectul meu. De fapt, toate aceste pofte şi înclinaţii grosolane trebuie înfrânate în cea mai mare parte, dacă nu chiar smulse complet din rădăcini mai înainte de săvârşirea sfintei taine. A te căsători cu gândul să-ţi satisfaci doar pornirile înseamnă a prostitua ceremonia sfântă şi a atrage blestemul asupra capetelor tuturor celor ce o privesc cu atâta uşurătate. Prin urmare, graba ta izvorăşte din nerăbdare, trebuie să te îndrepţi, nu să-ţi dai frâu liber. Şi-acum, să trecem la al doilea punct ce mi-am propus să-l examinez, anume teama: ea dovedeşte o neîncredere cât se poate de vinovată faţă de singura Putere căreia trebuie să ne încredinţăm, deoarece doar ea este în stare nu numai să descopere urzelile duşmanilor, ci chiar să schimbe inimile acestora. În loc să luăm deci cine ştie ce măsuri neîndreptăţite sau disperate pentru a ne dezbăra de teamă, trebuie să recurgem doar la rugăciune, fiind siguri că numai aşa vom obţine ceea ce este spre binele nostru. Când ne ameninţă vreun pericol nu trebuie să ne pierdem nădejdea, şi nici să ne lăsăm pradă durerii când el ne copleşeşte; dimpotrivă, suntem obligaţi să ne supunem în toate hotărârilor Providenţei şi să nu ne legăm niciodată atât de mult de ceva pământesc, încât să nu ne putem desprinde oricând fără părere de rău. Eşti tânăr şi nu poţi cunoaşte totul pe lume; eu sunt însă mai bătrân, şi am văzut multe în viaţa mea. Toate patimile duse la culme sunt criminale; şi însăşi dragostea, când nu e supusă datoriei, ne poate orbi. Dacă Abraham l-ar fi iubit atât de mult pe fiul său Isaac încât să se împotrivească jertfei cerute, ar exista cineva printre noi să nu-l osândească? Joseph, ştiu că ai o grămadă de calităţi, şi te preţuiesc pentru ele; dar, cum va trebui să dau seama de sufletul tău încredinţat mie, nu te pot vedea săvârşind nici cea mai mică greşeală fără să-ţi atrag atenţia. Prea mult te laşi stăpânit de patimă, băiete; ţi-ai închinat dragostea atât de total acestei tinere femei, încât dacă Dumnezeu ar vrea să ţi-o ia, mă tem că nu ţi-ar fi uşor să te desparţi de ea.

Crede-mă, însă, niciun creştin nu trebuie să-şi închine într-o asemenea măsură inima unui om sau unui obiect de pe lume, pentru că, atunci când acestea i-ar fi cerute sau luate în vreun fel oarecare de Providenţa Divină, nu s-ar putea resemna în pace, în linişte şi în mulţumire cu pierderea lor.

Nici nu sfârşise aceste cuvinte când năvăli cineva în casă, anunţându-l că fiul său cel mai mic s-a înecat. Pastorul rămase o clipă tăcut, apoi începu să alerge prin cameră şi să deplângă pierderea copilului în cuvinte de amarnică suferinţă. Joseph înmărmuri şi el de durere, dar îşi reveni destul de repede şi se strădui să-l mângâie pe pastor, făcând uz de toate argumentele ce şi le putea aminti din discursurile ţinute de acesta atât în particular cât şi în public (căci domnul Adams era un mare vrăjmaş al pasiunilor şi niciun subiect nu-l predicase mai des ca înfrânarea lor prin raţiune şi har); dar pastorul n-avea timp de sfaturile lui Joseph.

– Joseph, băiete, se căină el, nu-mi cere imposibilul. Oricare altul dintre copiii mei dacă-ar fi fost, aş fi suportat nenorocirea cu resemnare, dar tocmai puişorul ăsta care gângurea într-una, odorul meu şi mângâierea bătrâneţii mele, micuţul mei nefericit, să fie smuls din viaţă când de-abia păşise în ea! Era cel mai dulce, cel mai cuminte băieţaş din lume, şi nu mi-a adus o dată vreo supărare! Chiar azi-dimineaţă i-am ţinut prima lecţie din *Quae Genus*[163]. Uite cartea după care învăţa; sărmane copil! N-o să-ţi mai fie de niciun folos de-acum încolo! Ar fi devenit cel mai bun elev, şi ar fi fost o podoabă pentru biserică. Nicicând nu s-au întâlnit atâtea calităţi laolaltă cu atâta bunătatea într-o fiinţă aşa de fragedă ca el!

– Şi era cel mai frumos băieţaş din lume, gemu doamna Adams, revenindu-şi din leşin în braţele blândei Fanny.

– Bietul meu Jacky, n-am să te mai văd oare niciodată? strigă pastorul.

– Ba, da, desigur, spuse Joseph, o să vă întâlniţi din nou într-un loc mai bun, ca să nu vă mai despărţiţi niciodată.

Nu cred că pastorul să fi auzit aceste cuvinte, căci nu le-a dat nicio atenţie, ci a continuat să se văicărească în timp ce-i şiroiau lacrimile pe piept! În cele din urmă exclamă:

– Unde e micuţul meu scump? şi dădu să alerge afară când, spre marea lui surprindere şi bucurie – sper că aceste simţăminte le va împărtăşi şi cititorul – îşi întâlni fiul fugind spre el, destul de ud, e drept, dar viu şi nevătămat. Cel ce adusese ştirea nenorocirii se cam pripise puţin – cum li se întâmplă uneori anumitor persoane, amatoare, în virtutea unui principiu nu prea bun, după mine, să răspândească veşti proaste; acest om, văzându-l pe copil cum cade în râu, în loc să alerge să-i dea ajutor fugi întins să-i anunţe tatălui un sfârşit ce i se părea de neînlăturat; copilul însă a fost salvat de către acelaşi sărman negustor ambulant ce-l scăpase şi pe tatăl lui dintr-o nenorocire ceva mai mică. Bucuria pastorului era tot atât de nesocotită cum îi fusese şi durerea mai înainte; îşi sărută şi-şi îmbrăţişă fiul de mii de ori şi ţopăia prin odaie ca un nebun; dar de îndată ce zări chipul vechiului său prieten, negustorul ambulant, şi auzi despre noul bine ce i-l făcuse acesta, care credeţi că i-au fost simţămintele? Nu cele ce însufleţesc doi amorezi când se îmbrăţişează, nu cele resimţite de un om mare când îşi contemplă nelegiuitele, viclenele instrumente ale ţelurilor sale ticăloase, nu cele ce stăpânesc pe un nedemn frate mezin în timp ce-şi felicită fratele mai mare pentru că i s-a născut un fiu, sau pe un bărbat când îi urează noroc rivalului său pentru cucerirea unei ibovnice, a unei slujbe sau a unui rang de onoare. Nu, cititorule, ceea ce a simţit pastorul a fost revărsarea înflăcărată a inimii sale pline, cinstite, sincere, faţă de omul ce l-a îndatorat cu adevărat; iar dacă nu eşti în stare să-ţi închipui singur un asemenea simţământ, n-am să mă străduiesc în zadar să te ajut.

După ce se potoliră aceste furtuni, pastorul, luându-l pe Joseph deoparte, continuă:

– Nu, Joseph, nu te lăsa prea mult mânat de patimi dacă vrei să fii fericit.

Răbdarea lui Joseph – şi poate că şi cea a lui Iov dacă ar fi fost de faţă – ajunsese la capăt; îl întrerupse deci pe pastor, spunându-i că mai uşor e să dai sfaturi decât să le urmezi, deoarece n-a putut observa că domnia-sa ar fi reuşit chiar într-atât să se stăpânească, nici când se temea că şi-a pierdut fiul, nici când l-a regăsit.

– Băiete, replică Adams ridicând vocea, nu unor boboci ca tine li se cuvine să dea sfaturi oamenilor cu păr cărunt. Habar n-ai ce înseamnă duioşia dragostei părinteşti; doar când o să ai şi tu copii ai să ştii ce se petrece în inima unui tată. Nimănui nu i se poate cere imposibilul, iar pierderea unui copil e una dintre marile încercări când ţi se îngăduie să nu-ţi mai măsori durerea.

– Foarte bine, domnule, strigă Joseph, dar dacă eu îmi iubesc logodnica tot atât cât vă iubiţi dumneavoastră copilul, e firesc ca pierderea ei să mă îndurereze în aceeaşi măsură.

– Da, numai că o asemenea dragostea e smintită şi păcătoasă, răspunse Adams, şi trebuie înfrântă, căci prea miroase a carne.

– Dar, domnule, spuse Joseph, sunt sigur că nu-i un păcat să-ţi iubeşti soţia, ba chiar s-o adori!

– Ba este, răspunse Adams. Oricărui bărbat i se cuvine să-şi iubească soţia, fără îndoială, aşa a poruncit şi Cel-de-sus; dar totul trebuie făcut cu măsură şi discreţie.

– Atunci mă tem că oricât m-aş strădui, tot voi avea ceva păcate pe conştiinţă, spuse Joseph, căci sunt sigur că am s-o iubesc pe Fanny fără nicio măsură.

– Vorbeşti ca un prost şi ca un copil, strigă Adams.

– De fapt, interveni doamna Adams care ascultase ultima parte a convorbirii, tu eşti cel ce vorbeşti ca un prost. Nădăjduiesc, dragul meu, că n-ai să predici niciodată de la amvon o bazaconie ca asta, cum că soţii şi-ar putea iubi prea mult soţiile. Dacă aş şti că ai o asemenea predică în casă, află de la mine că aş arunca-o pe foc; iar dacă n-aş fi fost sigură că m-ai iubit cât ai putut de mult, îmi pun capul că te-aş fi urât şi te-aş fi dispreţuit. Maică Precistă! Frumoasă bazaconie! O soţie are dreptul să ceară soţului ei s-o iubească cât poate de mult; iar cine nu face aşa e un ticălos plin de păcate. Căci n-a făgăduit s-o iubească, s-o protejeze, să aibă grijă de ea şi aşa mai departe? Îmi amintesc totul de parcă ieri ar fi fost, şi sunt sigură că n-am să uit niciodată. De altminteri, nu prea văd să fi făcut ceea ce predici, pentru că ai fost un soţ iubitor şi drăgăstos, ăsta-i adevărul; de ce-ţi mai baţi

capul să vâri asemenea blestemăţii în mintea acestui tânăr, nu pot să-nţeleg. Nu-l asculta ce spune, domnule Joseph, fii un soţ cât poţi de bun şi iubeşte-ţi soţia cu tot trupul şi cu tot sufletul.

O puternică bătaie în uşă puse capăt discuţiei, şi prilejui scena pe care cititorul o va găsi în capitolul următor.

163 *Care specie* (lat.).

Capitolul IX

Vizita făcută de politicoasa lady *Booby şi politicosul ei prieten pastorului*

De îndată ce gentilomul îi povesti *lady*-ei Booby întâlnirea cu o nemaipomenită frumuseţe chiar în vecinătatea casei ei, aceasta, observând cu ce încântare vorbea tânărul, înţelese că trebuie să fi fost Fanny; începu deci să urzească în sine-i un plan de a-i apropia, în speranţa că nişte veşminte frumoase, nişte daruri şi nişte făgăduieli ale acestui domnişor ar hotărî-o pe fată să-l părăsească pe Joseph; prin urmare, doamna le propuse invitaţilor să facă o plimbare peste câmp înainte de cină, şi-i îndreptă spre locuinţa domnului Adams; ajungând în apropiere de casa parohială, le spuse că, dacă le face plăcere, se vor putea distra cu unul dintre cele mai caraghioase spectacole, anume un bătrân pastor neghiob care, povestea ea râzând, ţinea o nevastă şi şase plozi cu un venit de vreo douăzeci de lire pe an, astfel că nu există familie mai zdrenţăroasă ca a lui în parohie. Pe loc se învoiră cu toţii să facă această vizită, şi sosiră tocmai în timpul discursului doamnei Adams din capitolul precedent. Domnişorul Didapper – acesta era numele tânărului gentilom pe care l-am văzut îndreptându-se călare spre conacul Booby – imită cu bastonul bătaia în uşă a unui valet londonez. Cei din casă, adică domnul Adams, nevastă-sa cu trei dintre copii, Joseph, Fanny şi negustorul ambulant, intrară cu toţii în panică la auzul acestei bătăi, dar Adams se dusese direct la uşă şi o deschise; *lady* Booby şi tot alaiul păşiră în casă, fiind primiţi de pastor cu vreo două sute de plecăciuni şi cu tot atâtea reverenţe de către nevastă-sa; aceasta nu contenea să-i spună doamnei ce ruşine îi este că o găseşte în asemenea hal cu casa deranjată, dar că, dacă s-ar fi aşteptat la această onoare, s-ar mai fi pregătit şi ea. Pastorul

nu se scuză câtuşi de puţin, deşi era îmbrăcat cu jumătatea lui de sutană şi avea pe cap o scufie de noapte din flanelă. Le spuse doar să sunt din toată inima bine-veniţi în sărăcăcioasa lui colibă, apoi, întorcându-se către domnul Didapper, recită:

– *Non mea renidet in domo lacunar*[164]

Domnişorul răspunse că nu înţelege galica, la care pastorul făcu ochii mari şi nu mai zise nimic.

Domnul, sau mai bine zis domnişorul Didapper era un tânăr înalt de vreo patru picioare şi cinci inci. Se purta cu părul său adevărat, deşi acesta era atât de rar, încât ar fi scuzat îndestul folosirea unei peruci. Faţa-i era subţire şi palidă, trupul şi picioarele cam pirpirii, umerii foarte înguşti şi pulpe deloc; iar când se mişca dintr-un loc într-altul, mai degrabă ai fi zis că ţopăie decât umblă. Însuşirile minţii se potriveau de minune cu înfăţişarea lui. Să luăm întâi părţile negative. Nu era complet ignorant, căci ştia să vorbească puţin franţuzeşte şi să cânte vreo două-trei arii italieneşti; trăise prea mult în lume pentru a fi sfios, şi prea mult la curte pentru a avea mândrie; nu prea părea înclinat spre zgârcenie, căci era larg la cheltuieli, dar n-avea nici toate trăsăturile mărinimiei, deoarece nu dădea de pomană niciun şiling măcar; nu ura femeile, căci în permanenţă se ţinea după vreo fustă, şi totuşi era atât de puţin supus poftelor, căci cei ce-l cunoşteau mai bine îl socoteau foarte cumpătat în plăceri; nu era băutor de vin şi nici atât de iute la mânie încât un cuvânt, două mai ameninţătoare de-ale adversarului să nu-l potolească imediat.

Să vedem acum vreo două-trei puncte pozitive: deşi se născuse cu o avere uriaşă, alesese, pentru jalnicul şi meschinul considerent al unei slujbe de mică importanţă, să depindă întru totul de voinţa unui om aşa-numit mare, ce-l trata cu o totală lipsă de respect şi-l silea să-i asculte orbeşte poruncile, cărora el se supunea fără a crâcni, călcându-şi pe conştiinţă, pe cinste şi chiar pe onoarea ţării, deşi poseda el însuşi mari întinderi din ea. Şi, pentru a-i încununa portretul, după cum era pe deplin satisfăcut de sine şi calităţile sale, tot astfel era oricând gata să-şi bată joc şi să râdă de cel

mai mic cusur la altul. Acesta era măruntul personaj, sau mai degrabă obiect, care intră ţopăind după *lady* Booby în bucătăria domnului Adams.

Pastorul şi ai lui se retraseră de lângă sobă unde şezuseră până atunci, pentru a face loc doamnei şi însoţitorilor ei. *Lady* Booby, în loc să-i înapoieze doamnei Adams vreuna din reverenţele sau necontenitele ei gesturi de politeţe, se întoarse către domnul Booby, exclamând:

– *Quelle bête! Quel animal*![165]

De cum o zări pe Fanny (căci n-avea nevoie să observe că şedea lângă Joseph pentru a şti cine era), îl întrebă pe filfizon dacă nu găsea că-i o tânără drăguţă.

– La naiba, doamnă, răspunse el, e chiar fata întâlnită.

– Nu mi-aş fi închipuit că ai atâta gust, replică doamna.

– Pentru că nu te-am plăcut niciodată pe dumneata, probabil.

– Caraghiosule! replică ea; ştii doar că întotdeauna mi-ai fost nesuferit.

– Cu un chip ca al dumitale, n-aş îndrăzni să rostesc vreodată cuvântul „nesuferit”[166], răspunse domnişorul; scumpă *lady* Booby, spală-te întâi pe faţă şi pe urmă vorbeşte de ce ţi-e nesuferit, te implor.

Pufni apoi în râs şi se întoarse spre Fanny ca să cocheteze cu ea.

În tot acest timp, doamna Adams le rugă din toată inima pe cucoane să ia loc, favoare pe care ele i-o acordară în cele din urmă. Deoarece băieţelul accidentat îşi mai păstrase locul lângă foc, mamă-sa îl certă că era atât de prost crescut; dar *lady* Booby îi luă apărarea şi, lăudându-i frumuseţea, îi spuse pastorului că e cap tăiat din el. Văzând apoi o carte în mâna lui, îl întrebă dacă ştie să citească.

– Da, exclamă Adams, ştie puţin latineşte, doamnă: tocmai a început *Quae Genus*.

– Dă-l încolo de *cver genius*! răspunse *lady* Booby; să-l aud citind englezeşte.

– *Lege*, Dick, *lege* spuse Adams; băiatul nu dădu niciun răspuns până ce, văzând că pastorul îşi încruntă sprâncenele, strigă.

– Nu înţeleg, tată.

– Ce spui, băiete! făcu Adams, cum face *lego* la imperativ? *Legito*, nu-i aşa?

– Da, răspunse Dick.

– Şi pe urmă? continuă tatăl.

– *Lege*, rosti fiul după oarecari şovăieli.

– Bun băiat, spuse tatăl; şi acum, copile, ce înseamnă *lego* pe englezeşte?

După o îndelungă ezitare, băiatul răspunse că nu ştie.

– Cum, strigă Adams înfuriat, nu cumva apa ţi-a spălat şi învăţătura? Ia ascultă, cum se spune pe latineşte verbul englezesc a citi? Gândeşte-te înainte să vorbeşti.

Copilul chibzui un timp, apoi pastorul strigă de vreo două-trei ori:

– Le… Le…

Dick răspunse:

– *Lego*.

– Foarte bine, spuse pastorul; acum, care e forma englezească a verbului *lego*?

– A citi, strigă Dick.

– Foarte bine, spuse pastorul, bun băiat! Faci treabă dacă-ţi dai un pic de osteneală. Credeţi-mă, doamnă, de-abia a împlinit opt ani şi a şi terminat *Propria quae maribus*. Haide, Dick, arată-i doamnei cum ştii să citeşti.

Întrucât ea îşi repetă dorinţa pentru a-i da domnişorului timpul şi prilejul să se ocupe de Fanny, Dick începu să citească cele scrise în capitolul următor.

164 Începutul Odei a II-a a lui Horaţiu:
Mea renidet in domo lacunar
Non ebur neque aureum.
Nici fildeşul, nici tavanele aurite nu strălucesc în casa mea.
165 *Ce vită! Ce animal*! (fr.).
166 Deoarece toate acestea ar putea să li se pară nefireşti unor cititori, ţinem să-i informăm că dialogul este luat cuvânt cu cuvânt dintr-o conversaţie (n.a.).

Capitolul X

Povestea a doi prieteni, putând servi drept lecţie tuturor acelora cărora li se întâmplă să locuiască împreună cu o pereche de oameni căsătoriţi

–Lionard şi cu Paul erau doi amici…

– Pronunţă Leonard, copile, strigă pastorul.

– Te rog, domnule Adams, făcu *lady* Booby, lasă băiatul să citească fără întreruperi.

Atunci Dick continuă:

– Leonard şi Paul erau doi amici; crescuţi fiind împreună la aceeaşi şcoală, au legat între ei o prietenie trainică. Aceasta le era atât de adânc înfiptă în inimi, încât o lungă despărţire, în timpul căreia nu şi-au scris deloc, n-a izbutit s-o smulgă, nici s-o pălească; dimpotrivă, prietenia lor a reînviat cu toată puterea la prima întâlnire, ce a avut loc de-abia după cincisprezece ani, petrecuţi de Leonard aproape în întregime în Indiile de răsărit.

– Pronunţă mai lung, Indiile, îl întrerupse Adams.

– Te rog, domnule, stai liniştit, spuse doamna.

Băiatul repetă:

– …în Indiile de răsărit, în timp ce Paul îşi slujise regele şi ţara în armată. Soarta lor fusese extrem de diferită: Leonard era căsătorit şi se retrăsese cu o avere de treizeci de mii de lire, iar Paul ajunsese la gradul de locotenent de infanterie şi nu poseda nicio para chioară.

Dar iată că regimentul lui Paul se întâmplă să fie încartiruit în apropierea proprietăţii cumpărate de Leonard, şi unde acesta locuia. Devenit

boiernaş de ţară şi judecător de pace, Leonard veni să ia parte la sesiunile trimestriale tocmai în oraşul unde se afla de curând în garnizoană vechiul său prieten. O oarecare pricină în care era amestecat şi un soldat îi dădu lui Paul prilejul să asiste la şedinţa judecătorească. Vârsta, timpul şi schimbarea de climă îl modificaseră atât de mult pe Leonard, încât Paul nu-şi aminti imediat de vechiul său amic, dar nu tot aşa s-a întâmplat şi cu acesta. Leonard l-a recunoscut pe Paul de cum l-a văzut, şi nu s-a putut abţine să nu-şi părăsească bara şi să alerge în grabă să-l îmbrăţişeze. Paul rămase la început puţin surprins, dar prietenul său îl lămuri repede, astfel că de îndată ce-şi aminti de el îi înapoie îmbrăţişările cu o înfocare ce stârni râsul multora dintre privitori, dar le dădu şi câtorva, nu prea numeroşi, un simţământ mai ales şi mai plăcut.

Ca să nu-l reţinem pe cititor cu prea multe amănunte, vom spune doar că Leonard stărui ca Paul să vină la el acasă în seara aceea; dorinţa i-a fost îndeplinită pe dată, Paul obţinând de la comandant o permisie de o lună.

Dacă se putea ca bucuria pricinuită lui Paul de această vizită să fie şi mai mare, aceasta s-a întâmplat când, sosind în casa lui Leonard, află că soţia prietenului său era o veche cunoştinţă de-a lui, întâlnită mai înainte în una din încartiruiri şi a cărei fire i se păruse întotdeauna deosebit de plăcută; ea-şi menţinea această reputaţie printre prietenii apropiaţi, făcând parte din acea categorie de femei recunoscute ca fiind cea mai bună din lume.

Dar oricât de bună ar fi fost această doamnă, era totuşi femeie, adică înger, şi totodată nu chiar înger.

– Cred că greşeşti, copile, strigă pastorul, căci citeşti prostii.

– Aşa scrie în carte, răspunse fiul.

Domnul Adams fu redus la tăcere de acest argument de autoritate, iar Dick continuă:

– Într-adevăr, deşi ca înfăţişare părea ceea ce bărbaţii numesc înger, în sinea ei era femeie sută la sută, dovada cea mai convingătoare şi poate cea mai regretabilă a acestui lucru fiind o încăpăţânare fără margini.

O zi-două de la sosirea lui Paul nu s-a dat de gol, dar nu i-a fost cu putinţă să se ascundă mult timp. Curând, atât ea cât şi soţul ei uitară de

prezenţa prietenului şi-şi începură ciorăvăielile tot atât de aprins ca înainte. Ciocnirile dintre ei erau pătimaşe şi înflăcărate, oricât de neînsemnate ar fi fost pricinile din care izbucneau. Ba chiar, lucru de necrezut, tocmai neînsemnătatea pretextului era motiv de înteţire a discuţiilor, de pildă:

„Dacă m-ai iubi, cu siguranţă că nu te-ai certa cu mine pentru un fleac ca ăsta.”

Răspunsul venea foarte prompt, căci argumentul era valabil în egală măsură pentru ambele părţi, astfel că şi-l aruncau unul altuia, adăugându-i doar de fiecare dată câte ceva în plus, ca:

„Eu aş avea mult mai mult temei s-o spun, din moment ce am dreptate.”

În tot timpul acestor certuri, Paul păstra o tăcere de nepătruns şi-şi menţinea o atitudine egală, fără a lua câtuşi de puţin parte vreunuia dintre ei. Într-o zi, totuşi, când coniţa ieşi din cameră înfuriată, Leonard nu se putu abţine să nu-l ia martor pe prietenul său.

„Ce zici cât de nesocotită e femeia asta? întrebă el. Nu ştiu ce să mă mai fac cu ea. O iubesc la nebunie şi nu am niciun alt motiv să mă plâng de ea, în afară de încăpăţânare; orice apucă să afirme odată, susţine apoi morţiş până în pânzele albe. Te rog, sfătuieşte-mă.”

„Întâi, făcu Paul, dacă vrei să-ţi spun în faţă părerea mea, tu eşti cel care n-are dreptate; căci, presupunând că nevastă-ta ar greşi, oare pricina certii voastre este ea cât de cât însemnată? Ce importanţă are dacă la căsătorie purtai o vestă roşie sau galbenă? Căci din asta v-aţi luat. Să zicem că ea n-are dreptate; din moment ce o iubeşti atât de mult după cum spui, şi după cum cred că merită, n-ar fi fost oare mai înţelept să cedezi tu, chiar dacă ştiai că ai dreptate, decât să vă faceţi atâta sânge rău amândoi? În ce mă priveşte, dacă mă însor vreodată, sunt hotărât să închei o înţelegere cu nevastă-mea ca în toate certurile (mai ales în cele privitoare la fleacuri), acela dintre noi care va fi cel mai convins că are dreptate să cedeze întotdeauna în faţa celuilalt; în felul acesta ne vom întrece să ne dăm bătuţi”.

„Recunosc, dragă prietene, reluă Leonard strângându-i mâna, că e foarte adevărat şi drept ce spui, şi am să mă străduiesc pe viitor să-ţi urmez sfatul.”

Curând după aceea se despărţiră, iar Leonard se duse la nevastă-sa ca să-i ceară iertare, spunându-i că prietenul lui l-a convins că n-avusese dreptate. Dânsa se porni imediat să-l laude pe Paul, iar Leonard îi ţinu isonul, apoi căzură amândoi de acord că era cel mai merituos şi mai înţelept om de pe pământ. Când s-au întâlnit din nou, ceea ce s-a întâmplat la cină, deşi doamna făgăduise să nu pomenească niciun cuvânt din ce-i spuse soţului, nu s-a putut abţine să nu-i arunce lui Paul priviri cât se poate de afectuoase şi duioase şi să-l întrebe cu glasul cel mai blând din lume dacă nu dorea puţină conservă de sitar.

„De potârniche, vrei să spui, draga mea”, zise soţul.

„Dragul meu, făcu ea, îl întreb pe prietenul tău dacă vrea să mănânce conservă de sitar, şi cred că ştiu ce e din moment ce eu l-am conservat.”

„Cred că şi eu trebuie să ştiu la fel de bine, din moment ce l-am vânat, replică soţul, şi sunt sigur că n-am văzut picior de sitar anul ăsta; totuşi, cum sunt convins că am dreptate, uite cedez, iar conserva de potârniche o să devină conservă de sitar, dacă aşa doreşti tu.”

„Mi-e indiferent dacă e una sau cealaltă, spuse ea, dar tu cicăleşti omul până îşi pierde minţile; după părerea ta, ai întotdeauna dreptate, însă prietenul tău cred că ştie ce mănâncă.”

Paul nu răspunse nimic şi cearta continuă, ca de obicei, până târziu în noapte. A doua zi dimineaţă, stăpâna casei îl întâlni întâmplător pe Paul şi, fiind convinsă că era prietenul ei şi că i-a luat partea, îl opri:

„Cred, domnule, că de mult te miri cât de nesocotit e bărbatul meu. De fapt în alte privinţe e un soţ bun, dar este atât de sigur de el, că doar unei femei împăciuitoare ca mine i-ar fi posibil să trăiască lângă el. Uite, de pildă, chiar aseară; ai mai văzut oare om mai lipsit de judecată? Desigur că îl condamni şi dumneata. Răspunde-mi, te rog, nu-i aşa că n-avea dreptate?

După o scurtă tăcere, Paul vorbi precum urmează:

„Îmi pare rău, doamnă, că buna creştere mă obligă să-ţi răspund, deşi n-aş fi vrut-o; totuşi, respectul pentru adevăr mă sileşte să mă declar de altă părere. Sincer vorbind, dumneata ai greşit; mărturisesc că pricina nu merita atâta discuţie, dar nu încape îndoială că pasărea era potârniche.”

„O, domnule, replică doamna, dacă ăsta-i gustul dumitale…”

„Doamnă, continuă Paul, aceasta n-are nicio importanţă, căci dacă era altfel, un soţ ar fi fost în drept să se aştepte la supunere.”

„Ei bine, domnule, te asigur că…”

„Da, da, doamnă, o întrerupse Paul, cu atât mai mult cu cât avea de-a face cu o persoană înţeleaptă ca dumneata; şi, iartă-mă că ţi-o spun, printr-o asemenea bunăvoinţă te-ai fi dovedit superioară chiar şi soţului dumitale.”

„Dar, dragă domnule, de ce să cedez dacă am dreptate?”

„Tocmai de-aceea, şi pentru că ar fi fost cea mai mare dovadă de dragoste ce şi-o poate închipui cineva; căci ce poate fi mai frumos decât să iubim un om chiar dacă greşeşte?”

„Bine, dar trebuie să încerc să-l aduc pe drumul cel bun.”

„Iartă-mă, doamnă, dar am să fac apel la propria dumitale experienţă; s-a întâmplat vreodată ca argumentele dumitale să aibă rezultatul dorit? Cu cât greşim mai mult, cu atât suntem mai puţin dispuşi s-o recunoaştem; dinspre partea mea, am observat întotdeauna că în orice discuţie cei ce nu au dreptate sunt şi cei mai înflăcăraţi.”

„Ei da, admise doamna, trebuie să mărturisesc că e ceva adevărat în ceea ce spui, şi am să mă străduiesc să fac şi eu aşa.”

Cum soţul intră atunci, Paul se îndepărtă. Leonard se aproprie bine dispus de nevastă-sa şi-i mărturisi că regretă cearta prostească din ajun şi că s-a convins de greşeala lui. Dânsa îi răspunse, surâzând, că desigur n-o spunea decât ca s-o împace, şi că ea una se ruşina doar la gândul că s-a putut face atâta discuţie pentru un fleac, mai cu seamă că era sigură că n-avusese dreptate. Urmă o mică ciorovăială în care se arătară deosebit de binevoitori unul faţă de celălalt, dar se încheie prin afirmaţia ei că Paul o convinsese pe deplin că a greşit. După aceea amândoi într-un glas îi cântară osanale prietenului lor comun.

Paul era cât se poate de mulţumit, certurile devenind tot mai rare şi mai scurte; dar dracu – sau cine ştie ce întâmplare nenorocită în care dracu n-a avut poate niciun amestec – puse curând capăt acestei fericiri. Paul, devenind veşnicul arbitru al discuţiilor dintre ei, după ce a crezut că le-a întipărit în minte doctrina supunerii, nu-şi mai făcea niciun scrupul în a-i asigura de fiecare dată pe amândoi în parte că aveau dreptate, aşa cum înainte aplicase metoda contrară. Într-o zi izbucni în lipsa lui o ceartă cumplită, şi ambele părţi căzură de acord să se supună hotărârii lui Paul. Cum soţul se arăta sigur că lui îi va da dreptate, soţia îi răspunse că se prea poate să se înşele, căci după cum se pare prietenul lor e convins cât de rar greşeşte ea şi că, dacă ar şti totul… Soţul răspunse…

„Draga mea, nu că mi-ar plăcea să dezgropăm morţii, dar cred că, dacă şi tu ai şti totul, n-ai mai zice atâta că prietenul meu e numai de partea ta”.

„Ei bine, dacă mă provoci, replică dânsa, am să-ţi dau un exemplu. Îţi mai aminteşti când am discutat dacă să-l trimitem pe Jacky la şcoală pe vreme de ger? Atunci n-am cedat în faţa ta decât din bunăvoinţă, ştiind că de fapt eu aveam dreptate; iar Paul mi-a spus după aceea că era cu totul de părerea mea.”

„Draga mea, replică soţul, nu mă îndoiesc de adevărul spuselor tale, dar te asigur solemn că, atunci când am apelat la el, a fost în întregime de partea mea şi a adăugat chiar că ar fi făcut la fel ca mine.”

Se-apucară atunci să scoată la iveală o mulţime de alte exemple când Paul, sub pecetea secretului, trecuse pe rând de partea fiecăruia. În încheiere, crezându-se unul pe altul, se indignară de trădarea lui şi ajunseră să spună că el fusese pricina a aproape tuturor ciocnirilor dintre ei. Deveniră dintr-o dată foarte iubitori unul faţă de celălalt, şi atât de împăciuitori că se luau la întrecere în a-şi critica propria purtare şi în a-şi descărca furia asupra lui Paul; soţia, temându-se de cine ştie ce urmări sângeroase, îl rugă din toată inima pe soţ să aştepte fără să spună un cuvânt până a doua zi, când Paul tot trebuia să se întoarcă la garnizoană, şi-apoi să întrerupă relaţiile cu el.

Oricât de lipsită de generozitate s-ar putea socoti această atitudine din partea lui Leonard, el se lăsă în cele din urmă înduplecat (deşi cu greu) de nevastă-sa, să-i urmeze sfatul; dar amândoi îi arătară lui Paul o răceală atât de neobişnuită în ziua aceea, încât prietenul, deosebit de perspicace, luându-l pe Leonard deoparte, îl strânse atât de tare cu uşa, până ce acesta n-avu încotro şi-i dezvălui secretul. Paul recunoscu adevărul, dar îi spuse şi de ce procedase aşa. Celălalt îi spuse că mai prieteneşte ar fi fost să-l pună şi pe el în cunoştinţă de cauză, căci ar fi ştiut să păstreze taina. Paul îi răspunse cu oarecare indignare că a dovedit cât de bine era în stare să ţină un secret faţă de soţia lui. Leonard îi replică oarecum înfuriat că el avea mai multe mustrări să-i facă, deoarece această purtare ciudată a lui Paul pricinuise majoritatea certurilor dintre el şi nevastă-sa, şi ar fi putut chiar (dacă nu şi-ar fi mărturisit totul unul altuia) să ducă la despărţirea lor. Atunci Paul spuse…

Dar în acel moment se întâmplă ceva punând capăt lecturii lui Dick, şi-i va fi înfăţişat cititorului în capitolul următor.

Capitolul XI

În care povestirea continuă

Joseph Andrews îndura destul de greu obrăznicia lui Didapper faţă de Fanny; domnişorul îi vorbea necuviincios şi se oferi chiar s-o ia cu el ca s-o întreţină; respectul pentru ceilalţi îl oprise totuşi să intervină cât timp filfizonul nu-şi folosise decât limba; dar numitul cuconaş, pândind un moment când doamnele se uitau în altă parte, întinse mâna spre ea ca s-o pipăie; de îndată Joseph îi zări manevrele, şi îi trăsni o palmă atât de zdravănă peste ureche, încât îl mută cu câţiva paşi mai departe de locul unde se aflase. Doamnele începură imediat să ţipe şi se ridicară de pe scaune, iar filfizonul, revenindu-şi în fire, trase hangerul; atunci Adams, văzându-i gestul, înşfăcă un capac de oală cu mâna stângă şi, acoperindu-se cu el în chip de scut, fără nicio armă criminală în cealaltă mână, se aşeză în faţa lui Joseph ca să-i ţină piept furiosului domnişor; acesta ameninţa într-una să-l nimicească şi să-l distrugă, încât numai la auzul strigătelor lui de răzbunare femeile se îngrămădiră toate una într-alta, ieşite din minţi de spaimă. Joseph avea altă fire, aşa că-l rugă pe Adams să-l lase pe rivalul său să înainteze fără grijă, căci ţinea în mână un ciomag zdravăn şi nu se temea de el. Fanny leşină în braţele doamnei Adams, iar întreaga încăpere era într-o învălmăşeală de nedescris, când domnul Booby, trecând prin dreptul lui Adams, aflat la adăpost sub capacul său de oală, ajunse lângă Didapper şi stărui să-şi pună la loc hangerul căci va primi satisfacţie; Joseph declară că era gata să se lupte cu el oricând şi cu orice armă. Atunci domnişorul îşi vârî hangerul în teacă şi, scoţând o oglinjoară din buzunar şi tot strigând într-una că o să se răzbune, se apucă să-şi titirească părul; pastorul îşi lăsă jos scutul, iar Joseph, alergând la Fanny, o readuse în simţiri. Doamna îl

certă pentru jignirea adusă lui Didapper, dar tânărul nostru îi răspunse că s-ar fi luat la bătaie şi cu oaste întreagă, ca să-şi apere cauza.

– Ce cauză? întrebă *lady* Booby.

– Doamnă, răspunse Joseph, a fost neobrăzat cu această tânără fată.

– Cum? făcu doamna; probabil c-o fi vrut s-o sărute pe fată: crezi oare că pentru atâta lucru se cuvine să loveşti un gentilom? Trebuie să-ţi spun, Joseph, că aerele astea nu prea ţi se potrivesc.

– Doamnă, spuse domnul Booby, am văzut tot şi mărturisesc că n-am de ce să-mi laud fratele; nu înţeleg de ce trebuie neapărat să facă pe apărătorul fetei.

– Ba eu am de ce să-l laud, spuse Adams, pentru că e un flăcău plin de curaj; orice bărbat trebuie să sară în apărarea celui nevinovat, iar cel ce n-o ocroteşte pe femeia cu care urmează să se căsătorească nu-i decât un laş netrebnic.

– Domnule, făcu seniorul Booby, fratele meu nu este o partidă prea potrivită pentru o tânără ca aceasta.

– Nici vorbă, spuse *lady* Booby, iar dumneata, domnule Adams, nu prea îţi faci datoria cum trebuie dacă încurajezi asemenea lucruri; sunt cât se poate de surprinsă că te ocupi de asta. Mai bine ţi-ai vedea de soţia şi de familia dumitale.

– Da, da, doamnă, aveţi foarte multă dreptate, răspunse doamna Adams; mereu tot trăncăneşte verzi şi uscate, cum că toată parohia ar fi copiii lui. Vă mărturisesc că nici nu înţeleg ce vrea să spună cu asta; unele femei ar intra la bănuială că a călcat pe de lături, eu însă nu-l cred în stare de aşa ceva; ştiu să citesc Scriptura tot atât de bine ca şi el, dar n-am găsit unde scrie că pastorul trebuie să aibă grijă de copiii altora; şi, apoi, el nu-i decât un biet vicar şi ce câştigă abia dacă-i ajunge ca să ne ţină pe mine şi ai mei, după cum ştie şi doamna.

– Bine-ai vorbit, doamnă Adams, făcu *lady* Booby, care până atunci nu-i adresase niciun cuvânt; pari să fii o femeie cu scaun la cap, şi te asigur că soţul dumitale joacă un rol foarte prostesc, făcându-şi doar lui rău, de vreme

ce nepotul meu e atât de potrivnic acestei căsătorii; şi de altfel nici n-am de ce să-l acuz, căci în niciun caz nu este ceva nimerit pentru familia noastră.

Aşa se întreţinea *lady* Booby cu doamna Adams, în timp ce domnişorul ţopăia prin cameră, clătinând din cap, parte din pricina durerii, parte din mânie, iar Pamela o certa pe Fanny pentru îndrăzneala de-a ţinti spre o partidă cu fratele ei. Biata Fanny nu răspundea decât prin lacrimi, ce de mult începuseră să-i ude batista; văzând acestea, Joseph o apucă de mână şi, înconjurându-i umerii cu braţul, o luă de acolo jurând că nu mai recunoaşte nicio legătură de rudenie cu duşmanii aceleia pe care o iubeşte mai mult decât orice pe lume. Ieşi cu Fanny la braţul său stâng, ridicându-şi ciomagul cu dreptul, şi nici domnul Booby, nici filfizonul nu găsiră cu cale să i se împotrivească. *Lady* Booby şi ai ei nu mai stătură acolo decât foarte puţin timp după plecarea lor, căci îi chema clopotul de la conac ca să se îmbrace, şi abia dacă le mai rămânea vreme destulă până la cină.

Adams părea deosebit de abătut, iar nevastă-sa, văzând aceasta, se apucă să-l ungă cu unul dintre balsamurile matrimoniale. Îi spuse că avea chiar dreptate să fie îngrijorat, de vreme ce aproape-şi distrusese familia cu ideile lui caraghioase, sau poate că se necăjea de pierderea celor doi copii ai săi, Joseph şi Fanny?

Fiica lor cea mare continuă:

– Zău aşa, tată, nu-i frumos să ne aduci străini aici ca să mănânce pâinea de la gura copiilor tăi. I-ai ţinut de când au venit acasă şi, dacă nu mă înşel, ai să-i mai ţii încă vreo lună; de ce trebuie să-i dai de mâncare, numai pentru că-i frumoasă? De altfel nici nu văd cu cât ar fi mai frumoasă decât altele. Dacă oamenii ar fi hrăniţi pentru frumuseţe, nu ştiu, zău aşa, dacă ea ar mânca mai bine decât vecinele ei. În ce-l priveşte pe domnul Joseph, n-am nimic de spus, e un tânăr cinstit, şi odată şi odată tot o să te plătească pentru ce i-ai dat; dar fata… de ce nu se întoarce la slujba de unde a fugit? De-aş avea un milion, tot nu i-aş da o lăscaie unei stricate de-astea, care umblă telea-lelea, nu, nici chiar dacă aş şti că moare de foame.

– Ba eu i-aş da, strigă micul Dick; tată, decât să moară de foame biata Fanny, mai bine îi dau toată pâinea asta cu brânză… (şi întinse ce ţinea în

mână).

Adams îi zâmbi băiatului, spunându-i că se bucură să vadă că e un adevărat creştin, şi că dacă ar fi avut o jumătate de para în buzunar, i-ar fi dăruit-o; îl mai învăţă apoi că e de datoria lui să-şi considere toţi vecinii ca pe nişte fraţi şi surori şi aşa să-i şi iubească.

– Da, tăticule, spuse el, şi o iubesc chiar mai mult decât pe surorile mele, pentru că e mai frumoasă decât oricare dintre ele.

– Cum, obrăznicătură! răcni soră-sa, dându-i o lovitură peste ureche, ceea ce l-ar fi supărat probabil pe tatăl ei, dacă nu intrau chiar în clipa aceea Joseph, Fanny şi negustorul ambulant.

Adams îi ceru neveste-si să pregătească ceva de mâncare pentru cină; ea se jură că nu putea, deoarece avea altceva de făcut. Adams o dojeni că-i discută poruncile şi cită mai multe texte din Scriptură în sprijinul faptului că „bărbatul este capul nevestei, iar ea trebuie să i se supună şi să-l asculte”. Soţia îi răspunse că cel ce vorbeşte de Scriptură în afara bisericii nu face decât să hulească, şi că asemenea lucruri sunt foarte bune de spus de la amvon, dar înseamnă că le profanezi dacă pomeneşti de ele în conversaţii de toate zilele. Joseph îi spuse atunci domnului Adams că n-a venit cu gândul să-i stingherească, nici pe el, nici pe doamna, ci ca să le ceara favoarea de a veni cu toţii la George (cârciuma satului), unde comandase nişte costiţă cu legume pentru cină. Doamna Adams, o femeie foarte de treabă în fond, doar puţin cam prea strânsă la băierile pungii, primi de îndată invitaţia, după cum făcu şi pastorul; şi iată-i deci cu toţii pornind într-acolo, fără să-l uite pe micul Dick, căruia Joseph îi dărui un şiling, când auzi de mărinimoasele sale intenţii faţă de Fanny.

Capitolul XII

Unde binevoitorul nostru cititor va afla ceva ce nu-i va face multă plăcere

Negustorul ambulant puse tot soiul de întrebări de când auzise că proprietara acelui conac atât de mare din parohie era *lady* Booby, văduva lui *Sir* Thomas, şi că acesta o cumpărase pe Fanny pe la vârsta de trei, patru ani de la o femeie călătoare; şi, cum masa lor simplă, dar plină de voie bună, se încheiase, o anunţă pe Fanny că i-ar putea spune cine-i sunt părinţii. La aceste cuvinte, toţi cei de faţă, şi în primul rând ea, rămaseră uluiţi. Negustorul ambulant începu atunci să povestească, în timp ce întreaga asistenţă era numai urechi:

– Deşi trebuie să mă mulţumesc acum cu acest umil mijloc de a-mi câştiga traiul, am fost şi eu pe vremuri un domn, căci aşa sunt socotiţi toţi cei de meseria mea. Într-un cuvânt, eram toboşar într-un regiment irlandez de pedestraşi. În această funcţie onorabilă, l-am însoţit pe un ofiţer din regimentul nostru, ce se ducea să recruteze ostaşi în Anglia. În marşul nostru de la Bristol la Froome (căci, de când cu decăderea comerţului de lână oraşele de ţesători furnizează armatei nenumăraţi recruţi), am ajuns din urmă o femeie, cam de vreo treizeci de ani sau aşa ceva, şi nici prea frumoasă, dar destul de bună pentru un soldat. Când am sosit în dreptul ei, a grăbit pasul şi, intrând în vorbă cu cucoanele noastre (căci, în afară de mine, fiecare bărbat din grup, anume un sergent, doi soldaţi şi un toboşar, era cu femeia lui), şi-a continuat drumul alături de noi. Văzând că mie mi se cuvenea, m-am apropiat imediat de ea, i-am făcut curte în felul nostru soldăţesc şi repede mi-am atins scopul. Am încheiat un târg înainte de a fi

străbătut o milă şi am trăit împreună ca bărbat şi nevastă până în ziua morţii ei.

– Presupun, spuse Adams întrerupându-l, că v-aţi căsătorit cu dispensă; căci nu văd cum vi s-ar fi putut face strigările dacă umblaţi dintr-un loc într-altul.

– Aş, domnule, spuse negustorul ambulant, am avut dispensă ca să ne culcăm împreună fără niciun fel de strigări.

– Vai! Vai! spuse pastorul; *ex necessitate*[167] te poţi mulţumi şi cu o dispensă, dar desigur, desigur că cealaltă cale este mai reglementară şi mai de dorit.

Negustorul ambulant continuă:

– Femeia s-a înapoiat cu mine la regiment şi mă însoţea din garnizoană în garnizoană până când, în cele din urmă, în timp ce ne aflam la Galloway, a căzut bolnavă de friguri şi a murit. Pe patul de moarte, m-a chemat lângă ea şi, plângând amarnic, mi-a mărturisit că nu putea pleca de pe lumea asta înainte de a-mi dezvălui o taină, singurul păcat ce-i apăsa greu pe conştiinţă, zicea ea. Mi-a spus atunci că trăise odinioară într-o şatră de ţigani ce aveau obiceiul să fure copii; ea personal nu s-a făcut vinovată decât o singură dată de această fărădelege, dar o regretă mai mult decât toate celelalte păcate, deoarece a provocat probabil moartea acelor părinţi; şi adăugă: „Mi-e aproape cu neputinţă să descriu frumuseţea pruncului, în vârstă de vreun an şi jumătate când l-am răpit. Am ţinut-o (căci era fată) mai bine de doi ani în şatra noastră, apoi am vândut-o chiar eu pe trei guinee lui *Sir* Thomas Booby, din Somersetshire.” Dumneavoastră trebuie să ştiţi dacă mai există şi alte persoane cu acest nume prin regiune.

– Da, spuse Adams, sunt mai mulţi gentilomi Booby pe-aici, dar cred că niciun baronet nu mai e în viaţă; în afară de asta, totul se potriveşte atât de bine în fiecare punct, că nu mai încape nicio îndoială; dar ai uitat să ne spui cine erau părinţii copilului răpit.

– Numele lor, răspunse negustorul ambulant, era Andrews. Locuiau la vreo treizeci de mile de conacul seniorului; şi ea mi-a mai spus că nu-mi va fi greu să-i descopăr datorită unui amănunt: mai aveau o fată cu un nume

foarte ciudat, Pamela sau Pamila, nu ştiu exact, căci unii îl pronunţă într-un fel, alţii într-altul.

La auzul numelui Fanny se schimbă la faţă şi căzu leşinată, Joseph păli, iar bietul Dick începu să urle; pastorul căzu în genunchi şi-i aduse prinos de mulţumire Domnului că descoperirea a fost făcută înainte de a se fi săvârşit groaznicul păcat al incestului; iar negustorul ambulant rămase împietrit, neputând să înţeleagă pricina acestei tevaturi; îl lămuri însă curând fiica pastorului, singura persoană rămasă nepăsătoare (căci mama ei îi fricţiona tâmplele bietei Fanny şi o înconjura cu toată grija); la drept vorbind, Fanny era unica fiinţă din lume de care fetei nu i-ar fi fost milă într-o asemenea situaţie; acestea fiind zise o vom lăsa un timp, deşi o compătimim din tot sufletul, ca s-o vizităm câteva clipe pe *lady* Booby.

167 *La nevoie* (lat.).

Capitolul XIII

Povestirea, revenind la lady *Booby, descrie cumplita luptă dată în pieptul ei între dragoste şi mândrie; şi ce s-a întâmplat în urma descoperirii făcute*

Doamna se aşează împreună cu ceilalţi la cină, dar nu mâncă nimic. De îndată ce i s-a ridicat tacâmul, îi şopti Pamelei că se simţea cam rău şi o rugă să aibă grijă de domnul Booby şi de domnişorul Didapper. Apoi urcă în cameră, trimise după Slipslop şi se aruncă pe pat în chinurile dragostei, ale furiei şi ale desperării, neputând să mai continue a-şi ascunde aceste pasiuni clocotitoare fără să izbucnească. Slipslop se apropie de patul ei şi întrebă cum îi e doamnei; dar în loc să-şi descopere tulburarea cum avusese de gând, aceasta începu să-i laude la nesfârşit frumuseţea şi calităţile lui Joseph Andrews, sfârşind în cele din urmă prin a-şi exprima ciuda că o asemenea delicateţe trebuie să se risipească pe o fiinţă atât de nedemnă ca Fanny. Slipslop, ştiind bine cum să-şi linguşească stăpâna, se apucă să-i repete cuvintele ca un ecou, pe cât posibil cu exagerări, şi termină cu dorinţa ca Joseph să fi fost un gentilom, iar ea s-o fi putut vedea pe doamna în braţele unui asemenea soţ. *Lady* Booby sări din pat şi, dând de vreo două ori ocol camerei, exclamă cu un oftat adânc:

– Desigur că ar face fericită pe orice femeie!

– Doamna, o îngână Slipslop, ar fi cea mai fericită femeie din lume cu el. La naiba cu obiceiurile şi prostiile! Ce importanţă are ce spune lumea? Doar n-o să-mi fie acum frică să mănânc dulciuri, ca să nu zică lumea că-mi plac zaharicalele! Dacă mi-ar intra în cap să mă mărit cu un bărbat, pământul întreg nu m-ar putea împiedica. Doamna n-are părinţi să-i pună

sub tutelă „infecţiunile”; în afară de asta, el face acum parte din familia doamnei şi e mai distins decât orice gentilom din regiune; şi-apoi, de ce oare o femeie să nu-şi urmeze şi ea pornirile la fel ca bărbatul? De ce doamna nu s-ar căsători cu fratele, aşa cum s-a căsătorit nepotul doamnei cu sora? Vă asigur că, dacă ar fi o crimă „fragrantă”, n-aş încerca s-o conving pe doamna.

– Dar, dragă Slipslop, răspunse *lady* Booby, să zicem că mi-aş îngădui o asemenea slăbiciune, mai e şi blestemata aia de Fanny care-mi stă în drum şi pe care neghiobul… Oh, cât îl urăsc şi cât îl dispreţuiesc!

– Ea! Otrava aia mică! strigă Slipslop; las pe mine. Cred că doamna a auzit cum s-a luptat Joseph cu unul dintre valeţii domnului Didapper pentru ea; domnişorul le-a poruncit s-o aducă diseară aici cu de-a sila. O să am eu grijă să nu ducă lipsă de ajutor. Când a trimis doamna după mine, tocmai şedeam de vorbă cu unul dintre valeţi.

– Înapoiază-te imediat, spuse *lady* Booby, căci probabil că domnul Didapper n-o să aştepte prea mult. Fă tot ce poţi; sunt hotărâtă s-o împiedic pe fata asta să intre în familia noastră; acum am să mă căznesc să mă întorc la musafiri, dar dă-mi de ştire de îndată ce aduc fata.

Slisplop plecă, iar stăpâna ei începu să se învinovăţească pe sine în felul următor:

– Ce fac eu oare? Cum de rabd ca pasiunea asta să mă năpădească puţin câte puţin? Câte zile au trecut de când m-am putut înjosi să-mi pun întrebarea: să mă mărit cu un valet? Ce nebunie! Cum aş mai fi în stare după aceea să îndur privirile cunoscuţilor? Dar mă pot ascunde de ochii lor, mă pot retrage cu cel ce-mi va aduce mai multă fericire decât îmi oferă lumea întreagă fără el! Să mă retrag, pentru a mă înfrupta neîncetat cu frumuseţi a căror contemplare plină de jind face să-mi lâncezească imaginaţia înflăcărată, pentru a-mi împlini pe săturate orice poftă, orice dorinţă. Cum? Iubesc oare atât de mult un valet? Vai, cum dispreţuiesc, cum detest această pasiune. Dar, de ce? Nu este el generos, blând, bun? Faţă de cine? Faţă de cea mai netrebnică nenorocită, o creatură mai prejos de privirile mele. Dar oare el nu… ba da, el mi-o preferă. Blestemate fie-i

frumuseţile şi mica şi nemernica lui inimă, ce se poate coborî până la această fată mizerabilă şi poate fi nerecunoscător de surdă la toate cinstirile oferite de mine. Şi atunci mai pot oare să-l iubesc pe acest monstru? Nu, am să-mi smulg chipul lui din piept, am să-l calc în picioare, am să-l izgonesc. Voi face ca jalnicele lui farmece, pe care acum le urăsc, să apară schilodite în ochii mei, căci nu voi răbda ca neobrăzata aia mică, ce mi-e atât de nesuferită, să se desfete cu frumuseţile batjocorite de mine. Nu; chiar dacă-l urăsc, chiar dacă l-aş goni de la picioarele mele de-ar fi să lâncezească lângă ele, nimeni alta nu va gusta din fericirea respinsă de mine. De ce spun fericire? Dimpotrivă, pentru mine ar fi o nefericire. Să-mi jertfesc reputaţia, onoarea, rangul, de dragul unei pofte mărunte şi josnice? Urăsc până şi gândul ăsta! Cu cât este mai aleasă plăcerea ce ţi-o dă virtutea şi prevederea, faţă de gustul sălciu al viciului şi al prostiei! Până unde m-am lăsat târâtă de această nepotrivită şi nebunească patimă, numai pentru că nu mi-am chemat la timp raţiunea în ajutor? Raţiune, tu care mi-ai arătat dorinţele sub adevărata lor faţă şi m-ai îndemânat imediat să le izgonesc! Da, mulţumită cerului şi mândriei mele, mi-am înfrânt acum cu desăvârşire această patimă nedemnă; şi chiar dacă nu i-ar mai sta nicio piedică în cale, mândria mea ar dispreţui plăcerile ce mi le-ar dărui o atât de josnică, atât de măruntă, atât de vulgară…

În acel moment se întoarse Slipslop în goana mare şi strigă cu sufletul la gură:

– O, coniţă! Vă aduc nişte ştiri tare ciudate. Tom valetul a venit adineauri de la George, unde se pare că Joseph şi toţi ceilalţi fac chef; şi cică ar fi acolo un străin care a dezvăluit că Fanny şi Joseph sunt frate şi soră.

– Cum, Slipslop? făcu doamna uluită.

– N-am avut timp coniţă, să mă interesez în „mărunţime”, strigă mai departe Slipslop, dar Tom spune că e cât se poate de adevărat.

Această descoperire neaşteptată răsturnă complet toate admirabilele reflecţii exprimate prin cuvinte atât de înţelepte de puterea supremă a raţiunii abia cu câteva minute înainte. Pe scurt, când a început să se

destrame disperarea ce avusese rolul de seamă în luarea hotărârilor neînduplecate arătate mai sus, doamna mai şovăi doar o clipă, apoi, uitând tot tâlcul monologului, o trimise din nou pe cameristă după Tom, căruia îi porunci să vină în salonaş, unde se grăbea şi ea să se ducă spre a-i anunţa Pamelei ştirile. Pamela spuse însă că nu crede, deoarece n-auzise niciodată că mama ei ar fi pierdut un copil, sau cel puţin că ar mai fi avut vreunul în afară de Joseph şi de ea. *Lady* Booby fu cuprinsă de o furie nemaipomenită şi vorbi de parveniţi şi de renegarea unor rude, aflate până de curând pe picior de egalitate cu ea. Pamela nu răspunse nimic, dar soţul, preluându-i cauza, o măsură cu severitate pe mătuşă-sa pentru această atitudine faţă de soţia lui; îi spuse că, de n-ar fi o seară atât de înaintată, Pamela n-ar mai rămâne o clipă în casa asta; de altfel, era convins că dacă se va putea dovedi că tânăra femeie îi era soră, atât ea, cât şi el ar îmbrăţişa-o de îndată ca atare. După aceea rugă să se trimită după omul acela şi după fată; *lady* Booby dădu poruncă în acest sens, apoi, găsind cu cale să-i ceară oarecari scuze Pamelei pentru ce-i spusese, aceasta le primi de îndată şi toate lucrurile se împăcară.

Curând sosi negustorul ambulant, dimpreună cu Fanny şi Joseph, care nu voia s-o părăsească; pastorul îi urma, nu numai din curiozitate, şi avea destul de multă, ci şi pentru că socotea că aşa-i cere datoria, căci tot drumul nu contenise să-i îndemne pe tineri, cărora li se frângeau inimile, să aducă prinosuri de recunoştinţă cerului şi să se bucure pentru o salvare atât de miraculoasă de la pierzanie.

De cum ajunseră la conacul Booby fură poftiţi în salonaş, unde negustorul ambulant repetă cele spuse mai înainte şi stărui asupra adevărului fiecărui amănunt, convingându-i pe toţi cei de faţă, în afară de Pamela, căci ea nu putea crede întrucât nu auzise niciodată pe vreunul dintre părinţii ei pomenind de un asemenea incident; de *lady* Booby, deoarece doamna se temea că povestirea ar fi falsă din dorinţa-i fierbinte să fie adevărată şi de Joseph, care se scutura de adevăr din puternica-i dorinţă să se dovedească fals.

Domnul Booby îi rugă pe toţi să-şi amâne satisfacerea curiozităţii şi părerile până a doua zi dimineaţă, când urmau să vină bătrânul Andrews şi soţia lui ca să-i ia – pe el şi pe Pamela – cu trăsura pentru a-i duce înapoi acasă; atunci puteau fi siguri că vor afla cu certitudine adevărul sau neadevărul acestei ştiri, ce părea reală, spunea el, după o serie de amănunte hotărâtoare, mai cu seamă că nu vedea ce interes ar fi avut negustorul ambulant s-o născocească sau să încerce a-i înşela.

Lady Booby, deşi nu era prea obişnuită cu o asemenea societate la masă, îi primi cu multă amabilitate pe toţi – adică pe nepotul ei, pe soţia lui, pe fratele şi sora ultimei, pe domnişor şi pe pastor. În ce-l priveşte pe negustorul ambulant, le porunci servitorilor să-l ospăteze cât mai bine cu putinţă. Toţi musafirii din salonaş erau plini de voie bună – în afară de îndrăgostiţii dezamăgiţi, morocănoşi şi tăcuţi – căci domnul Booby îl convinsese pe Joseph să-i ceară scuze domnului Didapper, iar acesta fu perfect satisfăcut. Numeroase glume schimbară între ei filfizonul şi pastorul, mai cu seamă în privinţa îmbrăcăminţii lor respective, ceea ce amuză nespus toată societatea. Pamela îşi certă fratele că se arăta atât de nemulţumit de descoperirea unei surori. Îi mai spuse că dacă ar fi iubit-o pe Fanny cum s-ar fi cuvenit, anume cu o dragoste curată, n-ar fi avut niciun motiv să deplângă faptul că-i era rudă. Atunci Adams se apucă să ţină un discurs despre iubirea platonică, de la care trecu repede la bucuriile din lumea de-apoi şi încheie spunând sus şi tare că nu există nimic demn să merite numele de plăcere în cea de aici. La aceste vorbe Pamela şi soţul ei îşi surâseră unul altuia.

Cum această fericită pereche declară că ar fi mai bine să se retragă (căci nimeni altcineva nu dădea nici cel mai mic semn că ar dori să meargă la culcare), se îndreptară cu toţii spre numeroasele paturi pregătite pentru ei la conac; noaptea fiind furtunoasă n-a fost lăsat să plece acasă nici Adams. Fanny ceru de fapt de mai multe ori să se retragă împreună cu pastorul, dar toţi stăruiră atât de mult să rămână şi ea, încât în cele din urmă, la sfatul lui Joseph, primi.

Capitolul XIV

Conţinând mai multe păţanii nocturne foarte ciudate, din care domnul Adams scăpă de câteva ori ca prin minune, şi care s-au datorat parte bunătăţii, parte nebăgării sale de seamă

Cam la vreo oră după ce s-au dus cu toţii la culcare (era trecut de trei dimineaţa), domnişorul Didapper, ce nu putea să închidă ochii, mistuit fiind de pasiunea pentru Fanny, şi-şi tot scormonea imaginaţia după un mijloc de a-şi satisface dorinţele, născoci în cele din urmă unul, datorită căruia spera să reuşească. Îi poruncise valetului să-i aducă de ştire unde dormea Fanny şi, acesta îl informase. Se sculă, deci, îşi trase pe el pantalonii şi halatul de noapte şi se furişă tiptil de-a lungul galeriei ce ducea spre camera fetei; ajungând la uşa presupusă a fi cea căutată, o deschise cât mai încet cu putinţă şi intră în odaie. Nările îi fură năpădite de o duhoare cu totul neaşteptată în camera unei tinere făpturi atât de încântătoare, şi care, pe un amorez mai puţin înflăcărat, ar fi avut probabil darul să-l îndepărteze. Găsi patul pe bâjbâite – căci nu se vedea nicio licărire de lumină – şi dând la o parte perdelele şopti cu vocea lui Joseph (întrucât era un excelent imitator):

– Fanny, îngerul meu! am venit să-ţi spun că nu-i adevărată povestea de aseară. Nu mai sunt fratele, ci iubitul tău, şi nu vreau să mai amân o clipă fericirea de a mă bucura de tine. Cred că până acum ai avut destule dovezi de statornicie din partea mea şi nu te îndoieşti că o să te iau de nevastă, aşa că ar însemna să nu mă iubeşti dacă mi-ai ascunde mai departe farmecele tale.

Spunând acestea se descotorosi de puţinele-i haine, sări în pat şi o îmbrăţişă cu înfocare pe cea ce-şi închipuia că era îngerul lui. Dacă a fost

surprins să nu primească niciun răspuns, nu a fost mai puţin încântat să simtă că i se întoarce îmbrăţişarea cu acelaşi foc. Dar n-a rămas multă vreme în această dulce confuzie, căci atât el, cât şi drăguţa lui descoperiră curând greşeala. Într-adevăr, cea cucerită nu era alta decât distinsa Slipslop; dar dacă ea recunoscu imediat cine era persoana pe care o confundase la început cu Joseph, lui i-a fost greu să o ghicească pe înlocuitoarea frumoasei Fanny. Atât de puţin o văzuse sau îi dăduse atenţie cameristei, că lumina însăşi nu i-ar fi fost de niciun ajutor să se lămurească. De îndată ce observă deci încurcătura, domnişorul Didapper dădu să iasă din pat mult mai repede decât intrase în el, dar vigilenta Slipslop îl împiedică. Pasămite, prevăzătoarea femeie, dezamăgită de a vedea că plăcerile ce şi le făgăduise în închipuire îi scăpau din mână, hotărî să aducă imediat o jertfă virtuţii ei. De fapt, căuta de mult un prilej să şteargă nişte pete ce i-ar fi putut umbri reputaţia din pricina purtării din ultimul timp; şi, cum era înzestrată cu o surprinzătoare prezenţă de spirit, îşi spuse că ghinionistul domnişor îi ieşise printr-un noroc în cale pentru a o ajuta să restabilească părerea doamnei despre neînfrânta ei castitate. Prin urmare, în clipa când el se pregătea să sară din pat, Slipslop îl înşfăcă de pulpana cămăşii, urlând:

– Oh! tu, ticălosule, care mi-ai atacat cinstea şi m-ai pângărit, cred, în somn! Am să jur împotriva ta că m-ai violat, am să te urmăresc cu răzbunarea mea până în pânzele albe.

Domnişorul încercă să se elibereze, dar ea îl ţinea strâns, strigând, în timp ce el se zbătea să scape:

– Ucigaşul! Ucigaşul! Siluire! Banditism! Distrugere!

Auzind aceste cuvinte, din camera de-alături unde stătea culcat şi medita cu ochii deschişi la dezvăluirea negustorului ambulant, pastorul Adams sări din pat şi, fără să mai piardă timpul de a-şi pune vreo zdreanţă de haină pe el, alergă în odaia de unde ieşeau ţipetele. Se duse prin întuneric direct spre pat şi dădu de pielea domnişorului (căci Slipslop aproape îi smulsese cămaşa de pe el); găsind-o extrem de fină, mai auzindu-l şi cum o ruga cu voce înceată pe Slipslop să-i dea drumul, nu se îndoi că aceasta era tânăra femeie în pericol de-a fi siluită; se aruncă deci imediat pe pat şi,

apucând bărbia coanei Slipslop, acoperită cu o barbă aspră, se întări şi mai mult în această credinţă; imediat îl făcu scăpat pe domnişor care o şi luă la sănătoasa, apoi se întoarse spre Slipslop; camerista îi dădu însă o asemenea scatoalcă peste gură, că-i sări muştarul şi tocmai se pregătea să-i înapoieze zdravăn acest compliment; biata femeie, dacă ar fi fost atinsă de pumnul care, din pricina întunericului, trecu pe lângă ea şi căzu pe pernă, foare probabil şi-ar fi dat duhul. Văzând că n-o nimerise, Adams tăbărî pe Slipslop; aceasta-l pălmuia şi-l zgâria cât putea mai bine, dar nici el nu se lăsa mai prejos; din fericire însă bezna nopţii îi veni ei în ajutor. Atunci Slipslop se porni să strige că e femeie, dar Adams răspunse că trebuie să fie mai degrabă dracul, şi că e gata să se ia la trântă cu el; înfuriat apoi de o nouă lovitură peste gură, pastorul îi dădu o asemenea amintire în pântece, că ea începu să urle destul de tare pentru a ridica toată casa în picioare. Înhăţând-o de păr (căci îşi pierduse scufia de noapte în încăierare), Adams îi ţintui capul în pernă, şi amândoi începură să strige în gura mare după lumină. *Lady* Booby, la fel de trează ca şi toţi ceilalţi oaspeţi ai ei, auzise totul încă de la început; şi cum era o femeie îndrăzneaţă, îşi trase pe ea un halat de casă şi un jupon, îşi vârî picioarele în papuci şi, luând în mână sfeşnicul ce ardea întotdeauna în dormitorul ei, se duse semeaţă spre camera unde dormea Slipslop; intră chiar în clipa când Adams, datorită celor două movile ce le purta Slipslop în faţă, descoperi că avea de-a face cu o persoană de sex feminin. Pastorul îşi închipui însă că era vorba de o vrăjitoare şi spuse că desigur sânii aceia dăduseră să sugă unei legiuni întregi de draci. Când *lady* Booby intră în cameră, Slipslop strigă: „Ajutor! Sunt siluită!” cu voce cât se poate de răsunătoare; la rândul său Adams, zărind lumina, se întoarse repede şi o văzu pe doamnă (şi ea pe el) chiar când aceasta ajunsese la picioarele patului; fără să îndrăznească însă, din pudoare să se apropie mai mult după ce descoperise goliciunea lui Adams, *lady* Booby începu să-l insulte pe pastor ca pe cel mai ticălos dintre bărbaţi, acuzându-l mai ales pentru neruşinarea de a fi ales casa ei drept loc de desfrâu şi pe propria ei cameristă drept obiect al bestialităţii sale. Bietul Adams abia atunci recunosc chipul tovarăşei lui de pat şi, amintindu-şi

pentru prima oară că e gol, nu se simţea mai puţin stânjenit decât însăşi *lady* Booby; se vârî deci imediat sub aşternut, de unde casta Slipslop în zadar se străduia să-l dea afară. Scoţându-şi apoi capul pe care – drept orice podoabă – purta o scufie de noapte din flanelă, pastorul îşi susţinu nevinovăţia şi-i ceru zeci de mii de scuze doamnei Slipslop pentru loviturile date, luând-o drept o vrăjitoare. *Lady* Booby, aruncându-şi ochii pe podea, zări ceva ce sclipea în multe ape; la o examinare mai atentă, se dovedi a fi o foarte scumpă pereche de butoni de manşetă cu diamante. Puţin mai departe zăcea aruncată însăşi mâneca unei cămăşi cu dantelă.

– Ia te uită! spuse ea, ce mai înseamnă şi asta?

– O, coniţă, făcu Slipslop, nici nu ştiu ce s-a întâmplat, atât am fost de speriată. Cred că o duzină de bărbaţi au intrat aici în cameră.

– Ale cui sunt cămaşa cu dantelă şi giuvaericalele? întrebă doamna.

– Fără îndoială că ale tânărului domn pe care l-am luat drept femeie când am intrat în odaie, strigă pastorul; de-aici a pornit toată încurcătura; dacă aş fi bănuit că e bărbat, îl înhăţam eu, chiar de-ar fi fost un al doilea Hercule, deşi, de fapt, părea mai degrabă un Hylas[168].

Povesti apoi de ce s-a sculat din pat şi tot ce-a mai urmat până în clipa sosirii doamnei; auzind acestea şi văzând ce figuri aveau Slipslop şi amorezul ei, cu capetele iţindu-se în colţurile opuse ale patului, *lady* Booby nu-şi putu stăpâni râsul; iar Slipslop încetă să-l mai acuze pe pastor că ar fi avut intenţia s-o siluiască. Doamna îi ceru atunci acestuia din urmă să se întoarcă în patul său de îndată ce ea va fi plecată şi, după ce-i porunci doamnei Slipslop să se scoale şi să vină în odaia ei, se îndreptă şi ea într-acolo. La ieşirea doamnei, Adams îşi reînnoi scuzele faţă de cameristă; Slipslop nu numai că-l iertă ca o adevărată creştină ce era, dar începu să se şi apropie de el cu multă drăgălăşenie, ceea ce pastorul luă drept o invitaţie să plece; părăsi deci imediat patul, făcând tot posibilul să ajungă cât mai repede într-al său; din nefericire însă, în loc s-o ia spre dreapta, o apucă spre stânga şi intră în odaia unde dormea Fanny; după cum îşi aminteşte poate cititorul, fata nu închisese ochii nicio clipă în noaptea precedentă şi era atât de extenuată de ceea ce i se întâmplase în cursul zilei încât, în ciuda

gândurilor la Joseph al ei, se cufundase într-un somn adânc, că tot zgomotul din camera alăturată nu fusese în stare să-l tulbure. Adams bâjbâi după pat şi, dând uşor la o parte aşternutul – cu acest obicei îl deprinsese demult doamna Adams – se strecură dedesubt şi-şi chirci trupul pe marginea patului, loc ce i-l hărăzea întotdeauna buna femeie.

Aşa cum pisica sau căţelul de salon al unei adorabile nimfe, după care suspină zece mii de amorezi, dorm liniştiţi alături de fermecătoarea fată şi, neştiind că se odihnesc într-un loc de încântare, visează la viitoarea capturare a unui şoarece sau la norocul unei farfurii cu pâine şi unt, tot astfel stătea culcat Adams alături de Fanny, neavând habar de paradisul de care era atât de aproape; iar dulcile miresme ale răsuflării ei nu putură domina fumurile de tutun ce pluteau în nările pastorului. Somnul nu-l cuprinsese încă pe omul nostru când Joseph – înţeles în taină cu Fanny să vină la ea în revărsatul zilei – bătu uşor la uşa camerei; cum bătăile se repetară în două rânduri, Adams strigă:

– Intră, oricine-ai fi!

Joseph crezu că a greşit uşa, deşi Fanny îi dăduse cele mai precise indicaţii; recunoscând, însă, vocea prietenului său, o deschise şi văzu pe scaun nişte veşminte femeieşti. Fanny, trezindu-se chiar în clipa aceea şi întinzând mâna, dădu de barba lui Adams şi începu să strige:

– O, Cerule! Unde mă aflu?

– Doamne, iartă-mă! Unde mă aflu? făcu şi pastorul.

Atunci Fanny se opri să ţipe, Adams sări din pat şi Joseph rămase, după cum spun tragedienii, împietrit ca statuia Uimirii.

– Cum a ajuns ea în camera mea? strigă Adams.

– Cum aţi ajuns dumneavoastră într-a ei? exclamă Joseph uluit.

– Habar n-am de nimic, răspunse Adams, decât că ea e o vestală pentru mine. Pe cuvântul meu de creştin că nici nu ştiu măcar dacă este bărbat sau femeie. E un necredincios cel ce nu crede în vrăjitorii. Ele mai dăinuiesc şi acum ca şi în zilele lui Saul. Şi hainele mi-au fost vrăjite şi luate de-aici şi s-au adus ale ei în loc.

Căci el încă mai susţinea morţiş că se află în camera lui, ceea ce Fanny tăgăduia cu îndârjire, spunând că tocmai încercările astea de a-l convinge pe Joseph de un asemenea neadevăr dovedeau intenţiile lui rele.

– Cum, spuse Joseph furios, a îndrăznit să se poarte grosolan cu tine?

Fata răspunse că nu-l poate acuza de nimic altceva decât că se furişase în mod mârşav lângă ea în pat, ceea ce considera a fi o grosolănie destul de mare, şi niciun bărbat nu o săvârşea fără un gând rău.

Buna părere a lui Joseph despre Adams nu era uşor de zdruncinat, astfel că, atunci când află de la Fanny că nu se întâmplase nimic rău, se mai linişti puţin; totuşi mai era încă răvăşit, şi cum cunoştea casa şi faptul că iatacele femeilor se aflau de o parte a camerei doamnei Slipslop, iar cele ale bărbaţilor de cealaltă, era convins că se găseşte în odaia iubitei lui Fanny. Îl făcu deci pe Adams să înţeleagă acest lucru şi-l rugă să-i explice cum ajunsese acolo. Atunci pastorul, ridicându-se în picioare în cămaşă – ceea ce n-o jignea pe Fanny întrucât perdelele patului erau trase – povesti tot ce se întâmplase; iar când sfârşi, Joseph îi spuse că e limpede unde săvârşise greşeala: o luase spre dreapta în loc s-o ia spre stânga.

– Chiar aşa! strigă Adams, ai dreptate; e limpede ca lumina zilei, ai nimerit-o.

Străbătu apoi camera, frecându-şi mâinile şi se scuză pe lângă Fanny, asigurând-o că habar n-are dacă e bărbat sau femeie. Această nevinovată făptură îl crezu pe cuvânt şi-i răspunse că nu mai era supărată; apoi îl rugă pe Joseph să-l ducă pe pastor în propria sa odaie şi să stea şi el acolo până ce dânsa se va îmbrăca. Joseph şi Adams se retraseră deci, ultimul fiind pe deplin convins de greşeala săvârşită; totuşi, în timp ce se îmbrăca, îşi afirmă de mai multe ori credinţa în puterea vrăjitoriei, spunând că nu vede deloc cum ar putea un creştin s-o tăgăduiască.

168 Personaj din mitologia greacă, favoritul lui Hercule.

Capitolul XV

Sosirea lui Gaffar şi Gammar Andrews, urmaţi de altă persoană ce nu prea era aşteptată; fericita înlăturare a piedicilor ridicate de negustorul ambulant

De îndată ce Fanny s-a îmbrăcat, Joseph se întoarse la ea şi, după o lungă convorbire, cei doi tineri îşi jurară ca niciunul dintre ei să nu se căsătorească niciodată, dacă se va dovedi că sunt într-adevăr frate şi soră, dar să locuiască împreună până la sfârşitul zilelor lor, dăruindu-şi unul altuia doar o prietenie platonică.

Toată lumea era veselă la masa de dimineaţă, chiar şi Joseph şi Fanny se arătară mai voioşi decât în ajun. *Lady* Booby scoase atunci la iveală butonul cu diamante, iar domnişorul îl recunoscu fără să şovăie, pretextând că i se întâmpla foarte des dă umble prin somn. De fapt, departe de a se ruşina de aventura sa, se străduia mai degrabă să insinueze că între el şi frumoasa Slipslop se petrecuse ceva mai mult decât în realitate.

Abia terminaseră masa când li se anunţă sosirea bătrânului domn Andrews cu soţia lui. Fură imediat introduşi în casă şi primiţi cu amabilitate de *lady* Booby, a cărei inimă ticăia tot atât de tare ca şi a lui Joseph şi Fanny. Cei trei simţeau că îngrijorarea lor era doar ceva mai mică în acel moment decât a lui Oedip când i se dezvăluia destinul.

Domnul Booby deschise primul discuţia, informându-l pe bătrânul domn că avea printre cei de faţă un copil mai mult decât ştia; luând-o apoi pe Fanny de mână, îi spuse că aceasta era fiica pe care i-au furat-o ţiganii pe când era copilă. Destul de surprins, domnul Andrews îl asigură că ţiganii nu i-au luat nicio fiică şi că n-a mai avut alţi copii în afară de Joseph şi Pamela.

Aceste cuvinte au fost ca un balsam pentru cei doi îndrăgostiţi, dar au avut cu totul alt efect asupra doamnei. Ea porunci să fie chemat negustorul ambulant, care-şi istorisi povestea cum o mai făcuse şi înainte. Când sfârşi, bătrâna doamnă Andrews alergă spre Fanny şi o îmbrăţişă strigând:

– Ea e, ea e copila mea!

Toţi rămaseră uluiţi în faţa acestei nepotriviri dintre spusele bărbatului şi ale nevestei; sângele pieri din obrajii îndrăgostiţilor când bătrâna femeie, întorcându-se spre soţul ei, mai surprins decât toţi ceilalţi, şi revenindu-şi puţin în fire, se spovedi după cum urmează:

– Îţi aminteşti, dragul meu, că atunci când te-ai dus ca sergent în Gibraltar, m-ai lăsat cu burta mare; ai rămas în străinătăţi, ştii bine, ceva mai mult de trei ani. În lipsa ta am adus-o pe lume pe această fiică, de care am toate motivele să-mi amintesc pentru că i-am dat să sugă chiar de la pieptul ăsta până în ziua când mi-a fost răpită. Într-o după-amiază, când copila era de vreun an sau un an jumătate – ori cam aşa ceva – au venit la uşa mea două ţigănci şi s-au oferit să-mi ghicească. Una dintre ele ţinea un copil în poală. Le-am arătat palma şi le-am întrebat dacă ai să te mai întorci vreodată casă; îmi amintesc de parcă ar fi fost ieri; ele mi-au făgăduit solemn că da; am lăsat atunci copilul în leagăn şi m-am dus să le aduc o cană cu ceva de băut, ce aveam mai bun în casă; când m-am întors cu ulcica (nu cred să fi lipsit mai mult timp decât îmi trebuie să vă povestesc), femeile plecaseră. M-am temut să nu fi furat ceva, aşa că m-am tot uitat prin casă, dar în zadar, cerul mi-e martor că nu prea aveau ce să-mi fure. În cele din urmă, auzind că plânge copilul în leagăn m-am dus să-l iau în braţe, dar, o, Doamne! mare mi-a fost surprinderea când, în locul propriei mele fetiţe pusă de mine acolo, şi care era un dolofan de copil voinic, cel mai frumos de sub soare, am găsit un biet băiat bolnăvicios, ce nu părea să mai aibă o oră de trăit. Am alergat afară după femei, smulgându-mi părul şi plângând ca o nebună, dar n-am mai auzit niciodată nimic despre ele până-n ziua de azi. Când m-am întors, bietul copilaş (şi care nu era altul decât Joseph al nostru aici de faţă, aşa zdravăn cum îl vedeţi acum) îşi ridică ochii spre mine cu atâta jale că, în ciuda răvăşirii mele, fii sigur că n-am putut

găsi în inima mea tăria să-i fac vreun rău. O vecină de-a mea, ce se întâmplă să vină pe la mine în clipa aceea, auzind ce s-a petrecut, m-a sfătuit să am grijă de sărmanul copil, iar Dumnezeu o să mi-l redea poate într-o zi pe-al meu. am luat deci copilul în braţe şi i-am dat să sugă, crede-mă, de parcă ar fi fost născut din propriul meu trup; şi îţi jur pe ce vrei că după puţin timp îl iubeam pe băiat la fel de mult ca pe fata mea. Ei bine, după cum ţi-am mai spus, vremurile au început să devină foarte grele, iar eu aveam doi copii şi-i întreţineam doar prin munca mea, şi Dumnezeu ştie că-mi aducea destul de puţin, am fost silită să cer ajutor de la parohie; dar, departe de a-l primi, am fost mutată cu mandat judecătoresc la cincisprezece mile de-aici, în locul unde trăiesc acum şi unde, nu după mult timp, te-ai înapoiat şi tu, bărbate. Joseph (acesta e numele ce i l-am dat – Domnul ştie dacă mai fusese sau nu botezat, şi cum anume), Joseph, spun, părea să aibă vreo cinci ani când te-ai întors, deoarece cred că e cu doi, trei ani mai mare decât fiica noastră aici de faţă (căci sunt absolut sigură că ea este); când l-ai văzut, ai spus că e un băiat pe cinste, şi nu ţi-a păsat vreodată de vârsta lui; astfel că eu, băgând de seamă că nu bănuiai nimic, m-am gândit să păstrez mai bine totul pentru mine, de teamă că nu l-ai iubi la fel de mult ca mine dacă ai afla adevărul. Toate astea sunt absolut adevărate şi le pot repeta sub jurământ în faţa oricărui judecător din regat.

Negustorul ambulant chemat de *lady* Booby, ascultă cu cea mai mare atenţie povestirea bătrânei Gaamar Andrews; iar când sfârşi, o întrebă dacă nu cumva copilul ce i-a fost pus în braţe avea vreun semn pe piept. Doamna Andrews răspunse:

– Ba da, avea o căpşună la fel de frumoasă ca cele ce cresc prin grădini.

Joseph îi întări spusele şi, deschizându-şi haina la cererea celor de faţă, le arătă semnul.

– Bine, bine, spuse Gaffar Andrews care era un bătrân şiret şi mucalit, şi foarte probabil nu dorea să aibă mai mulţi copii decât putea ţine, ai dovedit, cred, foarte limpede că băiatul ăsta nu-i al nostru dar de unde poţi şti că asta-i fata noastră? Pastorul îi ceru atunci negustorului ambulant să repete povestea spusă în ajun la cârciumă; celălalt se învoi şi relată ceea ce

cititorul cunoaşte dinainte, ca şi domnul Adams de altfel. El confirmă, din spusele nevestei sale, toate amănuntele în legătură cu înlocuirea copilului şi cu căpşuna de pe pieptul lui Joseph. La repetarea cuvântului „căpşună” Adams, deşi mai înainte o văzuse fără nicio emoţie, tresări şi scoase un strigăt:

– Binecuvântează-mă, Doamne! Îmi vine ceva în minte!

Dar nici n-apucă să mai adauge un cuvânt, că apăru un servitor şi-l chemă afară. În lipsa lui, negustorul ambulant îl asigură pe Joseph că părinţii săi erau persoane de un rang mult mai înalt decât cei pe care-i luase până atunci drept mamă şi tată, deoarece oamenii aceia numiţi ţigani îl răpiseră din casa unui gentilom şi-l ţinuseră cu ei un an de zile în cap până când, crezându-l pe moarte, l-au schimbat cu celălalt copil mai sănătos, după cum i s-a povestit înainte. Adăugă apoi că, în ce priveşte numele tatălui, nevastă-sa fie că nu l-a cunoscut niciodată, fie că l-a uitat, dar îi spusese că trăia la vreo patruzeci de mile de locul unde au fost schimbaţi copiii, indicându-i şi drumul într-acolo; în sfârşit, negustorul îi făgădui lui Joseph că n-o să cruţe nicio osteneală pentru a-l ajuta să dea de părinţii lui.

Dar Soarta, care nu umblă cu jumătăţi de măsură când săvârşeşte binele sau răul, ori îi face pe oameni fericiţi sau nenorociţi, a hotărât să-l scutească de această osteneală. Cititorul îşi va aduce poate aminte cu plăcere că domnul Wilson proiectase o călătorie spre apus în cursul căreia trebuia să treacă prin parohia domnului Adams, şi promisese să-l viziteze. El era persoana ce sosise la gardul conacului Booby, încotro fusese îndrumat de la casa pastorului, şi el trimisese valetul înăuntru să-l cheme pe domnul Adams. Acesta nici n-apucase bine să-i pomenească de descoperirea unui copil răpit şi să pronunţe cuvântul „căpşună”, că domnul Wilson cu privirea rătăcită şi o extremă înflăcărare în glas, rugă să fie condus în casă; intră fără să ia seama câtuşi de puţin la cei prezenţi în afară de Joseph, pe care-l îmbrăţişă cu faţa palidă şi tremurând tot şi-l rugă să-i arate semnul de pe piept; pastorul îl urma ţopăind de bucurie, frecându-şi mâinile şi exclamând:

– *Hic est quem quaeris; inventus est*[169] etc.

Joseph se supuse dorinţei domnului Wilson; acesta de cum văzu semnul, se lăsă pradă celor mai nebuneşti manifestări de dragoste şi-l îmbrăţişă pe Joseph nespus.

– Mi-am regăsit fiul, iată-l din nou în braţele mele!

Joseph nu era însă suficient de lămurit ca să încerce aceeaşi încântare ca tatăl lui (căci era într-adevăr tatăl lui), totuşi îi înapoie îmbrăţişările cu oarecare căldură; de îndată însă ce înţelese, din relatările domnului Wilson, că toate amănuntele cu privire la persoane, la timp şi la loc se potriveau, tânărul nostru se-aruncă la picioarele părintelui său şi, înlănţuindu-i genunchi, îi ceru în lacrimi binecuvântarea, dată cu multă afecţiune şi primită cu mult respect, şi însoţită de-atâta duioşie de ambele părţi, încât îi mişcă pe toţi cei de faţă; nimeni nu era totuşi mai răvăşită decât *lady* Booby, care părăsi camera pradă celor mai cumplite chinuri; atitudinea ei a fost bine remarcată şi a dat naştere la nu prea caritabile comentarii din partea unora dintre cei prezenţi.

169 *Aici este cel pe care-l cauţi; a fost găsit* (lat.).

Capitolul XVI

Şi ultimul, unde această poveste adevărată ajunge la un sfârşit fericit

Fanny nu se arătă mai prejos de Joseph când îşi manifestă respectul faţă de părinţi şi încântarea de a-i fi descoperit. Gammar Andrews o sărută şi-i spuse că e cât se poate de bucuroasă s-o vadă, dar că, dinspre partea ei, n-ar putea niciodată să iubească pe cineva mai mult decât îl iubise pe Joseph. Gaffar Andrews nu exprimă o emoţie deosebită; îşi binecuvântă şi sărută copila, dar se plânse amarnic că-i lipsea pipa şi că nu trăsese o pufăitură toată dimineaţa.

Domnul Booby, neştiind nimic despre patima mătuşii sale, puse ieşirea ei bruscă pe seama trufiei şi a dispreţului faţă de familia în care se căsătorise el şi dorea, prin urmare, să se vadă plecat cât mai repede; după ce-i felicită deci pe domnul Wilson şi pe Joseph că s-au regăsit, o salută pe Fanny, numind-o soră şi i-o prezentă ca atare Pamelei, care se comportă foarte bine în această împrejurare.

Trimise apoi vorbă mătuşii sale că pleacă; dânsa îi transmise urări de drum bun, anunţându-l totodată că era prea tulburată ca să mai vadă de lume; seniorul se pregăti deci de călătorie, invitându-l şi pe domnul Wilson în casa lui; Pamela şi Joseph stăruiră amândoi atât de mult încât acesta primi în cele din urmă, după ce mai întâi îl rugă pe domnul Booby să trimită un mesager la nevastă-sa ca să-i comunice veştile; ştia cât de fericită ar fi aflându-le, şi nu se putea hotărî să mai amâne o clipă măcar prilejul de a i le aduce la cunoştinţă.

Se rânduiră cu toţii în felul următor: cei doi bătrâni cu fiicele lor călătoreau în caleaşcă; seniorul, domnul Wilson, Joseph, pastorul Adams şi

negustorul ambulant urmau călare.

Pe drum, Joseph îl înştiinţă pe tatăl său că avea de gând să se însoare cu Fanny; domnul Wilson, deşi îşi exprimă oarecare rezervă la început, după înfocatele insistenţe ale băiatului îşi dădu consimţământul, spunând că dacă era o fiinţă bună precum părea şi o descria el, va fi despăgubit de dezavantajul naşterii şi al averii. Stăruia totuşi ca nunta să fie amânată până la sosirea mamei, ceea ce Joseph, înţelegând că era de neînduplecat, primi cu mult respect, spre marea încântare a pastorului, căci în felul acesta avea prilejul de a îndeplini formele bisericii şi de a-şi cununa enoriaşii fără dispensă.

În culmea bucuriei (căci asemenea ceremonii nu erau chestiuni de mică însemnătate pentru el), domnul Adams dădu întâmplător pinteni calului astfel că generosul animal – iute din fire şi deprins cu călăreţi mai iscusiţi decât cel actual, faţă de ale cărui talente ecvestre nutrea oarecare dispreţ – o porni imediat în galop şi se dovedi atât de nărăvaş că-l rostogoli din şa; fără a sta o clipă pe gânduri, Joseph alergă în ajutorul prietenului său.

Păţania îi înveseli grozav pe servitori, dar biata Fanny se sperie nespus zărindu-l trecând pe lângă caleaşcă; hazul unora şi spaima celeilalte luară sfârşit când pastorul declară că nu a păţit nimic.

Calul, descotorosit de cel pe care probabil îl socotea un călăreţ nedemn, continuă să-şi vadă singur de drum, dar fu oprit de un domn ce călătorea cu valeţii săi în direcţie opusă şi se afla destul de aproape de caleaşcă. Se întâlniră curând şi, în timp ce unul dintre servitori îi încredinţă calul lui Adams, stăpânul lui îl strigă pe nume; ridicând privirea, pastorul îl recunosc imediat pe judecătorul de pace în faţa căruia fuseseră târâţi, el şi cu Fanny. Îl salută pe dată foarte curtenitor, iar judecătorul îl informă că individul ce încercase să jure împotriva lui şi a tinerei femei fusese prins chiar de-a doua zi şi trimis la temniţă la Salisbury, unde s-a descoperit apoi că mai săvârşise tot soiul de jafuri.

După ce pastorul şi judecătorul şi-au adresat unul altuia o mulţime de complimente, ultimul îşi văzu de drum, iar primul, refuzând cu oarecare dispreţ oferta lui Joseph de a schimba caii şi declarând că e un călăreţ tot

atât de bun ca oricare altul din regat, încălecă pe acelaşi animal; convoiul se puse din nou în mişcare şi ajunse cu bine la capătul călătoriei, domnul Adams scăpând de a doua căzătură mai degrabă prin noroc decât prin dibăcie la călărit.

Alaiul sosi la casa domnului Booby, unde fură găzduiţi cât se poate de curtenitor şi ospătaţi cu cea mai mare strălucire posibilă, după obiceiul bătrânei ospitalităţi britanice, păstrată încă în câteva foarte rare familii din ungherele mai îndepărtate ale Angliei. Toţi petrecură ziua în culmea mulţumirii şi cu greu ai fi putut să găseşti un mănunchi de oameni mai deplin şi mai sincer fericiţi decât ei. Joseph şi Fanny izbutiră să rămână singuri mai bine de două ore, cele mai scurte, dar şi cele mai dulci ce şi le poate închipui cineva.

A doua zi de dimineaţă, domnul Wilson îi propuse fiului său să se ducă să-şi viziteze mama, dar în ciuda pornirilor sale ascultătoare şi a dorinţei vii de a o vedea, Joseph se necăji puţin că trebuia s-o părăsească pe scumpa lui Fanny; domnul Booby, prin bunătatea lui, îi spulberă însă necazul, oferindu-se să trimită caleaşca cu şase cai după doamna Wilson; Pamela o poftea cu atâta stăruinţă, că domnul Wilson se învoi până la urmă să le facă pe plac domnului Booby şi lui Joseph, lăsând trăsura să plece goală după soţia sa.

Sâmbătă seara caleaşca se înapoie cu doamna Wilson, ceea ce adăugă încă o persoană la fericita adunare. Cititorul îşi închipuie desigur mult mai bine – şi chiar mai repede decât sunt eu în stare să-i descriu – numeroasele îmbrăţişări şi lacrimi de bucurie, care urmară acestui eveniment. Ajunge doar să spun că doamna Wilson nu s-a lăsat prea greu înduplecată să urmeze pilda soţului, învoindu-se la căsătorie.

Duminică, domnul Adams oficie slujba în biserica parohială a seniorului; vicarul acestei parohii se oferise foarte binevoitor să călărească douăzeci de mile până la parohia unde trăia *lady* Booby pentru a-l înlocui; i se atrase atenţia în mod special să nu uite de strigări, aceasta fiind a treia şi ultima oară când trebuiau făcute.

În sfârşit, sosi şi ziua fericită, care avea să-i aducă lui Joseph împlinirea tuturor dorinţelor. Tânărul se sculă şi se îmbrăcă într-un costum îngrijit, dar

simplu, de-al domnului Booby, ce-i venea ca turnat; refuză însă orice podoabe, după cum făcu şi Fanny; Pamela n-a reuşit în ruptul capului s-o convingă să se gătească în ceva mai bogat decât o rochie albă de noapte, din aţă. Cămaşa dăruită de soră-sa era, e drept, de calitatea cea mai fină, şi avea o danteluţă la gât. Apoi Pamela o mai încălţă cu o pereche de ciorapi fini tot din aţă albă, dar altceva n-a mai izbutit s-o convingă să primească; pe cap Fanny îşi puse una din propriile-i scufiţe cu urechi rotunde, iar peste aceasta o pălărioară de pai căptuşită cu mătase de culoarea cireşei şi legată cu o panglică la fel. Mireasa astfel îmbrăcată ieşi din odaie roşind şi împrăştiind miresme, iar Joseph, cu ochii în flăcări, o conduse, în fruntea întregii familii, la biserică, unde domnul Adams oficie slujba; în timpul ceremoniei, nimic nu a fost demn de luat în seamă decât nemaipomenita şi fireasca modestie a frumoasei Fanny, şi pietatea cu-adevărat creştinească a pastorului, care-i mustră cu glas tare pe domnul Booby şi pe Pamela pentru pufnirile în râs într-un loc atât de sacru şi într-o împrejurare atât de solemnă. Pastorul nostru nu s-ar fi purtat altfel nici cu cel mai mare prinţ de pe pământ căci, deşi le arăta superiorilor săi toată supunerea şi cinstirea în orice alte chestiuni, atunci când era vorba cât de cât de religie nu mai ţinea seama de niciun rang. Deviza lui era că fiind un slujitor al Celui-de-sus, ar fi însemnat să-şi calce datoria dacă îngăduia o cât de neînsemnată atingere a onoarei sau a cauzei sale, fie ea şi din partea celui mai mare potentat din lume. Într-adevăr, pastorul afirma întotdeauna că domnul Adams la biserică şi cu odăjdiile pe el, şi domnul Adams fără aceste podoabe în orice alt loc sunt două persoane cu totul deosebite.

Când ceremonia luă sfârşit, Joseph îşi conduse înfloritoarea mireasă înapoi în casa domnului Booby (căci datorită distanţei foarte mici, n-aveau de ce să mai folosească o trăsură); toată lumea îi însoţi, de asemenea pe jos; aici li se oferi un ospăţ cât se poate de măreţ, în cursul căruia pastorul Adams dădu dovadă de o poftă de mâncare ce-i surprinse şi-i depăşi în acelaşi timp pe toţi cei prezenţi. De fapt, singurii care nu s-au arătat la înălţime cu acest prilej au fost cei în onoarea cărora se dădea serbarea. Aceştia îşi mângâiau închipuirea cu ospăţul mult mai ales ce li-l făgăduia

apropierea nopţii, iar gândul ăsta le copleşea minţile amândurora, deşi cu sentimente diferite; unul era plin de dorinţe, în timp ce la cealaltă dorinţele erau oarecum potolite de temeri.

În cele din urmă – după o zi petrecută într-o veselie nespusă, îngrădită totuşi de cea mai strictă bună-cuviinţă, deşi pastorul Adams, sătul de bere şi budincă, îngăduise mai multe glume decât îi stătea în obicei – sosi fericita, binecuvântata clipă când Fanny trebui să se retragă cu mama, soacra şi sora ei.

Dezbrăcatul n-a durat mult, căci n-avea nici bijuterii de aşezat în casetă, nici dantele fine de împăturit cu o grijă meticuloasă. La ea, dezbrăcarea însemna de fapt a pune în vileag, nu a scoate podoabe, căci podoabele ei fiind daruri ale naturii nu se puteau despuia de niciunul. Cum aş reuşi oare, cititorule, să ţi-o descriu în cuvinte potrivite pe această încântătoare tânără fată? Floarea trandafirului şi a crinului ţi-ar da poate o idee despre obrazul ei, iar parfumul lor, despre dulceaţa ce o emană; dar ca s-o vezi aievea, închipuie-ţi tinereţea, sănătatea, înflorirea, curăţenia şi nevinovăţia adunate toate în patul ei de mireasă; închipuie-ţi-le pe acestea în culmea desăvârşirii, şi-ai putea avea atunci în faţa ochilor imaginea fermecătoarei Fanny.

De îndată ce Joseph auzi că se urcase în pat, zbură spre ea cu o înflăcărare nespusă. Într-o clipă ajunse în braţele ei, iar noi vom lăsa acum această fericită pereche să se bucure de răsplata statorniciei lor, răsplată atât de mare şi de dulce încât cred că în noaptea aceea nici Joseph nu l-a pizmuit pe cel mai nobil duce, nici Fanny n-a invidiat-o pe cea mai frumoasă ducesă.

A treia zi, domnul Wilson şi soţia, cu fiul şi fiica lor, s-au întors acasă, unde mai locuiesc şi acum împreună într-o stare de fericire greu de atins. Domnul Booby, în mărinimia lui nemaiîntâlnită, i-a dăruit frumoasei Fanny o zestre de două mii de lire, cu care Joseph şi-a cumpărat în aceeaşi parohie cu tatăl său o mică proprietate; acolo trăiesc ei (căci tatăl lui a prevăzut-o cu toate cele trebuincioase); Fanny îşi desfăşoară iscusinţa la lăptărie, unde totuşi nu poate să facă multă treabă pentru moment, aflându-se – după cum

mă înştiinţează domnul Wislon prin ultima sa scrisoare – la sfârşitul primei sale sarcini.

Domnul Booby îi dărui domnului Adams un beneficiu de o sută treizeci de lire pe an. Acesta refuză la început, neputându-se hotărî să-şi părăsească enoriaşii în mijlocul cărora trăise atâta amar de vreme; amintindu-şi însă că şi-ar putea ţine un vicar cu aceşti bani, se lăsă până la urmă convins să primească.

Negustorul ambulant, pe lângă mai multe daruri frumoase primite de la domnul Wilson, cât şi de la domnul Booby, deveni cotar prin stăruinţele ultimului, şi-şi îndeplineşte sarcina cu atâta cinste, încât toţi vecinii îl iubesc.

Cât despre *lady* Booby, ea s-a înapoiat curând la Londra, unde un tânăr căpitan de dragoni, dimpreună cu nesfârşite partide de cărţi, au izbutit să-i şteargă din amintire chipul lui Joseph.

Joseph rămâne binecuvântat cu scumpa lui Fanny, iubind-o cu o nespusă dragoste, pe care şi ea i-o înapoiază cu vârf şi-ndesat… Fericirea acestei perechi este un necontenit izvor de bucurie pentru iubitorii lor părinţi; şi, lucru demn de luat în seamă, Joseph declară că va imita întru totul viaţa retrasă dusă de ei, şi nu se va lăsa înduplecat nici de librari, nici de autorii lor, să-şi facă apariţia în lumea bună.